

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

**AK PARTİ DÖNEMİ TÜRKİYE-ALMANYA
İLİŞKİLERİ**

Gökhan TEKİN

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Murat ERCAN

BİLECİK, 2012

Ref. No: 452630

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

**AK PARTİ DÖNEMİ TÜRKİYE-ALMANYA
İLİŞKİLERİ**

Gökhan TEKİN

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Murat ERCAN

BİLECİK, 2012

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS/DOKTORA

JÜRİ ONAY FORMU

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
.12.12.2012.....tarih
ve 90/8(a) sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 27.12.2012.....tarihinde
tez savunma sınavı yapılan.....Gökhan Tekin.....'ın
"Ak Parti Yapanı Türkiye - Almanya İlişkileri"
konulu tez çalışmasıYamy Yapanı..... Anabilim Dalında
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE
(TEZ DANIŞMANI) : Yrd. Doç. Dr. Murat Ercan

ÜYE : Yrd. Doç. Dr. Ali Ayata

ÜYE : Yrd. Doç. Dr. Deniz Turan

ÜYE :

ÜYE :

ONAY

Bilecik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../.....
tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

TEŐEKKÖR

Tezimin gerek konu seçiminde gerekse de araştırma s¼recinde g¼stermiř olduğu özverili yardımlarından dolayı danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Murat ERCAN'a teőekk¼rlerimi sunarım.

Bursa B¼y¼křehir Belediyesi Setbaşı Őehir K¼t¼phanesi çalışanlarına, AKP Genel Merkez K¼t¼phanesi çalışanlarına ve Almanya'dan kaynak yardımı sağlayan Sayın Necdet Saltık'a da teőekk¼r ederim.

Tezin her aşamasında destekleriyle hep yanımda olan başta abim Sezgin Tekin olmak üzere t¼m aileme çok teőekk¼r ediyorum.

G¼khan TEKİN

ÖZET

AKP DÖNEMİNDE TÜRKİYE ALMANYA İLİŞKİLERİ

Gökhan TEKİN

Geçmişten günümüze, gerek Osmanlı imparatorluğu gerekse Türkiye Cumhuriyeti dönemlerinde Almanya ile olan ilişkilerimiz zaman zaman durgunluk gösterse de her zaman üst düzeyde seyretmiştir.

1914-1918 yılları arasında gerçekleşen birinci dünya savaşında Almanya ve Türkiye İttifak Devletleri adı altında aynı safta yer almıştır. Savaş sonunda Almanya'nın yenilmesi ve Alman ordularının teslim olmasıyla birlikte Osmanlı imparatorluğu da yenik kabul edilmiştir. Savaş sonrasında Almanya itiraf devletleri ile Versay Anlaşmasını, Osmanlı İmparatorluğu ise 30 Ekim 1918 yılında önce Mondros Ateşkes Anlaşmasını daha sonra 1920 yılında Sevr Barış Anlaşmasını imzalamıştır. Fakat 19 Mayıs 1919 yılında Mustafa Kemal'in Samsuna çıkarak yaktığı bağımsızlık ateşi sonucu 23 Nisan 1920'de Ankara'da bir meclis açılmış, bu meclis Sevr Barış Anlaşmasını kabul etmediğini bildirmiştir. 24 Temmuz 1923 yılında itilaf devletleri ile büyük millet meclisi arasında Lozan Barış Anlaşması imzalanmış ve bu anlaşma ile birlikte Osmanlı İmparatorluğunun yerine Türkiye Devleti'nin kuruluşu dünya tarafından kabul edilmiştir. 29 Ekim 1923 yılında cumhuriyetin ilanı ile birlikte Türkiye Devleti, Türkiye Cumhuriyeti ismini almış ve bu tarihten itibaren Türk dış politikasını Mustafa Kemal'in 'Yurtta barış dünyada barış' sözü çerçevesinde yürütmüştür.

1923 yılından İkinci Dünya Savaşının başladığı 1939 yılına kadar Türkiye Cumhuriyeti ile Almanya ilişkileri iyi yolda seyretmiştir. 1939 yılında başlayıp 1945 yılında sona eren ve tüm dünyayı kana bulayan İkinci Dünya Savaşı sırasında Türkiye Cumhuriyeti tarafsız kalmayı başarmış, bu tarafsızlığı sağlarken de Almanya ile ilişkilerini hiçbir zaman bozmamıştır.

İkinci dünya savaşından da yenik çıkan ve topraklarının bir kısmını demir perde sınırları içerisinde bırakan Almanya ihtiyaç duyduğu işgücü ihtiyacını karşılamak için Göç Yasası çıkarmıştır. Çıkarmış olduğu bu göç yasası Türkiye Cumhuriyeti'nden Almanya'ya hızlı bir şekilde insan transferini sağlamıştır. Bugün nüfusu iki milyonu bulan ve büyük bir kısmı artık Alman vatandaşı olan yurttaşlarımız, Alman ekonomisinin

dinamikleri açısından itici bir güç konumundadır. Bugün Almanya’da siyasetten spora sanattan edebiyata kadar pek çok Türk adından söz ettirmektedir. Alman Parlamentosu’nda Türk milletvekilleri Alman milli takımlarında Türk sporcular başarılarıyla kendilerinden söz ettirmektedirler.

Günümüzde Almanya güçlü ekonomisi, nüfusu aktif siyaseti ile dünyanın güçlü ülkeleri arasında yerini almış, AB’nin lider ülkesi konumuna gelmiştir.

Almanya ile yüzyıllardır devam eden dostane ilişkilerimize rağmen Almanya’nın Türkiye de faaliyet gösteren zararlı organizmalara desteğini sürdürmektedir. Özellikle PKK terör örgütüne verdiği destek, Türkiye de sahip olduğu vakıf ve derneklerle yasadışı faaliyetlerde bulunması, ülkede Türklere karşı zaman zaman ırkçı faaliyetlerin baş göstermesi ve entegrasyon adı altında asimilasyon faaliyetlerinde bulunması Türkiye cumhuriyeti tarafından kaygı ile izlenmektedir.

Türkiye de ise 2001 ekonomik krizi sonrası yapılan 3 Kasım 2002 seçimleri ile iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi ile başta ekonomik olmak üzere birçok zorun çözülmeye çalışılmış, Avrupa birliğine tam üyelik için çalışmalar sürdürülmüş, bu çerçevede Avrupa birliği uyum yasaları çıkarılmış bu faaliyetler ile bölgede güç sahibi olmaya çalışılmıştır.

Hazırlanan bu çalışmada; dış politikanın temel yapısı ve Türkiye cumhuriyetinin dış politika dinamikleri, Almanya ve Almanya ile olan ilişkilerin tarihsel süreci incelenmiş, sonrasında AK Parti döneminde Almanya ile olan ilişkilerin mevcut durumu, yaşanan karşılıklı ilişkiler ve izlenen siyaset açıklanmış, mevcut ilişkilerin geliştirilmesi ve Türkiye’nin AB yolunda ilerlemesinde Almanya ile oluşturulması gereken politikalar incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dış Politika, Türkiye-Almanya, Türk Dış Politikası, AKP.

ABSTRACT

AKP ERA TURKEY- GERMANY RELATIONS

Gökhan TEKİN

The relationships between Germany and Turkey, both in the periods of Ottoman Empire and The Republic of Turkey, have sometimes shown a stagnancy, but have always been at the senior level from the past to the present.

Germany and Turkey were at the same side under the name of the Central Powers at The First World War which has occurred between 1914 and 1918. At the end of the First World War Ottoman Empire was accepted as if it was defeated with the defeat of Germany and the German Armies. After the war, Germany has signed The Treaty of Versailles with the Allies and Turkey has signed first Mondros Armistice Agreement on the 30th of October in 1918 and then Treaty of Sèvres in 1920 with the Allies. But on May the 19th in 1919 by going to Samsun Mustafa Kemal has lighted a fire of independence and as a result of this movement on the 23rd of April in 1920 an assembly has opened in Ankara and this assembly has declared that they refused the Treaty of Sèvres been.

On July the 24th in 1923 the Grand National Assembly of Turkey and the Allies have signed The Treaty of Lausanne and with this treaty. World has accepted the foundation of The Republic of Turkey instead of The Ottoman Empire. With the proclamation of the republic on the 29th of October in 1923, Turkish State has taken the name of The Republic of Turkey and from that date forward Turkish foreign policy was based on and shaped around the saying of Mustafa Kemal which was ‘Peace at home, peace in the world’.

The relationships between Germany and The Republic of Turkey has continued very well from 1923 to 1939 which was the beginning of the Second World War. The Republic of Turkey has succeeded in remaining neutral during the Second World War which was started in 1939, was ended in 1945 and was bloodied all the World and while it was remaining neutral, The Republic of Turkey has never been failed to continue the relations with Germany.

After the Second World War Germany has defeated again and left some parts of its territory in the limits of iron curtain. So Germany has laid down The Immigration Law to provide the labour requirement. This law caused a great transfer of people from Turkey to Germany. Turkish people who has reached at the number of two millions population and most of them became German Citizens who are a great power to lead the German economy. Today a lot of Turkish People are well-known in policy, sports, arts and literature in Germany. A lot of people are talking about the success of Turkish Members of German Parliament and Turkish footballers of the German Football Teams. Nowadays Germany takes place among the powerful countries of the World with its strong economy and has become the leader country of the European Countries, population and active policy.

Although we have very good relationships which are lasting for centuries with Germany, Germany continues to support some harmful organizations which are active in Turkey. Especially the support given to PKK, the illegal activities of German charities and organizations in Turkey, the racist activities of German people that occur in Germany against Turkish People and the assimilation activities under the name of integration are watched anxiously by the Republic of Turkey.

However in Turkey, Justice and Development Party won the elections which are held on November the 3rd in 2002 after the economical crisis in 2001 and they have been trying to solve different kinds of problems especially economical crises in Turkey. They are still doing different types of endeavours to be a complete member of The European Union, in this context they have put European Union adjustment laws and by these activities Turkey has been trying to have a power in its region.

In this study, the structure of the foreign policy and the Dynamics of Turkish Foreign Policy, The historical process of the relationships of Germany and Turkey have been examined and later the present circumstances of the relationships between Germany and Turkey in the period of Justice and Development Party, reciprocal relationships and the Policy of Turkey have been explained and also the developing of the present relations and the policies which must be set with Germany while Turkey is on its way to be the member of European Union, have been examined.

Keywords; Foreign policy, Turkey-Germany, Turkish Foreign policy, JDP

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEŞEKKÜRLER.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR.....	xv
1. GİRİŞ	1
2. DIŞ POLİTİKA.....	5
2.1. DIŞ POLİTİKA NEDİR?.....	5
2.2. DIŞ POLİTİKADA KARAR ALMAYI ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	10
2.2.1. Kişisel Düzeyde Faktörler	10
2.2.2. Ulusal Düzeyde Faktörler.....	15
2.2.3. Uluslararası Düzeyde Faktörler.....	18
3. TÜRK DIŞ POLİTİKA ANLAYIŞI.....	20
3.1. TÜRK DIŞ POLİTİKASINI ETKİLEYEN YAPISAL FAKTÖRLER.....	20
3.1.1. Tarihsel Toplumsal Koşullar.....	20
3.1.2. Jeopolitik Konum.....	23
3.1.3. Uluslararası Sistem ve Türkiye.....	26
3.2. TÜRK DIŞ POLİTİKASINA TARİHSEL BAKIŞ.....	27
3.2.1. Osmanlı Devleti Türk Dış Politikası.....	27
3.2.2. Cumhuriyet Dönemi Türk Dış Politikası.....	28
3.3. TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA KARAR ALMA MEKANİZMALARI.....	33
3.3.1. Yasama.....	34
3.3.2. Yürütme.....	35

3.3.3. Bürokrasi.....	37
3.3.4. TSK.....	38
3.3.5. Yargı.....	39
3.3.6. Kamuoyu.....	39
3.4. TÜRKİYE’NİN GÜVENLİK POLİTİKASI.....	41
4. ALMAN DIŞ POLİTİKASININ İŞLEYİŞİ.....	47
4.1. ALMANYA’YA GENEL BAKIŞ.....	47
4.2. ALMANYA’NİN GÜVENLİK POLİTİKASI.....	50
4.3. ALMANYA’NİN DIŞ POLİTİKA ANLAYIŞI VE KARAR ALICILARI.....	53
4.4. ALMANYA’NİN TÜRKİYE DIŞ POLİTİKASI.....	63
4.5. ALMANYA’NİN AB POLİTİKASI.....	65
4.6. ALMANYA’NİN ORTA ASYA POLİTİKASI.....	68
4.7. ALMANYA’NİN ORTADOĞU POLİTİKASI.....	70
4.8. ALMANYA’NİN KIBRIS POLİTİKASI.....	72
4.9. ALMANYA’NİN YUNANİSTAN POLİTİKASI.....	74
4.10. ALMANYA’NİN ERMENİSTAN POLİTİKASI.....	75
4.11. MERKEL VE SARKOZY’İN TÜRKİYE’NİN AB ÜYELİĞİNE BAKIŞLARI.....	77
5. TARİHSEL PERSPEKTİFTE TÜRK-ALMAN İLİŞKİLERİ.....	80
5.1. 19. YÜZYILA KADAR TÜRK ALMAN İLİŞKİLERİ.....	80
5.2. I. DÜNYA SAVAŞI ÖNCESİ TÜRK ALMAN İLİŞKİLERİ.....	82
5.3. I. DÜNYA SAVAŞI SONRASI TÜRK ALMAN İLİŞKİLERİ.....	87
5.4. II. DÜNYA SAVAŞI ÖNCESİ TÜRK ALMAN İLİŞKİLERİ.....	89
5.5. II. DÜNYA SAVAŞI SONRASI TÜRK ALMAN İLİŞKİLERİ(1945-1960)....	90
5.6. 1960’LAR VE TÜRKLERİN ALMANYA’YA GÖÇ ETMESİ.....	92

5.7. 2002 YILINA KADAR TÜRK ALMAN İLİŞKİLERİ(1970-2002).....	93
6. ADALET VE KALKINMA PARTİSİ DÖNEMİ TÜRKİYE ALMANYA İLİŞKİLERİ.....	98
6.1. SİYASİ İLİŞKİLER.....	102
6.2. EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLER.....	107
6.3. ASKERİ İLİŞKİLER.....	112
6.4. TERÖR VE TERÖRLE MÜCADELE KONUSUNDAKİ İLİŞKİLER.....	114
6.5. EĞİTİM İLİŞKİLERİ.....	116
6.6. VAKIF VE DERNEK İLİŞKİLERİ.....	119
6.7. ALMANYA 'NİN TÜRKİYE'NİN AB'YE GİRİŞİNE BAKIŞLARI.....	121
6.8. ALMANYA 'DAKİ TÜRK SİYASETÇİLER VE BU SİYASETÇİLERİN TÜRKİYE'YE BAKIŞI.....	123
6.9. ALMANYA 'DA BAŞARIYI YAKALAYAN TÜRK VATANDAŞLARI.....	125
6.10. ALMAN SİYASETÇİLERİN TÜRKİYE HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ.....	126
6.11. TÜRK SİYASETÇİLERİN ALMANYA İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ.....	128
7. TÜRKİYE-ALMANYA ARASINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İKİLİ SİYASİ VE EKONOMİK ANLAŞMALAR.....	130
7.1. SİYASİ ANLAŞMALAR.....	130
7.2. EKONOMİK ANLAŞMALAR.....	132
8. SONUÇ.....	137
KAYNAKLAR.....	143
ÖZGEÇMİŞ.....	149

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFC	: Almanya Federal Cumhuriyeti
AGİK	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı
AGİT	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AK PARTİ	: Adalet ve Kalkınma Partisi
AP	: Adalet Partisi
AP	: Avrupa Parlamentosu
AT	: Avrupa Topluluğu
CDU	: Hristiyan Demokratik Birliği
CGP	: Cumhuriyetçi Güven Politikası
CHF	: Cumhuriyet Halk Fıkrası
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
CKMP	: Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
CSU	: Hristiyan Sosyal Birliği
DDR	: Demokratik Almanya Cumhuriyeti
DSP	: Demokratik Sol Parti
DYP	: Doğru Yol Partisi
FDP	: Hür Demokratik Parti
FP	: Fazilet Partisi
HEP	: Halkın Emek Partisi
HP	: Halkçı Parti
IMF	: Uluslararası Para Fonu
KTO	: Konya Ticaret Odası

MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
MNP	: Milli Nizam Partisi
MSP	: Milli Selamet Partisi
MYK	: Merkez Yürütme Kurulu
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
OBD	: Orta Büyüklükte Devlet
RP	: Refah Partisi
RTÜK	: Radyo Televizyon Üst Kurulu
SED	: Sosyalist Birlik Partisi
SHP	: Sosyaldemokrat Halkçı Parti
SODEP	: Sosyal Demokrat Parti
SPD	: Sosyal Demokrat Partisi
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TİP	: Türkiye İşçi Partisi
TL	: Türk Lirası
YSK	: Yüksek Seçim Kurulu
YY	: Yüzyıl

1. GİRİŞ

“Yurtta sulh cihanda sulh”

29 Ekim 1923 de Cumhuriyet ilanı ile birlikte yeni Türk devletinin iç ve dış dünyadaki parolası “Yurtta Barış Dünyada Barış” olmuştur. Kurulduğu günden bu güne kadar her zaman barışçı bir anlayışla dış politikasını yöneten Türkiye, dünya barışına da katkıda bulunmayı unutmamıştır. Özellikle komşuları ile yürüttüğü iyi ilişkiler, diğer devletler ile yürüttüğü barış temelli samimi siyaset Türkiye Cumhuriyeti’ni her zaman dünya siyaseti için önemli bir noktada tutmuştur.

Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, 1923 yılından ölümüne kadar geçen sürede (10 Kasım 1938) devletlerarası barışı ve barışın milletler için önemini sürekli vurgulamıştır. Oluşturmuş olduğu barış temelli dış politikanın somut adımları olarak; 9 Şubat 1934 yılında, daha on iki yıl önce savaş halinde oldukları Yunanistan’ın başkenti Atina’da Balkan Devletleri ile birlikte Balkan Antantı’nın, yine 8 Temmuz 1937 yılında İran’ın başkenti Tahran’da İran, Irak ve Afganistan ile birlikte Sadabat Paktı’nın imzalanmasına öncülük etmiştir.

Ülkeler arası barışın önemini her zaman vurgulayan ve bu amaçla somut adımlar atan Mustafa Kemal Atatürk ülke içerisinde de demokrasi çalışmalarına büyük önem vermiştir. Bu amaçla 1924 yılında Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve 1930 yılında Serbest Cumhuriyet Fırkası’nın kurulmalarına yardımcı olmuştur. Ancak bu denemeler ülkede çıkan gerici ayaklanmalar, halkın demokrasiyi tam anlamı ile kavrayamamalarından dolayı başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Türkiye’de çok partili döneme İkinci Dünya Savaşı’nın bitiminden sonra, 1946 yılında geçilebilmiştir. 1950 yılında ise 27 yıldır ülkeyi yöneten Cumhuriyet Halk Partisi, iktidarını Demokrat Partiye bırak zorunda kalmıştır. 1950 yılından itibaren zaman zaman darbeler ile kesintiye uğrasa da (27 Mayıs 1960, 12 Mart 1971, 12 Eylül 1980 askeri darbeleri) çok partili yaşam varlığını sürdürmeye devam etmektedir.

Ülkemizde çok partili siyasal rejim zaman zaman sıkıntılı dönemler geçirse de halkın iradesi her zaman sandığa yansımıştır. 2001 yılında ortaya çıkan ekonomik kriz sonrası erken seçim kararı alınmıştır. 3 Kasım 2002 yılında yapılan erken genel

seçimlerde Adalet ve Kalkınma Partisi kullanılan oyların % 34.28'ini alarak tek başına iktidara gelmiştir. 22 Temmuz 2007 yapılan seçimlerde kullanılan oyların % 46,58'ni alarak ile 12 Haziran 2011'de yapılan seçimlerde % 49,83'ü alarak iktidarını sağlamlaştırmıştır. Adalet ve Kalkınma Partisi, halen Türkiye'de tek başına iktidar olarak yönetimi elinde bulundurmaktadır.

Almanya tarihsel süreç bakımından bazen sıkıntılı ve zayıf dönemler geçirse de her zaman Avrupa'nın güçlü ve söz sahibi ülkelerinden biri olmuştur. Alman dış politikası her zaman yayılmacı bir düzlemde devam etmiştir. Kendini güçlü hissettiği her dönemde yayılmacı politikalarını uygulamaktan çekinmemiştir.

18. ve 19. yüzyıllarda sanayileşmesini İngiltere, Fransa ve İtalya'ya oranla geç tamamlaması onu sömürge arayışlarında bu devletler ile karşı karşıya getirmiştir. Bu karşılaşma dünya tarihinde 4 yıl sürecek ilk dünya savaşına neden olmuştur. 1914–1918 yıllarını kapsayan bu kanlı dönemde Almanya, Avusturya Macaristan Veliahlığı, Bulgaristan ve Osmanlı İmparatorluğu aynı saflara da yer almışlardır. Fakat savaş sonunda istediklerini elde edemediği ağır şartlarla barış anlaşmaları imzalamak zorunda kalmışlardır.

Birinci dünya savaşından sonra Osmanlı imparatorluğu tüm gücünü kaybetmiş ve İtilaf Devletleri ve Yunan kuvvetlerinin topraklarını işgaliyle karşı karşıya kalmışlardır. Bu işgallerin başladığı dönemlerde Mustafa Kemal, Anadolu'da bağımsızlık ateşini yakmış ve bu ateş 24 Temmuz 1923'de Lozan'da imzalanan Lozan Barış Anlaşması ile kimliğini bulacak Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun müjdecisi olmuştur.

Almanya, Birinci Dünya Savaşından sonra 28 Haziran 1919'da imzaladığı Versay Barış Anlaşması'ndan sonra yeniden güçlenmeye başlamış, 1933 yılında iktidarı eline geçiren Nasyonal Sosyalist İşçi Parti ve bu partinin lideri Adolf Hitler Almanya'nın yayılmacı politikalarını yeniden canlandırmışlardır. 1933 yılında Başbakan, 1934 yılında devlet başkanı olmayı başaran Adolf Hitler, ülkede muhalefeti susturarak tüm güçleri kısa sürede eline geçirmeyi başarmıştır.

1939 yılında Adolf Hitler tarafından yönetilen Almanya, Polonya'yı işgal etmiş ve böylelikle on milyonlarca insanın ölümü ile sonuçlanacak İkinci Dünya Savaşı başlamasına neden olmuştur. 1939–1945 yılları arasında devam eden savaş sonunda

Almanya bir kez daha yenilmiş, ayrıca topraklarının bir kısmını demir perde ülkeleri sınırları arasında bırakmak zorunda kalmıştır.

Savaşta yenik çıkan Almanya savaş nedeniyle önemli bir işgücü kaybı yaşamış, toplumdaki erkek sayısındaki ciddi düşüş ülkenin işgücünü olumsuz etkilemiştir. Ülkede ki işgücünü arttırmak isteyen Almanya bir göç yasası çıkarmış bu yasayla birlikte başta Türkiye olmak üzere pek çok ülkeden işçiler Almanya topraklarına yerleşmeye başlamışlardır.

Birinci Dünya Savaşı'nda aynı safta savaştığımız, İkinci Dünya Savaşı'nda ince bir siyaset ile savaşa girmeden, dostluğumuzu bozmadığımız Almanya ile şimdi de işgücü konusunda bir araya geliyorduk. Bu yasayla birlikte binlerce insanımız ellerinde ahşap valizleri ve sırtlarında yatakları, Sirkeci Garı'ndan kara trenlere binerek; birkaç yıl çalışıp para kazanıp köyüne dönme, birkaç dönüm tarla satın, bu tarlayı işleme hayalleri ile birlikte "acı vatan" olarak adlandırdığı Almanya yollarına düşmüşlerdir. Biraz para biriktirip memlekete döneriz hayalleri ile gittikleri Almanya da yurttaşlarımız hayalleri değişmiş, artık köyden tarla almak yerine Mercedes marka araba almak, köye bu araba ile gelme isteği hayallerini süsleye başlamıştır.

50 yıllık bir gurbetlik hayatı sinemamız edebiyatımız içerisindeki yerini almış, Almanya'daki yaşamı anlatan filmler, şarkılar, kitaplar, orada yaşayan yurttaşlarımızın sıkıntılarını, özlemlerini, hayallerini, korkularını ve umutlarını bizlere ulaştırmıştır.

Sırtlarında yatakları ellerinde ahşap valizleri ile ürkek adımlarla girdikleri, önceleri yalnızlık çektikleri günlerden başlayıp, Türk kültürü ile Alman kültürü arasına sıkışıp kalan çocuklarından günümüze evrimini tamamlayan süreç, bugün Alman Parlamentosu'nda Türk milletvekillerini, Alman Milli Takımları'nda Türk sporcuları ve Alman sinemasında ödüllü Türk yönetmenleri ile Almanya ya entegre olmuş, bilimde sanatta sporda siyasette başarılı bir nesil yetişmiştir.

Almanya yalnızca savaş meydanlarında müttefikimiz olan bir ülke değil; aynı zamanda onlarca ticari ve ekonomik ilişkilerimiz olan, her yıl milyonlarca turist ile ülke ekonomimize önemli döviz girdisi sağlayan, Avrupa Birliği'nde söz sahibi önemli bir ülkedir.

Almanya'nın zaman zaman ülkemiz aleyhine faaliyet gösteren; başta PKK olmak üzere çeşitli terör örgütlere, aşırı İslamcı örgütlere ve aşırı sol örgütlere vermiş olduğu destekler bilinmesine rağmen ilişkiler iyi bir düzlemde sürdürülmektedir.

3 Kasım 2002 yılından itibaren Türkiye'de iktidarda olan Adalet ve Kalkınma Partisi dış politikada; 'Komşular İle Sıfır Sorun' prensibi çerçevesinde ilişkilerini sürdürmeye çalışmaktadır. Bu çerçevede komşu ülkelere ziyaretler gerçekleştirilmekte, ekonomik ve kültürel işbirlikleri için anlaşmalar imzalanmaktadır.

Bu çalışmamızın birinci bölümünde; Dış politika, ikinci bölümünde; Türk dış politikası, üçüncü bölümünde; Alman dış politikası, dördüncü bölümde; Türk-Alman ilişkileri, beşinci bölümde AK Parti döneminde Türk-Alman ilişkileri, altıncı bölümde ise; Türkiye ile Almanya arasında imzalanan anlaşmalar bilimsel bir boyutta incelenecektir.

2. DIŞ POLİTİKA

2.1. DIŞ POLİTİKA NEDİR?

Dış politika ile ilgili yapılan temel tanımlar;

“Dış Politika” kavramı; genel olarak; bir devletin başka bir devlete veya devletler yada geniş anlamıyla uluslararası alana karşı izlediği politika olarak tanımlanabilir. Diğer bir değişle, “bir ülkenin, kendi sınırları ötesine karşı izlediği politika, o ülke açısından dış politikadır” (Kürkçüoğlu, 1980; 311-12).

Devletin bekası, toprak bütünlüğü ve egemenliği gibi ulusal çıkarların yanısıra, devlet içindeki sosyal grupların orta ve uzun vadeli ihtiyaçlarını karşılamak üzere devletlerin doğrudan dış dünyaya ilişkin güttükleri politikalar, stratejiler ve eylemler olarak tanımlanmaktadır (Ercan, 2011; 407).

Büyük düşünce, görme mahsulü, milli hedef ve stratejisi belli olan bir politika olarak tanımlanmıştır. Hareketli olan, ilerlemeyi düşünen ve risk almayı seven bir politika olarak nitelendirilmiş ve dış politikayı oluşturan temel unsurların varlığından bahsedilmiştir. Bunlar; vatan, komşular (tarik, kültür, din, dil, etnik yapı iyi bilinmeli), rejim, milli savunma, kamuoyu, milli birlik ve beraberlik olarak gösterilmiştir (İnan, 1998; 12-30).

Farklı uluslararası teoriler dış politikaya kendilerine göre anlamlar yüklemişlerdir. Bu kapsamda, realist teori dış politikayı yönlendiren iki temel değerin varlığına değinmiş ve bunları ulusal güvenlik ve devlet bekası olarak belirtmiştir. Realistlere göre dış politikanın tek ve biricik yürütücüsü devlettir. Sınırların koruyucusu ve halkın refahının sağlayıcısı olan devlet, ulusal çıkarları da planlayarak dış politikasını belirlemekle yükümlüdür (Tuncay, 2011; 2).

Temel hareket noktası birey olan liberal teoriye göre, dış politika yapımında devlet en önemli aktördür. Fakat realizmden farklı olarak liberal teoride tek aktör devlet değildir. Kurumların, birliklerin de dış politikanın belirlenmesinde önemli etkilerinin olduğundan, liberal teoride, bahsedilmektedir. Dahası sadece çatışma değil, işbirliği de dış politikanın yönelimlerinden biridir. Neo-realist teoriye göre ise dış politika

uluslararası sistemin getirdikleriyle birlikte şekillenmektedir. Diğer bir deyişle, dış politika uluslararası sistemden bağımsız olarak değerlendirilemez (Tuncay, 2011; 3).

Pozitivist teoriye göre dış politika, hükümetin dış işlerine ilişkin karar ve politikalarına rehberlik etmeyi amaçlayan önlemlerden oluşmaktadır. Dış ilişkilerin yönetilmesi, hükümetlerin uluslararası çıkarlarının ve ilgi alanlarının dikkate alındığı politikaların yapılandırılmasını gerektirmektedir.

Farklı teoriler tarafından, bu şekilde anlamlandırılan dış politikanın varoluş yaşının çok geç olmadığını yukarıda belirttiğimiz tanımlardan çıkarabilmek mümkündür. Dış politikayı devletlerin uluslararası sistemde var olmaya başladığından beri süregeliyor olduğu düşünülebilir. Güç dengesi kavramı ise dış politikanın yapımı sürecinde etkili olan bir terim olarak, yapılan literatür taramasında fark edildiği üzere, nitelendirilebilir.

Klasik güç dengesi kuramına göre bir üst otoritenin olmadığı sistemde devletler yaşamlarını devam ettirirler ve yöneticiler, devletlerinin bağımsızlıklarına karşı tehlikeleri engellemeye çalışırlar. Bu bakış açısına göre, modern dönemlerde dahi, büyük bir devletin, “dünya imparatorluğu” haline gelinceye kadar büyümesi engellenmiştir. Çünkü bir devlet diğerlerini tehdit edecek kadar büyürse, diğerleri onu dengelemek için birleşeceklerdir. Dahası bazen tarafsız kalmak dahi güç dengesi amacına hizmet edebilir. Bazen ise dengeyi kurmaya çalışacak devletler, diğer devletleri riskleri oranlarına göre sıralayabilirler ve buna göre bir denge kurma yoluna gidebilirler. Örneğin, Soğuk Savaş sırasında ABD, Avrupa için Sovyetler Birliği kadar tehditti. Ama aksine, Avrupa'nın Sovyetler Birliğinden algıladığı tehdit daha fazla olacak ki ABD tarafına geçmeyi tercih etti (Arı, 1997; 221-223). Dolayısıyla güç dengesi durumu gücün ne kadar, nasıl dağıldığına, hatta diğerlerinin gücünü ne kadar kendilerine karşı, tehdit olarak, hissettikleriyle ilgilidir. Diğer uluslararası ilişkiler teorisyenleri ise güç dengesini farklı şekillerde tanımlamaktadır. Bu teorisyenlere göre kavramın tek bir tanımı yoktur. Klasik Realist Teorinin önemli isimlerinden Morgenthau'ya göre anarşinin hakim olduğu devletler sisteminde, devletler için güç dengesi bir gereklilik olarak görülmüşken devlet adamlarının ise başlıca görevi ve sorumluluğu olmuştur (Ak, 2009; 14).

Güç dengesi kurulmak suretiyle herhangi bir büyük gücün sistemde tek başına baskın hale gelmesi, hegemonya kurulması engellenecektir. Fakat neorealist akımın temsilcilerinden olan ve devletler sistemini karşılıklı etkileyen birimleriyle birlikte değerlendiren Waltz'a göre ise güç dengesindeki değişiklikler, sistemde değişikliklere neden olurken, sistemi oluşturan birimler de bu değişiklikten nasibini alırlar ve yeni düzene göre yeniden şekillenirler (Özdemir, 2008; 131).

Liberalilerin birçoğuna göre ise güç dengesi bir kurum çeşidi iken Uluslararası Toplum Teorisyenlerinin bakış açısına göre tüm devletlerin üzerinde yer alan herhangi bir dünya devlet sistemde mevcut olmadığı ve tüm devletlerin ortak kuralları, çıkarları ve kurumları olduğu için güç dengesi sistemde kendi kendine oluşacak olan bir durumdur (Özdemir, 2008; 132).

Yani güç dengesi bir yandan güç dağılımı ve denge durumunu, bir yandan devletler sistemindeki var olabilecek bir üstünlüğün karşısında gruplanan güç potansiyelini nitelendirebilmek için kullanılmaktadır. Dahası kavram, düzendeki istikrar ve barış anlamında görülebileceği gibi istikrarsızlık ve savaş da güç dengesinin formlarından biri olabilir. Devletlerin iradesiyle mi yoksa düzenin gerekliliği dolayısıyla mı oluştuğu konusu hakkında fikir birliğine varılamamış olması tanım farklılaşmasından kaynaklanmaktadır. Fakat ne olursa olsun, yukarıda özetlenen tüm teorik tanımlamalardan anlaşılabilen gibi güç dengesi kavramı ve politikaları devletlerin dış politikalarında çok önemli bir belirleyicidir. Her ne nedenle ve şekille ortaya çıkarsa çıksın, sistemde var olan ve yaşamlarını devam ettirmek isteyen devletler güç dengesinin gereklerine göre hareket ederek alanlarını belirlemek durumundadırlar.

Dahası denge merkezi, süreç içinde değişiklikler de gösterebilir. Buna örnek olarak 1815 sonrasında uluslararası sistem Avrupa Uyumuna dayanıyordu. Diğer bir ifadeyle düzende Avusturya ve İngiltere arasındaki uzlaşma ve Avusturya'nın ana karadaki başat konumuyla İngiltere'nin güvenliği garanti altına alınmak istenmekteydi. Fakat 1870 sonrasında ise güç dengesinde merkez, Almanya'nın kıtasal üstünlüğü haline gelmiştir. Soğuk Savaşa kadar Avrupa kıtasında merkez değiştiren güç dengesi, Soğuk Savaş döneminde Amerika ve Sovyetler Birliği arasındaki bir köprüde kurulmuştu (Tuncay, 2011; 6-8).

Diğer yönden bakılırsa, gerek Amerika'nın gerekse de Avrupa'nın dış politika davranışları ve güç dengesine yönelimleri kendi koşullarının ortaya çıkardıkları üründüler. Çünkü Amerika'nın bulunduğu coğrafyada hüküm sürebilmek için güç dengesi oyunlarına ihtiyacı yoktur, Avrupa'daki devletler ise kendi aralarında sürekli çatışmaların yaşanması bu devletleri dış politika gerekliliğine itmiştir. Bu durumu güçlendirmek gerekirse iki büyük dünya savaşı Avrupa devletlerinin aralarında ki sorunlar ve çatışmalardan kaynaklanmıştır. Uluslararası düzen de meydana gelen değişkenlikler devletlerin dış politikalarında da farklılıklar getirmektedir.

Dış politika kararlarının şekillenmesinde sadece düzenin temel alındığı unsurlar etkili olmamaktadır. Dolayısıyla dış politika kavramını incelerken karar alma sürecine de değinmekte yarar vardır. Günümüzde dış politika ile ilgili yapılan çalışmaların çok yönlü olduğu söylenmektedir. Dış politika da olayları incelerken olayların zaman, mekan, değişkenlikler, yönünde incelenmeye başlanması önemli bir olaydır. Bir ülkenin başka bir ülkeye bakış açısı diğer ülkelerden farklı olabilmektedir. Bunun nedeni o ülkenin güç dengesinin ve dış politika kararlarının farklılıkları olarak gösterilebilir. Diğer bir önemli nokta ise devlet adamlarının kimliklerinin ve fikirlerinin dış politika üzerinde yaratmış olduğu etkiler ve farklılıklardır. Bu durum da kimlikler ve fikirler üzerine çeşitli varsayımlarda bulunulmuştur. Bunlardan Yapısalcı teoristler kimlik ve fikirleri; insanlar tarafından uygulanan politik davranışların ve fikirlerin belirleyeceğini savunmuşlardır. Diğer bir varsayım olarak Foyle ise kimlik ve fikirleri uluslararası düzenin değişmesinde ve dış politikanın şekillenmesinde ve karar alma sürecinde etkili olduğunu savunmuştur.

Daha önceleri koalisyonların, aktörlerin, organizasyonların dış politikanın şekillenmesinde etkili olmaktaydı, fakat değişen dünya düzeninde, devlet dışı kurumların dış politikaya etki olduğu düşüncesi etkili olmaya başlamıştır. Çeşitli uluslararası kurum ve kuruluşlar ülkelerin dış politika kararlarını almalarında etkili olmuştur, Sivil toplum kuruluşları, insan hakları örgütleri bunlara örnek olarak gösterilebilir. Gelecek dönemlerde dış politikayı biçimlendiren unsurların sermaye, insan, fikir, malların dolaşımı ve teknolojinin olacağı belirtilmektedir.

Dış politikanın incelenmesinde dikkati çeken diğer bir konu ise konuların sınıflandırılmasıdır. Sınıflandırma düşüncesini orta çıkartan Rosenau göre dış politika

davranışlarının anlaşılabilmesi için konuların sağlıklı ve düzenli bir şekilde sınıflandırılması gerekmektedir. Ayrıca Rosenau maddi, manevi amaçlar ve araçları temel olarak sınıflandırma yoluna gitmiştir (<http://www.usak.org.tr> (21 Kasım 2011)).

Genel bir sonuç olarak, dış politika üzerine yapılan tüm çalışmalar analiz edildiğinde, bir devletin dış politikasını sadece savaşın ve barışın oluşturmadığı görülmektedir. Birçok farklı konu ve farklı alan (kültür, ekonomi, eğitim, tarih, sosyal yapı gibi...) devletlerin güçlü bir dış politika izlemesini gerektirmiştir.

Dış politika da alınan ve uygulanan kararların doğruluğunun ‘ulusal çıkar’ ve ‘rasyonellik’ kavramlarının kullanılmasıyla belirleneceği önerilmiştir (Tuncay, 2011; 8-11). Ulusal çıkar kavramı dış politika kararlarının nitelikli olup olmadığı ile ilgili yapılan analizlerde önemli bir ölçüt olduğu belirtilmiştir. Rasyonel anlayış ise, dış politika kararlarında aktörlerin belirlediklerinin ve değerlerinin gerçekleşmesinin ölçülmesiyle ilgili olduğunu savunmuştur. Ayrıca rasyonellikte önemli bir olguda kamuoyudur. Özellikle teknolojinin gelişmesi tüm dünyada ki olayları rahatlıkla izleyip, takip etme olanağı sağladığından ülkelerin dış politika kararlarını alan aktörlerin politikalarını etkilemiştir. Bunun dışında ülkelerin sahip olduğu kendine has özellikleri, yapısal faktörleri, geçmiş tecrübeleri, devlet gelenekleri de dış politikayı oluştururken etkili olmaktadır.

Tüm bu açıklamalardan yola çıkarak dış politikanın şekillenmesine neden olan yapısal faktörlerin (jeopolitik konum, tarihsel koşullar, uluslararası sistem, kültürel etkenler, ulusun temel yapısı) ve konjonktürel faktörlerin (ulus ve uluslararası arenada meydana gelen değişkenlikleri) çok iyi analiz edilmesi gerekmektedir.

Dış politikayı analiz etmede temel olarak kullanılan tüm yapısal ve konjonktürel belirleyiciler Türk dış politikasının oluşumunda ve uygulanmasında da etkili olmuştur. Türk Dış Politikasının, bu politikanın yapılandırılmasında etkili olan yapısal faktörlerin incelenmesi ve açıklanması araştırmamızın ilerlemesinde faydalar sağlayacaktır.

2.2. DIŞ POLİTİKADA KARAR ALMAYI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

2.2.1. Kişisel Düzeyde Faktörler

Siyasi liderlerin kişisel özelliklerinin ülke yönetimi ile ilgili konularda ne derece etkili olduğu ile ilgili birçok araştırma incelenmiştir. Bu konunun dış politikaya ilişkin karar alma süreci açısından da önemli olduğu vurgulanmıştır. Dış politikada kararların alınması kişisel öğelerden yoksun olarak sadece devlet ve hükümet organları tarafından oluşturulup uygulandığı düşünülemez. Aksine dış politikanın oluşturulması ve uygulanmasında kişisel rol oldukça etkili ve fazladır. Başka bir ifade ile karar alma süreci içinde yer alan birey, başta lider olmak üzere ülkelerin dış politikaları üzerinde etkilidir ve bu durum karar almada bazı değişikliklere neden olabilmektedir. Dış politika açısından karar alıcıların eylemleri ve tutumları devletin ve hükümetin yaptıkları olarak algılanmaktadır. Dolayısıyla dış politika kararlarının son biçimi, karar alıcıların inanç ve fikirlerinden geçerek alınmaktadır (Aydın, 1996; 96).

Karar alma sürecinde olayların algılanmasından kararların alınmasına kadar, karar alıcının kişisel özellikleri ağırlıklı olarak etki yapmaktadır. Bu bağlamda karar alıcının karar almasında, uluslararası güç dağılımı, kamuoyu, baskı grupları, ülkenin siyasal sistemi ve yakın çevresi, diğer devletlerin politikaları, uluslararası sistemin yapısı etkili olmakla beraber karar alıcının kişisel özellikleri de devletin karar ve politikalarında etkili olmaktadır. Kişinin kendi sosyal-psikolojik yapısı, karakteri, yaşam deneyimleri, eğitimi, arkadaş çevresi, ait olduğu toplumsal ve siyasal grup, inanç sistemi, yetişme tarzı, mesleki eğitimi, iş deneyimi gibi birçok faktör kişiyi karar alırken etkilemektedir. Bunlara paralel olarak bu faktörlerin temelinde karar alıcının karar alması ile ilgili unsurları inceleyelim.

2.2.1.1. Karar Alacak Kişinin, Konuya Karşı İlgisi, Bilgisi ve Sorun Çözme

Özelliği;

Karar alacak kişi konuyla ne kadar ilgiliyse, kişisel özelliklerinin etkisi de o oranda artış göstermektedir. Bunun tersi durumunda yani konuya karşı ilgisiz bir tutum oluştuğunda ise kişisel özelliklerin etkisi de o oranda azalma gösterecektir. Bu durumda konuya duyulan ilginin karar almayı ne yönde ve nasıl etkileyeceği belirlenmektedir.

Kişinin konuya olan bilgisi ne kadar çok ise kişisel özelliklerinin etkisi o kadar az olacaktır. Tersini durumunda ise konu hakkında bilgisi ne kadar az olursa kişisel özelliklerinin etkisi o kadar fazla olacaktır.

Kişinin içte ve dışta bir sorunu çözme yeteneği ne kadar fazla ise kişisel özelliklerinin etkisi o kadar az olacaktır. Karar alıcı konuya ne oranda rasyonel bir değerlendirme yaparsa kişisel özelliklerinin etkisi o oranda az olacaktır.

Kişinin kararlarının sonuçlarında sorumlu olması oranında kişisel özelliklerinin etkisi azalmaktadır. Konuya detaylandıkça kişisel özelliklerin etkisinin azalacağı, konu belirsizleştikçe ve değerlendirmeye ilişkin bilgi azaldıkça kişisel özelliklerin etkili olacağı belirtilmiştir (Aksu, 2006; 16).

Günümüzde gelişmiş ülkeler karar alıcıların kişisel özelliklerinin etkisini azaltmak için, dış politika kararlarının geniş ve karmaşık bürokrasi sınırları içinde alınmasına özen göstermektedirler.

2.1.2.2. Deneyim

Karar alıcının daha önce yaşadığı deneyimleri ve bu deneyimlerden elde etmiş olduğu tecrübeleri diğer devletlerle ilişkilerinde karşılaştığı sorunlarda, bu sorunları anlayıp değerlendirmesinde ve çözüme ulaştırmasında etkili olmaktadır. Göreve getirilecek kişinin etkili bir şekilde hareket etmesi için deneyimli olması gerektiği vurgulanmış, fakat göreve getirilecek kişinin ideolojik yapısından ve deneyimlerinden kazanmış olduğu prestijin ağır bastığı karar alıcıların özellikle dış politikayı yönetmede zorluklar çekebileceği görülmüştür.

2.2.1.3. Kişilik

Bir bireyin farklı zamanlarda ve farklı mekânlarda oynadığı rolleri, içinde yetiştiği toplumda varolan rollerle sınırlı kalacaktır. Bunun yanında bireyin hafızası, algıları, kendini tanıması ve psikolojik işlevleri onun toplumdan aldığı belirli bir rol topluluğu tarafından şekillendirilecek, yöneltilecek ve bireyin kişiliği bu şekilde gelişecektir.

Kişilik bireyin oynadığı birçok rollerden, bu rollerin kendi benliği üstünde biriktiği etkilerden oluşacaktır (Aksu, 2004; 18).

Ülkelerin dış politikaya ilişkin karar alma süreçleri içerisinde benzer rol fonksiyonları üstlenmiş olan karar alıcıların benzer olaylar karşısında farklı eylem ve davranışlar ile farklı karar alarak dış politika kararlarını etkilemeleri karar alıcılarının kişilik özelliklerine bağlanmıştır. Karar alma sürecinin her aşamasında yer alan kişinin etkin bir öneme sahip olan ve bu türden etkenlerin özellikle dış politika kararlarının alınmasında karar mekanizmasının başında bulunan liderlere ilişkin olması halinde daha da önem kazanmaktadır. Yaşanılan bazı koşullar içerisinde kişinin, özellikle de lider konumundakilerin etkisini arttırdığı belirtilmektedir. Bu düşüncüyü bir örnek ile pekiştirirsek, karizmatik bir liderin olduğu toplumlarda, az gelişmiş ülkeler yada kararların az sayıda üst düzey karar alıcılar tarafından alındığı kriz durumlarında liderin kişisel özelliklerinin kararlara etkisinin arttığı gözlemlenmiştir. Buna ek olarak liderin risk alma eğilimi, yaratıcılığı, zekası, kendine olan güveni ülkenin dış politikasını belirleyecek kararların alınmasında etkili olmaktadır (Efeğil,2012; 107).

2.2.1.4. İnanç

Dış politika ile ilgili karar alma sürecinde yer alan kişilerin özellikle de liderlerin sahip olduğu inançların bu süreci çeşitli aşamalarında belli oranda etkilediği söylenebilir. İnanç sistemi bir toplumun sahip olduğu değerleri yani çeşitli kategorileri ve kişinin kendisine ve dış dünyasına ilişkin tüm düzenli bilgileri çerçevesinde oluşmuş ve geçmişe, şimdiki zamana ve geleceğe yönelik çeşitli imajlardan meydana gelmiştir.

Topumlarda sıklıkla rastlanan ve alınan kararları etkileyen inançlar arasında, belli bir yaşam biçiminin, siyasal sistemin, ekonomik düzenin veya etnik bir grubun ötekenden üstün olması, belli bir devletin sürekli tehdit kabul edilmesi düşüncesi yer almıştır.

Dış politika karar alıcılarının sahip oldukları inanç sistemleri ve bu inanç sistemlerine dayalı imajları ile dışarıdan gelen bilgiler arasındaki ilişkiler önem arz etmektedir. Karar alıcıya gelen yeni bilgilerin karar alıcının inanç sistemleri ile uyuşması, ona güçlendirici bir nitelik yüklemesi halinde pek fazla bir sorun oluşturmaz. Fakat bir dış politika karar alıcısı kendi inanç sistemi ile kendisine gelen yeni bilgilerin arasında uyumsuzluk olması halinde şu tepkileri gösterir.

- Sorunu önemli değilmiş gibi kabullenip sorunu görmezden gelerek kendini sorunun dışında tutar.

- Yeni gelen bilgileri ya tamamen reddeder yada bunların değersiz olduklarını kabul ederek mevcut inançlarını korur.
- Yeni gelen bilgileri kabul ederek kendi inançlarını değiştirebilirler.

Fakat bu son seçenekteki davranışı karar alıcılar pek fazla uygulamamaktadırlar. Çünkü liderler böyle bir davranışın prestijlerini ve itibarlarını zedeleyeceklerini düşünmektedirler. Doğruluklarını benimseyip kabul ettikleri bilgilerin gelmesi halinde bile ilk iki yaklaşıma göre hareket etmektedirler (Erdal, 2007; 23).

2.2.1.5. Rol

Rol, bir kimsenin toplumsal hayatta yaptığı is veya çalıştığı kurumun gereğini yapmak mecburiyetinde oldukları ve göstermesi gereken hal ve tavrı ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle rol, kişinin pozisyonu gereği ondan beklenen davranışları yerine getirmesidir. Kişinin kurum içindeki rolünü tanımlaması, kendi inanç ve değerlerine göre, geçmiş deneylerine bağlıdır. Buna göre kişinin giriştiği eylemler hem kurumun kurallarını hem de kendi değer sistemini yansıtmaktadır. Bu durumdan anlaşılacağı gibi rol hem bir kişilik ögesi hem de kurumun yapısal ögesidir. Kişinin rolleri geçmiş deneyimlerine göre ve kişisel özelliklerine göre değişiklik gösterse de bireyin rolü ve sorumlulukları kişinin davranışlarının sınırlarını önemli derecede belirlemektedir (Aksu, 2004; 21).

Farklı kişiler bir rolü farklı biçimlerde görüp değişik biçimlerde uygulayabilirler. Tüm ülkelerde, karar alma sürecinde etkin bir yere sahip olma, kimin, hangi kurumun karar süreci içinde görevli olduğu yada konuyla ne kadar ilgili olduğuna, bu kişilerin ve kurumların ne oranda karar alma sürecine katılmayı arzuladıklarına bağlıdır.

2.2.1.6. Siyasal Kültür

Bir ülkede yönetici- siyasal ve askeri sınıfın sahip olduğu siyasal kültür, kimlik, inanç ve tarih bilinci dış politika kararlarının belirlenmesinde ciddi ve son derece önemli etkilere sahiptir. Çünkü farklı siyasal kültür içinde yoğrulmuş siyasal ve askeri karar alıcıların aynı konu/sorun karşısında farklı değerlendirmeler yapmaları mümkündür (Arı, 1999; 134).

Kültür kavramı içinde paylaşılan değerler, gelenekler, görüşler ve sembollerin hepsi yer almaktadır. Kimlik, bir ülkedeki insanların kendini tanımlama biçimiyle ilgili olup

bölgesel ve küresel politikaların belirlenmesinde büyük bir etkiye sahiptir. Bu bağlamda semboller, efsaneler, inançlar, örf ve adetler, alışkanlıklar ve görüşler diplomatların ve karar alıcıların ulusal ve uluslararası çıkarları algılamalarında, güvenlik, barış ve istikrar gibi kavramları tanımlamalarında büyük rol oynamaktadır (Arı, 1999; 135).

Bir ülkenin siyasal ve askeri kültürünün, gerek karar alıcıların kendilerini tanımlamalarında, gerekse güvenlik, barış ve istikrar kavramlarının yorumlanmalarında etkili olması o ülkenin iç ve dış güvenlik politikasını da etkilemektedir. Dolayısıyla ülkedeki siyasal ve diplomatik kültür, karar alıcıların çeşitli durumlarda ne yapmaları gerektiği konusunda yol göstermektedir. Bu durumda siyasal kültür, benzer olaylar karşısında ne yapılması gerektiği konusundaki deneyimlerden birikmiş ve oluşmuş çeşitli tarihsel olayların etkisiyle yerleşik olan kolektif toplum bilinci ve paylaşılan inanç ve değerler olmaktadır. Böylece siyasal kültür, bir devletin karar alıcılarının dış politika karar ve tutumlarının belirlemede oldukça etkili olan kendi ülkesi ve diğer ülke hakkındaki imajları da etkilemektedir (Arı, 1999; 135).

2.2.1.7. Lider

Kişinin deneyimi, kişisel özellikleri liderlik etme biçimini ve dolayısıyla da karar alma şeklini de etkilemektedir. Uluslararası politika açısından üç tip liderlik üzerinde durulmuştur. Bunlar; bürokratik-pragmatik (faydacı) liderlik, ideolojik lider, karizmatik- devrimci lider tipidir (Ak, 2009; 46).

Bürokratik, pragmatik lider tipine özellikle Amerikan ve bazı Avrupa liderleri, örnek verilmektedir. Bu tür liderler problem çözücüdür ve sorunlara pragmatik bir yöntem benimseyerek, her bir soruna ayrı ayrı yaklaşmaktadır. Zaten pragmatizm yaklaşımında sorunlar bir bütün olarak değil parçalara ayrılır ve her bir parça ilgili uzmanlar tarafından ele alınmaktadır. Pragmatizm yargılardan ziyade yöntemlerle ilgilenmekte ve dolayısıyla sorunların çözümünde yargıların etkisini en aza indirmeye önem vermektedir. Dolayısıyla bu tür liderler, varsayımlar ve hipotetik olgulardan ziyade gerçek olgular üzerinde durmaktadır. Sorunların derhal üzerine gitme ve yaklaşımlar arasında bir uzlaşma arayışı bu tür liderlik ve yönetim anlayışının temel özellikleri arasında yer almaktadır.

İdeolojik lider tipine ise daha çok komünist veya sosyalist ülke liderleri örnek gösterilmektedir. Bu tür liderlerde komünist ideoloji liderin davranışında belirleyici bir

unsur olmaktadır. İdeoloji; liderin herhangi bir olay veya sorun karşısında davranış yöntemini belirlemede aldığı kararlarında başarıya ulaşmasının temelinde yatan faktörü oluşturmaktadır (Ak, 2009; 47). Yine komünist ideoloji diğer ülkelerdeki komünist partilerle uyum sağlanması için bir araç ve komünist ülkeler arasındaki problemleri gidermenin, hatta aralarında işbirliği geliştirmelerinde bir aracı olarak kabul edilmektedir. Böylece belirli bir ideolojiye sahip ülke liderleri arasındaki muhtemel çıkabilecek sorunları çözmede daha bir özveri ve anlaşmaya yatkın davranmakla birlikte ülkelerden birinin üçüncü bir ülkeyle sorun yaşamaması halinde liderler ideolojik olarak benzer bir yapılanmaya sahip olduğu ülkelerin tarafında yer almaktadırlar.

Karizmatik-devrimci lider tipi ise az gelişmiş üçüncü dünya ülkelerinde görülmektedir. Bu tür liderler mevcut durumla ilgilenmekten ziyade gelecekle ilgilenirler ve gelecekteki olaylara biçim vermeyi amaçlarlar. Lider davranışını katı kurallarla sınırlayan ideolojiyi temel almazlar. Özellikle Afrika'da görülen ve genellikle tam bağımsızlık savaşı veren üçüncü dünya ülke liderleri, ülkelerinin sorunlarına devrimci yaklaşarak, ekonomik ve maddi sorunlarla pek uğraşmazlar. Ülkelerinin asıl sorunun ekonomik nedenlerden olduğu vurgulanmış olmasına rağmen bu lider kendi dünya vizyonlarıyla problemlere çözüm aramışlardır. Max Weber karizmatik liderliği, lidere yönelik kişisel bir atıf olduğunu ve karizmatik liderin insanüstü, süper bir kişi olduğunu yada en azından istisnai güçlere sahip olan kişi olarak belirtmiştir (Erdal, 2007; 22)

2.2.2. Ulusal Düzeyde Faktörler

Bir ülkenin dış politikada karar almasını etkileyen diğer bir unsur olarak ulusal düzeyde faktörler yer almaktadır. Bu faktör içerisinde devlet yapısı, bürokrasi, coğrafi konum, ekonomik gelişmişlik, askeri güç, kamuoyu gibi fiziki ve beşeri çevreyi içeren unsurlar yer almaktadır. Tarihsel perspektife yakın tarihimize baktığımızda XX. Yüzyıldan itibaren Rus Devrimi, İtalyan Faşizmi, Almanya'da Hitler liderliğinde Nazizm'in iktidara gelmesiyle uluslararası sistem içerisinde meydana gelen gelişmelerin devletlerin içyapılarında önemli değişiklikler yapmasına neden olmuştur (Aksu, 2004; 25). Ayrıca ülkelerin içinde bulunduğu sosyo-politik yapı, kamuoyu ve bunların dışında oluşan diğer faktörler karar almada etkili unsurlar olmuşturlardır.

2.2.2.1. Sosyo-Politik Yapı

Devletlerin sosyo-politik yapıları ile dış politikaları arasında çeşitli düzeylerde ilişkiler ve etkileşimler söz konusudur. Ülkelerin sosyo-politik yapılarının farklı olması dış politikaya ilişkin yapı ve karar alma süreçlerinde de bazı farklılıkların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Böylece, bir uluslararası sorunun veya olayın tarafları olan devletlerin farklı sosyo-politik yapıya sahip olması uluslararası bir sorun karşısında sorunun ne olduğunu veya nasıl çözüleceğini ortaklaşa belirlemelerinde engeller çıkarmakta, bu durumda çözüme yönelik görüşmeler yapılamamaktadır.

Ülkenin mevcut siyasal sisteminin istikrarlı yada istikrarsız olması da dış politikada tutum ve davranışların niteliğini etkilemekle beraber, başarılı yada başarısız kararların alınmasında etkili olmaktadır. İstikrarlı bir siyasal ortamda, karar alma birimleri yetki ve görevlerini uygularken dış politikada hedeflerine ulaşma olanağı daha yüksektir. İstikrarsız bir siyasi ortam içerisinde, ülkedeki içyapıda problemler oluşur, krizler yaşanır bu durumda dış politikada gerçekçi ve etkili kararlar alınmasını engeller.

Devletlerin dış politikasını oluşturanlar devletin iktidarını oluşturan organlardır. Dünya genelinde her devletin dış politikasının yapımı ve uygulamasında farklı kurumlar görevlendirilmiştir. Bu bağlamda dış politikada meydana gelen farklılıklar ülkelerin sahip olduğu rejime bağlıdır. Ayrıca; devletin ve hükümetin yapısı, hükümet başkanı ve dışişleri bakanı, idari yapı ve bürokrasi, devlet ve hükümetin ideolojileri ve yasama da sosyo- politik yapı içerisinde önemli etkinlikler yaratmakta, temel unsurları oluşturmaktadır.

2.2.2.2. Kamuoyu

XX. yüzyılın başlarından itibaren dış politika analizlerine kamuoyu olgusu da dâhil edilmeye başlanmış ve bu, ülkelerin demokratikleşmesi ve siyasal katılımın artmasına paralel olarak gelişme göstermiştir (Arı, 1999; 143).

Kamuoyu ile ilgili; belirli bir zamanda, belirli bir tartışmalı sorun karşısında, bu sorun ile ilgilenen kişiler grubuna veya gruplarına hakim kanaat olarak tanımlama yapılmıştır. Dış politika açısından kamuoyu ise; dış politika konusuyla ilgilenen bireylerin ve bu bireyler tek başına yaşamayıp çeşitli grupların üyesi olduklarına göre bireylerin meydana getirdiği grupların kanaatleri olarak tanımlanmıştır (Yavaşgel, 2010; 17). Dış politikaya ilişkin kamuoyunun dış politikanın yapılması ve uygulanmasında

belirli derecede etkilere sahip olması, etkiyi yapan kamuoyunun kapasitesi, ülkenin sosyo-politik yapısı, etkinin hangi konular üzerinde yoğunlaştığı gibi faktörlere bağlıdır.

Hükümetler ve siyasal liderler, farklı biçim ve derecelerde de olsa, uluslararası kamuoyunun özellikle de kendi halklarının tutum ve davranışlarına duyarlılık göstermek zorunda ya da onların baskılarına maruz kalabilmektedirler. Toplumlar taleplerinin iletilmesi gerektiği zamanlarda, ya demokratik toplumun gereklerine uygun olarak yapılan davranış ve tepkilerle yada gösteriler ve ayaklanmalarla hükümetlerinin iç ve dış politikalarını etkileme kapasitesine sahip olmakla beraber bunu zaman zaman kullanmaktadırlar. Fakat kamuoyunun dış politikayı biçimlendirme etkisi çoğu zaman sınırlı kalmakta, kısmen kararı etkileyebilen bir unsur olmaktadır. Diğer bir ifadeyle dış politikanın biçimlendirilmesinde önemli bir unsur olan ve ülkeden ülkeye farklılık gösteren toplumun çeşitli grupları dağılımının dış politikaya etkisi farklı ağırlıkta olmaktadır. Kamuoyu dış politika karşısında daha pasif olarak hareket etmektedir. Sadece milli bir sorun ortaya çıktığında ilgi artış göstermektedir.

Kamuoyunu dış politikaya gösterilen tutuma göre üç başlık altında nitelendirebiliriz. Bunlar;

Pasif Halk; dış politikaya ilgi duymayan ve bu konuda çok fazla bilgisi olmayan halk topluluğudur. Savaş ve kriz gibi dönemlerde karar alıcıları etkileyebilecek yapıya sahiptirler.

Aktif Halk; dış politika konularında bilgi sahibi olan toplumsal ve eğitimsel düzlemde yüksek düzeyde olan halk topluluğudur. Karar alma sürecine daha fazla katılımında bulunurlar. Ayrıca pasif halka dış politika konularında yol gösterici olmaktadır.

Kamuoyu Yaratıcıları; ülkede çok küçük bir halk sınıfını temsil ederler, kamuoyunun kapsamı ve oluşturması bakımından önemli rolleri vardır. Bu grup kamuoyunu biçimlendiren ve kendilerine ulaşan dış politika bilgilerini değiştirerek yada bilgiyi olduğu gibi bu konuda ilgisiz kesimlere aktarmaktadır (Kürkçüoğlu, 1980; 312).

Kamuoyunda yer alan grup kanaatlerini yönlendiren ve biçimlendirenleri ise hükümet, siyasal partiler, basın, çıkar ve baskı grupları oluşturmaktadır.

2.2.2.3. Diğer Faktörler

Tüm bu faktörlerin yanında, bir ülkenin iklimi, denizleri, durumu, coğrafi yapısı, doğal kaynakları ve jeopolitik konumu gibi öğelerden oluşan fiziki çevre ve ülkenin demografik yapısı, etnik ve dinsel farklılaşmaları ve azınlıklar gibi öğelerden oluşan beşerî çevre, karar alıcıların karar almalarında etkili olmaktadır.

2.2.3. Uluslararası Düzeyde Faktörler

Bir ülkenin dış politikasının yönünü belirleyen dış politika kararları, ulusal koşullardan etkilendiği gibi, uluslararası siyasal sistemden de etkilenmektedir. Son dönemlerde ve özellikle de ülkeler arasındaki karşılıklı bağımlılık olgusu ülkelerin iç yapısını oluşturan temel özelliklerle dış çevredeki gelişmeler arasındaki ilişkiler iç içe girmiştir. Uluslararası ilişkilerin niteliğindeki değişkenlik ve ekonomi, finans, kredi, insan hakları gibi konularda ilişki boyutunun zenginleşmesiyle bir anlamda dış politika içselleşmiş, iç politika dışsallaşmıştır (Aksu, 2004; 48).

Uluslararası düzeydeki faktörleri, uluslararası siyasal sistem ve uluslararası kamuoyu konuları altında inceleyebiliriz.

Uluslararası Siyasal Sistem; Bir devletin dış politikasının dış siyasal ortamını oluşturur. Uluslararası siyasal sistemin yapısındaki güç yapısı ve dengesine bağlı oluşacak değişimler, yeni blokların oluşumu yada varolan blokların gücünü kaybetmesi, kutuplaşma, bloklar arası çatışmalar, güçlü devletlerin ortaya çıkması ve yeni bir güç dengesi oluşturması gibi olgular ve uluslararası siyasal sistemde devletler için yeni imkanlar, yada tehlikeler doğurduğu için sistem içindeki devletler dış politika amaç ve eylemlerini, strateji ve konseptlerini, davranış ve kararlarını bu kriterlere göre ayarlamak zorunda kalmaktadırlar (Aydın, 1996; 113).

Uluslararası siyasal sistemdeki küresel ve bölgesel güç dengeleri, devletlerin dış politikalarını ve dış politika kararlarını kısıtlayıcı veya genişletici etkide bulunabilmektedir. Güç dengesinin kısıtlayıcı yönü devletlerin dış politikasının eylem alanını daraltmasıdır. Bu durumda devlet mevcut güç dengesini değiştirebilecek bir durumda değilse yapacağı tek şey, dış politikalarını düzelterek güç dengesinde yerini

tekrar oluşturmadır. Uluslararası siyasal sistemde uluslararası hukuk ve uluslararası örgütler karar almada etkili olmaktadır.

Uluslararası Kamuoyu; dünya kamuoyu olarak da adlandırılan, devletlerin sınırlarını aşan ve çeşitli ülkelerin grup ve kişilerini bazı uluslararası sorunlar karşısında birleştiren ve dünya halklarında ortak kanaatin ve düşüncenin oluşmasıdır. Herhangi bir ülke yada uluslararası örgüt ulusal yada uluslar arası alanda dünya halkların tarafından uygun görülmeyip kabul edilmeyen bir davranış sergilediğinde, dünyadaki tüm halklar bu duruma tepki göstermek için toplantı, ayaklanma, yürüyüş, protesto gibi faaliyet alanlarında görüşlerini o devlete kabul ettirmeye çalışmaktadırlar (Aksu; 2004; 48).

İşte bu durumlar devletlerin dış politikada nasıl hareket edeceklerini, tutum ve davranışlarını neye göre belirleyeceklerini oluşturmada etkin olarak yer almaktadırlar

3. TÜRK DIŞ POLİTİKA ANLAYIŞI

3.1. TÜRK DIŞ POLİTİKASINI ETKİLEYEN YAPISAL FAKTÖRLER

Türkiye gerek tarihi geçmişi, gerekse de mevcut sosyal-ekonomik yapısından dolayı oldukça karmaşık bir ülke olarak sistemde yer almaktadır. Türkiye'nin bu özelliği onu incelememizi zorlaştırmaktadır. Türkiye'nin uluslararası arenadaki rolünü analiz etmek oldukça güçtür. Karmaşalarla dolu iç politikası ve toplumsal yapısı dış politikasını çözmemizi daha da karmaşık hale getirmiştir.

Bundan dolayı, Türk dış politikasının temel süreklilik öğelerinin belirlenebilmesi için, yapısal faktörlerin incelenmesi gerekmektedir. Bu çalışma ile sırasıyla tarihsel-toplumsal koşullar, jeopolitik konum, uluslararası sistem ve Türkiye faktörleri incelenecektir.

3.1.1. Tarihsel Toplumsal Koşullar

Tarihsel geçmişi incelerken tarihinde etkisiyle gelişen ve son görünümüne ulaşan kültür ve ulusal yapılarında etkilerini bilmek gerekir. Tarihin dış politikanın oluşturulmasında önemli bir rolü vardır. Çünkü geçmişte yaşanan tecrübeler bugünün aydınlatıcılarıdır. İnsanlar sosyal yaşamlarında karşılaştıkları olaylara karşı olumlu yada olumsuz davranışlarla tepkiler gösterirlerse, uluslar da uluslararası arenada karşılaştıkları olaylara bu şekilde tepki gösterebilirler. Bu tepkilerin temelinde ise ön yargılar ve ülkelerin yapısal faktörleri yer almaktadır. Aslında, “kötü ya da iyi, doğru ya da yanlış tarih içinde edinilen tecrübeler, bir ulusun politik sistem içindeki olaylara karşı verdiği ya da vereceği tepkilerin rengini belirler. Aynı şekilde, dış politika konusundaki karar alıcının seçeneklerini sınırlar. Dahası, karar alıcının uluslararası gerçekleri, ancak, bu deneyimlerin sınırlarında algılamasına yol açar”(Tuncay, 2011; 12).

Buna bağlı olarak, Osmanlı İmparatorluğu zamanında imzalanan ve imparatorluğunun dağılışını kanıtlayan Sevr Antlaşması Türkler için büyük bir travmaya neden olmuştur. Sevr Antlaşması ile Ermeni ve Kürt sorunlarının temelleri atılmıştır. Günümüzde de bu sorunlar Türkiye'nin iç ve dış politikasını meşgul etmekte ve uluslararası arenada sürekli bir engel olarak karşımıza çıkartılmaktadır. Kürt toplumu

Sevr Anlaşması ile uluslararası tanınmaya ulaştıklarını kabul etmektedirler. Türkiye'ye Osmanlı İmparatorluğundan kalan bazı olumsuz durumlar da vardır. Bunlardan biri de ‘‘su uyur düşman uyumaz’’ sözünün dış politikaların belirlenmesinde unutulmayan bir gerçeklik olarak yer almasıdır. Türk diplomatlar, uluslararası arenada kuşkucu olarak tanınmaktadırlar. Kürt ve Ermeni sorunları gibi hayati problemlerin temelini oluşturduğu için ‘‘ Sevr Paranoyası’’ korkularının etkisi olduğu söylenmektedir. Ortodoks Rumların ve Ermenilerin Osmanlıya müdahale etmek için kullanılan bir araç olarak kullanılması, bugün bir bazı gruplar tarafından Hıristiyan dünyasından korkulmasına ve Avrupa Birliği'nin ‘‘Hıristiyan Kulübü’’ olarak düşünülmesine neden olmuştur. Yine bunlara bağlı olarak ABD'nin Türkiye'yi Orta Doğu bölgesi için tampon bölge görmesi, ekonomik alanda çok uluslu yada yabancı sermayeli şirketlere sıkı kontrollerin oluşturulması, Yunanistan ile devam eden ve çözülemeyen anlaşmazlıklar, Arap komşularla süregelen çatışmalar gibi öğelerin bugün de var olduğu düşünülmektedir (Tuncay, 2011; 13).

Bu durumda, tarihsel toplumsal koşulların belirlediği ilk yapısal faktör statükoculuktur. Osmanlı İmparatorluğu yükseliş dönemlerinde yayılmacı esaslarına dayalı askeri ve savunmacı araçlar üzerine kurulmuş bir dış politika izlemiştir. İmparatorluk çöküş dönemine girdiğinde ise var olan sınırları koruyabilmek için diplomatik araçların yardımı ile statükocu bir dış politika izlemiştir. Statükoculuk anlayışı Türkiye Cumhuriyeti dış politikasına Osmanlı İmparatorluğunun son dönemi mirası olarak Türk dış politikasının süreklilik öğeleri arasına girmiştir. Statükoculuk, mevcut olan durumun ve sınırların korunması anlamına gelmektedir. Türk dış politikasının temel direklerinden biri de yayılmacı olmayan politikalar izlemesidir. Türkiye, cumhuriyetin ilan edilmesinden itibaren mevcut durumu korumak ile ilgili politikalar üretip yürütmüştür.

Mustafa Kemal'in ‘‘Yurtta sulh, cihanda sulh’’ söylemi Türk dış politikasına statükoculuk anlayışını iyice yerleştirmiştir. Bu sözle anlatılmak istenen ise, gerek iktisadi bakımdan, gerek ideolojik bakımdan, gerekse siyasal açıdan batıcı bir düzen kurulduğu ve bu konuda tartışmalar olmaması ve yurtdışında bağımsızlıktan başka talep olmadığı ve ülkenin mevcut durumunun tek istek olduğu söylenmektedir (Oran, 1996;355).

Tarihsel toplumsal koşulların belirlediği ikinci yapısal faktör ise Osmanlı Devleti'nin miraslarından biri olarak gösterilen ‘‘Batıcılık’’ ögesi olarak belirtilmiştir. Batı Osmanlı Devleti'nin fetih yönü olması dolayısıyla önemli bir dış politika alanı olarak görülmektedir. Bizans'daki feodalitenin halkı bunaltması ve bu nedenle Osmanlı Devletini kurtarıcı olarak görülmesinden dolayı fetihlerin Balkan ve Bizans topraklarında daha rahat ilerlemesini sağladığından fetih yönünü batıya çevirmiştir. Doğudaki toprakların engebeli ve fetih için elverişsiz olmasından dolayı fetihlerin batıya doğru yönelmesinin nedenleri olarak görülmektedir. Ayrıca doğu da yaşayan farklı kültür, din, dil, ırk öğelerine sahip bulunan halkın sürekli sorunlar çıkarmasından dolayı da buralara fetihler yapılması çok da uygun görülmemiştir. Batıya doğru yönelim kültürel, kurumsal, bilimsel, anlamda da Osmanlı Devleti'nin tarihi içinde görülmektedir. Modern Batı'nın kurulmasıyla, Avrupa'nın dışında kalan devletler Avrupa'nın ışığında şekillenmiştir. Osmanlı İmparatorluğu da bu devletlerin içerisindeydi. Her devlet bu batılılaşma sürecini farklı şekillerde yaşamıştır. Tarihte yaşanan tecrübeler ve coğrafyaların farklı olması bu süreçlerin farklı olmasını neden olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğundaki, askeri yenilgiler batının askeri alandaki üstünlüğüne bağlanmaktaydı. Batının sadece askeri yönüyle üstün bir toplum olduğu düşünülmekte ve bu nedenle Osmanlı Devleti ilk yenileşme hareketlerini gerçekleştirirken batıdan daha çok askeri teknik ile ilgili yenilikler almıştır. 19.yy. boyunca gerçekleştirilen reformlarda, modern ordu, teknolojik gelişmeler ve ekonomik kalkınmanın sağlanmasıyla devletin güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Osmanlı devletinde ‘‘devlet nasıl kurtulur?’’ sorusundan yola çıkılarak tercih edilen batılılaşma ve batıcılık anlayışı, Mustafa Kemal döneminde ‘‘muasır medeniyetler seviyesi’’ne doğru toplumsal ilerleme anlayışı olarak belirlenmiştir (Köker, 1995; 132).

Belirlenen kalkınma modeli ve seçilen ekonomik model bir ülkenin müttefik seçmelerinde de önemli rol oynamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti kuruluşunda dünya kapitalist sisteminin içinde yer almayı ve bu çerçevede kalkınmayı ve ekonomik büyümeyi tercih etmiştir. Askeri alanda batılı güçler ile kurulmaya çalışılan ittifaklar, kapitalizme girme hedeflerinin sonuçlarındandır. Dolayısıyla seçilen müttefikleri batılı ülkeler oluşturmaktadır.

Türk Dış Politikasının Batıcılık ve Statükoculuk olarak belirlenen temel ilkelerini, tarihsel toplumsal geçmişe ve tecrübelerine baktığımızda bir miras olarak günümüzde de görebilmekteyiz.

3.1.2. Jeopolitik Konum

Türkiye Osmanlı Devletinin topraklarının bir kısmına kurulmuş çok önemli bir coğrafyada yer almaktadır. Yer altı zenginlikleri, su kaynakları, petrol ülkelerine yakınlığı, Balkanlara, Kafkaslara, Avrupa'ya, Orta Doğu'ya, Asya'ya olan konumu ve Boğazlar Türkiye'nin jeopolitiğini belirleyen en önemli konulardır. Boğazlar konusu sadece belirli zamanlarda değil Türkiye'nin dış politikasını oluşturmada her zaman yer almıştır. Türkiye tarih içinde farklı dönemlerde, farklı koşullardan dolayı şekil değiştirmiş fakat hiçbir zaman yok olmamıştır. Türkiye jeopolitik konumundan dolayı, bazen Balkan ülkesi, bazen de hem Akdeniz, hem Orta Doğu hem de Avrupa ülkesi olarak konumlandırılmıştır. Türkiye üç tarafı denizlerle çevrili, Avrupa ve Asya'nın kesişme noktası olmasından dolayı önemli bir konuma sahiptir. Türkiye'nin ekonomik merkezlerin, enerji ve su kaynakları bakımından zengin bölgelerin ortasında yer alması stratejik önemini artırmıştır.

Her ülkenin toprağının konumlanması, iklimi, diğer bölgelere uzaklığı, suyollarına mesafesi, dış politikayı belirleyen çok önemli ölçüm unsurlarıdır (<http://egitek.meb.gov.tr> (22 Kasım 2011)). Bu unsurlar üzerinden bakıldığında konumlanan yer değişmemekle beraber, komşu ülkelerde meydana gelen değişikliklere göre dış politikada da gelişmeler görülmüştür. Türkiye'nin dış politikası, 18.yy. boyunca, Rusya'nın boğazlarda ki kontrol sağlama çabaları ile İngiltere ve Fransa'nın Rusya'yı durdurma çabaları tarafından yönlendirilmiştir. Bu durum 1920'lerde değişse de Türkiye'nin konumunun önemi ve stratejik değeri değişmemiştir. Soğuk Savaş döneminde de Sovyetler Birliğinin çevrelenmesinde kilit bir konuma sahip olan Türkiye, Soğuk Savaş bittiğinde jeopolitik önemini kaybetmemekle beraber önemli enerji kaynaklarına en rahat ulaşım yolu olarak görülmeye başlanmıştır (Tuncay, 2011;16).

Türkiye jeopolitik konumu bağlamında dış politikasını belirlerken, diğer taraftan da batılı güçlerle kurmuş olduğu ilişkiler nedeniyle dış politikasında ikilemlerle karşılaşmıştır. Türkiye'nin Batı ittifakında aktif olarak yer alması kuzey komşusu

Sovyetler Birliği ile olan ilişkilerini belirlemiştir. Soğuk Savaş sonrası bu bölgede AB, ABD, Rusya arasında meydana gelen karmaşık ilişkiler yeni ikilemler meydana getirmiştir.

Soğuk Savaşın sona ermesi ile rekabetçi anlayış Batı ittifakı sistemden tekrar ortaya çıkmıştır. Batılı gçler arasındaki rekabetin artması Rusya ile olan ilişkilere de yansımıştır. Türkiye bu değişen durumda Rusya ile ilişkilerini bir dengeye oturtmaya çalışırken, diğer yandan da rekabetin ve çelişkilerin başladığı batılı gçler ile olan ilişkilerini göz önünde tutmak zorunda kalmıştır (Oran, 2004; 24).

Tüm bu olaylardan dolayı Türkiye'nin AB'ne ye olma hedefi ikilemleri arttırıcı bir rol oynamıştır. Balkanlarda Türkiye'nin jeopolitik konumunun ortaya çıkardığı ögelerden biridir. Balkanlar Türkiye'nin Avrupa'ya açılan kapısı olarak görülmektedir. Bu bölgede meydana gelen ikilemde; Balkanlarda sürekli olarak etkin olmaya çalışılırken, diğer yandan da Bulgaristan ve Yunanistan yollarının en az biri sürekli olarak açık tutmaya çalışılmaktadır.

Türkiye Soğuk Savaş sonrasında yenilenen çıkarlarıyla, bu bölgede birçok insani müdahaleye ortak olmuştur. Bu bölgelerden bir diğeri de Akdeniz'dir. Bu bölgede Türk-Yunan ilişkileri mevcuttur. Türkiye bu bölgede Yunanistan ve Kıbrıs ile ilişkilerini korumaya çalışırken, Avrupa ile bağlantısını kesebileceğinden dolayı Yunanistan ile ilişkilerini iyi tutmakta ve düşman durumuna gelmemeye çalışmaktadır. Yunanistan'ın AB'ne tam ye olmasından ve AB ye sürecinde oy (veto) kullanma hakkı olduğundan, Türkiye için Yunanistan AB'ne açılan coğrafi bir kapı olmaktan çıkıp Türkiye'nin ye olmasında söz hakkı olan bir ülke haline gelmiştir. Buda yaşanan ikilemlerin daha da derinleşmesine neden olmuştur (Oran, 2004; 25).

Orta Doğu ve Kafkasya enerji kaynaklarının varlığı gibi önemli özelliklerinin bulunmasından dolayı ikilemlerin yaşandığı diğer bir bölgedir. Türkiye Orta Doğu'da i çatışmalardan uzak durarak etkin bir rol oynamak istemektedir. Türkiye'nin bu bölgede dikkat etmesi gereken bir durum da oluşturacağı dış politikanın batı ile uyumlu olması durumudur (Oran, 2004; 25).

Kafkaslarda ise Rusya'nın önemli bir belirleyici olduğu unutulmamalıdır. Enerji yollarının Türk topraklarından geçmesi için, bölgede Rusya ile özel ve bire bir iyi ilişkiler kurulması gerekmektedir. Soğuk Savaşın sona ermesiyle Kafkasya ve Asya da

yeni ufuklar açılmış, fakat Türkiye'nin bu bölgede yaşadığı güvenlik ikilemi aynı kalmıştır. AB'ye tam üyelik adaylığı konusu Türkiye'nin uluslararası arenadaki konumlanışını değiştirmesine ve iç politikada reformlar yapmasına neden olmuştur. Bu durum yeni güvenlik ikilemini, Kıbrıs ve Yunanistan sorununu tekrardan ortaya çıkaracaktır.

Soğuk Savaştan sonra Türkiye'nin komşularının artması ve çeşitliliği jeopolitik konumun önemini belirleyen etkenlerden biri olmuştur. Soğuk Savaş öncesi Sovyetler Birliği en güçlü kuzey komşumuzken, savaş sonrası Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla kurulan devletler Türkiye'nin yeni komşuları oldular. Bu dönemde Türk dış politikası, yeni kurulan devletler ve Sovyetler Birliğinin yerine kurulan Rusya Federasyonuna göre belirlenmiştir.

Türkiye'nin dış politikasının oluşturulmasında, jeopolitik konumun etkisi oldukça önemlidir. Avrupa'nın doğusuyla sınır komşusu olması, Orta Doğu ve Kafkasların enerji kaynaklarına ulaşım yolu olması Türkiye'yi önemli kılan etkenlerdir. Bu olaylar Türkiye'nin uluslararası arenada göz önünde olmasına neden olmuştur. Tüm bu durumların dışında bu kadar önemli jeopolitik konumu korumak dış politika yapımında zor bir süreç oluşturmaktadır.

Doğal sınırların, boğazların korunması ve özellikle karasuları bakımından tek savaş tehlikesi oluşturan Ege denizinde bulunan adaların güvenliğini sağlamak oldukça önemlidir. Bunların dışında Soğuk Savaş sonrası sayıları artan komşuların rejimleri, ideolojileri, Türk dış politikasında güvensizlik durumunu artıran bir unsurdur. Cumhuriyetin ilk kurulduğu yıllarda bu güvensizlik durumunun ortadan kaldırılması amacıyla bölge devletleri ve dış güçlerle denge oyunu oynanma başlanmıştır. Bu oyunun unsurları ise, deklarasyonlar ve iki taraflı güvenlik anlaşmalarıdır. Bunlara örnek olarak; 1925 yılında Rusya ile imzalanan "Tarafsızlık ve Saldırmazlık Paktı", 1952 yılında NATO üyeliği, 1953 Balkan Paktı ve 1955 Bağdat Paktı gösterilebilir. Bu açıdan bakıldığında Türkiye jeopolitik konumunu, hem Orta Doğu hem Akdeniz hem Balkan hem de Kafkas ülke oluşunu, güvenlik endişesi yüzünden statükoyu korumak amacıyla kullanmıştır. Ama uluslararası düzen, Cumhuriyetin kurulduğu yıllardaki gibi değildir. Diğer bir ifadeyle, jeopolitik konum güvenlik ve dış politika yapımında bir komplikasyon nedeni olarak görülmemelidir. Eğer jeopolitik konuma uygun bölgeler

arasında dengeli ve alternatif politikalar geliştirilirse küresel ve bölgesel anlamda bir ‘‘üstünlük aracı’’ haline gelebilir (Davutoğlu, 2009; 117-118).

3.1.3. Uluslararası Sistem ve Türkiye

Türk dış politikasının şekillenmesine yardımcı olan diğer bir faktör de Türkiye’nin uluslararası sistemdeki mevcut yeridir. Bir devlet sınırlarını bu sistem içindeki duruşuna göre belirler ve bu sınırların dışına çıkması oldukça zor bir durumdur. Türkiye bu kapsamda gelişmekte olan bir ülke olarak görülmektedir. Fakat Oran’a göre Türkiye ‘‘Orta Büyüklükte Devlet (OBD)’’ olarak tanımlanmaktadır. OBD, uluslararası sisteme etkileri marjinal olan ama bölgesel politikalarda özellikle küçük komşularla olan ilişkilerinde etkili olan; büyük devletlerden gelen zorlamalar karşısında biraz da olsa dayanabilen ve onlarla zaman zaman pazarlığa girişebilen ve hatta o günün koşullarını iyi değerlendirerek onların bazı davranışlarını belirli bir oranda da olsa etkileyebilen devlet olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda yer alan OBD; sistemde herhangi bir tehditle karşılaştığı zaman kendi inisiyatifiyle olmasa da, ya güç dengesine oynar yada bir ittifaka sığınır. Fakat OBD, hegemon gücün izni olmadan dünyanın stratejik bir bölgesinde herhangi bir müdahalede bulunamaz (Oran, 2004; 30-32).

Türkiye ABD için bir ‘‘Eksen Ülke’’ olarak tanımlanmaktadır. Eksen ülke, geniş bir nüfusa ve önemli bir jeopolitik konuma ve ciddi bir ekonomik niteliğe sahip olan devlettir. Eksen ülke olabilmek için temel şart; bölgesel ve uluslararası istikrarı etkileyici potansiyelinin olması gereğidir (<http://furkankayaanaliz.blogcu.com> (22 Kasım 2011)). ABD Türkiye’yi Balkanlar, Kafkasya, Orta Doğu ve Avrupa’da istikrarı sağlamak için önemli bir faktör olarak görmektedir. Türkiye’nin batılı ülkelerle olan yakın ilişkisi, onu diğer gelişmekte olan ülkelere ve eksen ülkelere ayıran temel özelliktir.

Türkiye’ye bunların dışında bağımlı ülke tanımlaması da yapılmıştır. Bu tanımın yapılmasındaki en temel etken II. Dünya Savaşı sonrasında savaşa girmediği halde, ekonomik ablukanın, seferberliklerin, askeri harcamaların ve savaşın dolaylı diğer etkilerinin ekonomiyi temelden sarsmasıdır. Ekonominin ve iç kaynakların ulusu beslemeye yetmeyeceğinin ve savaştan sonra da Türkiye’nin jeopolitik öneminin fark edilmesi Türkiye’ye olan siyasal ilgiyi ekonomik ilgiye dönüştürmüştür. Dolayısıyla

ABD kredilerini Türkiye'ye açmıştır. Türkiye'ye verilen bu kredilerin amacı ise; sanayileşmeden vazgeçilerek, Avrupa'nın savaş sonrasında kalkınması için ihtiyaç duyduğu hammaddelerin karşılanmasıdır. Tüm bu öğeler Türk dış politikasının oluşmasını sağlayan yapısal faktörlerdir.

3.2. TÜRK DIŞ POLİTİKASINA TARİHSEL BAKIŞ

3.2.1. Osmanlı Devleti Türk Dış Politikası

3.2.1.1. Kuruluş Dönemi; Osmanlı Devleti kuruluş döneminde dış siyasetinde yayılmacı bir politika izlemiş, komşu Türk Beyliklerin toprakları başta olmak üzere Balkanlara hızlı bir şekilde ilerleme göstermiştir. Bu dönemde Osmanlı'nın dış siyasetinin temel yapısını dünya düzeninde meydana gelen karmaşıklıklardan faydalanıp doğru hamleler yaparak dış politikada aktif bir siyaset izlemek oluşturmuştur. Bu dönemde bir diğer politika da Anadolu'da Türk Birliğinin kurulması için uygulanan siyasettir (Kodaman, 2010; 80).

3.2.1.2. Yükselme Dönemi: Dünyaya yayılan siyaseti sayesinde çok büyük coğrafyalara sahip olunmuş ve imparatorluk haline gelmiştir. Bu dönemde dış siyaset artık batı ve doğu kavramları üzerinde oluşturulmuştur. Avrupa'nın içlerine kadar ilerlenmiş ve Avrupa ile çeşitli anlaşmalar yapılmıştır. Osmanlı Devletinde dış politikanın temel yapısını ordu oluşturmaktadır. Ordu devletlerin hem iç hem de dış politikaların en önemli aktif öğesidir ve kararların alınmasında vazgeçilmez unsurdur. Bu dönemde Osmanlı fetih ettikleri yerlere kendi vatandaşlarını götürerek ve fetih ettikleri yerde isyan çıkarabilecekleri başka bölgelere yollayarak istikrarlı bir iskân politikası uygulamıştır. Hristiyanlar arasında Mezhep Birliğinin oluşmaması için Ortodoks Hristiyanların koruyuculuğu üstlenilmiştir (Özcan, 2011; 65-6).

3.2.1.3. Duraklama Dönemi: Bu dönem de Osmanlı Devleti'nin devlet, askeri, eğitim, ekonomi ve toplum yapısında meydana gelen içyapısındaki bozukluklar, Avrupa'da merkez krallıklarının oluşması, Rönesans ve Reform ile birlikte bilim ve teknolojinin gelişmesi, coğrafi keşifler sonucunda zenginlik yaşanılması gibi içte ve dışta meydana gelen bu gelişmeler, Osmanlı Devleti'nin dış politikasını olumsuz yönde etkilemiştir. Osmanlı'nın bu dönemdeki dış siyasetini sahip olunan toprakları korumak, dış tehditlere

karşı koyabilmek ve yükselme dönemindeki gibi yeni topraklar kazanmak oluşturmuştur (Kodaman, 2011; 82).

3.2.1.4. Gerileme Dönemi: Bu dönemde Osmanlı'nın dış politikasının temelini kaybedilen toprakların yeniden alınması için uygulanan siyaset oluşturmuştur. Yine dış politikada etkili olmak için Avrupa'dan bilim ve teknoloji yardımı alınmış ve özellikle askeri alanda yenilikler yapılmak istenmiştir. Yine bu dönemde Avrupa'ya elçiler gönderilerek Avrupa'daki gelişmeler izlenmiştir (Gezer, 2006; 37).

3.2.1.5. Dağılma ve Yıkılış Dönemi: Bu dönemde, Balkanlarda meydana gelen ayaklanmalar, Batı ülkelerinin ve Rusya'nın azınlık meselelerine karışarak iç karışıklık çıkartmaları, ülkede yenilik hareketlerin oluşturulmasına ve iç politika dinamiklerinin değişmesine neden olmuştur. Bu durum dış politikanın tamamen çökmesine ve Osmanlı'nın parçalanmaya başlamasına zemin hazırlamıştır. I.Dünya Savaşı dönemi öncesinde dış politikada İngiltere ve Fransa'ya karşı yakın bir politika izlenmiş, fakat İngiltere'nin Osmanlı topraklarını parçalama girişimleri sonucu ilişkiler kopmuştur. Savaş döneminde Osmanlı Devleti'nin yeniden silkelenip canlanması ve kaybettikleri toprakları geri alması için Almanya'ya yakın bir politika izlemek istemesi dış politikanın Almanya'ya odaklanmasını sağlamıştır (Mazlum, 2006; 15-16).

Osmanlı Devleti, dış politikasında karar almada kuruluşundan itibaren tek yetkili kişi hükümdar iken dağılma dönemine gelindiğinde halkın ve hükümetin de dış politikada karar almada aktif rol aldığını görmekteyiz.

3.2.2. Cumhuriyet Dönemi Türk Dış Politikası

3.2.2.1. Atatürk dönemi: Milli hâkimiyete dayanan kayıtsız şartsız, bağımsız yeni bir Türk devleti kurmak amacıyla olan Atatürk, dış politikada bağımsızlık ilkesinden taviz vermeden İngiliz himayesini ve Amerikan mandasını reddederek kurtuluş çareleri üretmeyi amaçlamıştır.

Atatürk'e göre dış politikanın en çok ilgili olduğu ve dayandığı temel, devletin iç teşkilatıydı dış politikanın başarılı olabilmesi için iç teşkilatla uyumlu olması gerekliydi. İç teşkilat ne kadar kuvvetli olursa dış politika da o kadar kuvvetli ve köklü olacaktı. Bu durumlardan da anlaşılacağı gibi Atatürk'ün devrimci yapısı Türk dış politikasının

hedefi ve uygulama prensiplerinde büyük değişimler meydana getirmiştir. Atatürk dönemi Türk dış politikasının temel hedefi yukarıda da belirttiğimiz gibi milli egemenliğe bağlı bir Türk devlet kurmak, Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Türk Milletini medeni dünyada layık olduğu seviyeye yükseltmek, milletin huzur, güven ve refahını artırmaktır olmuştur. Bu bağlamda Atatürk'ün dış politikasının hedefini belirleyen temel öğeleri; milli egemenlik, tam bağımsızlık, çağdaşlaşma, milletin huzur, güven ve refahının sağlanması oluşturmuştur (Akşin, 1997; 276).

Atatürk'ün dış politikasındaki temel ilkeleri ise; gerçekçilik, bağımsızlık, barışçılık (yurtta barış dünyada barış), güvenlik politikası ve ittifaklar, batıcılık ve akılcılıktır (Kılınçkaya, 2008; 262).

Atatürk döneminde gerçekleşen dış olaylar; Nüfus değişimi ve Türk-Yunan yerleşik Anlaşmazlığı, Musul sorunu, Balkan Antantı, Montrö Boğazlar Sözleşmesi, Sadabat Paktı ve Hatay sorunudur. Atatürk döneminde dış politikada karar alıcısı TBMM'dir (Kılınçkaya, 2008; 207-9).

3.2.2.2. İnönü Dönemi: İnönü'nün Başbakanlık görevini yürüttüğü 1931-1937 yılları arasında ki dönemde temel dış politika anlayışı, münferit devletlerin Türkiye'ye karşı izledikleri politika ve davranışlara göre hareket etmek olmuştur. Bu dönemde Türkiye komşusu olan ve olmayan bütün devletlerle iyi münasebetler kurmuş ve milletlerarası camia içinde diğer bağımsız devletler gibi eşit bir statü kazanmıştı. Bundan sonraki dönemlerde dış politikanın temel hedefi büyük zorluklarla elde edilen bu statünün devamını sağlamak olmuştur (Cebeci, 2012).

İnönü, dış siyasette barıştan yana bir politika izleyeceğini vurgulayarak siyasetinin ana fikrini, "memleketinin sulh ve huzur içinde yaşaması, uluslararası ilişkilerimizde de temel amaçlarının bu olduğunu, bu amaçlar doğrultusunda dış politikadaki siyasetlerini belirleyeceklerini" (Peker, 2005; 33) açıklamıştır.

Cumhurbaşkanlığı döneminin II. Dünya Savaşı arifesine denk gelmesiyle yeni bir dış politika üretmekte kalan İnönü, bu dönemde Türk dış politikasının hedefini, savaşa katılmadan Türkiye'nin toprak bütünlüğünü korumak olarak ortaya koymuştur. Yabancı askerleri Türk topraklarından uzak tutarken, Türk askerlerini de yabancı sınırlardan uzakta tutmaya yönelmiş bir tarafsızlık siyaseti uygulamaya çalışmıştır. Maceracı anlayışın olmadığı ve Türkiye'nin güvenliğini sağlamak amaçlı siyaset

uygulanmıştır. Yine bu dönemde, Batı ile ilişkilerin devam edeceğini ve dünya barışının sağlanması için Türkiye'nin üzerine düşeni yapacağını vurgulamıştır (Özalp, 2011).

İnönü, Kıbrıs konusundaki politikasında, tek çıkar yolun Kıbrıs'ta iki toplumun yan yana fakat birbirlerinden bağımsız federal hükümet kurmak olduğunu belirtmiştir. İnönü dış politikada karar alma mekanizmasında tek başına karar alıcı olarak hareket etmiştir.

3.2.2.3. Menderes Dönemi: Menderes için dış politikanın temel hedefi kapsamlı ve istikrarlı bir ekonomik kalkınma oluşturur bu durumun gerçekleşmesi için de ülke güvenliğini sağlam temellere oturtmak istemiştir.

Adnan Menderes döneminde Türkiye daha çok dışa açılan kapalı kapılar arkasında oynamayan dünya sorunlarına daha duyarlı bir ülke olmaya başladı. Bu dönemin en önemli dış olayı Kuzey Atlantik İttifakı (NATO) üyeliğidir. Bu üyelik ile Türkiye dünyada sorumluluk alıyor ve kendi güvenliğini de Rusya'ya karşı sağlıyordu. Bu dönemde Türkiye iki yönlü bir politika izledi. Birincisi Türkiye'nin Rusya'ya duyduğu güvensizlik, ikincisi ise batıya yönelişi (İnal, 2010; 30). Türkiye'de Batı Avrupa ülkelerindekine benzer bir komünizm tehlikesi yoktur. Türkiye için asıl sorun, komünizmin iktidar olması değil, ekonomik ve sosyal problemlerin etkisi ile Türkiye'de Batı yanlısı dış politikaya verilen desteğin zayıflamasıdır. Araplarla ilişkilerde ise, Arapların Sovyet Birliği'ni karşılıklarına almayı sakıncalı gördüklerinden dolayı ve Arap ülkelerin teokratik ve monarşi ile yönetilmesi ile birlikte kargaşa hâkim oldu ve Bağdat paktı dağıldı. Bu olay güney sınırlar için istenmeyen bir sonuç ortaya çıkarmıştı ve Araplar ile ilişkilerde soğuk rüzgârların esmesine neden oldu (Yavuzalp, 1996; 78).

Yine bu dönemde Kıbrıs ile ilgili politikada Yunanistan ile ilişkilerin bozulmasını engellemek için aktif bir politika uygulanmamış ve İngiltere'nin Kıbrıs politikasında, Kıbrıs'ın İngiltere'ye ait olduğu vurgulanarak Yunanistan ile ilişkiler bozulmak istenmemiştir.

3.2.2.4. Ecevit Dönemi: Ecevit'in ilk kez başbakan olduğu dönemde dünya çok zor bir dönemdedi. Arap ülkelerinin Batı'ya uyguladığı petrol ambargosundan Türkiye'de etkilenmiştir. Bu durum büyük ekonomik sorunlar yaratmıştı. ABD'de ekonomik sistemin çökmesi, Türkiye'de soğuk savaşın etkilerinin devam etmesi, sağ sol olayları,

Kıbrıs sorunu ve beraberindeki Yunanistan ilişkilerindeki gerginlikler bu dönemde yaşanmış ve dış politikayı olumsuz yönde etkilemeye başlamıştı. Ecevit Kıbrıs Barış Harekâtını gerçekleştirerek dış politikada barış verdiği önemi vurgulamıştır. Ecevit'in dış politika anlayışının temelini gerçekçilik oluşturmuştu. Türkiye'nin neleri yapabileceğini, neleri yapamayacağını bilerek kararlar alıyordu. Dış politikasında hayalciliğin yeri yoktu. Ecevit'in dış politikasının bir diğer özelliği ülkenin çıkarlarını temel almasıydı. Batılı ülkelerle dostluktan yanaydı ama bu dostluğun Türkiye'nin çıkarlarını zedeleyici nitelikte olmamasına dikkat etmiş ve gerektiğinde Batılı devletlere rest çekmesini bilen bir siyasetçi olmuştu. Özellikle AB yolunda Türkiye'nin tam üyeliği sürecinde Kıbrıs sorununun bir engel olarak önüne çıkarılmaması için mücadele göstermişti (Kemal, 2006).

Doğan ise Ecevit'in dış politikasını, " Bölge merkezli bir dış politika kavramını savunan, Türk dış politikasının tarihi, kültürel, ekonomik, askeri ve sanatsal boyutunu ekleyen ve Osmanlı'nın dış politikasıyla benzerlik gösteren bir siyasi yapıya sahip olduğunu vurgulamıştır (Doğan, 2010; 1).

3.2.2.5. Özal Dönemi: Özal, ABD'nin fikirlerine uygun hareket eden bir dış politika uygulamasının Türkiye'nin yararına olacağını savunmuştu. Özal dış politikasında batı hedefinden şaşmayan, komşu ve Türk ülkeleri ile ilkeli eşitliğe dayalı bir siyaset izlemiştir. Özal'ın en önemli özelliği ekonomi temelli politika uygulamasıdır. Yine bu bağlamda uluslararası ekonomik sistemle bütünleşmiş dışa açık serbest piyasa ekonomisini benimsemiş ve dış politikada bu uygulamaya göre hareket etmiştir. Ayrıca Türk ülkeleri ile antlaşmaları, öğrenci takasları Özal'ın bir medeniyet ya da kültür anlayışına dayalı bir politika izlediğini de göstermektedir (Yavuzalp, 1996; 324).

Kıbrıs konusunda katı bir politika sergileyen Özal, Yunanistan ile yakınlaşma içerisinde olmaya çalışmıştır. Fakat Kıbrıs'taki katı tutumunun Yunanistan ile ilişkilerde olumsuz sonuçlar vermesinden dolayı bu konuda yumuşama göstermiştir. Ayrıca Özal, dış politikada askeri güç kullanılması taraftarı olmayıp, savaş karşıtı bir yaklaşım içerisinde olmuştur.

Kuzey Irak'ta Türkiye'nin etkisini sürdürmesini amaçlayan Özal bu bölgeye Türkiye'den elektrik verilmesini ve Türk parasının burada da geçerli hale getirilmesi fikrini Körfez Savaşı'ndan sonraki dönemde belirtmiştir. Özetle Turgut Özal, dış

politika tutumunda, barış ve istikrarı, refah ve güvenliği, Doğu-Batı arasında köprü rolünde olmayı, 21. Yüzyılı Türkiye'nin ve Türklerin asrı yapma fikri gibi amaçları taşımış ve Türkiye'yi siyasi anlamda bir güç yapma arzusunu temel hedefi olarak belirlemiştir (Yavuzalp, 1996; 325).

Özal bu hedefindeki amaçlarının gerçekleşmesi için, Türkiye'nin dışa açılması, barış için karşılıklı ekonomik bağımlılıkların oluşturulması, aktif ve dinamik dış politika, Osmanlılık yada Neo-Osmanlılık araçlarını kullanmıştır.

3.2.2.6. Erdoğan Dönemi: Erdoğan, Türkiye'nin tarihine ve coğrafi konumuna uygun, önyargılardan ve saplantılardan arınmış, karşılıklı çıkar ilişkilerine dayalı, gerçekçi bir dış politika izleyeceğini belirtmiş, değişen bölgesel ve küresel gerçekler karşısında, Türkiye'nin dış politika önceliklerinin yeniden tanımlanacağını ve bu gerçekler ile ulusal çıkarlar arasında yeni bir denge oluşturulması gerektiğine inanmıştır (Yeşiltaş, 2011; S.23, 11). Stratejik derinlik ve komşularla sıfır sorun anlayışı dış politikasının temel ilkeleri olmakla beraber dış siyasetinin belirleyici unsurları olmuştur. Bu bağlamda, Erdoğan'ın dış politika siyasetinde yaşanan gelişmeler;

Türkiye'nin dış politikasını uzun vadeli, yeni dinamiklere dayanan bölgesel ve küresel konjonktüre uyumlu hale gelmiştir. Dış politika oluşumunda sadece bürokrasinin değil parlamentonun ve toplumun katılmasını sağlayarak, dış politikanın etkisini ve gücünü arttırmaya yönelik çalışmalar yapılmıştır. Kamu kurumları bünyesinde bulunan dış politikada faaliyet gösteren araştırma merkezleri, dış politika enstitüleri ve üniversitedeki uluslararası ilişkiler bölümleriyle iş birliği yapılarak dış politikada aktif ve kararlı hareket edilmeye çalışılmıştır. Türkiye'nin bölgede bir istikrar yapısını var olduğunu vurgulanmış ve bu durumdan dolayı çevresindeki kriz bölgelerinde aktif rol almaya başlanmıştır. Avrupa ülkeleriyle ilişkiler Türkiye'nin dış politikasında ilk sıralarda yer almış ve AB ilişkilerinde tam üyelik müzakereleri için istenilen şartlar yerine getirilmeye başlanmıştır (Ak, 2009; 110).

Yine bu dönemde, müttefiklerle ve dostlarla ekonomik ilişkiler devam ettirilerek dış politikanın vazgeçilmez unsuru olan ekonomi güçlendirilmeye çalışılmıştır. ABD ile ilişkiler devam ettirilmiş ve bu ilişkiler ekonomi, yatırım, bilim ve teknoloji alanlarında yaygınlaşmıştır. Orta Asya ve Kafkasya'da Rusya ile işbirliğine dayanan ilişkiler yaşanmış. Yunanistan ile ekonomik ilişkiler oluşturularak ikili ilişkilerde yakınlık

kurulmaya çalışılmış ve yıllardan beri süre gelen düşmanlık kavramı kaldırılmıştır (Ak, 2009; 111).

Kıbrıs sorununun çözümünün adadaki mevcut iki devletin yapacağı uzlaşmaya dayanacağını savunmuş ve müzakere yolu denenmiştir. Türk Cumhuriyetlerle ilişkiler geliştirilmiş ve üst düzeye çıkartılmıştır. Ortadoğu'da barışa yönelik çabalar sürdürülmüş ve bu bölgede lider ülke olma rolü üstlenilmeye çalışılmıştır. Asya ve Kafkasya'da sıcak ilişkiler sürdürülmüş ve ekonomik işbirlikleri oluşturulmuştur. Balkanlarda tarihi, kültürel değerlere sahip çıkan bir siyaset izlenilmiş ve bu bağlamda ticari ve ekonomik ilişkiler oluşturulmuştur.

Sonuç olarak Erdoğan döneminde, dış politikada sadece AB'ye bağlı bir dış politika uygulanmamış, Avrasya, Ortadoğu, Kafkaslar ve Orta Asya ile iyi ve sağlam ilişkiler kurularak çok yönlü bir dış politika siyaseti izlenmiştir. Ayrıca Erdoğan döneminde yıllardan beridir süregelen "Türkiye'nin üç tarafı denizle, dört tarafı düşmanla çevrili" anlayış tabusu da yıkılmıştır.

3.3. TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA KARAR ALMA MEKANİZMALARI

Karar alma mekanizması, dış politikada hedef ve yaklaşımları belirleyen, devlet içinde farklı siyasal kurumların karar alma süreci içerisinde, alınan kararlara etkide bulunan ve belirleyiciliği olan siyasal yapı birimlerinin etkileşimiyle oluşan işleyiş bütünlüğüne sahip karar alıcı ögeler, düzeyler ve birimler olarak tanımlanmaktadır (Efegil, 2012; 105).

Karar alma mekanizması, dış politikada, uluslararası olaylar sonucu oluşan girdileri algılar, tanımlar, yorumlar ve dış politika hedeflerini belirler; hedefe ulaşmak için gerekli strateji oluşturan, bu stratejileri uygularken de kullanılacak araçları ve bunların türleri arasında yapılacak tercihleri anlamındaki dış politika çıktılarını üretir. Diğer bir ifadeyle, dış politikayı iç politikaya, iç politikayı da dış politikaya bağlayan, istişare, bilgi alış- verişi ve koordinasyon ile dış politika hedef ve yaklaşımlarını belirleyen karar merkezlerinin ve birimlerinin oluşturduğu kurumsal yapı olarak belirlenmiştir (Aksu, 2004; 11).

Anayasa, karar alma mekanizmalarının kararlarını ve davranışlarını, hangi rollerin hangi kurumlar yada bireyler tarafından oynanacağını, karar alma mekanizmasında yer alan kurumların ve birimlerin dış politikada yetki, davranış ve kararlarının dayandığı hukuki ve kurumsal davranışların sınırlarını belirler (Aksu, 2009;11).

Türkiye’de 1921 yılında başlayan ve dönem dönem değişikliklere uğrayan Türk Anayasaları, dış politikada karar alma mekanizmalarının yetkilerinin ne olduğunu ve nasıl kullanacağını açıkça belirtmiştir. Türkiye’de dış politikanın oluşturulması, yürütülmesi ve karar alması anayasa ve yasalarla düzenlenmiştir. Bu durumdan dolayı dış politika karar alıcıları anayasanın verdiği yetkiler doğrultusunda dış politikanın oluşturulmasında görev alabilmektedirler.

Türk dış politikasında karar alma mekanizmaları alt başlıklar halinde inceleyelim.

3.3.1. Yasama

Parlamentar sistemin yasama kanadında bulunan aynı zamanda karar alma mekanizmasının bir birimi olan TBMM’nin, dış politika oluşturma sürecine katılımı belirli dönemlerde anayasa da meydana gelen değişiklikler ile genel olarak, antlaşmaların yapılması, savaş ilanı, ordunun kullanılması gibi konularda etkili olmuştur.

TBMM, ilk kurulduğu tarihten itibaren dış ilişkilerle ilgili konu ve olaylardan uzak durmamıştır. Zaten meclisin varlığının temel amacı da memleketi dış tehlike ve tehditlerden kurtarmak olmuştur. Bu nedenden dolayı TBMM hem memleketi kurtarmak hem de Türkiye’nin uluslararası politikasındaki tutumuna yön vermede kendini tek yetkili olarak görmekteydi.

1924 Anayasası, TBMM’yi dış konularda alınacak kararlarda, savaş ilanı, barış yapma, antlaşmaların onaylanması, dış ülkelere askeri kuvvet gönderilmesi gibi konularda yetkili kılmıştır. Yine bu dönemde TBMM dış görüşmelere gönderilecek heyetlere izin verme yetkisine sahipti (Soysal, 1993; 89).

1961 Anayasası, dış politika konularının mecliste daha iyi değerlendirilip denetlenmesini sağlayan siyasi kurumsallaşma değişiklikleriyle hem de Türk siyasetine

yeni güçlerin katılmasını sağlayan nitelikli bir katkıda bulunmuştur. Yine bu dönemde yasama organının hükümetlerin dış politika davranışlarını, karar ve uygulamalarını denetleme olanağı da güçlenmiştir. Bu dönemde TBMM'nin dış politika karar almasındaki yetkilerinden olan anlaşmaların kararı ile ilgili bir değişiklik yaşanmış ve antlaşmaları uygun bulmayı TBMM'ye, onaylamayı ise Cumhurbaşkanı'na bırakmıştır. Ayrıca, Türk Silahlı kuvvetlerinin yurt dışına gönderilmesi veya yurt dışından silahlı kuvvetlerin Türkiye'de bulunması iznini vermeye yetkili olan kurum TBMM'dir (Tanör, 1996; 325).

1982 Anayasası ve günümüzde TBMM'ye, Milletlerarası Antlaşmaların uygun bulunması görevi, milletlerarası hukukun meşru saydığı hallerde savaş ilanına ve Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası antlaşmaların veya milletlerarası nezaket kurallarının gerektirdiği haller dışında, TSK'nın yabancı ülkelere gönderilmesine veya yabancı silahlı kuvvetlerinin Türkiye'de bulunmasına izin verme yetkisi, barış ilanı verme yetkisi verilmiştir. Bakanlar Kurulunun ve bakanların dış politikasını denetleme yetkisi genişletilmiş ve dış politikanın oluşturulması ve geliştirilmesinde daha aktif rol alması sağlanmıştır (İnalçık, 1993; 123).

3.3.2. Yürütme

Türk dış politikasının genel siyasetini ve bu bağlamda dış politikasını da yürüten ve uygulayan yürütme organıdır. Bu organ içerisinde bu görevi yürüten kurumlar, cumhurbaşkanı, başbakan ve dışişleri bakanının yer aldığı hükümettir.

Cumhurbaşkanı: Devletin en üst makamı konumunda olması nedeniyle önemli dış politika konularında karar alma sürecinde ve karar vermede yasalar çerçevesinde etkin olarak görev yapmaktadır. Cumhurbaşkanının karar verme mekanizması olarak dış politikadaki görevleri şunlardır (Mor, 2002; 119).

Yurt dışına, Türkiye Cumhuriyeti devletinin temsilcilerini göndermek, Türkiye Cumhuriyeti'ne gönderilen yabancı ülke temsilciliklerini kabul etmek, Milletlerarası antlaşmaları onaylamak ve yayımlamak, TBMM adına TSK'nın Başkomutanlığını temsil etmek, TSK'nın kullanılmasına karar vermek gibi konular içermektedir. Ayrıca, iç politikadaki yetkileri de dış politikada karar almada etkili olmuştur. Bunlar; Genelkurmay Başkanı'na atamak, Milli Güvenlik Kurulunu toplantıya çağırarak ve

toplantıya başkanlık etmek, Bakanlar Kurulu kararıyla sıkıyönetim veya olağanüstü hal ilan etmek ve kanun hükmünde kararnameler çıkartmaktır (Mor, 2002; 120).

Cumhurbaşkanı dış politikada anayasanın kendisine tanıdığı yetkilerin üzerinde bir dış politika uygulayacağı gibi, kendisine tanınan yetkileri kullanmadan dış politikada karar vermede bu süreci diğer kurumlara terk edebilmektedir. Örneğin, Körfez Krizi'ne kadar dış politikada dış işleri bürokratlarının sağladığı genel çerçeveler bünyesinde sürdürülürken, Özal, diğer kurumların ve kişilerin yetkilerini üzerine alarak, kararların yetkili yönetici kişiler ve kurumlarca yapılmasına müsaade etmemiş ve karar almada merkezi rol oynamıştır. Bu durum tek adam yönetiminde Türk dış politikasının geleneksel oluşumundan ayrılmıştır (Bilgin, 2009; 5).

Başbakan: Parlamenter sistemlerde bir bütün olarak genel hükümet siyasetinin yürütülmesini düzenlemek ve koordine etmekle görevli ve sorumlu yürütme organının başı durumundadır. Bu durumda ülkenin yönetimi ve ülkenin dış politikasının oluşturulması, yürütülmesi ve uygulanmasında en yetkili ve sorumludur. Dış politika ülke vatandaşlarının refah ve güvenliği ile doğrudan ilgili bir alan olduğu için başbakanın temel belirleyici bir konuma sahiptir (Mor, 2002; 121).

Yasalar, hükümete ve bunun başkanı olan başbakana dış politika açısından oldukça önemli işleve sahip bir araç ve yansıma niteliğinde olan, uluslararası örgüt veya ülke ile hangi konu, şart ve kapsamda bir antlaşma yapılacağını kararlaştırıp, müzakeresini ve imzalamasını gerçekleştirir. Antlaşmaların yapılmasında doğrudan yetkiye sahip olunun konularda bulunmaktadır. Bunlar; kredi, ticaret ve yardım konularını içeren antlaşmalardır (Mor, 2002; 121).

Dışişleri Bakanı da dış politikanın yürütülmesi ve kararların oluşumunda doğrudan bir etkiye sahip olmakla beraber başbakan ile koordinasyon oluşturarak kararların nihai halini almasında ağırlıklı bir yere sahip olmuştur. Dışişleri Bakanı genel siyasetin yürütülmesi konusundaki yetkiler dışında kararlarda nihai söz söyleyen genelde cumhurbaşkanı yada başbakanlar olmaktadır. Türk siyasetinin dış politikasında karar almada dışişleri bakanının yetkisi o dönemin cumhurbaşkanının ve başbakanın tutumuna göre değişkenlikler göstermiştir (Aksu, 2009; 86).

Yürütme ile ilgili dış politika karar alımında, dönemler, zamanlar ve aktörler çok önemli noktada yer almışlardır. Cumhuriyet tarihine bakıldığında dış politikada aktif rol

almak isteyen cumhurbaşkanı, yasaların verdiği yetkileri aşarak kararların tek elde alınmasını sağlamış bu durumun en önemli örneklerini Özal döneminde görmekteyiz. Yine aktif rol almak isteyen başbakan dışişleri bakanının görev alanlarını kısıtlayarak dış politikada daha etkin rol almak istemiş, yine Özal'ın Başbakanlık döneminde ve Ecevit dönemlerinde bu duruma sıkça rastlanılmaktadır. Ayrıca, yürütme kimi zamanlarda yasamanın dış politika karar alımlarındaki yetkisini de (TBMM'ye ait olan yabancı ülkelere Türk askerinin gönderilmesi) kullanmıştır. Menderes'in Kore'ye asker göndermesi bu duruma bir örnektir (Aksu, 2009; 95).

Türk dış politikasının karar alma mekanizmalarında en ciddi değişiklikler Özal'lı dönemlerde yaşanmıştır. Türkiye'de yürütme organında karar alma sürecinde ve karar almada temel kararları cumhurbaşkanı veya başbakanlar vermişlerdir.

3.3.3.Bürokrasi

Dışişleri Bakanlığına bağlı olan dışişleri teşkilatı ve diğer bakanlıklara bağlı kurumları dış politika ile ilgili karar almada bürokrasi bünyesinde görev yapmaktadırlar. Bu kapsamda dış politikadaki görev unsurlarını şu konular içermektedir. Antlaşma görüşmelerini diğer bakanlıklarla işbirliği içinde yürütmek ve yapmak, yabancı devletlerle ve uluslararası örgütlerle hükümetin tayin ve tespit ettiği esaslara göre dış politikayı uygulamak ve ilişkileri sürdürmek, diğer bakanlıkların da alakalı oldukları dış politika konularında eşgüdümü sağlamak, yurt dışında dış temsilcilikler aracılığıyla Türkiye'yi temsil etmek, yurt dışındaki ve uluslararası örgütlerdeki gelişmeleri izlemek, vatandaşların yurt dışındaki devletlerde ve uluslararası örgütlerde hak ve menfaatlerini korumak, Türkiye Cumhuriyeti devlet ve Dışişleri protokolünü düzenlemektir (Uzgel, 2001; 73-4).

Bir önceki konuda da belirttiğimiz gibi dışişleri bakanlığının ve diğer bakanlıklarının birimleriyle oluşturulan bürokrasinin dış politikada karar almadaki yetkisi dönemin cumhurbaşkanına ve hükümetin başı olan başbakanın dış politikada yürüteceği siyasetin işlerliğine göre değişiklikler göstermektedir. Türk dış politikasına baktığımızda bürokrasinin dış politikada en etkin olduğu dönemler Menderes zamanında yaşanmış, en durgun ve pasifize olduğu dönemler ise Özal zamanında yaşanmıştır.

Bürokrasinin dış politikada karar almadaki konumu uygulayıcı ve danışmanlık işlevinden oluşmaktadır (Uzgel, 2001; 74).

3.3.4. TSK

Silahlı kuvvetler, bir devletin bağımsızlığını ve düzenini iç ve dış tehditlere karşı korumak yada tehlikeleri ortadan kaldırmak, kamusal düzeni sağlamak üzere kurulmuş olan bir devlet gücüdür. Bu güç devletlerin milli savunma hizmetlerini yerine getirmek ve ulusal prestiji sağlamanın yanında, bu hizmeti yerine getiren silahlı kuvvetlerin temel görev fonksiyonlarının dışında belirli düzeylerle dış politikada farklı boyutlarda karar almada rol almaktadırlar (Kocaoğlu, 1993; 460).

TSK'nın, dönemin siyasal dengelerine, fiili güç yapılanmasına, güçler arasındaki ilişkilere, dış politika karar alma sürecine katılan kurumları temsil eden aktörlerin siyasi durumlarına ve somut dış politika konusunun niteliğine göre karar almadaki etki rolleri değişiklik gösterebilir.

Tarihsel süreç içerisinde Türk dış politikasında TSK'nın karar almadaki rolünü inceleyecek olursak, Atatürk ve İnönü döneminde TSK dış politikada karar almada sadece teknik konularda görev almış, siyasal alandan tamamen uzak tutulmuş ve dış politika karar almada saf dışı bırakılmıştır. Bu durumun devam etmesi içinde çeşitli yasalar çıkartılmıştır. Menderes döneminde de TSK'nın iç ve dış politikadaki rolü geri planda bırakılmıştır. 1960 ve 1980 darbesinden itibaren iç politikada aktif ve meşru hareket etme hakkına, dış politikada karar almada da kullanmaya başlamıştır. Özal döneminde genelkurmay başkanının atanmasına müdahale etmesi, genelkurmayın Milli Savunma Bakanlığına bağlanmasının istenmesi, polis gücünün güçlendirilmeye çalışılması ile TSK'nın dış politikada karar alma mekanizmasındaki etkisi azaltılmaya çalışılmıştır. 1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren TSK dış politika etkin ve ağırlıklı söz sahibi olmaya başlamış gelen hükümetleri (Erbakan, Çiller, Yılmaz) kendi dış politika kararları doğrultusunda karar almaya itmiştir (Mor, 2002; 128). Günümüzde ise TSK'nın dış politikadaki etkisi özellikle AB uyum yasaları kapsamında gerçekleştirilen reformlarla (MGK sivilleştirilmeye başlanmış ve başbakan yardımcıları ve adalet bakanı da bu kurulda yer almaya başlamış, MGK dış siyaset ve milli güvenlik ile ilgili fikir ve

düşüncelerinin karar olarak alınması yerine tavsiye edilir şeklinde değiştirilmesi... gibi) azaltılmıştır.

Tüm bu gelişmelere rağmen güçlü bir ordu, diplomasının etkinliğini arttırıcı bir etkiye sahip olmakla beraber, dış politika görüşmelerinde diplomatların desteklenmesi, kararların uygulanmasında ve hedefe ulaşmada önemli bir unsur olmaktadır. Özellikle de günümüzde tüm yaşanan gelişmelere karşın dış politika ve TSK birbirlerine bağımlı hale gelmişlerdir.

3.3.5. Yargı

Türk dış politikasının işlerliğinde yasalara uygunluğunun denetlenmesi 1961 Anayasası ile kurulan Anayasa mahkemesinde yapılmaktadır. Genel olarak bakıldığında Anayasa Mahkemesinin dış politika ile ilgili görevleri incelendiğinde, hükümetlerin meclis kararıyla dış politikaya karşı aldıkları izin, uluslararası antlaşmalar ve Bakanlar Kurulu'nun aldığı kararlar yer almaktadır. Anayasa, usulüne göre yürürlüğe girmiş uluslararası antlaşmalar için aykırılık iddiasıyla mahkemeye başvurmanın önünü kapatmış ve bu konuyla ilgili iptal davası açılmayacağı vurgulanmıştır (Gözübüyük, 1995; 242).

Yargı dış politika karar alıcılarının kararlarını denetleme rolünü üstlenmiş ve dış politikada karar alma mekanizmasında yetkisi yok denecek kadar azdır.

3.3.6. Kamuoyu

Kamuoyu, genel anlamda halkın veya halktan bir grubun kanaati olarak anlatılmaktadır (Mor, 2002; 149). Efezil ise kamuoyunu, aktif ve pasif kesimden oluşmuş halk yığını olarak tanımlamaktadır (Aktif ve pasif halk ile ilgili gerekli açıklamalar bir önceki bölümde ayrıntılı olarak belirtilmiştir). Dış politikanın kamuoyu ise; dış politikanın oluşum sürecine katılmak amacıyla dış politikanın oluşturulması ve uygulanmasıyla ilgili kararları az yada çok etkilemeyi hedefleyecek kapasite ve potansiyele sahip olan aktör yada kurumlardır (Mor, 2002; 150).

Türkiye'de dış politika kararlarını kamuoyunun etkilemeye başlaması 1950'li yıllarda başlamış ve 1961 Anayasa'sının getirdiği özgürlük rüzgârı bir anda kamuoyunu dış politika içerisine sürüklemiştir. Bu durum toplumsal olaylarla pek ilgilenmeyen

toplumsal sınıfları, örgütlü olarak, ülkenin iç ve özellikle de dış politikalarına dolaylıda olsa etkide bulunacak unsurlar oluşturmuştu. Böylece dış politika konuları basın ve kamuoyunda açıkça anlatılıp tartışılabilir bir duruma gelmişti. Bu durum da kamuoyundaki sınıfsal kesimlerin düşüncelerinde farklılık oluşmasına neden olmuştur.

Türk dış politikasında etkili olan kamuoyu, medya, iş adamları, sivil toplum kuruluşları ve siyasi parti unsurlarını içermektedir. Özellikle sivil toplum kuruluşları ve siyasi partiler ve bunların tabanları, 1960'lı yıllarda iyice alevlenen Kıbrıs sorunu ve ABD ile yapılan ikili anlaşmalar, Gümrük Anlaşması, AB ile ilgili alınacak kararlarda karar alıcıların hareket alanlarını belirlediği belirtilmiştir (Sander, 1994; 14). Özellikle de Kıbrıs ve AB konusundaki kamuoyu görüşleri zaman zaman değişiklik gösterse de güncelliğini korumaktadır.

Liberal politikalarıyla Türkiye'yi uluslararası kapitalist ekonomiye eklemek için çalışan Özal, iş adamlarının (iş adamlarının oluşturdukları kuruluşlar da dahil) siyasal süreçte doğrudan etkili olmalarını sağlamıştı. Bu bağlamda kimi işadamları bu süreçte bir diplomat gibi hareket etmişlerdir. Bu durum günümüzde de devam etmekte ve medya ile birlikte dış politika karar alıcılarının kararlarını etkileyen en önemli unsur haline gelmişlerdir.

Özellikle son dönemlerde meydana gelen Azerbaycan/Karabağ olayı ve Gazze yardımı ile ilgili kamuoyu baskısı hükümetin bu olayı gerçekleştiren ülke ve devlet başkanlarına karşı tavrını netleştirmede etkili olmuştur.

Kamuoyu ile ilgili karşılaşılan en büyük sorun ise Türkiye'de medyanın yapılanması ile ilgilidir. Türkiye'deki medyanın çok büyük kısmının yabancı ülkelere ait olması, Türk kamuoyunu yanlış yönlendirerek dış politika karar alıcılarını etkilemede çok büyük hatalara düşürebilmektedir.

3.4. TÜRKİYE'NİN GÜVENLİK POLİTİKASI

Güvenlik, kendini koruma olgusuyla yakından ilgili bir kavram olup, tanımı itibarıyla üçe ayrılmaktadır; bir toplumun yaşamını devam ettirmesi, bir ulusun toprak bütünlüğünün korunması ve yine bir ulusun, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel

nitelikleriyle şekillenen temel kimliğinin muhafaza edilmesi olarak ifade edilmiştir (Aras, 2010; 19).

Cumhuriyetin kurulmasından günümüze Türkiye'nin güvenlik politikası, biri coğrafi konum, diğeri komşu ülkelerle ilişkiler olmak üzere, iki temel olgu üzerine oluşturulmuştur. Bu iki belirleyici faktör, Türkiye'yi Avrupa, Balkanlar, Kafkasya, Ortadoğu, Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinde ve zaman zaman bu bölgelerin de ötesinde güvenlik alanında önemli bir aktör haline getirmiştir (Kuloğlu, 2009).

Bu güvenlik politikasının temel taşlarını işbirliği ve ortaklık oluşturmaktadır. Bu çerçevede, diğeri ülkelerle dostane ilişkiler tesis edilmesi ve devam ettirilmesi, ikili ve çok taraflı yöntemlerle bölgesel ve uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi, çatışmaların barışçı yöntemlerle çözülmesi ile bölgesel ve uluslararası barışın, istikrar ve refahın artırılması Türk dış politikasının ana amaçlarını oluşturmuştur. İyi komşuluk, egemenlik, bağımsızlık ve toprak bütünlüğüne saygı ve iç işlerine müdahalede bulunulmaması gibi belli başlı bazı ilkeler bu politikanın temel unsurlarının belirleyicileri olmuştur (Kuloğlu, 2009).

İki Dünya Savaşı arası dönemde Türkiye, komşularıyla ve diğeri ülkelerle işbirliği projelerini desteklemiş, Yunanistan, Romanya ve Yugoslavya ile 1934 yılında Balkan Antantı'nı imzalayarak Balkan ülkeleriyle birbirlerinin varlığına saygı gösterilmesi ve sınırların karşılıklı olarak güvenceye alınması amaçlanmıştır. İran, Irak ve Afganistan ile 1937 yılında Sadabat Paketi'nin imzalanmasıyla (Dışişleri Bakanlığı), çok taraflı düzeyde bölgesel güvenliğe yönelik işbirliği çabalarına katkıda bulunmak temel hedef olmuştur.

Türkiye, II. Dünya Savaşının ardından tarihi bir seçim yaparak özgür dünya ile birlikte, Batı Bloğunda yer almayı tercih etmiştir. Yeni kurulmuş Türkiye Cumhuriyeti'nin temel felsefesi ile uyumlu olan bu politika, Türkiye'nin 1952 yılında NATO'ya üye olmasıyla taçlandırılmıştır (Çiftçi, Sabri F., 2010; 5). O günden bu yana NATO, Türkiye'nin savunma ve güvenlik politikasının temel taşı olmuştur.

Türkiye, Soğuk Savaş'ın en yoğun yaşandığı dönemde dahi, Doğu Bloğuna komşu olduğu bir bölgede kilit konumda bir NATO müttefiki olmuştur. İttifak'ın güney kanadını koruyarak, özel olarak Avrupa'nın, genel olarak NATO'nun güvenlik ve savunmasına kapsamlı katkıda bulunmuştur. Türkiye, Sovyetler Birliği ile en uzun

sınıra sahip ülke olarak İttifak'ın kara sınırlarının üçte birini korumakla sorumlu olmuştur. Böyle ağır bir sorumluluk, sınırlı imkânlarla sahip, geliştirmekte olan bir ülke için büyük fedakârlık gerektirmiştir. Türkiye, bu dönemde izlediği politikalarla aynı zamanda, Doğu ile Batı blokları arasındaki gerilimin azalmasına da yardımcı olmuştur.

Türkiye, bir yandan İttifak'ın güvenliğine katkıda bulunurken, diğer yandan kendisine yakın bölgelerde işbirliğinin pekiştirilmesi yönündeki geleneksel güvenlik politikasını sürdürmüştü. Bu çerçevede Türkiye, hem Balkanlar hem de Ortadoğu'da güvenlik alanında işbirliğini teşvik etmişti. Yunanistan ve Yugoslavya ile 1954 yılında imzalanan Balkan Paktı ve 1955 yılında İngiltere, İran, Irak ve Pakistan ile imzalanan Bağdat Paktı (Dışışleri Bakanlığı), Türkiye'nin bu bölgelerde güvenliğin pekiştirilmesi amacına yönelik çabalarının somut göstergelerini oluşturmüştü (Dışışleri Bakanlığı).

Bu girişimlerle ve NATO bağlamında kollektif savunmaya vermiş olduğu koşulsuz destekle, Türkiye Doğu-Batı çatışmasının barışçı bir şekilde sona ermesine katkıda bulunmuştur. Soğuk Savaşın ardından uluslararası güvenlik ortamı değişirken NATO Türkiye'nin dış ve güvenlik politikasının değişmez bir olgusu olarak önemini korumuştur.

Türkiye, Soğuk Savaş'ın hemen sonrasında, jeopolitik konumunun önemini ve ortaya çıkardığı tehditleri vurgulamıştır. Soğuk Savaş sırasında bu coğrafî konumun uluslararası sistemin yapısı içerisindeki önemi vurgulanırken 1990'lardan itibaren Türkiye'nin yeni düzendeki tehdit algılamaları ve ulusal çıkarları yeniden konumlandırılmaya çalışılmıştır. Soğuk Savaş döneminin devletlere bıraktığı kısıtlı dış politika yapım alanı, Soğuk Savaş'ın bitmesiyle genişlemiştir. Girilen bu yeni döneme, Türkiye'deki güvenlik çalışmaları da kayıtsız kalmamıştır. Soğuk Savaş sonrası dönemde yapılan alışmalar, Türkiye'nin jeostratejik konumunu yeniden tanımlamaya yoğunlaşmıştır. Yeniden tanımlanan jeopolitik konum ise, Türkiye için yeni fırsatlar ve tehditleri içermektedir. Bu dönemde yapılan alışmalar, Türkiye'nin etkileşim içerisinde bulunduğu bölgelerle kurduğu ve kuracağı ilişkilerin stratejik boyutlarını belirlemiştir (Kona, 2004; 15).

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla beraber Kafkaslar ve Orta Asya'da bağımsızlığına kavuşan Türki Cumhuriyetler ile Türkiye'nin kuracağı ilişkinin jeostratejik yönleri de Soğuk Savaş sonrası güvenlik çalışmalarının ilgi gösterdiği bir diğer

konu olmuştur. Bu dönemde, özellikle Yugoslavya'nın dağılması sürecinde Balkan coğrafyasının stratejik dengelerine odaklanılmış ve Türkiye için bu bölgenin jeopolitik ve stratejik olarak ne kadar önemli olduğu ifade edilmeye çalışılmıştır (Kona, 2004; 16).

Soğuk Savaş'ın bitmesiyle güvenlik kavramı çok boyutlu bir kavrama dönüşmüş ve bu kavrama askeri güvenliğin yanında siyasi, ekonomik, hukuki, sosyolojik, psikolojik, teknolojik ve coğrafi faktörler de dâhil olmuştur. Bu dönemden itibaren alınacak güvenlik önlemlerini iç ve dış tehditlere karşı uygulanan ayrı stratejiler belirlemiştir. İç tehditleri oluşturan iki temel tehdit bölücülük faaliyetleri ve irtica olarak, dış tehditler ise ülkeler ve bulunduğu bölgeler çerçevesinde incelenecektir.

İç tehditlerden önemli olanlardan biri bölücülüktür. Türkiye'de cereyan eden etnik esaslı bölücülük (Kürtçülük) hareketinin, Ortadoğu kaynaklı bölgesel ve aynı zamanda küresel bir hareket olduğu göz ardı edilmemelidir. Küreselleşmenin politik hedefi, ulus devlet üzerinde hegemonya yaratmak, milliyetçilik duygularını yok ederek emperyalizmin ve dolayısı ile büyük sermayelerin önündeki engelleri kaldırmaktır (Çakmak, 2009; 5).

Diğer bir iç tehdit de irticadır. Toplumun önemli bir kesiminin; eğitim düzeyinin düşük olması, modern yaşam tarzının dışında bulunması, geleneklere bağlı olması, değişime adapte olamaması veya çarpık adaptasyona tabi olması, açık ve gizli işsizliğin yaygınlığı ve fakirlik, istismara müsait bir ortam yaratmaktadır. Bu durumda din olgusu etken bir faktör olarak ön plana çıkmaktadır. Din konusu Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bugüne kadar bazı çevreler ve oluşumlar tarafından istismar edilmiştir. İktidar olabilmek ve çıkar sağlamak amacıyla kullanılmıştır. Siyasete alet edilmiştir. Fırsat buldukça devletin kadrolarına sızmış ve genişleme temayülü göstermiştir. Demokrasi adı altında laik sistem erozyona uğratılmaya çalışılmaktadır. İrticai unsurlar laiklik karşıtı faaliyetlerini; vakıf, dernek vb. isimler altında bir takım yasal oluşumlar vasıtasıyla yurt içinde ve dışında sürdürmeye devam etmektedirler. Ülkemizdeki etnik ve dini yapı ve bu konudaki kültürel zenginliğimiz, bazı dış destekli çevreler tarafından istismar edilmeye çalışılmıştır.

Maalesef günümüzde de devam eden bu iç tehditlerin önünü kesmek ve durdurmak için yapılan güvenlik stratejilerinin yetersiz kaldığını görmekteyiz. Bu

durum ile ilgili uygulanması gereken güvenlik politikalarını Kuloğlu şöyle açıklamaktadır;

Güvenlik politikasında iç tedbirler olarak; devlet otoritesi her yerde kayıtsız ve şartsız sağlanmalıdır. Küreselleşmenin paravanı olarak kullanılmak istenen demokrasi, insan hakları ve özgürlüklerin güvenliği ve devlet otoritesini sarsmasına müsamaha edilmemelidir. Kritik olarak tanımlanan bölgelere tecrübeli bürokratlar atanmalı ve devletin varlığını göreceli olarak hissettirecek imkânlar götürülmelidir. Yargının caydırıcı olacak şekilde hukuk devleti anlayışından sapmadan süratli hareket etmesi de bu konuda önemli bir etkidir. Güvenlik güçlerinin terörü önlemede yetkili ve etkili olabilmesi için bir takım hukuki düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu da bir gerçektir. Bu konuda tedbir alınmasından çeşitli düşüncelerle imtina edilmemelidir. Bölgede askeri tedbirlerin yanında eğitim seferberliği ve nüfus kontrolü tedbirlerinin alınması zarureti de bulunmaktadır. Bu tedbirleri ekonomik ve sosyal tedbirlerin takip etmesi de gerekmektedir. Mücadeledeki en etkin faktörün, kamuoyu desteği olduğu, halk tarafından benimsenmiş ve devletin tüm organları ile koordineli olarak desteklenmiş bir mücadelenin mutlaka başarıya ulaşacağı bilinmelidir. Kamuoyu desteği kazanmanın ve hareketin halk tarafından benimsenmesi için de karşı propaganda ve psikolojik harekâtın etkili olacağı düşüncesini savunmaktadır (Kuloğlu, 2009).

Türkiye'nin güvenlik politikasında oluşturduğu stratejilerin nedeni olan dış tehditleri inceleyecek olursak;

Dış tehditler tarihi acıdan değerlendirildiğinde; Rusya, tehdit algısına en fazla kaynaklık eden ülke olmuştur. Tarih boyunca Rusya'nın Boğazları ele geçirip sıcak denizlere inme arzusu ve tehdidi güvenlik politikalarımızı Moskova merkezli duruma getirmiştir. Soğuk Savaş dönemi ve sonrasında da Rusya karşısında Türkiye güvenliğini garanti altına alabilmek için tüm güvenlik politikalarını Batı merkezli oluşturmuştur.

ABD sahip olduğu jeopolitik özellikler dolayısıyla Türkiye'nin güvenliğini direkt olarak tehdit eden bir siyasi tavır almamış olsa da başka bölgelerde gerçekleştirmek istediği dış politik amaçları Türkiye üzerinden gerçekleştirmek istediği durumlarda Türkiye, kimi kez ilgili devletin direkt tehdidine maruz kalmış, ilgili devlet nezdinde gerçekleştirmek istediği dış politik amaçlarını gerçekleştirememiş kimi kez de ilgili devletin Türkiye'ye karşı aldığı olumsuz tavır neticesinde bazı siyasi ve ekonomik kayıplara uğramıştır. Amerika'nın bazı politikalarını Türkiye üzerinden uygulama çabası neticesinde Türkiye'nin yaşadığı olumsuzluklara; Soğuk Savaş döneminde Sovyetlerin siyasi nüfuz ve ideolojik yayılmalarını Ortadoğu'dan uzak tutmak için Türkiye'nin jeopolitik konumundan faydalanması sonucunda Türkiye'nin hem Rusya ile hem de Ortadoğu'da etkin bir güvenlik politika uygulamasını önlemesi ve buradaki ülkelerle siyasi ve ekonomik krizler yaşanmasına neden olması, yine son dönemdeki Irak Savaşı sırasında ABD ekonomik yönden daha az maliyetli, askeri ve

siyasal açıdan daha garantili olduğundan Türkiye'yi bir üs olarak kullanması Türkiye'nin başta Irak olmak üzere Ortadoğu'daki diğer devletlerin tehditlerine ve bazı terörist saldırılara maruz kalması en somut örneklerdir (Kona, 2004; 19).

Suriye terör örgütü PKK'yı barındıran, himaye eden ve yönlendiren bir ülke olarak, Hatay konusunu sürekli gündemde tutarak Hatay'ı haritalarında kendi topraklarında göstermesi ve sınır aşan su meselesinden dolayı sürekli olarak Türkiye'ye karşı bir tehdit unsuru olmuştur.

İran'ın terör örgütüne bir dönem verdiği destekler ve özellikle de son dönemlerde nükleer silahlara sahip olmasından dolayı, İran'a yapılacak müdahalelerin Türkiye açısından hem olumsuz bir durum hem de güvenlik açısından bir tehdit oluşturmaktadır. Özellikle de Türkiye'ye karşı olası terör hareketlerini tetikleyebilmesi, bölgede kültürel, dini, sosyal, ekonomik ve politik açıdan gerginlik yaratabilme yapısına sahip olması da ayrıca bir tehdit unsurudur. Türkiye kendisini bu tehditlerden uzak tutacak güvenlik politikasını ise barışçıl ve tarafsız izleyeceği strateji ile ve gerek ülkeden gerekse bölgeden gelecek diğer tehditleri ve saldırıları önlemiş olacaktır.

Irak; özellikle son dönemlerde yaşanan savaştan sonra oluşan iktidar boşluğu ve özellikle Kuzey bölgesinde oluşacak Kürdistan yönetimi Türkiye için çok önemli bir tehdit unsuru oluşturacaktır. Bu durumdan dolayı Kuzeydeki yönetimin statüsü, davranışları ve etki alanı dikkatle takip edilmekte ve tehdit unsuru oluşturmaması için ihtiyatlı yaklaşılmaktadır.

Yunanistan Hava sahası, kıta sahanlığı, Ege Adaları, Kıbrıs ve Fener Rum Patrikhanesi gibi kısa vadede çözülmesi imkânsız gibi görünen sorunlarla Türkiye karşısında yer alan ve Kıbrıs ve Ege Adaları meselelerinde bir tehdit olarak görülmektedir.

Ermenistan'ın Türkiye sınırları içerisinde yer alan Doğu Anadolu Bölgesi üzerinde hak iddia etmeleri ve bu düşünceleri ve sözde Ermeni Sorununun gerek batılı güçler gerek İsrail gerekse de ABD tarafından desteklenmesi Türkiye için bir tehdit oluşturmaktadır.

Tüm yaşanan bu gelişmelerden Türkiye'nin güvenlik politikasını özetlersek; Cumhuriyetin kuruluşundan II. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar güvenlik politikasında komşularla oluşturulan anlaşmalar ve saldırmazlık paktları temel stratejiler olmuştur.

1950'lerden itibaren başta NATO'ya üye olunması bu dönemde oluşturulan güvenlik stratejilerinin Batı yanlısı olmasını sağlamış ve güvenlik garantisi olarak NATO görülmüştür. 1980'lerde ortaya çıkan terör örgütü Türkiye içerisinde dış kaynaklı bir iç tehdidin oluşmasını sağlamış ve bu dönemden itibaren TSK gerek askeri personel gerekse teçhizat bakımından yeni bir yapılanmaya girmiş ve bu süreçte güvenlik politikasında aktif rolü ordu belirlemiştir. Körfez Savaşı ve SSCB'nin dağılmasıyla beraber sona eren Soğuk Savaş dönemi sonrası oluşan konjonktürde Türkiye sahip olduğu jeopolitik konumdan dolayı bölgede birçok tehdit unsuru ile baş başa kalmıştır. Gerek Ortadoğu için ABD ve İsrail gibi devletler tarafından uygulanan siyaset gerekse Orta Asya ve Kıbrıs konularında Batılı güçlerin uyguladığı siyaset ile oluşturulan PKK terör örgütü başta olmak üzere, azınlık sorunları, dini ve etnik ayrıştırmalar gibi iç tehditlerin dış tehdide zemin hazırlaması Türkiye'nin güvenlik politikalarında sadece ordunun bu sorunları çözmede yeterli olunamayacağını gerçeğine varılmasına neden olmuş ve son dönemlerde küreselleşme adı altında oluşturulmaya çalışılan hegemonya karşısında siyasi, ekonomik, hukuki, sosyolojik, psikolojik, teknolojik ve coğrafi faktörlerle harmanlanan stratejiler oluşturulmuştur.

4. ALMAN DIŞ POLİTİKASININ İŞLEYİŞİ

4.1. ALMANYA'YA GENEL BAKIŞ

Tarihte ilk kez Alman toplumuna ve Almanca dilindeki kelimeye M.S. VIII. Yüzyılda konuşma dili olarak Fransa imparatorluğunun doğu bölgesinde rastlanıldığı görölmektedir. VIII. yüzyılda İmparator Büyük Karl, kısmen Cermen, kısmen de Roma diyalektiğiyle konuşan toplumlari birleőtirmiŐ ve yönetmiőtir. İmparatorun 814 yılında ölümiyle dağılan bu toplum, doğu ve batı imparatorlukları Şeklinde ikiye ayrılmıŐ ve böylece ilk kez Almanca ile Fransızca dillerini konuşan insanlar arasında bir sınır oluşmuştur. Doğu bölgesindeki imparatorluk, kendini aynı milletten hissedenler ki, bunlar Almanca konuŐtuklarından yerleőtikleri bölgeye de Almanya denilmiőtir (Emircan, 2003; 72).

Tarih boyunca Almanya'nın batı sınırları hep aynı kararlılıkta ve sabit kalırken, doğu sınırları sürekli değişikliklere uğramıştır. M.S. 900 yılında Elbe ve Saar nehirleri sınır oluşturmuştur. İzleyen yüzyıllarda da Alman yerleŐim alanları hep doğuya yönelik olmuş ve bu durum, XIV. yüzyıla kadar sürmüŐtür. Fransız ihtilaline kadar Almanya, kendi içerisinde kralların ve prensliklerin birbirlerinin yönetimlerini ele geçirmede güç kullandıkları, kısacası iç sorunlarıyla ve zaman zaman da komşularıyla olan sürtüŐmelerle geçmiştir.

Fransız devrimi, esasen Almanya'ya karşı bir hareket olmamasına rağmen Almanya tarihinde de bir dönüm noktasıdır. Yüzyıllardır Almanya'daki asiller ve halk arasındaki ayrımcılığın aÇılmasında çok önemli bir rol oynamıştır.

Almanya coğrafik olarak Orta Avrupa'da, Alplerden Kuzey Avrupa Ovasına, oradan Kuzey Denizi ve Baltık Denizine ulaşan geniş bir ülkedir. 357021 yüzölçümüne sahip bir ülkedir. Ülkenin en geniş yeri batıdan doğuya 640 km, kuzeyden güneye ise 876 km uzunluğundadır (Demirel, 2009; 2).

Avrupa'nın tam kalbinde yer alan Almanya; doğusunda Çek Cumhuriyeti ve Polonya, batısında Fransa, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg, kuzeyinde Danimarka, güney de ise İsviçre ve Avusturya olmak üzere dokuz ülke ile komŐudur.

Almanya'nın toprakları doğu ve batıdaki komşuları gibi kuzeyden güneye doğru gidildikçe yükselir. Ülke yüzey şekilleri bakımından Kuzey Almanya Ovası, Orta Almanya Yükselteleri ve Güney Almanya olmak üzere üç ana bölgeye ayrılmıştır.

Almanya Devleti siyasi anlamda federatif yapıdadır. Almanya 16 eyaletten oluşmaktadır. Bu eyaletler; Baden Württemberg, Bavyera, Berlin, Brandenburg, Bremen, Hamburg, Hessen, Mecklenburg-Vorpommern, Aşağı Saksonya, Kuzey Ren-Vestfalya, Rhineland-Palatinat, Saarland, Saksonya, Saksonya-Anhalt, Schleswig-Holstein, Thüringen'dir (Emircan, 1996; 7).

Federal Meclis iki ayrı meclisten oluşmaktadır. Bundestag (Federal Meclis) dört yıl için seçim bölgelerinin nüfusuna göre genel seçimlerle seçilir. Bundesrat ise senato mahiyetindedir, nüfus sayısına bakılmaksızın her eyaletin iki temsilcisinden oluşur. Yasama yetkisi Federal Meclis'e aittir. Ancak Anayasanın Federal Meclis'e bıraktığı alanın dışında Eyalet Meclisleri de yasama yetkisine sahiptirler. Eyaletler, Federal Meclis'in yasama yetkisine giren bir alanda Federal Meclis bu yetkisini kullanmıyorsa yasal düzenleme yapabilirler.

Federal Cumhurbaşkanı beş yıllığına Federal Meclis Genel Kurulu tarafından kırk yaşın doldurmuş ve milletvekili seçilme hakkına sahip Almanlar arasından seçilir. Cumhurbaşkanı iki kez seçilebilirler. Cumhurbaşkanı ülkeyi temsil eder, yasa ile başka türlü düzenlenmedikçe federal yargıç ve memurları atar. Cumhurbaşkanının özel af ve anayasaya aykırı oldukları iddiasıyla yasaların iptali için anayasa mahkemesine başvurma hakkı mevcuttur.

Yürütme yetkisi Federal Hükümete aittir. Hükümet Başkanı, Cumhurbaşkanının önerisi üzerine Federal Meclis tarafından seçilir. Hükümet üyeleri ise, Başbakanın önerisi üzerine Cumhurbaşkanı tarafından atanır veya azledilirler.

Almanya'nın başkenti Berlin'dir. Ülkenin nüfusu 82,5 milyondur. Bu nüfusun yaklaşık 7,5 milyonu yabancılar oluşturmaktadır. Almanya'daki azınlıkların büyük çoğunluğunu Türkler oluşturmaktadır. Türkler dışındaki azınlıkları ise Yunan, İtalyan, Polonyalı, Rus, Hırvat, Sırp, İspanyol ve Araplar oluşturmaktadır. Almanya'da dini yapıyı; Protestanlar %34, Katolikler %34, Müslümanlar %3,7 ve diğerleri %28,3 oluşturmaktadır (KTO, 2011; 1).

Nüfusun büyük çoğunluğu kentlerde ve nüfusun yoğun olduğu bölgelerde yaşamaktadır. Almanya'nın en önemli kentleri; Berlin, liman kenti olan Hamburg, Münih, Frankfurt, Essen, Dortmund, Stuttgart, Düsseldorf ve Bremen'dir. Çalışan nüfusun sektörel dağılımı ise %63'ü hizmet sektörü, %34'ü sanayi, %3'ü tarım sektöründe faaliyet göstermektedir (Berlin Ekonomi Müşavirliği, 2011; 3).

Almanya dünyanın üçüncü, Avrupa'nın ise birinci ekonomik gücü konumundadır. Ülkemizin de en büyük ticaret ortağıdır. Almanya "G8" olarak anılan ve yılda bir kez devlet ve hükümet başkanları düzeyinde toplanan Dünya Ekonomik Zirvesi'nde iktisat ve maliye politikaları arasında uyum sağlamaya yönelik çalışmalar gerçekleştiren sekiz büyük sanayi devletindedir.

Alman ekonomisi, serbest pazar ilkeleri üzerine kurulu, işgücü, ücret ve yasal düzenlemelerin hükümet tarafından oluşturulduğu, iş çevreleri ve çalışanların görüş birliğine dayalı Sosyal Pazar Ekonomisine sahiptir. II. Dünya Savaşı sonrasında başarılı bir ekonomik büyüme performansı göstermiştir. Fakat son dönemlerde meydana gelen düşük büyüme hızları, giderek artan işsizlik, yüksek kamu borçları, işgücü maliyetlerinin yüksekliği ve sosyal politika sonucu artan maliyetler ve birleşme sonrasında Doğu Almanya'nın borçlarıyla karşılaşmıştır. Almanya'nın rekabet gücünü azaltan bu durum karşısında ekonomi, mali ve sosyal politikada yapısal reformlar gerçekleştirilmiştir.

Ekonomisi büyük ölçüde dışa açık olan Almanya'da, dünya ekonomisindeki durgunluk ve petrol fiyatlarındaki artışlar, içerideki sosyal güvenlik politikasının artan maliyetlerinin önüne geçilememesi, Euro ile alım gücündeki düşüşler ve iç daralmanın devam etmesiyle, GSYİH'daki artış oranı 2004 yılında %1,2, 2005 yılında ise %0,7 düzeyinde kalmıştır. Büyüme, 2006 yılında %3,4, 2007 yılında ise %2,7 olarak gerçekleşmiştir. Küresel ekonomik bunalıma koşut biçimde 2008 yılında %1'e gerileyen büyüme, 2009 yılında yerini küçülmeye bırakarak -%4,7 dolayında gerçekleşmiştir (KTO, 2011; 3).

Alman ekonomisinin temelini; Doğal Kaynaklar, Tarım ve Hayvancılık, Ulaşım, Bankacılık, Enerji, Otomotiv, İnşaat, Haberleşme ve Basın oluşturmaktadır (Tulgar, 2006; 164-169).

4.2. ALMANYA’NIN GÜVENLİK POLİTİKASI

Almanya günümüz hegemonya mücadelesinde önemli bir yere sahip bir ülkedir. Benimsediği tutum ve stratejiler gelenekselleşmiştir. Almanya önemli askeri ve ekonomik stratejik birikimlere sahiptir. Bu birikimlerden yenilmez bir anlayış çıkararak Hitler, aynı coğrafya ve tarih unsurlarını kötü kullandığı için büyük bir yıkımın önünü açmıştır.

Almanya yenildiği iki dünya savaşı itibarıyla komşularından daha güçlü olacakken, daha kötü duruma gelmiştir. Bu iki dünya savaşına girmemiş olsaydı Avrupa’nın en önemli ve önde gelen devlet konumuna sahip olabilirdi. Fakat günümüze baktığımızda bu iki büyük yenilgiye rağmen ekonomik gücü ve sosyal insan yaşamı göz önünde bulundurulduğunda yine güçlü bir devlet yapısına sahiptir.

II. Dünya Savaşı’nda Almanya’nın çökmesinden sonra, günümüz Almanya’sının dünya devletler topluluğu arasına tekrar girebilmesi için yeniden yapılanması gerekmiştir. Bu yeni yapılanma, uluslararası alanda kabul görebilmek için barışa olumlu katkıda bulunmayı öngörmüştür. Bu durum da tarihin acı tecrübelerinden arındırılmış uluslararası bir çevre oluşturulup, bölünmüş bir ülkede sosyal açıdan gruplaşmaya olanak vermeden bir değişim yapmak amaçlanmıştır. Bu durumdan dolayı, Alman politikasını günümüze kadar iki temel unsur oluşturmuştur. Birincisi NATO ve AB ile Batı bütünlüğünün oluşturulması, ikincisi ise Doğu ilişkilerinin düzenlenmesidir (Tulgar, 2006; 148).

Almanya’nın şu anki güvenlik politikasına hakim olan faktör, çevresinde askeri açıdan bir tehdit unsuru olmadığıdır. Bu nedenle, Almanya’nın güvenliğinin komşularının güvenliği ile birlikte ele alınması gerekmektedir. Komşularının güvenliğinin sağlanması Almanya’nın bu duruşunu devam ettirmesini sağlar. Özellikle doğudaki komşularının güvenliklerinin sağlanmış olması Almanya için hayati bir önem taşımaktadır.

Almanya’nın güvenlik ve dış politikasının en önemli hedefi barışın korunması olarak belirlenmiştir. Bu hedef anayasada da yer almaktadır. Almanya’nın güvenlik politikasını şu unsurlar oluşturmaktadır;

- Alman Halkının özgürlüğü, güvenliği, refahı ve devletin bütünlüğünün korunması,
- NATO'nun güçlendirilmesi,
- Demokrasiyi AB'de derinleştirmek ve tüm AB'yi kapsayacak şekilde bütünleştirmek,
- AGİT'in güçlendirilmesi ve güvenliğin işbirliği şeklinde genişletilmesi,
- Tüm dünyada hukuk üstünlüğüne ve insan haklarına özen göstermek, aynı şekilde BM güçlendirerek dünya barışını sağlamak,
- Barışı, önceden görerek kriz önlemleriyle ve gerekli olduğu takdirde krizi önleme tedbirleriyle güvence altına almaktır (Belkin, 2009; 15).

Almanya güvenlik politikasını, siyasi, diplomatik, ekonomik, kültürel ve askeri unsurlar oluşturmaktadır. Askeri tedbirlere öncelik verilmemesi düşünülmüştür. Fakat her konuda oluşacak sorunlara karşı kabiliyetli, imkânlı ve tedbirli bir askeri kuvveti hazır konumdadır.

Almanya bu hedefleri sadece kendisi için değil tüm Avrupa için ulaşılması gereken bir ortak amaç olarak görmüştür. Çünkü günümüzde Avrupa'da ve dünyada hiçbir ülke güvenliğini ve barış ortamını kendi kendine sağlayamamaktadır. Müttefik ve ortaklarla işbirliği halinde olmak güvenlik politikasının önemli bir koşuludur. Gelecekte güvenlik politikasının esasını da bu koşul oluşturacaktır.

Almanya birleşmesinden sonra hem bir beklenti hem de bir korkudan oluşan duygular arasında kalmıştır. Bir tarafta Almanya'nın ekonomik gücüne uygun görevler verilmesi, diğer taraftan da eski hatalara düşmesinden korkulmaktadır. Almanya'nın birleşmesiyle Avrupa'da meydana gelen korkuları yatıştırmak için, dönemin Almanya Başbakanı Avrupa para birimi olan Euro'yu ortaya çıkaran Maastricht Antlaşması'nın başlıca savunucusu olmuş ve ortak bir Avrupa ve güvenlik politikasına doğru önemli gelişmeler sağlamıştır. Bu durumdan sonra Almanya daha bağımsız kararlar almıştır. Doğu ve batıdaki komşularına karşı menfaatlerini açıkça belirterek onları sakinleştirmeye çalışmıştır. Almanya birleştikten sonra tercihini AB ve NATO'nun güçlendirilmesi yönünde kullanmıştır. Bu birleşme ile geçmişteki korkular yenilmiş yeni bir genişletilmiş güvenlik politikası oluşturulmuştur (Saral, 2007; 39).

Almanya dünyadaki güç mücadelesinin de başta askeri ve ekonomik alanlarda ABD ile aynı safta yer alır ve ilişkilerini bu düzeyde belirler. Günümüzde olduğu gibi gelecekte de ABD ile ilişkileri sıkı tutacaklardır. Bunun nedeni ise; ABD, Avrupa'nın istikrarı için önemli bir faktör olmasıdır. ABD'nin Avrupa'daki askeri varlığı vazgeçilmez bir husustur. ABD nükleer stratejinin ve Almanya gibi nükleer silahı olmayan Avrupalı devletlerin garantisi niteliğindedir.

Almanya, demokrasi ve insan haklarının geçerli olduğu, refah ve sosyal adaletin, komşu ülkelerle barışçı ve iyi bir işbirliğinin olduğu durumlarda, istikrarın sağlanabileceğini vurgulamıştır. Avrupa barışını, siyasi ve toplumsal istikrarı sağlamak güvenlik anlayışının amacı olmuştur. Buradan da anlaşıldığı gibi Almanya'nın güvenlik politikasının ana esaslarını AB ve NATO oluşturmaktadır.

Almanya ortak güvenlik için her türlü üstüne düşen görev için hazır olduğunu belirtmektedir. AB'nin vazgeçilmezi olan Almanya, AB'nin genişlemesini temel bir politika olarak görev saymıştır. Almanya, büyüyen ve genişleyen AB'nin her alanında sorumluluk alması gerektiği fikrini benimsemiştir. Almanya güvenlik politikasının uluslararası yeteneklere sahip olmayı gerektirdiğini, uluslararası gelişmelerde etkili kararlar alabilmeyi, barışın, özgürlüğün ve insan haklarının şekillendirilmesinde önemli bir faktör olarak görmektedir. Almanya güvenlik politikası AB'nin güvenlik politikasıyla paralellik göstermektedir (Tulgar, 2006; 151).

Son dönemlerde Almanya'da yeni güvenlik politikalarının tartışmaları başlamıştır. Hristiyan Birlik Partileri, ulusal Güvenlik Konseyi'nin kurulmasını istemektedir. Sosyal Demokratlar ve Muhalefet ise güvenlik politikasında değişiklik istememektedir. Hristiyan Birlik Partileri, uluslararası gelişmelerden dolayı Almanya'da yeni bir güvenlik politikasının gerektiğini belirtmekte ve var olan güvenlik konseyinin işlevini yetersiz görmektedirler. Uluslararası güvenlikte artan tehdidin güvenlik politikasının yeniden örgütlenmesi gerektiği savunulmuş ve ayrıca Almanya'nın bir füzesavar sistemine ihtiyacının olduğu vurgulanmıştır.

Kurulmak istenen Ulusal Güvenlik Konseyi ile güvenlik konusunda daha etkin bir rol oynanması hedeflenmiştir. Konsey Almanya'ya karşı içte ve dışta oluşabilecek tehditleri önceden tespit ederek, gereken önlemlerin ve kararların alınmasını öngörmüştür. Konsey Başbakanlığa bağlı olacak, konsey güvenlik alanında farklı

bakanlıklar ve kurumlar arasında işbirliği yapılmasını öngörmüştür. Fakat koalisyon ortağı ve muhalefet bu konseyin Almanya'yı, Amerikalılaştıracağı ve dışişleri bakanlığının işlevini yitireceği düşüncesini savunarak Ulusal Güvenlik Konseyinin kurulmasına karşı çıkmışlardır.

Almanya'nın güvenlik politikalarında silahlı gücünü: Kara Kuvvetleri, Deniz Kuvvetleri, Hava Kuvvetleri ve Polis Teşkilatı oluşturmaktadır.

Sonuç olarak, Almanya çevresinde güvenliğin sağlanması amacı ve küresel ticari hedefleri doğrultusunda, uluslararası arenada AB'nin lider ülkesi olmasının yanı sıra, ABD ile beraber hareket eden stratejik bir yapı içerisinde. Uluslararası gelişmelerde de bu stratejik yapıya uygun olarak hareket etmektedirler.

4.3. ALMANYA'NIN DIŞ POLİTİKA ANLAYIŞI VE KARAR ALICILARI

Almanya'nın dış politikasını I.Dünya Savaşı'ndan günümüze kadar inceleyeceğiz.

Weimar Cumhuriyeti döneminde dış politikayı Dışişleri Bakanı Gustav Stresemann yürütmüştür. Bu dönemde dış politikanın öncelikli amacı Almanya'nın savaş sonrası Avrupa düzeninde yeniden önemli bir pozisyon elde etmek olmuştur. Bunun gerçekleşmesi için büyük bir özveriyle öteki güçlerle başta da Fransa olmak üzere uzlaşma yolları aramış ve bu çalışmalarında başarılı olmuştur. Bu dönemde dış politikada, 1922 yılında Rapallo Antlaşması'yla Almanya ile Rusya yoğun bir ekonomik işbirliği geliştirmeyi kararlaştırmıştır (Sander, 1994; 18). Yapılan bu antlaşma ise Fransa ve İngiltere'yi rahatsız etmiştir. Bu anlaşmada Stresemann'ın amacı ise, Versay düzeninin revizyonu aracılığıyla Almanya'yı savaş sonrası oluşan durumdan kurtarmaktır. Bu yaşananlardan sonra Fransa alacaklarına karşılık olarak Almanya'nın Ruhr bölgesini işgal etmişti. Avrupa'daki baskılardan dolayı tekrardan Almanya'ya ödeme kolaylığı getirilmişti.

1925 yılında Lokarno Antlaşması ile Alman- Fransız ilişkileri düzelmiştir. Bu antlaşma ile Almanya 1919 yılındaki batı sınırını tanıyacak, doğu sınırını da kuvvet kullanarak değiştirilemeyeceğine güvence vermektedir. Bu antlaşma ile Stresemann'ın beklentileri ise şunlardır; Almanya'nın Milletler Cemiyeti'ne alınması, işgal edilmiş

bölgelerin boşaltılması ve Fransa ile ekonomik işbirliğidir. Bu bağlamda Almanya 1926 yılında Milletler Cemiyeti'ne üye olmuş, Ruhr bölgesini boşaltmıştır. Fransa ile yapılan bu yakınlaşmadan sonra Rusya ile ilişkiler de sıcak tutulmaya çalışılmış ve 1926 yılında Berlin'de Almanya ile Rusya arasında imzalanan antlaşma ile karşılıklı saldırmazlık güvencesi verilmiştir (Oran, 2001; 298).

Bu dönemde dış politikanın asıl hedefi, ülkeyi zor günlerden kurtararak, eşit haklara sahip dünya aktörleri arasında eski konumuna getirmek olmuştur.

Hitler Döneminin dış politikasında temel amaç yayılmacı bir politika olmuştur. Özellikle Weimar döneminde oluşturulan siyasi yapıdan faydalanarak Hitler kısa sürede iktidara geçmiş ve diktatörlüğünü kurmuştur. Uyguladığı ulusal ve uluslararası politikalar siyasi tarihte oldukça etki yaratmıştı. Dış politikada nasyonalizm, antisemitizm ve antikomünizme göre hareket etmekte, özellikle de ekonominin güçlendirilmesini ve ordunun tekrar kurulup güçlenmesini savunmuştur.

Almanya'nın klasik dış politikası ile karşılaştırıldığı zaman Hitler döneminin dış politikası Weimar dönemi ile aynı özellikleri taşımakta, ilerleyen dönemlerde ise saldırgan politikalar izlenmektedir. Hitlerin Silahlardan arındırılmış Ren bölgesine askeri birliklerini sokması Avrupalı devletlerin tepkisini çekmiştir. Bu dönemde Hitler'in verilen tavizlerle yetinmeyeceği, amaç olarak ise sömürgeler elde etmek değil, Avrupa'yı da içine alan yaşam alanı oluşturmak olmuştur. Bu amaçla, Adolf Hitler yönetimindeki Almanya, aşırı saldırgan bir dış politika izlemeye başlamış, önce Polonya'ya savaş açmış ve sonrasında Avrupa'nın büyük bir bölümü ile Asya'nın küçük bir kısmını istila etmiştir (Armaoğlu, 2007; 297).

Almanya'nın Adolf Hitler döneminde izlediği dış politika, genel anlamda alışılmışın dışına çıkmış ve bu nedenle İngiltere, Fransa gibi Avrupa'nın önde gelen devletlerince Almanya'nın amaçları öngörülememiş, algılanamamış ve Hitler için ne yapacağı belli olmayan adam olarak nitelendirme yapılmıştır.

Bu dönemde Hitler'in dış politika hedefi, sömürgeler elde etmek olmamış, Orta Avrupa da ve doğuda genişleyerek yaşam alanı oluşturma politikası olmuştur.

II. Dünya Savaşı sonrası dönemi Alman dış politikasını Canbolat'ın oluşturmuş olduğu evreler çerçevesinde inceleyeceğiz.

1949-1957 Arası Batı Politikası (Westpolitik); Bu dönemde iktidar olan Adenauer, Almanya'nın Batı politikası ile ülkenin Batıyla entegrasyonunu amaçlamıştır. Bu sırada Almanya Antikomünizm ve Antitotalitarizm olarak iki tür politika geliştirmiştir. Totalitarizm, Hitler Almanya'sında yaşanmıştı ve unutulmaz sonuçlar doğurmuştu. Komünizm ise Batı kapitalizmi ve liberalizmi karşısındaydı. Adenauer bu dönemde, muhaliflerinin tersine, Almanya'nın Batı entegrasyonunun Almanya'nın birleşmesini engellemeyeceğini düşünüyor, önceliği Batı ile entegrasyona veriyordu (Dayangaç, 2006; 82).

1950'lerden itibaren Almanya'nın ileri sürdüğü denetimli silahlanma hem Almanya ve diğer Batı Avrupa ülkelerinin Sovyetler 'den gelecek tehlikeye karşı kendini savunmasını, hem de bu politikasıyla Almanya'nın dışlanmaktan kurtulmasını sağlayan bir adım olmuştu. Adenauer denetimli silahlanma yolu ile Batı Savunma İttifakı içinde yer alarak Almanya'nın bağlantısızlar içinde yer almasını engellemek istemişti.

Bu dönemde Batı entegrasyonu düşüncesi ile gerçekleşen uygulamalar ise şunlardır; Avrupa Konseyi'ne giriş, Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun oluşumu, NATO ve Batı Avrupa Birliği'ne giriş, Sovyetler Birliği ile diplomatik ilişkilerin başlamış, Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nun oluşumudur (Canbolat, 2003; 119).

1957-1963 II. Adenauer Dönemi; Bu dönemde Batı politikası çizgisinde dış politika sürdürülmek amaçlanmıştı. 1957'de Fransa ile ilişkilerini Amerika'daki Kennedy hükümetine duyulan güvensizlik nedeniyle sıklaştıran F. Almanya, aynı zamanda kendini Alman İmparatorluğu'nun tek meşru mirasçısı olarak görmüş, Alman İmparatorluğu'nun savaş öncesi ve sonrasında kalan toplam 14 milyar mark tutarındaki borcunu ve İsrail Devleti'ne 1.78 milyar dolar tazminatını ödemiştir. Hallstein Doktrini gereği olarak Doğu Almanya ile ilişkide bulunan tüm Üçüncü Dünya Ülkeleri ile de diplomatik ve ekonomik ilişkilerin kesilmesi gündeme gelmiştir. Bu süreçte Yugoslavya ile ilişkiler kesilmişti (Canbolat, 2003; 119-120).

1959-60 yıllarında Adenauer'in Batı politikasına, AET'nin oluşumuna destek veren ana muhalefet partisi SPD, ilerleyen dönemlerde özellikle Willy Brandt'm "küçük

adımlar” politikası ile Demokratik Almanya Cumhuriyeti ile ilişkileri yeniden kurmaya çalışmış ve Adenauer’in tek başına temsil stratejisi zayıflamıştır (Canbolat, 2003; 120).

1963-1969 Alman Dış Politikasında Hareketlilik; Bu dönemde Doğu-Batı ilişkilerinde, ABD ve Sovyetler Birliği arasında gözlemlenen yumuşama sonucunda Federal Almanya’da yeni dış politika stratejilerinin oluşmasına neden olmuştur.

Alman Dış politikasında 1960’ların ortalarında üç seçenek söz konusu olmuştur. Bunlar;

Atlantik taraftarları, Dışişleri Bakanı Schröder ve Erhard bu grubun başını çekmiş ve dış politikada temel düşünce olarak ABD ile yakınlaşmayı savunmuşlardır.

De Gaulle’cüler, Adenauer’in içinde yer aldığı gruptur ve bu grup dış politikada ABD’nin Avrupa’ya gerekli önemi vermediğini öne sürerek Fransa ile yakınlaşmayı savunmuştur.

Willy Brandt etrafındaki yeni Alman Doğu politikası taraftarları, bu grup dış politikada Doğu-Batı yumuşamasından dolayı Almanya politikasını zorunlu kılacak bir değişim olarak görmüşler ve bu kapsamda Almanya’nın dış politikada Doğu Avrupa ülkeleriyle yakınlaşması gerektiğini savunmuşlardır (Canbolat, 2003; 121).

Bu dönemde Federal Almanya’nın dış politikasında, yeni Alman Doğu politikasının ilk kıvılcımları oluşmuştur.

1969-1974 Yeni Doğu Politikası (Ostpolitik); Doğu Almanya’nın giderek daha çok ülke tarafından tanınması sonucu, onu fiili olarak tanımayan Federal Almanya’nın uluslararası alanda etkisizleşmemesi için Doğu Bloku ülkeleri ile Batı ittifakı temelinde işbirliği yapmak zorunlu olmaktadır. Görülen bu politikada temel amaç; Federal Almanya’nın uluslararası alanda iyi bir pozisyon ve dış politikada etkin bir müzakere gücü elde etmesine ve her iki Alman devletinin birleşmesine zemin hazırlamaktır (Dayangaç, 2006; 148).

Kuruluşunun ilk yıllarından itibaren ülke ekonomisini sıfırdan geliştirmeye başlayan Federal Almanya, bu amaçla yurtdışından işçi alımı da yaparak kısa sürede Alman mucizesini gerçekleştirmişti. Alman endüstrisi bir yandan üretim için hammaddeye, diğer yandan da ekonomisinin belkemiğini oluşturan ihracat için

pazarlara gereksinim duymaya başlamıştı. Buna yönelik olarak Üçüncü Dünya ülkeleri Federal Almanya'nın dış ilişkilerinde önemli bir yere sahiptiler.

Doğu Almanya'yı tanıyan devletlerin hızla artış göstermesi sonucunda Federal Almanya, tek başına temsil etme anlayışından vazgeçerek, iki devlet tek ulus olgusunu kabullenmiştir. Yine buna bağlı olarak Hallstein Doktrini de yumuşatılmış ve Doğu Almanya'yı tanıyan ülkelerle ilişkilerin kesilmesine yönelik uygulamaya son verilmiştir.

Yine Üçüncü Dünya ülkelerinin Doğu Almanya devletini tanınması ve bu devletin uluslararası temsilciliklerinin artması sonucu Federal Almanya uluslararası arenada etkisini kaybedeceği anlayışı ile dış politikasında Yeni Doğu Politikası anlayışını benimsemiş ve bu bağlamda çeşitli anlaşmalar yapılmıştır. Bunlar;

Sovyetler Birliği ile Moskova Antlaşması; Bu anlaşma ile Federal Almanya Doğu Almanya adına konuşmaktan vazgeçmiş ve mevcut sınırların varlığını kabul etmiştir.

Almanya-Polonya Antlaşması: Bu anlaşma ile mevcut sınırların dokunulmazlığı, şiddet kullanmama ve ilişkilerin normal düzeye getirilmesi kararlaştırılmıştır.

Almanya-Çekoslovakya Antlaşması; güç kullanmama, sınırların dokunulmazlığı ve sorunların barışçıl yollardan çözümüne ilişkin konuları içermektedir.

Federal Almanya-Demokratik Almanya Temel Antlaşma; bu anlaşmada güç kullanmama, sınırların dokunulmazlığı, egemenliklere saygı konuları yer almıştır. Ayrıca, Demokratik Almanya'ya eşitlik hakkı vermiş ve Federal Almanya'nın tek başına temsil etme hakkı ortadan kaldırılmıştır (Dayangaç, 2006; 92).

Bu dönemin en büyük dış politika olgusu ise yurtdışı kültür politikası olmuştur. Bu dönemden günümüze Alman dış politikası ekonomi-siyaset-kültür ve diplomasi olarak üç unsur üzerine oturtulmuştur. Kültürel öğelerle yapılan dış politika anlayışı "üçüncü boyut, dünya politikasının üçüncü sahnesi ve modern dış politikanın üçüncü sütunu" gibi nitelendirilmiştir (Canbolat, 2003; 123).

Yurtdışı kültür politikasının amacı, yurt dışında Almanya için anlayış ve hoşgörü ortamı hazırlayarak dış etkinlikleri işlevselleştirmektir. Almanya kültürel ayaklı dış

politika anlayışını çeşitli araçlarla yürütmektedir. Aracı örgütler Federal Alman hükümeti tarafından finanse edilmektedir. Dış politik kararların planlanması ve eşgüdümü Federal Hükümete aittir. İdare ve yürütme ise aracı örgütlerce yerine getirilmektedir. Almanya'nın yurtdışı kültür politikasının önemli araçları, Alman dili, bilim ve sosyopolitik etkinliklerdir (www.genelbilge.com, (03 Nisan 2012)).

Alman dili yurt dışı kültür politikasında iki önemli işleve sahiptir. Birincisi, çeşitli ülkelerde yaşayan Alman azınlıkların kendi dil ve kültürlerine yabancılaşmalarını engellemek ve buldukları ülkelerde anadillerinde öğrenim görmelerinin sağlanması, ikincisi ise, Almanya için yurtdışında nüfuz alanı yaratmasıdır. Bu bağlamda buldukları ülkelerde Alman Okullarının açılması ve Alman dilinin yaygınlaşması için enstitülerin kurulması (günümüzde de faaliyet gösteren Goethe Enstitüsü en yaygın dil merkezi konumunda) bu düşünceyi desteklemektedir (www.genelbilge.com, (03 Nisan 2012)).

Bilim, Alman yurtdışı kültür politikasının en sağlam taşıyıcıdır. Bilimsel etkinliklerin gerçekleştirildiği kurumlar olan üniversiteler ile akademik değişim hizmetleri sunan kurumlar ile Almanya'da eğitim-öğretim bursu veren kurumlar aracı örgütlerdir. Bilim kuruluşları ile Almanya'nın toplumsal, siyasal yapısı hakkında aydınlatıcı bilgiler verilmek hedeflenmiştir (www.genelbilge.com, (03 Nisan 2012)).

Sosyopolitik etkinlikler içerisinde, Alman ve yabancı toplumsal gruplar arasında çeşitli alanlarda karşılıklı bilgi edinme yoluyla bir anlayış zemini oluşturmak için faaliyet gösteren politik vakıflar yer almaktadır. Bu vakıflar ülkelerindeki siyasal partilere yakınlıkları ile ön planda yer alırlar. Bu vakıflar ülkelerin dış siyaset arenasında ülkenin dış politika karar almasında yönlendirici nitelikte olmaktadır (www.genelbilge.com, (03 Nisan 2012)). (Vakıfların Türkiye'deki faaliyetlerini ilerleyen konularda işleyeceğiz).

Kiliseler de, hem yurtdışındaki Almanların manevi gereksinimlerini karşılanmasında, hem de Üçüncü Dünya ülkelerinde gelişme yardımının ve diğer sosyal işlerin yürütülmesinde etkilidir.

1974-1982 Dışpolitik Etkinlik Alanında Genişleme; Bu dönemde dış politikadaki klasik yaklaşımdan uluslararası ekonomik politikasına dönüşüm

görülmüştür. Yine bu dönemde gerek ekonomik gerek siyasi nitelikli dış politikada ilerleme yaşanmıştır.

Federal Almanya bu süreçte Avrupa'da lider bir güç ve ABD'ye partner ülke haline gelmiştir. Ekonomik kaynak kullanımına dayanan aktif dış politika anlayışı, Federal Almanya'nın dış borçlarının artmasına ve iç politikada sıkıntılar yaşanmasına neden olmuştur. Bu dönemde dış politikada öne çıkan gelişmeler ise şunlardır; Doğu'ya yönelik uygulanan yumuşama çizgisinde hareket edilmiş, gelişmiş ülkeler ile ekonomik bağlantılar kurulmuş, Ortadoğu'da İsrail'in işgal ettiği toprakların Araplara verilmesi gerektiği savunulmuştur. Üçüncü Dünya ülkelerinin iç işlerine karışmama ve kriz bölgelerine silah sevkiyatı yapılmaması belirtilmiştir

1982-1990 Batı Entegrasyonu Temelinde Yumuşama ve Ulusal Çıkarların İzlenmesi; Bu dönemde, öncelik iç politikadaki artan işsizliği önlemek, devlet bütçesindeki dengeyi yeniden oluşturmak ve iyileştirici faaliyetlerde bulunmak olmuştur. Fakat dış politika da ihmal edilmemiş ve Batı Entegrasyonu anlayışıyla Fransa ile güven ortamı oluşturulmaya çalışılmıştır. NATO'nun silahlanma kararının sağlanması ve NATO'nun Avrupa kanadının güçlendirilmesi çalışmaları, Demokratik Almanya ile yapılan görüşmelerde insani kolaylıklar sağlanması konusunda anlaşılması, ABD tarafından Almanya'nın ABD'nin lider rolündeki partneri olarak ifade edilmesi, Üçüncü Dünya ülkelerinin borçlarının ertelenmesi veya silinmesi bu dönemdeki diğer faaliyetlerdir.

Ayrıca bu dönem, Almanya'nın Doğu Bloku ülkeleriyle Batı arasında köprü görevini üstlendiği dönem olarak dış politikada önemli bir konuma sahiptir.

Birleşme ve Günümüzde Almanya Dış Politikası; Bu sürecin başlangıcı olan dönemde Alman dış politikası temel hedef olarak AB çerçevesinde Avrupa demokrasileriyle entegrasyonun sağlanmasını, bir dünya gücü olan ABD ile ortak değerler ve eşit çıkarlar temeli üzerine kurulacak sürekli bir ittifakın korunmasını ve doğulu komşuların Batı'ya entegrasyonu ile Avrupa'nın bütün devletlerini içeren yeni bir işbirlikçi güvenlik yapılanmasının inşasını ve sivil güç anlayışından uzaklaşmayan bir siyaset izlemesini ele almıştır.

Soğuk savaş sonrasında ise Almanya'nın dış politika anlayışı iki temel düşünce üzerine yoğunlaşmıştır. Birincisi, birleşmiş ve egemen Almanya'nın kendi ulusal

çıkarlarına odaklanan ve kendine güvenen bir güç politikası izlemesini ve Almanya'nın diğer ulus devletler gibi kendi çıkarlarına öncelik veren bir dış politika uygulaması savunulmuş, ikincisinde ise, savaş süresi boyunca izlenen sivil güç kavramı uygulamasının devamı savunulmuştur (Dayangaç, 2006; 172-3).

Schröder döneminde Almanya dış politikada, ABD ile aynı paralellikte yürütülen bir ilişki kurmak ve NATO'yu eşit ortaklığın temel alındığı bir ortak güvenlik politikası oluşturarak ittifaka dönüştürmek olmuştur.. Bu gelişmeler kapsamında, Schröder, Alman ulusunun varlığını ilgilendiren kararların başka bir yerde alınmayacağını sadece Berlin'de alınacağını vurgulayarak, ABD'nin dayatmalarına artık taviz verilmeyeceğinin altını çizerek, iç ve dış politikada egemen ve bağımsız politika uygulayacaklarının vurgusunu yapmıştır.

ABD ile aynı çerçevede yapılacak ilişkiler için AB'nin çok önemli olduğunu vurgulayan Schröder, Almanya'nın birleşmesinde ve uluslararası sistemin egemen bir üyesi olmasında çok büyük faydaları olan AB konusunda, Berlin yönetiminin entegrasyonu teşvik edici politikasını devam ettirmesi zorunluluğunu belirtmiştir.

Yine bu dönemde Almanya'nın, özellikle uluslararası örgütlerdeki etkisini artırmak yoluyla dünya politikasında daha fazla rol oynamaya çalışacağı ifade edilmiş. Almanya'nın BM Güvenlik Konseyi'nde daimi üyelik konusundaki ısrarları ve AB'yi, uluslararası politikada etkinliğini artırmasını sağlayacak şekilde güvenlik ve savunma konularında da ortaklığı kapsayan bir birliğe dönüştürmek yolundaki çabaları da öne çıkan ülkelerden biri olması için açık bir işaret şeklindedir. Almanya bu rolü üstlenirken sivil güç anlayışıyla hareket edilmesini, uluslararası sistemin demokratikleştirilmesini ve uluslararası hukuku güçlendirmeyi temel alan ve sorunların kuvvet kullanımıyla değil barışçıl yöntemlerle çözülmesini savunmuştur.

Merkel döneminde Almanya dış politikasında yeni bir özellik eklenmiş ve Ortadoğu siyaseti oluşmuştur. Merkel seleflerin İsrail yanlısı çizgisini daha da ileri bir seviyede sürdürerek İsrail endekli bir Ortadoğu politikası izlemektedir. Yine iki ülke arasında İsrail ile eğitim, bilimsel araştırmalar ve savunma alanında ortaklaşa yürütülecek projeler oluşturulmuştur. Ayrıca 2008 yılında Almanya ve İsrail'in nükleer başlıklı füzeleri sahte füzelerden ayırt edebilecek Project Bluebird kod adlı bir savunma sistemi geliştirilmiştir. Almanya bu dönemde İsrail'e sattığı Dolphin sınıfı nükleer

başlıklı füze atabilen iki denizaltının maliyetinin büyük bir kısmını kendisi karşılamıştır (Anıl, 2010).

Almanya'nın son dönem dış politikasında Rusya'ya da yaklaştığı gözlemlenmektedir. Moskova'nın tehdit algılayabileceği oluşumlardan kaçınan Almanya, NATO ve AB ile Rusya'yı yakınlaştırma çabası içerisinde. Almanya-Rusya ilişkilerinin ekonomik işbirliğinden siyasi işbirliğine doğru genişlemesi Avrasya'nın geleceğinde belirleyici olabilecek yeni bir faktör oluşturma özelliğine sahiptir.

Yine bu dönemde özellikle Türkiye'nin AB yolunda tam üyeliğiyle ilgili imtiyazlı ortaklık adı altında bir uygulama benimsenmiş ve Türkiye'ye karşı uygulanan siyaset bu kapsamda oluşturulmuştur. Bu konu ile ilgili ayrıntıları ilerleyen konularda işleyeceğiz.

Günümüzde ise Almanya'nın dış politika ana hatları yeniden belirlenerek ilişkilerinde kalkınmanın eşiğindeki ülkelere öncelik verme kararı alınmıştır. Almanya bundan sonra dış politikada küreselleşme sürecinde öne çıkan ülkelerle her alanda işbirliğini genişletmeyi hedefliyor. Yine Almanya'nın yeni dış politikasının ana hatlarında, ABD ve AB ülkeleri ile olan geleneksel ve sıkı iş birliğinin bundan sonra da sürdürüleceği, buna paralel yeni ekonomik ve bölgesel güç olarak tanımlanan ülkelerle stratejik ortaklıklar kurulmasının amaçlandığı vurgulanmıştır. Buna göre, Almanya önümüzdeki dönemde, dünya ekonomisinin en önemli aktörleri arasından yer alan Çin, Brezilya, Rusya, Hindistan ve Güney Afrika gibi ülkelerin yanısıra küreselleşmeyi şekillendirecek ülkeler olarak tanımlanan Türkiye, Meksika, Vietnam ve Kazakistan gibi ülkelerle de yeni işbirliği olanakları oluşturmayı amaçlamıştır (Dalaman, 2012).

Karar Alıcılar; Almanya'da dış politika kararlarının asıl belirleyicisi Başbakan ve Bakanlar tarafından oluşan Federal Hükümet olmak üzere Cumhurbaşkanı, Eyalet ve Federal Meclisten oluşmaktadır (Canbolat, 2003; 40).

Federal Hükümet: Federal hükümet içinde göreve seçimle gelen tek üye başbakandır (Şansölye). Başbakan bakanların yetkilerini ve uygulayacakları siyasetin ana hatlarını belirler. Özellikle de Dışişleri, Savunma ve Ekonomi Bakanlıklarının dış politikada karar aşamasında rol aldıkları görülmektedir. Başbakan ülkesinin dış politikasını şekillendiren en yetkili kişidir. Yabancı devletlerle yapılacak antlaşmaların

kapsamını belirlemek, karar almak ve imzalamak yetkisine sahiptir. Başbakan karar almada daha öncede değindiğimiz temel unsurlar olan kişilik, rol, tecrübe, siyasal kültür, ulusal ve uluslararası faktörler gibi nedenler etkili olmuştur. Örneğin; Schröder döneminde Türkiye karşı yakın bir tavır sergilenmiş ve AB üyeliği desteklenmiştir. Merkel döneminde ise Türkiye karşıtı bir tavır ve AB’de de istenmeyen bir Türkiye ile ilgili dış politika izlenmiştir.

Dışişleri, Savunma ve Ekonomi Bakanlıklarının Federal hükümetin oluşumuna göre etkisi farklılıklar göstermektedir. Yani koalisyon hükümetinin kurmuş olduğu bir hükümet (bakanlıklar ile başbakanın farklı siyasi temellerden olması) ile tek başına iktidar olan bir hükümetin bakanlıklarının dış politikadaki rolleri değişkenlikler göstermektedir. Bu bakanlıklar dış politikada kimi zaman bir danışma rolünü üstlenirken kimi zaman da ulusal ve uluslararası konjonktürdeki yapının temeline göre kararları belirleyici rolü üstlenmektedirler.

Cumhurbaşkanı: Federal Alman devletinin başıdır. Yabancı devletlere gönderilecek temsilcileri belirler ve yurt dışından gelen elçileri kabul eder. Yabancı devletlerle ülkesi adına anlaşmalar akdeder, Federal devletin siyasal ilişkilerini düzenleyen veya federal yasamaya ait hususları ilgilendiren antlaşmaların, anayasaya uygunluğunu denetler. Almanya’da cumhurbaşkanının bakanlar kuruluna başkanlık etme yetkisi yoktur. Siyaseten güçsüz bir cumhurbaşkanının siyasal sorumluluğu da yoktur (Bunun nedeni olarak da Weimar döneminde cumhurbaşkanının olağandışı yetkilerle donatılması ve yaşanan acı tecrübeler gösterilmektedir). Dış politikanın oluşumunda veya kararların alınmasında daha çok inceleme ve karar merci görevlerini üstlenmesinin yanı sıra denge sağlayıcı bir rol üstlenmektedir.

Eyalet meclisi: Yabancı devletlerle ilişkilerin düzenlenmesi Federal Devlete aittir. Bir eyaletin özel durumuna ilişkin bir anlaşmanın akdedilmesinden önce, o eyaletin görüşü gecikmeden alınır. Eyaletler, yasama yetkileri dairesinde, Federal Hükümetin onayıyla, yabancı devletlerle antlaşma yapabilirler. Eyalet Meclisleri dış politikada sadece kendi bölgeleri ile ilgili alınacak kararlarda söz hakkına sahiptirler. Federal Devlet ile ilgili alınacak dış politika kararlarını uygulamayla yükümlüdürler

Federal Meclis: Federal Hükümetin yapmış olduğu anlaşmaları uygun bulmayı ve federal hükümetin dış politika kararlarını denetlemeyi üstlenmiştir. Silahlı

kuvvetlerin yurtdışına gönderilmesinde federal meclisin onayı gerekmektedir. Federal meclisin onayı olmadan federal hükümet harekete geçemez. Savunma, seyahat, göç, para rejimi, gümrük ve ticaret birliklerini içeren dış politika kararlarının alınması federal meclise aittir.

4.4. ALMANYA’NIN TÜRKİYE DIŞ POLİTİKASI

I. Dünya Savaşı’nda Almanya’nın Osmanlı politikasının temelini, Osmanlı’yı kendi yanında savaşa sokarak, yeni cepheleler açılmasını sağlamak, Halifeliğin gücünden faydalanarak Müslüman bölgelerde cihat oluşturup buradaki gücü diğer devletlere karşı kullanmak, Rusya’ya Boğazlardan gidecek yardımı engellemek, Osmanlı’nın yer altı kaynaklarından ve jeopolitik öneminden faydalanmak oluşturmuştur. II. Dünya Savaşı’nda Türkiye’yi kendi yanında savaşa sokamayan Almanya (Türkiye bu savaşta tarafsız kalmıştır) Türkiye karşı politikasında durgunluk dönemine geçmiştir.

1960’larda sanayileşme hareketleri dolayısıyla Türkiye ile yeniden ilişki kurulmaya çalışılmış ve 1961 de çıkarttığı göç yasası ile Türk işçileri kendi ülkesine götürmüştür. Bu olay iki ülke arasındaki ilişkilere toplumsal boyutta ilişkiler eklenmesinin zeminini oluşturmuştur. Yine bu dönemde Almanya Türkiye’ye mali yardımlar yapmaya başlamış ve bunun gerekçesi olarak da, Türkiye’nin güçlü olmasının sadece Türkiye’nin değil, NATO’nun yararına olduğunu belirtmiştir. Almanya, ABD’nin Türkiye’ye uyguladığı silah kısıtlaması karşısında, Türkiye’ye askeri yardım yapmaya başlamış ve Türkiye’yi tek bir ülkeye bağlı kalmasından kurtarmış ve uluslararası arenada Türkiye’ye daha esnek bir politika izleme olanağı sunmuştur. Almanya’nın bu dönemde Türkiye’ye karşı uyguladığı dış politikanın temel amacı, özellikle Türkiye ve bölgede hegemon güç olan ABD’nin etkisini azaltmak ve Türkiye’nin desteğiyle NATO’nun güçlendirilerek bu bölgelerde aktif bir güç yaratma isteğidir.

1990’lı yıllara gelindiğinde Batı ve Doğu Almanya’nın birleşmesi, Körfez Savaşı ve SSCB’nin dağılmasıyla beraber değişen dünya konjonktüründe Almanya’nın dış politikasında Türkiye ile dayanışmaya dayalı bir siyaset izleyeceğini belirtmesine rağmen, Türkiye’de oluşan terör olaylarından dolayı Güneydoğuda PKK ile yapılan

mücadelelerde ve Kuzey Irak'ta sınır ötesi askeri operasyonlarda Alman silahlarının kullanılmasından dolayı sivil halkın zarar gördüğünü öne sürerek Türkiye'yi sert şekilde eleştirmeye başlamış ve Türkiye'ye verilecek 250 milyon Marklık silah yardımını durdurmuştur (Sandıklı, 2010;). Yine bu dönemde Türkiye'nin NATO ittifakı kapsamında alınan silahları kullandığı gerekçesiyle askeri desteği de kesmiştir. Bu yaşananları insan hakları ihlalinin dolayısı yaptığını vurgulayan Almanya, Türkiye'den siyasal sığınma başvurusu yapanları kabul etmiş, Türkiye'deki iç karışıklıklardan faydalanma ve uluslararası arenada Türkiye'ye karşı bir önyargı oluşturarak ve bunu ilerleyen konularda işleyeceğimiz AB üyeliğinde bir koz olarak kullanmayı amaçlamıştır. Ama Almanya'nın bu tutumu Türkiye'nin yeniden ABD ile ilişkilerinin yakınlaşmasına neden olmuş ve gerekli silah yardımlarını buradan sağlamıştır. Almanya 60'lı ve 90'lı yıllarda uyguladığı siyaset nedeniyle Türkiye ve bölgedeki etkinliğini kaybetmiştir. Bu dönemin sonlarına doğru Almanya Başbakanı Kohl, Türkiye'nin dini kimliğinden dolayı AB'ye alınamayacağını belirtmiştir. Bu dönemde Almanya'nın uyguladığı Türkiye'ye karşı sert tutum Schröder'in Başbakanlığı döneminde, Helsinki zirvesinde Türkiye'ye AB Perspektifi verilmesi yönünde izlediği kararlı tutum ilişkileri yumuşatmaya başlamış ve Almanya'nın Türkiye dış politikasının yeni bir seyir alacağı görülmüştür. Bu dönemde Almanya Türkiye'yi cumhurbaşkanı, başbakan ve bakanlar düzeyinde ziyaret etmiş ve Türkiye'nin gerekli reformları gerçekleştirdiği takdirde yerinin AB olduğunu vurgulayan bir siyaset izlemiştir (Anıl, 2010).

2005 yılında Merkel'in Başbakan olarak göreve gelmesiyle Almanya'nın Türkiye'ye karşı dış politikasında, Türkiye karşıtı bir politika izlenmeye başlanmış, AB'ye tam üyelik yerine imtiyazlı ortaklık anlayışı benimsenmiş, bu dönemde Almanya'daki Türklere karşı da sert tutumlar uygulanmış, entegrasyon adı altında asimilasyon politikaları yürütülmüş, vize ve dil uygulamaları getirilmiştir. Yine bu dönemde Merkel Türkiye'nin dini kimliğinden ve kültüründen dolayı AB'ye alınmamasını ve Hristiyan dinine mensup ülkelerin oluşturduğu bu birlikte Müslüman bir ülkenin yerinin olmadığı bir siyaset uygulamıştır. Tüm bunların yanında Türkiye ile ilişkilerin kopmaması gerektiğine inandığı için imtiyazlı ortaklığın savunulduğu vurgulanmıştır.

Son dönemlere gelindiğinde ise Türkiye'nin ekonomik ve siyasi anlamda yaşadığı gelişmeler ve özellikle de bulunduğu bölgede merkez ülke olma rolünü

üstlenmesinden dolayı, bölgesel değişimler ve jeostratejik çıkarlar doğrultusunda Almanya da Türkiye'ye karşı dış politika anlayışını değiştirmiş ve Türkiye ile ekonomik alanda yaşanan gelişmelerin siyasi alanda da yaşanacağı belirtilmiş ve işbirliğinin arttırılacağı vurgulanmıştır. Bu politikanın temelinde yatan düşünceyi ve Türkiye'nin son durumunu, Almanya Dışişleri Bakanı Westerwelle, "Öyle bir an gelebilir ki, Avrupa Birliği, Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilgilendiğinden daha fazla Türkiye'ye ilgi gösterebilir" sözüyle çok açık bir şekilde ifade etmektedir (Dışişleri Bakanlığı, 2010).

4.5. ALMANYA'NIN AB POLİTİKASI

İmzalanan birleşme anlaşmasıyla Almanya sınırlarını belirlemiş ve birleşik bir Avrupa'nın eşit haklara sahip bir üyesi olarak dünya barışına hizmet etmeyi taahhüt etmiştir. Almanya, Avrupa entegrasyonuna olan geniş inancını teyit etmiş ve federasyona uluslararası organlara egemenlik hakkını devretme imkânı vermiştir.

Almanya özellikle son dönemlerde yaşadığı gelişmelerle Avrupa'nın merkezi gücü olmada çok yol almış ve Rusya'nın etkisi altındaki Avrupa'da merkezi güç haline gelmiştir. AB'nin genişlemesi ve kendi içinde güçlendirilmesi sürecinde, Almanya'nın Avrupa politikasında yeni bir siyaset izlemesi gerekecektir.

AB, ya da NATO bünyesinde oluşabilecek genişleme perspektifleri bir kesintiye uğrar ve bunun neticesinde de entegrasyon süreci duraksar yada yeni işbirliği yapıları ortaya çıkarsa, Almanya açısından politik ve ekonomik merkezi konumunda ve Avrupa coğrafi koordinatlar sisteminde çok yönlü problemler çıkabilir. Bu durumda Almanya'nın açık olarak bir tarafa yönelmeye karar vermesi oldukça zor görünmekte ve bu da Almanya'nın birden çok kurumsal ilişkiler içinde hareket etmesini sağlayabilir. Bu şekilde hareket edilmesinin Almanya için uygunluğun tespitinin mümkün olamayacağından, Almanya kendi çıkarlarını ve hareket imkanlarını her türlü gelişmelere karşı koruyabilmek için, entegrasyon stratejisini değiştirmek zorunluluğu hissedebilir. Nüfus yoğunluğu, ekonomik gücü ve bulunduğu merkezi konum itibarıyla Almanya'nın Avrupa entegrasyonuna bağlı kalmasında, entegrasyonun geliştirilmesinde ve genişlemesinde öncelikli çıkarlarının olduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda Almanya AB entegrasyonunda üç faktörü ön planda tutarak hareket etmiştir. Birincisi; geçmişteki

entegrasyon süreci, Almanya'nın gelişmesi, refahı ve güvenlik çıkarları doğrultusunda hareket etmektir. İkincisi, bu yapı çerçevesinde Alman çıkarlarının başarıyla temsili ve dile getirilmesini mümkün kılmaya yönelik olmuştur. Üçüncüsü de, Almanya'nın yakın Batılı komşuları arasında ortak politikalar aracılığıyla sıkı partnerler oluşturabilmesidir (Dayangaç, 2006; 446).

Almanya'nın birleşmesi esnasında görülmüştür ki, denge politikası hesapları rafa kaldırılmamış, tersine daha güçlü olarak vurgulanmış ve uygulanmaya çalışılmıştır. Almanya'nın gücünün ve hareket alanının büyümesi, entegrasyon sürecinde korunan dengenin bozulması olarak algılanması sonucunda komşularında iki türlü tepkiyi ortaya çıkarmıştır. Birincisi, birleşmenin temposu ve Federal Başbakanın hareket tarzının eleştirilmesinde görülen milliyetçilik zeminine yapılan vurgu, ikincisi de Avrupa kenetlenmesine ağırlık verilmesidir (Dayangaç, 2006; 447).

Almanya'nın gücü komşuları için olduğu kadar Almanya açısından Avrupa politik sistemi için de bir tahammül meselesi oluşturmaktadır. Dönemin şartları içinde ortak kurumların hareket kabiliyetini zayıflatabilecek ve entegrasyonun faydalarını azaltabilecek topluluk içinde karşı güç oluşturma yada işbirliği yapmada çekinceler koyma gibi sorunlar çıkmaktadır. Her iki sonuç, Almanya'nın topluluk içindeki menfaatine ters düşmektedir. Bundan dolayı Almanya'nın Avrupa politikası, entegrasyon yoluyla bu türden hesapları ortadan kaldırmaya yönelik olarak düşünülmektedir. Avrupa Birliği içinde uyuşmazlıkları ortadan kaldırmak zordur. Almanya Avrupa Birliği'nin liderlik pozisyonunu üstlense dahi, çıkarlarını güvence altına almak için gücünü dağıtmayacaktır. Almanya'nın çıkarı, liderlik rolünden ziyade, AB'yi uzlaşmaya dayalı olarak ön plana çıkarmak ve büyük üye devletlerin dışında diğer devletleri de kazanmaya dönük bir entegrasyon politikası izlemek oluşturmaktadır. Almanya'nın AB politikasındaki diğer bir fayda yönü de AB'nin Doğu'ya genişleme sürecinde Almanya'nın aldığı pozisyonudur (Tulgar, 2006; 263-64).

AB'nin yeni demokrasilere açılmasında Almanya'nın özel avantajları oluşmuştur. Almanya'nın Batı ile ilişkilerinde gösterdiği başarı, Doğu'ya genişlemiş bir AB'nin doğu komşularıyla işbirliği yapısı içinde de gösterilebilir. Almanya'nın Orta ve Doğu Avrupa'da hissedilen cazibesi ve üretim kabiliyetinin yarattığı politik ağırlığı karşısında, entegrasyonun getireceği bir şans da görülmektedir. Bu şans: Almanya'nın

Doğu'daki hakim pozisyonuna karşı, Batı'da gösterilen çekinceler ve muhalefet ile Doğu'daki aşağılık duygusunun tamamıyla en aza edilmesi, hatta ortadan kaldırılması mümkün olabilir. Almanya, Fransa ve Hollanda arasındaki tarihi barışma örneği, özellikle Almanya, Polonya ve Çek Cumhuriyeti ilişkilerine de taşınabilir. AB'nin genişlemesi, bu beklentilerin bir sonucu olmanın ötesinde, bir öncelik oluşturmuştur. Polonya ve Çek Cumhuriyeti'nin, daha sonra Macaristan ve Slovenya'nın dahil olacağı bir genişleme, Almanya'nın önceliklerine ve menfaatlerine daha uygun gelmektedir. Diğer ülkelerin AB'ye alınması desteklenmekle birlikte, Almanya'nın buradaki menfaati, diğerlerine karşın daha öncelikli bir menfaat olarak görülecekti (İnat, 2009; 18-19).

Almanya'nın Avrupa'daki çıkarı, Doğu komşularının demokratik istikrarında yatmaktadır. AB'nin genişlemesi ve derinleşmesi, Almanya'nın yıllarca Avrupa politikasında ortaya koyduğu bir arzudur. Bu anlamda Avrupa politikasının büyük vizyonu, AB'nin genişlemesinde yatmaktadır. Bu kapsamda Almanya entegrasyon ilkelerini, demokratik ve entegrasyona hazır tüm Avrupa'ya yaymak ve böylece entegrasyonun kuruluş idealini belli ölçüde geniş bir alanda gerçekleştirmektir. Komşularıyla ilişkilerinde istikrara ve şeffaflığa özel ilgi duyan Almanya, ortaya koyduğu bu hedeflerle, kendi çıkarlarını Avrupa düzenine ideal bir şekilde yaymak istemektedir. Daha gelişmiş bir AB'nin, Almanya'da kurumsal bir örnek teşkil etmesi için, meşruiyetini sadece sonuçlarından değil, ayrıca uyguladığı yöntemdeki demokratik kaliteden almasının gerektiğini iddia etmiştir. Böylece Avrupa yolunda demokrasinin devamı garanti altına alınmış olacaktır. Federal Anayasa Mahkemesi bu amaçla siyasi aktörleri, Maastricht Antlaşması kararında demokratik normları korumakla sorumlu tutmuş ve Almanların gözünde AB'nin kabul edilmesi, demokrasi ve şeffaflığın bir devamı olarak ifade edilmiştir (Tulgar, 2006; 265).

Almanya'nın günümüz AB politikasında ise, Merkel harcamaların sıkı denetim altında tutularak hareket edilmesi anlayışını savunmuş ve bu düşüncesi diğer AB ülkeleri tarafından eleştirilmiş ve AB'nin kısır döngüden çıkarak büyümeyi destekleyen (ekonominin canlandırılması, istihdam alanlarının yaratılması gibi) politikaların oluşturulup uygulanmasının gerekliliği vurgulanmıştır (Stephen Evans, BBC; 2012).

Almanya'nın NATO Politikası ise, Almanya, ABD ve Kanada ile transatlantik (Atlantik okyanusunu aşan Avrupa ve Amerika arasındaki bölge) ortaklıktan vazgeçmeyen bir politika benimsemiş ve yeni NATO'nun değişikliklere uygun olarak yapılandırılmasını, NATO'nun esnek ve değişikliklere cevap verecek biçimde görevler üstlenmesi gerektiğini savunmuş. Ayrıca ittifakta Avrupa boyutunun daha açık ifade edilmesi gerektiğini, ittifakın bir bütün olarak Avrupa için istikrar unsuru oluşturması gerektirdiğini belirtmiştir. Yine bu kapsamda NATO'nun yeni üyelere açık bir politika izlemesi gerektiğini ve ittifaka yeni üye kabulünün Avrupa'nın her yanında istikrar ve güvenlik sağlamasına hizmet edeceğini, NATO'nun Akdeniz ve Ortadoğu'daki girişimlerini AB'nin ve AB Güvenlik Konseyi'nin (AGİT) desteklemesi gerektiğini, NATO'nun Rusya ile ilişkilerin geliştirmesi ve Rusya ile güvenlik alanında ortaklıkların kurulması gerektiğini vurgulamıştır (Tulgar, 2006, 270).

4.6. ALMANYA'NIN ORTA ASYA POLİTİKASI

Almanya, Orta Asya politikasını SSCB'nin dağılmasından itibaren, Orta Asya'da oluşan yeni cumhuriyetlerin gelişiminde etkin bir rol üstlenmeyi benimseyerek, ülke çıkarlarını geliştirmeyi amaçlamıştır. Bu sayede Orta Asya cumhuriyetlerinin Avrupa standartlarına ulaşmaları sağlanarak Avrupa sistemi için tehdit oluşturmayacak, bu yapıya saygılı, uluslararası politikaya yeni aktörler kazandırmanın Almanya'nın amaçları olduğunu resmi olarak açıklamışlardır (Tulgar, 2006; 270).

Almanya, Orta Asya cumhuriyetleri ile ilişkilerinde, ilk dönemde bölgesel yaklaşım politikasını benimsemiştir. Bu anlayışa göre bölgedeki tüm ülkelere karşı aynı derece yakınlık ve aynı politikayı uygulamayı amaçlamıştır. Bu politikayı geliştirmek için de Almanya tarafından ekonomik işbirliğini geliştirmek amacı ile Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Türkmenistan ile ekonomik konferanslar düzenlemiştir. Bu düzenlenen konferansla Almanya'nın ekonomi işbirliği kurumları ve ekonomi bakanlığı gelen devletlerin temsilciliklerini ve iş adamlarını, yeni ekonomik bağlantıların, ticari işbirliğinin ve karşılıklı ilişkilerin güçlenmesi için yapılması gerekenler hakkında bilgilendirmiştir.

Değişen dünya düzeninde stratejik dengeleri değiştirebilecek zenginlikleri barındıran Orta Asya'ya karşı hegemonya anlayışı ile bakan ve Avrasya stratejisinin

oluşmasında Orta Asya'nın öneminin her geçen zamanda daha da artması Almanya'nın daha önce uygulamış olduğu bölgesel yaklaşım anlayışını terk ederek her ülkeye karşı farklı politikalar izlemeye başlamasına, özellikle de ticari ve ekonomik alanlarda bu değişimin yaşanmasına neden olmuştur. Bu dönemde en önemli gelişmeleri ise bankacılık ve finansman alanında gerçekleştirmiştir.

Almanya'nın Orta Asya derinliğine yönelik politikalarını geliştirmesi Rusya ilişkilerine Avrupa içi denge oluşumlarının ötesinde küresel bir anlam da katmıştır. Orta Asya, Almanya'nın ulusal çıkarlarının ve AB'nin pazar ve doğal kaynak ihtiyacının karşılanması için doğal kaynak havzasına, yer altı zenginliklerine ve bir bağlantı olarak geçiş bölgesi özelliğine sahip olması Almanya'nın öncelikli açılım alanlarından biri olmasına neden olmuştur (Düğün, 2012).

Orta Asya ülkelerinden olan Kazakistan'a Almanya'nın ilgisi üç temel unsur üzerine oluşturulmuştur. Bunlar;

Kültürel İlgi: Kültürel ilginin nedenini Kazakistan'da yaşayan yaklaşık üç yüz bin Alman azınlığın varlığı oluşturmaktadır. Almanya, Kazakistan'daki Alman azınlıkların iki ülke arasında köprü rolünü üstleneceğinden, Kazakistan'daki Almanların toplu göçünü engellemek için Alman azınlıkların yaşadıkları yerlerde ekonomik durumların iyileştirilmesi ve kültürel alanların desteklenmesi için girişimlerde bulunmuş, bu kapsamda her yıl elli milyon Euro ekonomik yardım sağlanmakta ve kurulan Alman-Kazak üniversitesiyle eğitim imkânları sağlamaktadır.

Politik İlgi: Almanya'nın Kazakistan'a olan politik ilgisi, dünya hâkimiyeti için Avrasya'ya odaklanan politik teorilerin ve Almanya'nın dünyada hâkim güç olma isteğinin ortaya çıkardığı bir sonuçtur. Almanya, Savaş dönemlerinde bölgede bulunduğu stratejik konumdan ve Hazar petrollerine sahip olmasından dolayı Kazakistan'a yönelik politikalar geliştirerek siyasi istikrarın sağlanmasını amaçlamıştır.

Son dönemlerde AB ile birlikte hareket eden Almanya, AB ve Almanya'nın önceliklerini ifade ederken güvenliğin ve istikrarın sağlanması için Orta Asya'nın önemini vurgulamıştır. Bu kapsamda, Orta Asya'nın konumu itibariyle Rusya-Çin sınırında yer almasından dolayı Kazakistan'ın iki ülkenin de tekelinde olmaması gerektiğini belirtmiş ve bu bölgede AB'nin de ilgisinin olduğu vurgulanmıştır. Bunun

yanında Avrupa'nın enerji kaynakları bağlamında Körfez Bölgesine bağımlı olması ve Rusya'nın da sahip olduğu enerji kaynaklarının politik çıkarları için kullanması, Almanya'ya göre Orta Asya enerji kaynaklarını ve bu kaynakların taşınmasında rol oynayacak olan Türkiye'yi daha önemli ve kilit ülke haline getirmektedir.

Ekonomik İlgisi: Kazakistan'ın ekonomisi daha çok hammadde ve doğal kaynakların üzerine kuruluyken, Almanya'da ise bunun tersi olan, çeşitlenmiş sanayi dalları bulunmaktadır. Bu durumda iki ülke sanayi ve ekonomik yapısı ile birbirlerini tamamlar durumdadırlar. Bu kapsamda Almanya, bölgeyle ilgili ticaret hacmini genişletmiş, ithalatta ve ihracatta ön sıralarda yer almasını sağlamış, yapılan ticaret anlaşmaları da ilişkilerin güçlenmesini ve devam edeceğini göstermektedir. Büyük Alman şirketlerinin yer aldığı Kazakistan'da yer altı zenginliklerinin işletilmesi ile ilgili yapılan anlaşmalar da ilişkilerin ticari boyuttan stratejik boyuta geçeceğini göstermektedir (Ruslan Amzayev, 1998; 36-38).

4.7. ALMANYA'NIN ORTADOĞU POLİTİKASI

Ortadoğu'nun, üç büyük din için kutsal yerlere sahip olması bir de bu özelliğine petrolün eklenmesi bu bölgeyi güç ve egemenlik mücadelelerinde her zaman ön plana çıkarmıştır. XX. yüzyılın başlarında petrolün önem kazanmasıyla birlikte bölge, kendi doğal, sosyo-politik ve sosyo-ekonomik gelişim sürecinin ötesinde, süper güçlerin kontrol ve egemenlik planları içinde yapay süreçlere yönlendirilmiştir. Bu durumun yarattığı otorite boşluğu da ülkelere bu bölge ile ilgili yeni planlar oluşturmasını sağlamıştır. Almanya da bu durumdan yararlanmak isteyen ülkelerden olmuştur.

Almanya'nın Ortadoğu bölgesiyle ilgili politikaları Osmanlı'nın yıkılmasından itibaren oluşmaya başlamış bu dönemde Bağdat Demiryolu projesi ile kendi çıkarlarını bu bölgede oluşturmak için zemin oluşturmuştur. Bu durum bölgedeki politikalarda önemli değişikliklere yol açmış, Almanya yeni yöntemler uygulamaya başlamıştır. Almanya, sanayi ve ticaretini geliştirmek için bütün ihtiraslarını ve siyasetini bu bölgeyi hedef alarak oluşturmuştur (Özkan, 2008).

XX. yüzyılın sonlarına doğru gelindiğinde değişen dünya konjonktüründe ülkelerin de ihtiyaçlarında ve gereksinimlerinde meydana gelen değişiklikler Orta

Doğu'yu hem siyasi bir istikrar, hem ekonomik bir güç, hem de yeni bir ticari pazarın oluşması olarak görmüş ve bu bölgede söz sahibi olmak için mücadele etmiştir. Almanya da bu bağlamda özellikle Türkiye'nin bölgede etkinliğini önlemek için terör örgütü PKK'ya verilen desteklerle iç karışıklıklar oluşturmuş ve Osmanlı döneminde İngiltere'nin uyguladığı siyaset olan böl yönet anlayışını uygulamaya çalışmıştır.

2003 yılında başlayan Irak savaşına asker göndermeyen Almanya savaş karşıtı tutumu ile ABD'ye en çok karşı çıkan ülkelerden biri olmuştur (Tulgar, 2006; 276). Bu tutumu ile Irak'ta savaş sonrasında dezavantajlı ülkelere biri haline gelmiştir.

Almanya devlet olarak Irak polisi ve askerinin eğitime el atmış, bunun için Iraklı polis ve asker adaylarını Almanya'ya dahi getirmeden, Birleşik Arap Emirlikleri ile anlaşma yaparak eğitimlerini bu ülkede vermiştir. Alman ekolü Irak polisine aktarılmaya çalışılmıştır. Almanya diğer ülkeler ile ortak gerçekleştirilen bu programa ek olarak, Alman Federal Kriminoloji Dairesi uzmanları tarafından koruma görevlileri yetiştirilmişlerdir. Ayrıca Alman ordusu Iraklı askerlere tıbbi cihazlar ve diğer uzmanlık konularında da eğitim vermiştir. Ulaşımın rahat sağlanması açısından köprüler yapılması için gerekli yardımlar yapılmış ve sağlık ekipman desteği sağlanmıştır. Almanya böylece hem Alman ordusunun teçhizatını yenilemiş hem de Irak politikasını sürdürmüştür (Laçiner, 2005).

Yine Almanya Irak'ta, Alman kültürünün oluşması için eğitim alanında çalışmalar yapmıştır. Bu kapsamda Almanca kitap yardımları, Irak'taki akademisyenlere Almanya'da eğitim imkânı gibi olanaklar sağlanmış, müzelerin yapımı da yine Almanya tarafından desteklenmektedir.

Almanya'nın yapmış olduğu tüm bu çalışmalar daha önceki konularda da belirttiğimiz gibi kültürün dış politikada etkin olarak kullanılma anlayışından kaynaklanmaktadır. Kültür ve sivil toplum kuruluşları ile yapılan çalışmaların temel amacı, bölgeye kendi özel sektör anlayışını getirerek burada ticari faaliyetlerini istikrarlı bir şekilde yürütmektir. Almanya'nın da tam olarak hedefi bu plan paralelinde gerçekleşmektedir. 2005 yılında Merkel'in Almanya başbakanı olması ile birlikte Almanya'nın Ortadoğu politikası daha da etkin olarak sürdürülmeye başlanmıştı. Merkel, Alman politikasını Irak savaşında Fransız politikasına fazla bağımlı hale geldiğinden dolayı eleştirmekte ve bu durumun ABD ile olan ilişkileri sarstığını

vurgulamaktadır. Merkel Ortadoğu politikasında ABD ile dost ve ortak bir siyaset anlayışının içinde olunacağını vurgulamıştı.

Almanya Avrupa'da ABD'nin en önemli partneri olmaya çalışmış ve bunu diğer bölgelere de yayma gayretinde bulunmuştur. İsrail ile yakınlaşmadan ABD'ye yakınlaşamayacağı bilincinde olan Almanya Ortadoğu'da aktif rol olmak için bu bölgede İsrail yanlısı bir politika izlemeye başlamıştır.

Merkel'in özellikle Ortadoğu'da İsrail ile yakınlaşma tutumu Türkiye açısından da tehlike yaratıcı bir durum olarak görülmelidir. Çünkü Türkiye'nin tam üyeliğine farklı kültür, medeniyet ve din olgusu nedeniyle karşı çıkan ve bunu her ulusal ve uluslararası görüşmelerde dile getiren ve tavrını net şekilde ortaya koyan Merkel'in, Alman dış politikasını Yahudi-Hristiyan ve Müslüman temellerine oturtarak oluşturacağı kutuplaşma olgusunda en çok Türkiye'ye zarar vereceği düşüncesi yer almaktadır (Laçiner, 2008).

İran'ın nükleer silah projesi kapsamında ABD ve İsrail'in baskı politikasına görünürde destek veren ve bu kimyasal silahların imhasını isteyen Almanya'nın, İran ile ticari ve ekonomik ilişkide ilk sıralarda yer alması, Almanya'nın Ortadoğu'daki siyasetinde çok yönlü bir politika izleyip bu bölgede aktif bir rol almayı hedeflemesinin temel amacı olarak görülmektedir.

4.8. ALMANYA'NIN KIBRIS POLİTİKASI

AB'nin Kıbrıs konusunu ele alıp kararlar üretmesi yeni bir olgu olmayıp eskilere dayanmaktadır. Özellikle de 1995 Gümrük Birliği Anlaşması'yla AB'nin Kıbrıs'a gösterdiği ilgi daha da artmıştır. İşte bu dönemle beraber Almanya'nın da Kıbrıs politikası ağırlıklı olarak oluşmaya başlamış ve AB ile birlikte Kıbrıs'ta yürütülen politikalar Türkiye karşıtı bir siyasete dönüşmüştür (Uluçevik, 2011).

1999 Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin Kıbrıs konusunun AB gündemine taşınmasını kabul etmesi, AB ülkelerinin Kıbrıs politikaları üretmesine neden olmuştur. Almanya özellikle Merkel'in başa geçmesiyle Kıbrıs politikasını tamamen şekillendirmeye başlamıştır.

Kıbrıs'ın, Türkiye için önemini en başta adada aynı soydan gelen, aynı kültürü paylaşan Türk halkının bu bölgede yaşaması oluşturmuştur. Ayrıca kendisine yaklaşık 50 mil uzaklıktaki bir adanın tamamının başka bir devlet kontrolüne girmesine izin verilemeyeceğinden ve tehlike oluşturacağından Kıbrıs Türkiye için hayati önem taşımaktadır. Eğer Kıbrıs Rum kontrolü ile Yunanistan etkisine girerse Yunanistan Ege Adaları'ndaki üstünlüğünün de avantajı ile Türkiye'yi sarmış ve Akdeniz'i neredeyse bir Yunan gölüne çevirmiş olacağından Türkiye için tehdit oluşturacaktır.

İşte bu unsurların Türkiye için ne derece önemli olduğunu bilen Almanya hem Türkiye'nin bu bölgede aktifliğini bitirecek hem de Kıbrıs konusunu Türkiye'nin AB'ye girmesinde bir engel olarak ortaya koyan bir politika izlemiştir. Böylece Almanya Türkiye'yi iki tarafı uçurum olan bir alana itmiş verilecek tüm kararlarda Türkiye kaybedecek Almanya ise her türlü kazanacaktır.

1 Mayıs 2004 yılında Kıbrıs (Kıbrıs Rum Kesimi) AB'ye girmiş ve kısa sürede AB dönem başkanlığı yapmıştır. Türkiye'nin ise 2005 yılı müzakere başlangıcında Almanya yine Kıbrıs'ı bir sorun olarak göstermiş ve bu sorunun çözülmeden müzakerelerin başlanmasının yanlış olduğunu vurgulamıştır. Yine 2007'de Kıbrıs sorunu çözülmeden Kıbrıs'ın da AB'ye alınmasının hata olduğunu söyleyen Merkel günümüze gelindiğinde bambaşka bir siyaset uygulamaya başlamıştır (Sandıklı, 2010;12).

Almanya eski Başbakanı Schröder 2008 yılında KKTC'ye gelerek Almanya'nın KKTC'yi tanıması gerektiğini vurgulamış ve buraya ticari yatırımların yapılması gerektiğinin altını çizmiştir. Türk dostluğuyla bilinen Schröder'in bu tutumu Yunanistan, Kıbrıs Rum kesimi ve özellikle de Merkel'li Almanya tarafından sert bir tutumla eleştirilmiştir. Bu gelişmeler üzerine Kıbrıs'a resmi ziyaret yapan Merkel (Kıbrıs'a resmi ziyaretle giden ilk Alman Başbakanı) Kıbrıs sorununun çözümüne ve bölünmüşlüğüne sona erdirilmesine yardımcı olacak bir siyaset izleyeceklerini ifade etmiştir. Almanya'nın da bölünmüş bir ülke olması, ayrıca Güney Kıbrıs ile Almanya'nın çeşitli alanlarda sıkı ilişkilere ve güçlü ekonomik bağlara sahip olması Almanların yanlış bir siyaset izlemesine neden olmuştur.

Merkel Almanya'nın, Türkiye'nin AB üyelik sürecinin devamını ve Kıbrıs sorununun çözümünü arzuladığını ifade etmiş ve Kıbrıs sorununun mutlaka çözülmesi

gerektiğini belirterek konunun çözümsüz kaldıkça, sürekli sorun oluşturacağını vurgulamıştır. Yine Merkel yanlı politikasını “Siz onurlu bir uzlaşmaya hazırsanız, Türk tarafının sizin adımlarınıza karşılık vermediğini tespit ettik” sözleriyle devam ettirmiştir (Çoğal, 2011). Ayrıca Almanya Türkiye’nin AB’ye girmesini desteklediklerini fakat bunun için de başta Kıbrıs sorunu olmak üzere diğer sorunlu konuların çözümünün gerektiğini belirtmiştir.

Almanya Başbakanı Merkel’in Kıbrıs hakkındaki sözleri ile ilgili olarak Türk Dış Politika Enstitüsünün yaptığı değerlendirme ise;

Almanya Başbakanının Kıbrıs konusundaki sözleri AB üyesi ülkeler arasındaki dayanışmayı açıkça göstermiştir. Böylelikle, Kıbrıs antlaşmalarına aykırı olarak AB üyesi olduktan sonra, Türkiye ve KKTC’nin bu konudaki bütün haklılığına rağmen, bu haklılığın AB içinde kabul edilmesinin imkânsız olduğunu bizim anlamamız gerektiğini en çarpıcı şekilde ortaya koymuştur. Şimdiye kadar Kıbrıs konusunun AB içinde ve özellikle Türkiye’nin AB üyelik müzakereleri çerçevesinde gerek AB Konseyi tarafından gerekse üye ülkeler tarafından nasıl aleyhimize kullanıldığını gördük. Başbakan Merkel ise bu defa gerçekleri de göz ardı etme pahasına Kıbrıs Rum Yönetimine destek vermektedir. Bayan Merkel, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin raporlarını ve onun halen gösterdiği çabaları da bir kenara itebilmekte ve adeta AB üyesi olan Kıbrıslı Rumlara her şart altında sahip çıkacaklarını ilan etmektedir. Bu bir meydan okumadır (Taşhan, 2011).

Almanya’nın Kıbrıs politikasında tüm bu gelişmelerin dışında Ada’nın petrol yataklarına sahip olması ve stratejik özelliğinin artmasından dolayı özellikle de son dönemlerde ortaya atılan bir tartışmada Almanya’nın terör örgütü PKK’yı finansman desteğiyle Kıbrıs’ta oluşumunu sağlaması çalışmalarıdır (Böylece Türkiye’nin içinde yaşadığı terör olayları bu bölgede de uygulanacak ve Rum tarafıyla birlikte hareket edilerek bu bölgede istikrarsızlık ortamı yaratılarak istedikleri siyaseti uygulama ortamı yaratılmış olacaktır). Bu kapsamda Almanya’nın Ortadoğu politikasında olduğu gibi Kıbrıs politikasında da İsrail yanlısı bir siyaset izlediği aşikârdır.

4.9. ALMANYA’NIN YUNANİSTAN POLİTİKASI

Almanya Yunanistan ilişkileri eski tarihlerde başlamış olmasına rağmen Almanya’nın Yunanistan siyaseti I. Dünya Savaşı’ndan itibaren şekillenmeye başlamıştır. I. Dünya Savaşı’nda Almanya ve Yunanistan karşı taraflarda yer almalarına rağmen savaşmamışlar fakat II. Dünya Savaşı’nda Yunanistan’a karşı ağır bir darbe yaşatan Almanya 1941’de Yunanistan’ı işgal ve 1944 yılına kadar da istila etmiştir. Ayrıca müttefikleriyle Yunanistan’ı istila bölgelerine bölmüş, düzenlediği istila ve açlık

operasyonlarıyla Yunan nüfusunda büyük kayıplara yol açmıştır (İoannis Grigoriadis, Taraf Gazetesi; 2012).

Almanya 1950'lerin sonlarına doğru Yunanistan'a karşı ılımlı bir politika izlemeye başlamış ve imzalanan anlaşmalarla yüzbinlerce Yunan vatandaşı, Almanya'ya çalışmaya gitmeye başlamıştır. Yunanistan'ın AB üyesi olmasıyla Almanya ticari ve ekonomik ilişkileri artırmaya başlamıştı. Fakat son dönemlerde Yunanistan krizi patlaması Almanların Yunanlara karşı siyasetini geri planda tutmaya başlamış ve ilişkilerin zedelenmesine neden olmuştur.

Almanya Başbakanı Merkel Yunanistan'a kriz döneminde kemer sıkma politikası uygulanması gerekliliğini vurgulamış ve bunun nedeni olarak da Yunan halkının, ekonomik açıdan hak etmediği refah içinde yaşadığını, Avrupa kurumlarından sağladığı fonları verimli alanlarda kullanmak yerine tüketimde harcadığını vurgulamıştır. Yine Yunanlı yöneticilerin popülist bir yaklaşımla tüketimi sınırlayıcı önlemler almadığını ve toplum içinde uyulması gereken ekonomik kriterlerin yerine getirilmediğini vurgulayan Almanya kendi vatandaşlarının refahından fedakârlık ederek borçlu ülkelere yardım etmek istememişlerdir.

Merkel'i kendi ülkesinde eyaletleri birer birer kaybetmesi ve seçimlerdeki oy oranının düşmesi endişelendirmiş ve böyle bir atmosferde ekonomik olarak alacağı kararların sonuçlarının pahalıya patlamasından korkulması Yunanistan'a olan politikasını da etkilemiştir. Bu durum Almanya'nın Yunanistan'a karşı kemer gevşetme düşüncesinin desteklenmeyeceğinin nedenlerini oluşturmuştur.

4.10. ALMANYA'NIN ERMENİSTAN POLİTİKASI

Birinci Dünya Savaşı sırasında Osmanlı İmparatorluğu'nda tehcir kanunuyla Ermenilerin yer değiştirmesi ile istenmeden yaşanan birtakım acı olaylar, karşılıklı çatışmalar dünyaya, Ermenilerin yaygaracı propagandalarıyla büyük bir haksızlık ve sözüm ona soykırım olarak tanıtılmıştır.

Bu kararın alınmasında ve uygulanmasında müttefik olan Almanya'nın sorumlu olduğu vurgulanmış, Almanların bu olayın gerçekleşmesindeki rolü savaş yıllarında da

kabul edilmiş ve bu konuda geniş bir kitle oluşmuş ve bu konu hakkında ciddi yayınlar oluşturulmuş ve bunların içerisinde bu fikri kabullenen Ermeniler de olmuştur.

Yine bu dönemde Ermenistan'ın her tarafında Almanlardan nefret edilmişti. Çünkü Ermenilere göre, Almanlar 1915'te yaşanan acı ve tatsız olayları kolaylıkla önleyebilecekleri halde, bu olaya sadece seyirci kalmakla yetinmişlerdi ve Ermenilere yönelik uygulanan sert tutum karşısında herhangi bir girişimde bulunmadıklarından dolayı Almanları suçluyorlardı (Kandaz, 2006; 115).

Tüm bu suçlamalardan sonra Almanya kendini aklamak için, Alman-Ermeni Cemiyeti'nin Almanya'ya gönderdiği mektupta; Alman Hükümeti'nin Hıristiyan Ermeni halkına yardım etmesi istenmekte ve suçlanan Almanya'nın Ermeni Politikasını gözden geçirerek, suçlamalara karşı durabilmek için birtakım acil önlemler alması gerektiği vurgulanmıştır.

İtilaf devletlerinin Ermenilere çeşitli vaatlerde bulunması ve özellikle de bağımsız Ermeni devletinin kurulacağı sözü verilmiştir. Alman hükümeti tüm bu gelişmeler karşısında kayıtsız kalmamış ve Alman hükümeti Ermeni sorununu çözüme kavuşturması için aktif bir politika izleyerek olumlu izlenim yaratarak kendisine yönelik suçlamaların ve tepkilerin önüne geçmiş olacaktı. Fakat itilaf devletlerinin Almanya'yı suçlamak için yoğun mücadeleler vererek, Ermeni halkının bu duruma gelmesinde Alman hükümetinin de etkili olduğunu belirtmesi Almanya'yı doğrudan suçlu olarak göstermekteydi.

Bu nedenle Alman Hükümeti'nin Ermenileri koruyup gözetmesi, Ermeni sorununun aktif ve olumlu bir siyaset izlemesi, Almanya'ya yönelen tüm suçlamaların yersiz ve gereksiz olduğunu ortaya koyan bir politika oluşturmaya başlayarak Almanya'yı savunan ve Ermeni olayını Türklerin üstüne yıkan ve Almanların Ermenileri kurtarmak için mücadele ettiklerini ispatlamaya çalışan bir görüş oluşturan Almanya bunda başarı olmuş ve Ermenistan politikasını bu çerçevede oluşturarak sürdürmüştür.

Son dönemlerde de Almanya Ermeni politikasını Türkiye'nin üzerine Ermenistan sorununu yıkmak anlayışı üzerine oturarak sürdürmeye devam etmiştir. Bu bağlamda Ermeni soykırımını Alman Parlamentosuna tanınması için tasarı sunulmuş ve dünyadaki ilk soykırımın Türkler tarafından yapıldığını görüşünü kabulü için

uğraşmıştır. Ayrıca Almanya, Fransa'da çıkan Ermeni soykırımı yasasını da gizliden desteklemiştir.

Almanya Ermeni sorunu ile ilgili, Ermeni soykırımını (sözde soykırım) dünyaya yaymada en çok yatırım yapan, bu konuda en çok para harcayan ve proje üreten ülke olmuştur. Almanya'daki vakıfların, enstitülerin, üniversitelerin ve araştırma kuruluşlarının Ermeni sorununa yatırımları ve bu alanda akademisyenlere ve araştırmacılara ayırdığı ödenek şaşırtıcı boyutlardadır. Yine Almanya'da okullarda Ermeni soykırımı başlığı adı altında basılan kitaplarda ders verilmektedir. Dünyada en çok Ermeni sorunu ile ilgili resmi yada gayri resmi kuruluşları ile seminer, toplantı ve konferans veren ülke Almanya'dır (Hamuroğlu, 2010).

Almanya, Türkiye'de Türk ulusunun olmadığını ve Türkiye'nin Türklerden, Kürtlerden, Ermenilerden, Müslümanlardan, Hristiyanlardan ve diğer azınlıklardan oluşan büyük bir topluluk olarak görmekte ve bu bağlamda Ermenistan politikasını ve Kürt politikasını bu büyük toplumun ulus olma bilinci oluşturmasını önlemek için uygulamaktadır. Ayrıca Almanya, Ermenistan politikasıyla hem Türkiye'nin AB'ye girmesinde bir engel oluşturmak hem de geçmişten beri Ermeni sorununda ülkesinin suçlu imajını ortadan kaldırmayı amaçlamıştır.

4.11. MERKEL VE SARKOZY'NİN TÜRKİYE'NİN AB ÜYELİĞİNE BAKIŞLARI

İki lider Türkiye'nin AB üyeliği konusunda "imtiyazlı ortaklık" fikrini savunmaktadır. Peki, nedir imtiyazlı ortaklık? İki liderin imtiyazlı ortaklık fikrini savunmasının temelinde neler yatmaktadır?

İmtiyazlı Ortaklık; Bu kavramı ilk olarak Alman Hristiyan Birlik Partisi ortaya atmış, Angela Merkel ve Wolfgang Schaeuble bu kavramı Türkiye için tam üyelik yerine kullanılması amacıyla önermişlerdi. Türkiye dost bir ülke, güvenilir bir NATO müttefiki ve Avrupa- Ortadoğu ilişkilerinde aracı olabilir. İmtiyazlı ortaklık Türkiye-AB ilişkilerinin gümrük birliğinin ilerisine geçmesini içerir. Bu anlayışa göre gümrük birliği bütün ürünleri kapsamalıdır, işbirliği geliştirilmelidir. Özellikle sivil toplum, çevre koruma, küçük ve ortak ölçekli işletmelerin desteklenmesi, sağlık ve eğitim

konularında ortak çalışmalar yapılmalıdır. Ayrıca Türkiye AB'nin ortak dış ve savunma politikası ile ortak güvenlik ve savunma politikalarına katılabilir. Bunun yanı sıra terörizmle mücadele, aşırılıkların önlenmesi ve örgütlü suçla savaş başta olmak üzere iç politika, adalet ve istihbarat sahalarında işbirliği ve yakınlaşma olmalıdır. Bir orta yol olarak tasarlanan ve Türkiye'nin "ne içeride ne de dışarıda" olması prensibine dayanan imtiyazlı ortaklık, Türkiye'nin AB'ye katılımını reddeden bir yapıdır (Erdoğan, 2010;12).

Merkel ve Sarkozy tarafından yeniden imtiyazlı ortaklığı savunmalarının temelinde, muhafazakâr oyların azalması ve seçim süreçleri yani iç politikadaki gelişmeler yatmaktadır. Bu durumda Merkel ve Sarkozy ülkelerindeki sağ kesimin oylarını alabilmek için Türkiye kartını oynamaya başlamışlardır.

Dini yönü ağır basan bir partinin lideri olan Merkel Türkiye'nin Müslüman kimliğiyle kültürel ve dini olarak AB'ye giremeyeceğini Avrupa'nın 50 yılda ulaştığı Hristiyan Birliği entegrasyonunun bu şekilde temelden yıkılacağını savunmuş ve tam üye olmuş bir Türkiye'nin Avrupa'ya tam entegre olmuş bir Avrupa olamayacağını vurgulamıştır (Uzer, 2010). Merkel'in bu yaklaşımın temel nedenlerinden biri de AB içindeki politikadır. AB içindeki oy gücünü korumayı hedefleyen Almanya, Türkiye'nin büyük nüfus ağırlığıyla, Avrupa'daki kararları etkilemesini istemiyor. Bu nedenle olası bir üyelik oluşmasında Avrupa Parlamentosu ve AB Komisyonu'ndaki ağırlığını hafifletmesi gerekçesiyle Türkiye'ye bir pazarlık sunulmuş ya bu şartları kabul edecek yada imtiyazlı ortaklık statüsü anlayışının devam edeceği belirtilmiştir. Böylece Merkel'e uyguladığı ikili politika ve ülkesinde Müslümanlara istenmeyen gözle bakılması iç politikada prim kazandırmıştır (Kutlay, 2010).

Nicolas Sarkozy, Türkiye'nin AB üyeliğine neden karşı olduğunun temel parametreleri olarak, Türkiye'nin topraklarının %98'inin Avrupa kıtası dışında olduğunu ve üyelik durumunda Türkiye'nin AB üyeleri arasında en yüksek nüfus oranına sahip olacağını savunmaktadır (Turan, 2010). Nüfus yoğunluğunun ötesinde ise AB bünyesine İslam kültürünün girmesinin, AB'nin kurucusu olan babalarının siyasi birlik kurma fikrine zarar vereceği görüşünü benimsemiştir. Sarkozy AB hacminin daha fazla artmasına karşı çıkmaktadır, çünkü Türkiye gibi geniş coğrafyaya yayılmış ve

yoğun nüfuslu bir ülkenin üyeliğinin Fransa'nın gücünü kaybedeceğine neden olmasından dolayı endişe duymaktadır.

Sarkozy Fransa'da referanduma gitme koşulunda değişiklik yapılması gerektiğini savunmuş. Yeni anayasa değişikliğinin yeni üye kabulü için referandum seçeneğinin tamamıyla kaldırılmadığını, bu konuda hangi seçeneğin uygulanacağına ilişkin kararın yetkisini cumhurbaşkanına veren bir sistem olduğunu ifade etmişti. Böylece Türkiye için uygulanacak siyasette kozları eline alan Sarkozy, Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğiyle ilgili karar aşamasında referandum isteyen bir anlayış benimsemiş ve Türkiye'nin tam üyeliği durumunda AB'nin sınırlarının Irak ve Suriye'ye dek gideceğini ve Avrupa'nın özünü kaybedeceğini bildirmişti.

Sarkozy'nin Türkiye'ye karşı göstermiş olduğu bu tutumların temelinde yatan bir başka neden ise Akdeniz Birliği düşüncesidir. Özellikle son dönemlerde güvenlik ilişkilerine son derece önem veren Fransa güvenlik ve savunma harcamalarını tek başına sağlayabilecek kapasiteye sahip olmadığından AB'nin güvenlik politikalarının gelişimini desteklemede yeterli olamayacağından hem Akdeniz ülkelerini sürekli işbirliğinde tutacak hem de tüm maliyetleri AB üyeleri arasından karşılanacak yeni bir düzenin kurulmasını amaçlamış ve Türkiye'yi Akdeniz Birliği'nin temel taşı olarak görmüştür. Sarkozy böylece hem Türkiye'nin AB'ye üyelik sorununa çözüm oluşturmuş olacak hem de Türkiye'yi kaybetmeden Akdeniz'de güvenliğini garanti altına almış olacaktı. Fakat AB tarafından bunun tam üyeliğe alternatif olamayacağı belirtilmiştir (Kemal, 2007).

Sarkozy'nin değindiği bir başka konu ise Türkiye-Ermenistan ilişkileridir. Sarkozy, Türkiye-Ermenistan ilişkileri kapsamında Türkiye'nin sorumluluk alması gerektiği görüşünü savunmuş ve Türkiye'nin Ermeni meselesini kabul etmesi AB sürecinde önündeki bir engelden kurtulmasını sağlayacağını ifade etmiştir (Ermeni lobisinden aldığı destekle Türkiye'ye karşı sert bir tutum gösteren Sarkozy, Ermeni yasa tasarısını da meclisten geçirmiş fakat Fransız Anayasasının kararı ile bu kanun iptal edilmiştir. Sarkozy'nin aslında uygulamak istediği dış siyasetin temellerini ülkesinde aktif olarak bulunan ve faaliyet gösteren Ermeni lobilerinin oluşturduğunu söylemek yanlış olmaz).

Özellikle günümüze gelindiğinde bu tutumları benimseyen arkasında çeşitli lobi desteklerini alıp, Türkiye'yi dışlayan bir tutum sergileyen Sarkozy'nin son seçimlerde neler yaşadığını gördük ve aynı tutumu benimseyen Merkel'in de önümüzdeki seçimler de aynı kaderi yaşayacağı kaçınılmaz bir son olarak görülmektedir.

5. TARİHSEL PERSPEKTİFTE TÜRK-ALMAN İLİŞKİLERİ

5.1. 19. YÜZYILA KADAR TÜRK ALMAN İLİŞKİLERİ

Türkiye ile Almanya arasındaki ilişkiler asırlar öncesine dayanmaktadır. 12. yüzyıldaki İkinci Haçlı Seferi sırasında, Kutsal Roma-Germen İmparatoru I. Friedrich Barbarossa, ordusunun başında Selçuklu Devleti'nin başkenti Konya'ya kadar gelmiştir. Selçuklu Sultanı II. Kılıçarslan ile Friedrich Barbarossa arasında bir anlaşma yapılmıştır. Bu anlaşmaya göre, Türkler, Alman ordusunun Kilikya'ya geçmesine izin vermişlerdi. Fakat İmparator Friedrich Barbarossa, 1190 yılında, İçel-Göksu ırmağında yıkanırken boğulması, Alman Ordusunu başsız bırakmış ve ordu tümüyle dağılmıştır.

I.Friedrich Barbarossa'nın yeğeni İmparator III. Konrad, ordunun başında III. Haçlı Seferleri sırasında Anadolu'ya gelmiştir. İmparator Konrad, Anadolu Selçuklu Devleti Sultanı I. Rükneddin Mesud ile çatışmış, fakat iki lider arasında dostça ilişkilerde kurulmuştur. Ard arda iki Alman imparatorunun Kudüs'e ulaşmak amacıyla Anadolu'ya gelmeleri, birçok Alman düşünür ve tarihçinin dikkatini ‘‘küçük Asya’’ olarak tanımladıkları Anadolu üzerinde toplamıştır.

Selçuklulardan sonra, Anadolu beylikleri arasından güçlenerek çıkan ve kısa sürede bir devlet kuran Osmanlıların Orta Avrupa'ya kadar uzandıkları yıllarda Türk-Alman ilişkileri politik düzeyde yeniden başlamıştır. Osmanlıların Avrupa'da en yaygın ve en güçlü olduğu XVI. ve XVII. yüzyıllarda, her iki ülke arasında sınır komşuluğu olmamasına rağmen, Avrupa'nın Osmanlılara karşı birleşmelerinde Alman siyasi toplulukları temkinli ve barışçıl bir tutum sergilemiştir.

Kanuni Sultan Süleyman zamanında, Almanya'yı, Avusturya'nın tamamını ve İtalya'nın bir bölümünü elinde bulunduran V. Karl, 1554 yılında Kardinal Busbeck'i tam yetkiyle Osmanlı Devleti nezdinde Avusturya Elçisi olarak görevlendirmiştir. Busbeck,

İmparator V. Karl'a ve Alman devlet ileri gelenlerine Osmanlı Devleti ve Kanuni Sultan Süleyman hakkında övgü dolu mektuplar yazmıştır. Askeri işlerde Türklerin üstün gücüne karşı alınması gerekli önlemleri tavsiye etmiştir. 1556 yılında V. Karl'ın ölümünden sonra Alman birliği dağılmış, bugünkü Alman coğrafyasında küçük Alman prenslikleri ortaya çıkmıştır.

Kanuni Sultan Süleyman döneminde girişilen I. Viyana Kuşatması sırasında Osmanlı ve Alman askerlerinin karşı karşıya gelmedikleri belirtilmiş (www.egze.com (15 Nisan 2012)). Ancak, Alman prensliklerinin bir kısmının Osmanlılara karşı Avusturya'nın yanında yer aldıkları görülmüştür. Türk ve Alman askerlerinin birbirleriyle çatıştıkları son savaş, 1683 yılındaki II. Viyana Kuşatması olmuştur. Kuşatma sırasında Avusturya'ya yardıma gelenler arasında Hannover Prensi Ludvig komutasında bir Alman birliği de bulunmuştur. Söz konusu Hannover birliği Şemdinlili Derviş Mehmet ve Hasan isimli iki Osmanlı askerini esir alarak Hannover'e götürmüşlerdir. Bu iki Osmanlı askeri sekiz yıl sonra Hannover'de ölmüşler ve İslami geleneklere uygun biçimde toprağa verilmişlerdir. Mezarları Hannover Başkonsoloslugumuz ve Hannover Belediyesi'nin işbirliği ile restore edilmiş ve koruma altına alınmıştır. Bu savaş dışında, Türk ve Alman halkları üç yüz yılı aşkın süredir birbirlerine kurşun sıkmamışlardır. Avrupa kıtasının yaşadığı iki büyük dünya savaşı da dahil olmak üzere yüzlerce kanlı savaş göz önünde alındığında, Türk ve Alman devletleri arasında yüzyıllardır süren barışçıl ilişkilerin, Avrupa siyasi tarihinde istisnai bir durum olmuştur.

1556 yılında V. Karl'ın ölümünden sonra, küçük Alman prensliklerinin hâkimiyeti altında dağınık bir siyasi görüntü çizen Almanya coğrafyasında, 18. yüzyılın başlarında kurulan Prusya krallığı, zamanla Avrupa'da askeri bir güç olarak kendisini göstermeye başlamıştır. Prusya Devletinin kurulması, Osmanlı İmparatorluğu açısından büyük önem taşımaktadır. Çünkü Prusya, Avusturya ve Rusya'ya karşı Osmanlı Devletinin çıkar birliğine girebileceği bir güç olarak ortaya çıkmıştır. Nitekim Prusya Kralı Friedrich'i ilk kutlayan İstanbul olmuş ve 15 kişilik bir heyet Berlin'e gönderilmiş, böylelikle iki ülke arasında ilk resmi münasebet gerçekleşmiştir. Prusya Kralı 1721 yılında özel bir temsilcisini İstanbul'a irtibat temsilcisi olarak göndermiştir.

1740 yılında Prusya tahtına oturan II. Ferdinand ve arkasından tahta geçen oğlu I. Wilhelm de, stratejik nedenlerle, o dönemin en güçlü ülkesi olan Osmanlı İmparatorluğu ile dostluğun geliştirilmesine büyük önem vermişlerdir. 1755 yılında Prusya Kralı II. Ferdinand, İstanbul'a bir elçi tayin etmiştir. 1761 yılında, İstanbul'da Osmanlı İmparatorluğu ile Prusya Krallığı arasındaki ilk "Barış ve Dostluk Anlaşması" imzalanmıştır. Bu anlaşmaya dayanılarak, Osmanlı, bu ülkeye ilk Osmanlı Elçisini 1763 yılında Berlin'e göndermiştir. III. Selim zamanında, 1790 yılında, iki ülke arasındaki Dostluk Anlaşması yenilenmiştir (Emircan, 2003; 81).

5.2. I. DÜNYA SAVAŞI ÖNCESİ TÜRK ALMAN İLİŞKİLERİ

XIX. yüzyıl, Türk-Alman ilişkilerinde yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Uzun bir geçmişe sahip olan ikili siyasi ilişkiler, bu dönemde askeri ve teknik işbirliğine dönüşmüş ve zamanla kültürel ve ticari alanlara da yayılmıştır. Bir önceki yüzyılda Osmanlı yönetimini etkisi altına alan Fransız hayranlığı, XIX. yüzyılda yavaş yavaş yerini Alman hayranlığına bırakmıştır.

Osmanlı- Prusya arasında XVIII. ve XIX. yüzyıllarda dengeli bir ekonomik ilişki sürdürülmüş, Osmanlı Prusya'ya ham madde ihraç etmiş ve Prusya'dan madde ithal etmiştir. Fakat bu denge XIX. yüzyılda Almanya'nın Osmanlı'yı siyasi ve askeri nüfuzu altına almasıyla bozulmayı başlamıştır. XIX. Yüzyılın başında giderek kötüleşen Osmanlı Ordusunun, kendisini toparlayabilmesi ve çağa ayak uydurabilmesi için, yeniden yapılanmaya tabi tutulmasına inanan II. Mahmut, bu iş için Avrupalı uzmanlar getirtmek istemiştir.

1836–1839 yılları arasında Türk ordusunda askeri müşavirlik yapan Alman Mareşali Helmuth von Moltke'den başlayarak birçok Alman askeri uzman Türkiye'ye gelmiştir. 1840 yılında Osmanlı İmparatorluğu ile Prusya Krallığı arasında Ticaret Anlaşması imzalanmıştır (Ortaylı, 1998; 143).

Osmanlı Devletinin iç ve dış politikasının XIX. Yüzyılın sonlarında büyük değişikliklere uğramasında en önemli nedenlerden biri 1877–78 Osmanlı-Rus savaşıdır. Bu savaş sonucunda Sultan II. Abdülhamit dış yardıma ihtiyaç duyulduğunda, bunu ağırlıklı İngiltere ve Fransa'dan değil, Almanya'dan sağlamaya yönelmişti. 1870'li yılların sonlarına doğru Almanya Duyûn-ı Umumiye'deki payını arttırmıştı. Öte yandan

Osmanlı Hükümeti de yeni dış borçları için Alman bankalarına müracaat etmiş Alman kamuoyunu Osmanlı Devleti'ne yatırım yapmaları için teşvik etmeye çalışmıştı. Sultan Abdülhamit, Bağdat demiryolu projesini Alman Deutsche Bank'a vermek suretiyle bir yandan Alman girişimcilerinin Osmanlı Devleti'ne yardım etmelerinin önünü açmış, diğer yandan da Fransız etkisindeki Osmanlı Bankası'nın Osmanlı maliyesindeki baskın pozisyonunu frenlemeye çalışmıştır. Artan Alman ekonomik yatırımları Bismarck'ın şark meselesindeki çekimser politikasıyla çelişmeye başladığından yeni bir oluşumu da beraberinde getirmiştir. (Şark Meselesi: Avrupalı devletlerin Osmanlı Devletine ve Ortadoğu'ya uyguladıkları emperyalist siyasettir. Bismarck ise Şark Meselesine çekimser davranmış ve Osmanlı Devletine yönelik siyasi ve ekonomik ambargoyu reddetmiştir. Bunun nedeni ise; Alman ekonomisine yeni pazarlar bulmak ve bu bölgelerde Alman nüfuzu alanı oluşturmaktır (Gezer, 2005)).

Bismarck dönemi Türk-Alman ilişkilerinin tepe noktasını Kayzer II. Wilhelm'in 1889'da İstanbul'a yaptığı ilk ziyareti oluşturur. Bismarck'ın Rusya'yı provoke edeceği düşüncesiyle doğru bulmamasına karşın, bu ziyaret II. Abdülhamit ve Türk kamuoyunda etkili izler bırakmıştır. Bu ilk ziyaretin temel amacı, II. Wilhelm'e göre Alman mallarına pazar bulunması ve Ortadoğu'da bir nüfuz alanı oluşturulması olmuştur. Demiryolu inşası için mühendisler, salgın hastalıklara karşı mücadelede etmek için doktorlar ve Osmanlı ordusunu eğitmek için askeri öğretmenler, Osmanlı Devleti'nde Alman tesirini sistematik hale getiren ilk ögeler olmuştur.

II. Wilhelm, Avrupa'da yürütülen kıyasıya sömürge savaşında, nispeten geri kalmış Almanya için en uygun toprakların "Doğu" yani Osmanlı Toprakları olduğunu düşünmüştür. Siyasal yalnızlığa itilmiş, kendisiyle ittifak yapmak için çok istekli Osmanlı ile ilişkiye girecek Almanya'ya ekonomik ve askeri kazançlar sağlamıştır. 1880 başlarında Alman İmparatorluğu'nun, II. Abdülhamit'in isteklerini olumlu yanıtlaması bunların sonucudur. II. Wilhelm, Bismarck tarafından yürütülen Avrupa siyaseti anlayışını terk ederek yerine dünya siyaseti anlayışını benimsemişti. II. Wilhelm'in Osmanlı Devleti ile ilişkilerini geliştirmesinde şu faktörler etkili olmuştur.

- Osmanlı topraklarının Alman sanayisi için geniş bir pazar niteliğinde olması,

- Anadolu'nun, pamuğu ile Alman dokuma sanayinin en önemli hammaddesini, ayrıca gıda maddelerini ve tahıla olan ihtiyacı karşılayacak kapasitede olması,
- Osmanlı İmparatorluk topraklarının yer altı zenginlikleri ile (bakır, krom, kurşun ve petrol gibi maden yatakları) Alman endüstrisinin ihtiyaçlarını karşılayacak kapasitede olmasıdır (Ortaylı, 1997; 217).

Almanya, Osmanlı Devleti ile ilişkilerinin geliştirmesinde, dostluk, toprak bütünlüğüne saygı, karşılıklı iyi ilişkilerin oluşturulması gibi fikirlerin yerine, Osmanlı topraklarını Almanya'nın gelişen dış siyaset amaçları doğrultusunda kullanma, ekonomik ve askeri güdümü altına alma gibi fikirleri, ön planda tutarak hareket etmiştir.

Osmanlı Devleti bu kritik dönemlerde kendi gücünden çok büyük devletlerin arasındaki çıkar çatışmalarından doğan denge ile coğrafi konumunun kendisine sağladığı avantajlardan yararlanarak varlığını sürdürmeye çalışmıştır (www.sosyalistarsiv.com,(09 Şubat 2012)).

1877-1878 Osmanlı-Rus savaşının ardından İngiltere ve Fransa'nın siyasi etkisinden ve ABD'nin askeri etkisinden kurtulmayı amaçlayan II. Abdülhamit Almanya'ya yönelmiştir.

1880'de iki ülke heyetlerince hazırlanan bir sözleşme ile Osmanlı Hükümeti, Osmanlı üniforması ve rütbesi taşımaları ön koşuluyla, bazı asker ve sivil uzmanları kadrosuna almayı kabul etmiş ve bunlara çok yüksek ücretler ödemeyi de garanti etmişti. Bu durum ışığında şu gelişmeler yaşanmıştır,

- Osmanlı üniformasını ve rütbesini taşımalarına rağmen, askerler, Alman Askeri Ceza Kanununa, sivillerde ilgili Alman kanunlarına tabi olacaklardır. Görevlerinden dolayı ortaya çıkan problemlerde, Osmanlı makamlarının herhangi bir uygulaması olmayacaktır.
- Osmanlı Devleti ulusal çıkarları aleyhine hareket eden subay ve memurlara herhangi bir ceza uygulayacak, sadece görevlerine son verebileceklerdir.

- Osmanlı Hükümeti, kendi memur ve subaylarının düşük maaşlarını düzenli olarak ödeyemezken, Almanya'dan gelenlere çok yüksek ücretleri Osmanlı Bankası garantisinde ödemeyi kabul etmiştir.
- Türkiye'de görev alacak askerler bir üst rütbeden göreve başlatılıyordu. Osmanlı ordusuna Albay Rütbesi ile katılan bir asker, Padişah tarafından Tuğgeneralliğe, Kayzer tarafından Tümgeneralliğe, yine Padişah tarafından Korgeneralliğe terfi ettirilmişti. Bu durum kısa sürede üst rütbelere yükselmek isteyen Alman subayların Osmanlı ordusuna gelmelerine neden olmuştu (Ortaylı, 2008; 105-106).

Almanya Osmanlı İmparatorluğu'na nüfuz ederken İslamcı anlayışa da sempatik görünmeye çalışmıştı. İslamcılık da, Almanya'yı Avrupa'da yandaşı olarak görmüştü.

Almanya ile iyi ilişkiler kurabilmek, onun siyasi ve askeri desteğini alabilmek için çok aşırı tavizler verilmiştir. 1880'lerden sonra ülkeye gelen sivil ve askeri uzmanlara çok geniş imkânlar ve yetkiler verilmiş, ayrıca Alman ekonomisini ve sanayini Osmanlı ülkesine egemen kılacak her türlü taviz de verilmiştir.

1882'de Osmanlı hizmetine giren Alman askerleri, kendilerini burada sadece akıl öğretip, emir vermekle yükümlü saymışlardı. Avrupa ordularına oranla çok ilkel ve eskimiş bir yapıya sahip, uzun zamandan beri atış ve tatbikat yapmayan, günlük eğitimi eksik, maaş ve özlük hakları düzenli olarak verilmeyen Osmanlı ordusunu eğitebilmek için bir süre uğraşan Alman asker heyeti, hiç bir netice alamamıştır. Heyet, yeniden yapılanma konusunda hazırladıkları ve II. Abdülhamit'e sundukları uzun ve ayrıntılı raporların, yürürlüğe konmadığını ve ilgilenilmediğini Berlin'e gönderdikleri raporlarında belirtmişlerdir.

Osmanlı Devleti'nin mali gücünü göz önüne almadan hazırlanan ve devletin altından kalkamayacağı bir mali yük getiren bu öneriyi geri çevirmesi makul görülmüştür. Ancak, gerçek şu ki, II. Abdülhamit için, ordunun güçlenmesi ve modernizasyonundan önce önemli olan, Osmanlı Devletinin Almanya'dan siyasi ve ekonomik destek alması, içte ise güçlü ve istikrarlı bir otorite sağlamak olmuştur

1885 yılında Alman Askeri Heyeti Başkanlığına Colmer Von Der Goltz getirilmiştir. Olağanüstü yetkilerle donatılmıştır. Binbaşı iken, Osmanlı hizmetinde

Tuğgeneral rütbesi ile göreve başlamıştır. Goltz Osmanlıdaki genç subayları etkileyebilen, kendini Osmanlı makamlarına kabul ettiren tek yabancıdır. Kendisini tam bir Türk dostu olarak tanımlamıştır. Fakat gerçekler zamanla ortaya çıkmış ve Osmanlı ordusunun durumunu, siyasi gelişmelerini Alman askeri yetkililerine ve Dışişleri Bakanlığına bildirmiştir. Siyasi oyunları çok iyi oynayan bir askerdir. Osmanlı ordusu için hazırladığı tüm asker reformları ile Alman silah sanayine çok yönlü siparişler aldırıştır. Ayrıca Türk dostu olarak güvenilen bu kişi, Türklerin İstanbul'u mutlaka terk etmesi gerektiğini, ancak Anadolu ve Mezopotamya'da yaşayabileceklerini söylemiştir (Ortaylı, 2008; 110-111).

İki devlet arasında 1889-1898 yılları arasında ekonomik ve siyasi ilişkiler yoğunlaşmıştır. Kayzer II. Wilhelm'in 1897 yılında İstanbul'a ikinci ziyaretiyle birlikte, Türk-Alman ilişkilerinde I. Dünya Savaşı'na kadar artarak devam eden yeni bir siyaset şekillenmeye başlanmıştır. Sultan Abdülhamit Almanya ile olan ilişkilerini şu şekilde özetlemiştir.

Benim Alman Kayzeri ile dostluğumu zayıflatmamın hiçbir anlamı olmaz. Çünkü Almanlar bana, benim müsaade ettiğim ölçüde fayda sağlıyor. Buna karşın diğer Avrupa devletleri ellerinden geldiği kadar bana zarar veriyorlar. Almanlara sağlanan tüm maddi avantajlar sadece onların Türkiye'nin maddi geleceği için yaptıkları katkının hakça bir ücretidir (Kuru, 1998).

Bu durumlardan da anlaşıldığı gibi, Türk-Alman ilişkileri II. Abdülhamit döneminde en üst noktaya ulaşmıştır. Bu dönem de her iki halk birbirini daha da iyi tanıma fırsatı yakalamışlardır. Türkleri tanıyan bazı Almanlar, Türklere karşı samimi duygular beslemiştir. Bu Almanlar, Türkleri çeşitli adlandırmalarla ifade etmiştir. Bunların önde gelenleri ise, Doğunun Almanları, doğunun centilmenleri, dürüst, namuslu, zeki, cesur ve sadık halktır.

Osmanlı ordusunda II. Abdülhamit vasıtasıyla görev alan Alman askeri yeniden yapılanma çalışmalarında orduya teknolojik, idari ve askeri eğitim alanlarında herhangi bir özellik kazandıramamıştır. Fakat Alman silah sanayi, Alman endüstrisi, Alman askeri ve Alman Dışişleri Bakanlığı çok şey kazanmıştır. 1912-1913 Balkan Savaşlarında alınan büyük yenilgi ve Osmanlı ordusunun kötü görüntüsü, yeniden yapılandırma çalışmalarının başarısız olduğunun en belirgin kanıtıdır. Tüm bunlara rağmen Osmanlı tekrar ordusunun yapılandırılması için Alman Askeri Heyetini getirmeye çalışmıştır. Osmanlı, yeni gelecek heyetin çok geniş ve önemli yetkilerle

donatılacağını belirtmiştir. Bunun üzerine yeni askeri heyet gönderilmiştir. Bu asker heyeti Türkiye hakkında hiçbir bilgisi olmayan ve Türkçe bilmeyen bir heyet olmuştur. Bu durum Osmanlı'daki Türk askerlerini rahatsız etmeye başlamıştı. Bütün bu olumsuz ve kötü koşullar ile I. Dünya Savaşıyla burun buruna kalınmıştır.

Almanya'ya verilen Bağdat Demiryolu yapımı projesi ile Almanlara daha da fazla tavizler verilmiştir. Almanya, demiryolunu ekonomik veya finansman olarak değil, siyasi bir önem olarak görmüştür. Bu demiryolu yapımı ile Almanya dilini, kültürünü, siyasi yapı anlayışını buralara taşımaya başlamıştır.

Sultan Abdülhamit'in Almanya'ya gösterdiği bu yakınlık, II. Meşrutiyetin ilanı ile iktidara gelen İttihat ve Terakki Partisi döneminde de devam etmiştir. İttihat ve Terakki Partisinin yayın organı olan Osmanlı Dergisi 1990 yılından itibaren Almanca bir ek çıkarmaya başlamış, 1913 yılında da Berlin'de sanayi, bilim, teknoloji ve ticaret ile ilgili iki Türk gazetesi yayınlanmıştır. 1917 yılında da Yeni Türkiye Dergisi iki dilde de yayınlanmaya başlamıştır.

5.3. I. DÜNYA SAVAŞI SONRASI TÜRK ALMAN İLİŞKİLERİ

Osmanlı Devleti, son zamanlarda büyük toprak kayıpları vermiş, uzun süreli savaşlar Türk Milletini yorgun ve bitkin düşürmüştü. Ordu büyük bir savaşa hazır değildi. Fakat memleketi yeniden toparlamak, kaybedilen toprakları geri almak, kapitülasyonlardan kurtulmak ve Türk Devletini yeniden oluşturmak için tarafsız kalınamayacağını savunan bazı devlet adamları savaşa katılmak istiyordu. Savaşa katılmayı ve Alman ittifakını savunanların başında, Sadrazam Sait Paşa, Harbiye Nazırı Enver Paşa ve Dahiliye Nazırı Talat Bey yer almıştır.

Osmanlı Devleti ve Almanya arasında yapılan ittifak görüşmelerinde Almanya, Osmanlı Devletinin askeri durumunu çok kötü bulmuş böyle bir ordunun Rusya'ya karşı kullanılamayacağını savunmuş ve Almanya Osmanlı Devleti ile bir ittifak anlaşması imzalamak istemiştir. 2 Ağustos 1914 tarihinde Osmanlı ile Almanya arasında bir ittifak anlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma sadece savunma ile ilgili olmayacak, gerektiğinde saldırı da gerçekleştirilecektir. Ayrıca Alman askerlerine Türk Ordusu üzerinde resmi yetkiler verilmiştir. Bu durum Osmanlıyı her an savaşa sürükleyen bir olgu yaratmıştır.

Almanya'nın Osmanlı ile ilgili gerçek niyeti ise, Türkleri savaşa sokarak, boğazları Rusya'ya kapatacak böylelikle Rusya'nın Batılı Müttefikleri ile irtibatını koparacaktı. Türk Ordusu Avrupa savaş cephelerinde Rusya'ya karşı kullanılacak, Türkler kendilerinin yanında savaşa sürüklenecek, savaş cephelerini Mısır'a, İran'a, Afganistan'a, Kafkasya'ya kadar yaymayı amaçlamıştır. Osmanlı Padişahına ‘‘cihat’’ ilan ettirilecek ve bu da Müslüman âleminde itilaf devletlerine karşı bir ayaklanma yaratacaktı. Bu temel amaçları benimseyen Almanya ne olursa Osmanlı'yı savaşa sokması gerekiyordu ve bununla beraber Goaber ve Breslau adlı gemilerini harekete geçirerek Enver Paşa'nın emir vermesiyle Osmanlı sularına girdiler. Bu gemilerin Rus limanlarını bombalaması ile birlikte Osmanlı bu gemilerin kendilerine ait olduklarını bildirip savaşın içine fiilen girmiştir (bu gemilerin adı Yavuz ve Midilli olarak değiştirilmiştir).

Almanya'nın kesin kazanacağını düşünen ve Almanya ile savaşa katılmayı savunan Enver Paşa ve kabindeki Alman hayranları bu savaş ile büyük bir yenilginin alınmasında en önemli faktör olmuşlardır.

XIX. yüzyılın sonlarına doğru yoğunluk kazanan Türk Alman ilişkileri, I.Dünya savaşına bu iki devletin müttefik olarak girmesine neden olmuştur. Fakat I.Dünya Savaşı sonucunda bu iki müttefik de yenilen taraflar olarak kendi sorunları ile baş başa kalmışlardır. Bu durum bütün ilişkilerin bir süre askıya alınmasına neden olmuştur.

Osmanlı Devleti 30 Ekim 1918'de imzaladığı Mondros Ateşkes Anlaşması gereği müttefik Almanya ile her türlü ilişkisini kesmek zorunda kalmıştır. Yine İtilaf Devletlerinin Almanya ile 28 Haziran 1919 tarihinde imzaladıkları Versay Barış Antlaşmasının amacı, Almanya ile Osmanlı Devleti arasında herhangi bir ilişkisinin kurulmasını engellemektir. Ayrıca Osmanlı Devleti ile imzalanan 10 Ağustos 1920'deki Sevr Antlaşması ile 1914'ten Sevr Antlaşmasının yürürlüğe gireceği tarih arasında iki devlet arasında imzalanan tüm sözleşme ve antlaşmaları geçersiz kılmıştır (Gürün, 1997; 26).

İtilaf Devletleri yaptıkları bu anlaşmalarla Türkiye ile Almanya arasındaki ilişkileri tamamen kesmeyi amaçlamıştır. Yukarıda da değindiğimiz antlaşmalardan dolayı diplomatik ilişkiler de kesilmiştir. Bununla beraber İstanbul'daki Alman

Büyükelçiliği'nde görevli olanlar İstanbul'daki Alman Konsolosluğu kapatarak İstanbul'dan ayrılmıştır.

Resmi olarak birbiriyle ilişkisini kesen Osmanlı ve Almanya, savaştan yenik ayrılmasına rağmen dünya tarihinde büyük devlet olarak kaydedilmiştir. Binlerce yıllık köklü devlet geleneklerine sahip olan bu iki devlet, büyük devlet olma özelliğini zor şartlar altında da göstermişlerdir. Osmanlı Devleti ve Almanya tüm bu anlaşmalara rağmen birbiriyle olan ilişkilerini gayri resmi yollardan sürdürmeye devam ettirmişlerdir. I.Dünya Savaşından sonra ülkeler kendi iç meseleleri ve kalkınmalarıyla ilgilenmiş ve ikili ilişkiler görülmemiştir. Osmanlı ile Almanya arasında da bu durumdan dolayı bu dönemde ilişkiler yaşanmamıştır.

5.4. II. DÜNYA SAVAŞI ÖNCESİ TÜRK ALMAN İLİŞKİLERİ

1923-1945 dönemi Türkiye Almanya arasındaki ilişkilerin çok yoğun olarak yaşandığı bir dönemdir. I.Dünya Savaşındaki ağır yenilginin yüklerini taşıyan Almanya ile Türkiye'nin ilişkilerinin kesildiğini daha önce de ayrıntılı olarak bahsetmiştik. Alman İmparatorluğu yıkılmış ve yerine Weimar Cumhuriyeti kurulmuş ve Weimar Cumhuriyeti yayılcı siyaset anlayışını terk etmiştir. Fakat Versay Antlaşmasının yarattığı ekonomik ödeme güçlükleri, hammadde pazar sıkıntısı Türk Alman ilişkilerinin tekrardan başlamasına neden olmuştur.

Türkiye Almanya ilişkilerinde geçmişte ödediği ağır bedelleri ödememek için 1924 yılından itibaren ilişkilerini diplomatik alanda ve ekonomik alanda imzalanan antlaşmalar ile hukuki temellere dayandırmıştır. Hiçbir şekilde ayrıcalık ve tavizlere izin verilmeden, bağımlılığa yol açmayacak siyasi ve ekonomik ilişkiler ön planda tutulmuştur. Yine bu dönemde 1924 yılında Dostluk Anlaşması imzalanmıştır.

Almanya, Türkiye'den hammaddelerini düzenli ve ucuza alarak endüstrisine yeniden hareketlik kazandırmıştır. Türkiye'de geniş yatırım imkânları bulmuş, Türkiye'den ithal ettiği malları, hem iç piyasada hem de diğer Avrupa ülkelerde pazarlamaya başlamıştır. Almanya Türkiye ile ilişkilerinden bu dönemde oldukça memnundur.

Yine 1923-1933 döneminde Türk Alman ilişkileri, karşılıklı çıkar gözeten, bölge ve dünya barışına uygun hareket eden, iki taraf için de karlı bir ekonomik çıkar üzerine olmuştur. Siyasette diplomasi dışına çıkılmamış, askeri alanda ise geçmişte yaşanan tecrübelerden dolayı hiçbir resmi ilişki olmamıştır. Bu dönem Türkiye Cumhuriyeti açısından Türk Alman ilişkilerinin en karlı, en başarılı ve en zararsız dönemi olmuştur. Yine bu dönemde iki ülke arasında 1929 yılında Konsolosluk Anlaşması ve 1930 yılında Ticaret Anlaşması imzalanmıştır (Oran, 2001; 300).

1933 yılından Hitlerin liderliğindeki Nazi Partisinin iktidara gelmesiyle Türkiye'nin iç gelişmeleri arasında bir paralellik olmuştur (Çağdaş Türk Diplomasisi, 1997; 298). Bu dönemde Türkiye iç kalkınmasında büyük bir hamlede bulunmuş ve ilk beş yıllık kalkınma planını kabul etmiştir. Bu kalkınma planı ile Türkiye sanayi malzemeleri bakımından dışarıya bağlanmıştır. Almanya bu fırsatı kaçırmamıştır. Hitlerin dış politikada ki amacı, Orta Avrupa ve Balkanları Almanya'nın ekonomik nüfusunun altına almaktır. Hitler döneminde Türkiye ile Almanya arasında ekonomik ilişkiler artış göstermiştir. Yine bu dönemde Hitlerden kaçarak birçok bilim adamı Türkiye'ye sığınmıştır. Özellikle üniversitelerin yapılanmasında, sanat, kültür ve bilim alanlarının batıya uygun olarak oluşturulmasında, sanayi tesislerinin kurulmasında, şehircilik ve belediyeçilik alanlarının oluşturulmasında da katkıda bulunmuştur. Ayrıca tıp, mühendislik gibi alanlarda Alman teknolojisi Türkiye'ye getirilmiştir. Türkiye Alman hukukuyla tanışmış ve Almanca dili aydınlar arasında yaygınlaşmaya başlamıştır. Yine Alman sanat adamları Türkiye'de opera ve tiyatroyun kurulmasını sağlamışlardır.

1936 yılı Türk Alman ilişkilerinde bir dönüm noktası olmuştur. Montreux Boğazlar Sözleşmesiyle Türkiye Boğazlar üzerinde tam egemenliğini kurmuş, bu durum Almanya'nın tepkisine neden olmuştur. Almanya Türkiye'ye silah ve savaş malzemesi sevkini durdurmuştur. Türkiye'den Almanya'ya gönderilen kromun Alman savaş sanayininin vazgeçilmezi olduğundan ticari ilişkiler devam etmiştir.

Alman ekonomisi tarihsel ve stratejik bakımdan enerji sıkıntısı çekiyordu. Bu sıkıntıyı gidermek için Orta Doğu ve Kafkasya'ya açılmayı amaçlamış, Türkiye ise bu amaç için kilit noktayı oluşturuyordu. Almanya'nın savaş sırasında Türkiye'nin batı sınırına kadar gelmesi, tarafsızlığını koruyan Türkiye, Almanların önünde bir engel

oluşturmuştur. Türkiye enerji kaynakları ile Almanya arasında tampon bölge olduğunu bu durumla da kanıtlamıştı. Almanya için bu engeli aşmak zor bir durumdu, çünkü Almanya'nın Türkiye'ye karşı açacağı bir savaş Türkiye'nin SSCB ile yakınlaşmasına ve müttefikliğe yol açacağını ve İngiltere ile ittifak yaparak, Almanya'nın enerji bölgelerine ulaşma planlarını yok edeceğini çok iyi biliyordu. Bu nedenlerden dolayı Almanya SSCB'ye savaş açmış ve Kırım üzerinden Kafkasya'ya, Kuzey Afrika'ya ve Mısır üzerinden de Orta Doğu'ya ulaşmayı amaçlamıştır (Tulgar, 2006; 195)

1937 yılında Türkiye ile Almanya ilişkileri bir durgunluk göstermiştir. Çünkü Balkanlardaki faaliyetlerinden dolayı Balkan Antantı zayıflatılmaya çalışılmıştı. Yugoslavya'nın İtalya ve Bulgaristan ile yeni ilişkiler kurması ve bu iki devlete yakınlık kurma çabaları ve Romanya'nın Nazi eğilimi Türkiye'yi endişeye sokmuştur. Bu durumdan dolayı Türkiye hükümeti, İtalya, Yunanistan ve SSCB'yi ziyaret etmiştir. Bu ziyarette saldırgan eğilimlerin oluşturduğu karışık durumun ülkeler için endişe yarattığı bildirilmiştir (Tuğlacı, 1987; 346). Tüm bunlara rağmen Almanya ile ticari ilişkiler kesilmemiş ve Almanya ile 1939 yılında yaklaşık 150 milyon Marklık bir kredi anlaşması yapılmıştır (Soysal, 1997; 300).

Almanya, Türkiye ile imzaladıkları ticaret ve kredi anlaşmalarıyla Türkiye'nin ekonomik açıdan kendine bağlanacağını ve Türkiye ile siyasi yaklaşmanın olacağını düşünmüştür. Almanya bu çabaları ile Türkiye'yi batılılardan uzaklaştırarak kendine çekmek istemiştir. Bu planı gerçekleştiği takdirde Almanlar SSCB'ye karşı boğazlarda ve Anadolu'da üstün bir duruma geçecek ve Türkiye bir geçiş kapısı olarak kullanılarak Orta Doğu'ya nüfuz edilecektir. Fakat Almanya'nın yayılmacı siyasetinden ve yeni oyunlarından rahatsız olan Türkiye, Almanya'ya karşı tavrını koymuştur. Türkiye 1939 yılında Almanya ile siyasi ve ekonomik ilişkilerini kopartmıştır. İngiltere ve Fransa ile siyasi ve ekonomik ilişkilere girilmeye başlanmıştır.

5.5. II. DÜNYA SAVAŞI SONRASI TÜRK ALMAN İLİŞKİLERİ (1945-1960)

II. Dünya Savaşı döneminde İngiltere bildiri yayınlamak için bir konferans düzenleneceğini bildirmiştir. Fakat bu konferansa katılmak için 1 Mart 1945 tarihinden önce savaş ilan etmiş ülkelerin katılabileceği belirtilmiştir. Bu ilanın akabinde Türkiye Almanya ile siyasi ve ekonomik ilişkilerini kesmiş ve savaş ilan etmiştir. Türkiye

konferansa katılarak BM'nin kurucu üyelerinden olmuş ve silahlı bir çatışmaya girmeden II. Dünya Savaşına taraf ülke olarak katılmıştır.

Almanya'ya savaş ilanıyla kesilen ilişkiler TBMM'nin 1951 yılında çıkardığı bir yasayla savaş durumuna son vermiştir. Bu durum bir nota ile Almanya'ya bildirilmiştir. 1951 yılında Türkiye Büyükelçisi, Alman Cumhurbaşkanına güven mektubunu sunmuş, 1952 yılında da Alman Büyükelçisi Cumhurbaşkanımıza güven mektubunu sunmuştur. Böylelikle iki ülke arasındaki ilişkiler normalleşmeye başlamıştır. Yine bu dönemde NATO, AGİT ve Avrupa Konseyinde Almanya savunma ve sanayi alanlarında ilişkiler kurulmuştur.

Türkiye ile Almanya arasındaki ilişkileri derinleştirmek için 1954 yılında Başbakan(Şansölye) Konrad Adenauer ve 1957 yılında Cumhurbaşkanı Theodor Heuss ülkemizi ziyaret etmiştir. Türkiye'den ise Almanya'ya ilk resmi ziyaret 1958 yılında Cumhurbaşkanı Celal Bayar tarafından gerçekleştirilmiştir (Kaynak; Dışişleri Bakanlığı). Bu gelişmeler Türkiye ile Almanya arasında yeniden bir ilişki bağının oluşmasını ve gelişmesini sağlamış ve ileriki dönemlere de önemli zemin oluşturmuştur.

5.6. 1960'LAR VE TÜRKLERİN ALMANYA'YA GÖÇ ETMESİ

Türkiye Cumhuriyeti'nde vatandaşların ülkeden serbestçe çıkma ve ülkeye girme hakkı 1961 Anayasasıyla verilmiştir. Türkiye ekonomisini, dış ticaretini geliştirme ve gelişmiş ülkelere yatırım yapmak amacı ile uzman ihtiyaçlarını karşılamak istemişti. Bu dönemde bir grup yurt dışına mesleki eğitim almak için gönderilmiştir. 1961 yılında Almanya ile Türkiye arasında imzalanan Türk işçilerin Almanya'ya gönderilmesine dair anlaşma ile iki ülke arasındaki ilişkilerde yeni bir dönem başlamış ve Türkler Almanya'ya gitmeye başlamışlardır. Bu anlaşmanın temelinde ise, işçilerin geçici olarak alınacakları ve sözleşmeleri bittiğinde geri dönecekleri, işçilerin kendisinden oluşan sorunlardan dolayı geri gelmek istediğinde Türkiye işçilerin masraflarını karşılayacak maddeleri yer almıştır. Bu dönemde Almanya'ya götürülen işçiler tek başına gidebilecek ve ailesini götüremeyecekti.

Her iki ülkede bu işçi anlaşması ile çeşitli amaçlar benimsemiştir. Almanya'ya gelen işçiler ile kısa süreli işçi ihtiyacını karşılamak ve sanayilerini kalkındırmak ve

geliştirmek düşüncesini benimsemişti. Türkiye ise bu dönemde sanayileşmeye girmiş ve vasıflı işgücünü bu sektörde kullanmış, Almanya'ya gönderdiği vasıfsız işgücü ile hem işsizliği azaltmak hem de bu işçiler ile ülkeye girecek dövizlerle ekonomik dengeyi sağlamak amaçlanmıştır.

Almanya'ya geçici olarak giden ve ailelerini götüremeyen Türk işçileri toplu hallerde yurtlarda kalmışlardır. Fakat daha sonraları yeni getirilen işçilerin eğitilmesi ve yetiştirilmesi masraflı olduğundan geçici işçilerin çalışma sürelerinin uzatılmasıyla Türk işçilerine misafir işçi denmeye başlanmıştır.

Almanya'da sendikalar kendi işçilerini korumak için Türk işçileriyle ilgilenmemiştir. Sadece iktidar partisi olan SPD'nin alt kolu olan İşçi Sosyal Yardım Teşkilatı Türklerle ilgilenmiş ve Türklerin boş zamanlarını değerlendirilmesi için Türk Dayanışma Örgütünü kurmuştur. Alman radyo ve televizyonlarında günlük programlar yapılmıştır. Yine bu dönemde Türkler örgütlenmeye başlamış ve örgüt sayıları giderek artmaya başlamıştır.

1967'de başlayan ekonomik kriz ile Türk işçilerin büyük bir kısmı işten çıkartılmıştır. İşten çıkartılan Türkler, Türkiye'deki ekonomin umut vermemesinden dolayı, Avrupa'nın başka ülkelerine göç etmişlerdi. Çok az sayıda Türk işçi Türkiye'ye dönmüştü. 1968 yılında ekonomik krizin atlatılmaya başlamasıyla birlikte işten çıkarılan işçilerin büyük bölümü tekrar işe alınmıştır (Erdoğan, 2010; 8).

Bu kriz iki önemli faktörü ortaya çıkartmaya başlamıştır. Bunlar; Krizden dolayı yabancı ülkelere gelen işçilere eleştirel bir yaklaşım gösterilmesi, diğeri ise işçilerin sigortasız ve sendikasız çalıştırılarak işten rahat çıkartılmasıdır. Bu olumsuz koşullardan dolayı Türk işçiler hızlı bir şekilde sendikalaşmaya başlamıştı. Alman sendikalarında Türk işçiler için özel sendikalar oluşturulmaya başlamıştı.

1960'lı yıllardan itibaren Almanya'ya Türk göçü giderek artmaya başlamıştır. Bu dönemde Almanya'ya giden Türkler Birinci Kuşak Türkler olarak adlandırılmıştır.

5.7. 2002 YILINA KADAR TÜRK ALMAN İLİŞKİLERİ (1970-2002)

1970'li yıllara girildiğinde geçici olarak gelen Türk işçiler yavaş yavaş Almanya'ya yerleşmeye başlamıştı. Bu durum yeni sosyal hakların yer aldığı

anlaşmaların yapılmasına ve Türklerin Almanya’da yerleşimlerinin tanınmasına neden olmuştur. Bu durumdan dolayı Almanya’ya göç daha da hızlanmaya başlamıştı. Fakat 1973’te başlayan petrol krizi ve Avrupa’da meydana gelen işsizlikten dolayı Almanya işçi alımlarını durdurduğunu açıklamıştır. Bu açıklamadan sonra Almanya yabancı yasalarını son derece ağırlaştırarak, buradaki işçilerin geri dönmesini amaçlamıştır. Fakat çıkarılan Aile Birleşim Yasasıyla Almanya’ya dönüşler tekrar başlamıştı. Yeni gelenler ise uyum yasaları ile uğraşmışlar ve İkinci Kuşak Türkler olarak adlandırılmışlardır.

1980’li yıllara gelindiğinde Türkiye’de yapılan 12 Eylül 1980 darbesinden sonra Türkiye’deki suçlulardan dolayı başta Almanya olmak üzere diğer Avrupa ülkelerine kaçan kişiler Türkiye’nin aleyhine konuşmalar ve propagandalar yaparak bu ülkelere başta Almanya olmak üzere siyasi ilticacı (sığınmacı) olmuşlardır. (Bu sığınmaya başvuranlar özel kamplara yerleştirilmiş çalışma hakkı ve sosyal güvenlik hakkı verilmemiştir)

İlticaya önceleri ekonomik nedenlerden dolayı başvurulmuştur. Daha sonraları ise özellikle 1980’lerden itibaren siyasi, sosyal baskı, sosyal güvenlik, etnik, dini gibi nedenlerle ilticaya başvurmuşlardır. Yine bu dönemden başlayarak özellikle Kürt kökenli Türkiye vatandaşlarının Türkiye’de baskı, zulüm, işkence ile ekonomik, siyasi, kültürel, eğitim gibi alanlarda baskı gördüklerini ve canlarının tehlikede olduklarını belirtip Almanya ilk sırada olmak üzere diğer Avrupa ülkelerine de ilticacı olarak başvurmuşlardır. Bu durum o dönemden başlayarak günümüze kadar devam etmektedir. Bu nedenlerden dolayı Türkiye’ye uluslararası arenada Almanya ve diğer Avrupalı devletler tarafından bu konular bir koz olarak sürekli önüne konulmuştur.

Almanya Kürt kökenli öğrencilere burs, kredi ve iş imkânları sunmuş, Kürt kökenli göçmenlerin kurdukları derneklere maddi yardımlar yapmış ve günümüzde de bu devam etmektedir. Almanya tüm bunları yaparak Türkiye’ye karşı elinde bir koz tutmaya çalışmıştır. İlerleyen dönemlerde siyasi olarak bu kozu sürekli olarak kullanacaktır.

Bu gelişmelerin yaşanmasına rağmen ilişkiler devam etmiş, 1987 yılında Atatürk Barış ödülü Almanya Cumhurbaşkanı Weizsaecker’e verilmiş ve hemen arkasından

1988 yılında Cumhurbaşkanı Kenan Evren Almanya'yı ziyaret etmiştir (Kaynak; Dışişleri Bakanlığı).

Almanya'da 1990'lardan itibaren Üçüncü Kuşak Türkler olarak adlandırılan gençler oluşmuştur. Daha önceki gelen Birinci ve İkinci Kuşak Türkler gibi hemen iş sahibi olamamışlardır. Bu nedenle bu kuşak eğitime önem vermiştir. Özellikle meslek eğitimi veren okullara gidilmiş ve vasıflı işçi olmaya çalışılmıştır. Eğitim yapamayanlar vasıfsız işçi olarak kalmışlardır. Almanya'da yaşamlarını sürdürmeye karar verenler burada yatırımlar yapmaya başlamıştır. Biriktirilen sermayeleriyle iş kurmuşlardır. İlk kurulan iş yerleri kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olmuştur. İlerleyen zamanlarda farklı alanlara yönelerek Alman toplumuna da hizmet vermeye başlamışlardır. Giderek büyüyen yatırımlar ile Türkler binlerce firma kurmuş ve yüzbinlerce kişiye istihdam yaratmıştır. Bu Üçüncü Kuşak Türklerin Almanya'daki konumlarını belirleyen en önemli etkenler, ülkedeki hukuksal durumlar, politik yaşama katılma ve yerel seçimlerde oy kullanabilmedir.

Alman hükümeti 1994 yılında, Türkiye'nin Almanya'dan aldığı silahları anlaşmaya aykırı olarak iç güvenliğinde kullandığını belirtmiş ve Türkiye'ye silah sevkiyatını durdurmuştur. Bu durum iki ülke arasındaki ilişkilerin gerilmesine ve Türkiye'nin Alman mallarının boykotuna yol açmıştır. 1996'da Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel Almanya'ya yaptığı resmi ziyaret ile bu gerginliği yumuşatmaya çalışmıştır. 1997 sonlarında Lüksemburg'da yapılan AB zirvesinde Türkiye'nin AB üyeliği konusunda olumsuz karar çıkınca ilişkiler tekrar kötüleşmeye başlamış, siyasi ve bürokratlar arasında bu durum tartışmalara yol açmıştır.

Türk Alman ilişkileri 1998 Lüksemburg kararlarının etkisiyle tarihin en durgun dönemlerinden biri yaşanmıştır. 1999 yılında ikili ilişkiler yeniden canlanmaya başlamıştır. Bu canlanmanın en büyük etkisi Almanya'daki hükümet değişikliği olarak görülmüştür. Yeni gelen SPD-Yeşiller koalisyonun oluşturduğu hükümet göreve geldiğinden itibaren Lüksemburg AB zirvesinde soğuyan ve durgunlaşan Türk Alman ilişkilerini yeniden canlandıracağı ve iyi ilişkiler kurulacağı belirtilmiştir. Ayrıca AB konusunda Türkiye'ye önceki hükümetlerin siyasetinden farklı bir siyasi tutum izleyeceklerini bildirmişlerdir. Yeni hükümet din ve kültür farklılıklarının AB üyeliği için bir engel olmayacağını, Türkiye'nin Kopenhag Kriterlerini gerçekleştirmesi halinde

AB kapısının Türkiye'ye açık olduğunu ve AB'ye girebileceklerini açıklamıştır. Alman hükümeti Helsinki Zirvesinde AB adaylığımızın resmen onaylanması için yoğun çabalar göstermiştir. Başbakan ve Dışişleri Bakanı AB temaslarında kişisel çaba sarf ederek Türkiye'yi desteklediklerini açıkça belirtmişlerdir. 1999 yılının Aralık ayında yapılan AB Helsinki Zirvesinde Türkiye'nin AB'ye katılım adaylığının resmen tanınması kararı alınmış ve bu kararın alınmasında Almanya'nın büyük payı olmuştur (<http://www.tcmb.gov.tr>,(15 Şubat 2012)).

Yeni hükümet olan SPD ve Yeşiller'in Almanya'da yaşayan Türklere topluma entegrasyon amacıyla çabalar göstermesi ilişkileri olumlu yönde etkilemiştir. Ülkemizde 1999 yılında meydana gelen depremlerde Alman hükümetinin ve halkının göstermiş olduğu büyük yardımlar ve destekler de ilişkilerimizi olumlu yönde etkilemiştir.

Almanya'nın 1999 yılında başkenti Bonn'dan Berlin'e taşınmasıyla, Bonn'daki Türk Büyükelçiliği kapatılmış ve Berlin Büyükelçiliğimiz açılmıştır. Büyükelçiliğin dönemin Dışişleri Bakanı tarafından açılması ve 2000 yılında Almanya Cumhurbaşkanı'nın Türkiye'yi ziyarete gelmesi iki ülke arasındaki ilişkileri iyice kuvvetlendirmiştir.

2001 yılında Almanya'nın Viyana Anlaşmasına dayanarak bir ülkenin hem Büyükelçiliğinin hem de Başkonsoloslğunun aynı şehirde bulunmasının mümkün olamayacağını belirtmesi ve yine Almanya'nın ısrarları üzerine Türkiye, Berlin Başkonsolosluğunu başka bir şehre taşıma kararı almıştı. Fakat Berlin'de yaşayan Türklerin baskısı sonucu Alman Dışişleri Bakanı, Türkiye'nin Başkonsolosluğunun Berlin'de kalmasına müsaade etmiştir. Bu olay kısa süreli bir gerginliğe neden olmuştur.

Yine 2001 yılında Yeşiller Partisinin milletvekili Beer, Türkiye'ye geldikleri sırada kırmızı, sarı, yeşil renklerin yer aldığı saç bağlarını ve kıyafetlerini kullanması küçük bir krize yol açmıştır. Türkiye'de terör örgütü PKK'nın sembolü olan renkleri taşıması üzerine milletvekiline büyük tepki göstermişlerdir. Bu tepkiler üzerine Beer bir açıklama yaparak şunları söylemiştir.

Saç bağımlı ve kıyafetimi, PKK sempatisini olduğum için taşıyorum. Kuzey Irak'ta öldürülen arkadaşım Lisiy Schmidt'in anısına taşıyorum. Beni ve siyasi çabalarımı bilenler teröristlere sempati duymadığımı sadece insan hakları için mücadele ettiğimi bilirler (Milliyet, (16 Şubat 2001).

Yine bu dönemde Türkiye ile Almanya arasında bazı hukuksal sorunlar yaşanmıştır. Almanya'da tutuklu olan Türk mahkûmların iadesini isteyen Türkiye'ye idam cezasının olduğunu ve bu mahkûmların siyasi suçlu olarak görüldüğünden dolayı iade edilmedikleri açıklanmıştır. Bu olay bir gerginlik yaratmış ve hemen arkasından Almanya Adalet Bakanı Türkiye'ye gelerek ilişkileri yumuşatmaya çalışmıştır.

Türkiye'den Turizm Bakanı Almanya'ya giderek Türkiye'ye turist getiren Türk ve Alman tur ve uçak şirketleriyle biraraya gelmiş ve ilerleyen dönemlerde Türkiye'ye daha çok turist gelmesi için görüşmüştür. Çevre Bakanı da Almanya'ya giderek Türkiye'ye enerji alanında yatırım yapmak isteyen Alman işadamlarıyla görüşmüştür. Başbakan yardımcısı ve Devlet Bakanı Mesut Yılmaz'da bu dönemde Almanya'ya giderek Türkiye'nin AB üyeliğini ve terörizme karşı mücadeleyi görüşmüş, ayrıca Türkiye'de yapılan Anayasa değişiklikleri hakkında bilgi vermiştir. 2000'li yılların başında Türkiye ile Almanya ilişkilerinin yoğun bir sıcak temas ile geçtiğini söylemek mümkündür.

6. ADALET VE KALKINMA PARTİSİ DÖNEMİ TÜRKİYE-ALMANYA İLİŞKİLERİ

Daha önceki bölümlerde AKP'nin temel siyasi anlayışını belirlemiştik. Bu bölümde AKP'nin siyasi anlayışına bağlı olarak dış politikasını belirleyen temel unsurları ve Ahmet Davutoğlu'nun dış siyasette aktif rol almaya başlamasıyla ortaya çıkan yeni dış siyaset politikası üzerinde durulacak ve bu kapsamda AKP döneminde Türkiye Almanya ilişkileri incelenecektir.

AKP siyasi merkez anlayışını yeniden düzenlemek istemiştir. AKP'nin temel amacı devlet-toplum ilişkilerini düzeltmek ve hizmet yoluyla toplumsal sorunlara çözüm aramak olmuştur. AKP bu bağlamda değişim olgusunu benimseyen, küreselleşmeye olumlu bakan, AB normlarıyla uyumlu, IMF ile sorun çözücü yapısı benimseyen bir siyaset anlayışı benimsemiştir.

AKP dönemi dış politikası ulusal çıkar, güç, güvenlik, dış politika ve saygınlık temeli üzerine dayalı olarak şu unsurları hedef alarak hareket etmektedir.

- Çok yönlü dış politika
- Kriz odaklı değil vizyon odaklı politika
- Komsu ülkeler ile sıfır problem
- Medeniyet ittifakı ekseninde dış politika (www.akparti.gov.tr ,(24 Şubat 2012)).

AKP yıllardan beri siyasette alışkanlık haline gelen statükoculuğu yıkmayı hedeflemiş ve başta komşularıyla olmak üzere, tarihsel, bölgesel, ekonomik ve güvenlik açılarından önemli bağlara sahip olduğu ülkelerle ilişkilerini geliştirmeyi amaçlamış ve Türkiye'nin siyasal sorunlarının uzlaşma anlayışı ile oluşturulan bir dış politika izleyerek dünyaya açılmayı hedeflemiştir.

Yine AKP, "Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur", "Türkiye üç tarafı denizlerle dört tarafı düşmanlarla çevrilidir" gibi kalıplaşmış düşünceleri ortadan kaldırarak Balkanlara, Ortadoğu'ya, Kafkaslara, Karadeniz'e, Asya'ya kadar yayılcı bir politika izlemiş ve bu durumda AKP'nin sadece Batıya dönük bir dış politikasının

olmadığını ve çok boyutlu bir dış politika siyasetini benimsediğini göstermektedir (<http://www.tbdd.org>,(24 Şubat 2012)).

Ayrıca AKP, Türkiye'ye daha önceden biçilmiş olan köprü ülke tanımlamasını yıkararak merkez ülke konumunda rol almaya başlamıştır. Bu bağlamda komşuları ile daha sıkı ilişkiler içerisine girmiş, tehdit olarak gördüğü komşularıyla stratejik ortaklık çerçevesinde diplomatik yöntemlerle çözülmeye çalışılmıştır. İslam ülkeleriyle yakın ilişkiler kurulmuş, Türk Devletleriyle ilişkilere daha fazla değer verilmiş, Ortadoğu'da ve İslam ülkelerinde merkez ülke olarak liderlik yapma olanağını oluşturmaya çalışılmıştır. Kıbrıs sorununda barışçıl yolları benimsemiş ve müzakereleri desteklemiştir. Komşularıyla sıfır problem stratejisi doğrultusunda Yunanistan ile ilişkiler iyileştirilmeye çalışılmıştır. Yine Rusya ile ilişkiler düzeyli bir seviyeye ulaştırılmaya çalışılmış ve özellikle geçmişteki muhafazakâr partilerin aksine AB ile ilişkileri geliştirmeye ve AB'ye girmek için müzakerelere devam etmiştir. İncelediğimiz Almanya ile geçmişte de olduğu gibi ilişkiler sıkı tutulmaya çalışılmış özellikle ekonomik ve ticari alanda ilişkiler son yıllarda üst seviyelere ulaşmıştır.

Ahmet Davutoğlu, AKP'nin ilk dönemlerinde perdenin arkasında yer almasına rağmen dış politikada aktif adımlar atılmasının mimarı olarak gösterilmektedir. Ahmet Davutoğlu'nun kullandığı dış politika araçlarını ise aşağıdaki unsurlar oluşturmaktadır. Bunlar;

- Bütüncül ve aktif dış politika yürütmek,
- Kriz dönemlerinde zamanında müdahalede bulunmak,
- Hem olaylara hem de bu olayların taraflarına eşit mesafede politikalar oluşturmak ve uygulamak,
- Sermaye gruplarının ve tüm sivil kuruluşlarının yeni aktörler olarak görülmesidir (Oğuzlu, 2009; 44).

Ahmet Davutoğlu dış politikaya farklı açılardan bakmıştır. Davutoğlu; dış politikanın yapımı sürecinde strateji de eksiklikler olduğunu belirtmiştir. Bunun nedeni olarak, sabit (coğrafik, demografik yapı ve tarih) ve potansiyel (askeri, ekonomi ve teknoloji) verilere bakış açılarının tutarsızlık ve bu verilerin analizindeki eksiklikleri göstermiştir. Davutoğlu stratejideki bu eksiklerin aşılması gerektiği vurgulanmış ve

bunun içinde ulusun siyasi kültürüyle dış politika yapımı arasındaki uyumun yeniden ayarlanmasına bağlamıştır. Yine Davutoğlu, dış politika stratejilerini belirlerken tek bir eksene göre tanımlamanın ufuksuzluk olduğunu belirtmiş, bir iç tehdide göre tanımlamayı ise rakip ülkelere bir koz sağlayacağını belirtmiştir (Davutoğlu, 2001; 60-64).

Davutoğlu, Türkiye'nin aktif bir dış politika izlemesi ve merkez ülke olma rolünü üstlenmesi gerektiğinin vurgulamış, bunun ancak beş temel unsurun oluşturulmasıyla gerçekleşeceğini vurgulamıştır. Bunlar;

1- Özgürlük ile güvenlik arasında bağlantının kurulması; 11 Eylül saldırılarıyla dünyada küresel aktörler, sivil toplum kuruluşları, akademik camia güven ağırlıklı bir söylem oluşturmuştur. Fakat Türkiye'de böyle bir durum yaşanmamıştır. Bu dönemde, güvenliğini riske etmeden, sürekli demokratikleşme paketleriyle özgürlük alanını genişleten tek ülke Türkiye olmuştur. Biz Türkiye olarak bunu gerçekleştirdiğimiz ve iç siyasal meşrutiyeti dengeli bir özgürlük ve güvenlik anlayışı ile harmanlarsak Türkiye diğer bölgelere model ülke olacaktır. Böylece Türkiye coğrafi, tarihi ve yeni aktif dış politikasıyla merkez ülke haline gelecektir.

2- Komşularla sıfır problem ilişkisi; Komşu ülkelerle ilişkilerin sıfır problem noktasına getirilmesi ile birinci unsurun birleşmesiyle temel hedefe ulaşılmasını sağlayacaktır. Daha öncede belirttiğimiz gibi geçmişte algılanan Türkiye'nin etrafı sürekli düşmanlarla çevrilidir anlayışı yıkılmış olacak ve ilişkiler en iyi seviyeye getirilecektir.

3- Çok boyutlu ve çok kulvarlı dış politika; Günümüzde uluslararası ilişkilerin ön planda tutulduğu bir dönemde, Türkiye'nin statik (duruk, hareket etmeyen) ve tek parametrelili bir politika yürütmesi mümkün değildir. Türkiye, problem yaratmayan aksine problem çözücü, bölgesel ve küresel barışa katkı sağlayan bir ülke olmalıdır. Türkiye'nin değişik kulvarlarda çok boyutlu bir politika izlemesi gerekir.

4- Yeni bir diplomatik üslup; Türkiye bu unsurla daha önceden tanımlanan köprü olma rolünden çıkarak, merkez ülke olarak hareket etmeye başlamıştır. Yeni diplomatik anlayış ile anlatılmak istenen temel düşünce, Doğu kimliğinden utanmadan, o kimlikle yüzleşip bu kimlik etrafında yeni çözümler oluşturan, Batı da ise, Batının temel kavramlarını özümsemiş, Avrupalı bir bakışla geleceğini tartışabilen ve planlayabilen

bir ülke olmaktır. Bu unsurun gerçekleşmesi için de sadece siyasi ve bürokratların değil, aydınlarımızın ve işadamlarımızın da yardımları gerekmektedir.

5- Ritmik diplomasiye geçmek; Statik diplomasi anlayışından dinamik şartlara geçmeyi amaçlamıştır. Bu da tüm olumsuzluklar ve durgunluklara rağmen diğer ülkelerle sürekli olarak iletişim halinde olup, ülke ziyaretlerinin karşılıklı olarak yapılması ve böylece ilişkilerin güçlendirilmesi amaçlanmıştır. Bir değerlendirme yapacak olursak, Türkiye hükümetinin sürekli olarak diğer ülkelerle ziyaret halinde olması, Suriye Devleti'nin yaklaşık 60 yıldır yapılmayan ziyaretinin Esad tarafından yapılması, Avrupa Birliği Komisyonunun yaklaşık 40 yıl aradan sonra Başkanı Prodi'nin Türkiye'ye gelmesi, ABD'nin Başkanı Bush'un Türkiye'ye ziyarete gelmesi ritmik diplomasi anlayışının başarısına örneklerdir (Palabıyık, 2012; 739-741).

Davutoğlu,

Bu unsurların gerçekleşmesiyle ne Avrupa ile ilişkilerimiz Amerika'ya alternatif, ne komşu ülkelerimiz ile ilişkilerimiz Avrupa'ya alternatiftir. Bunların hepsini büyük bir resmin içinde birbirlerini tamamlayan faktörler olarak görürsek, biz gerçek anlamda bir stratejik vizyon geliştirebiliriz (Radikal, 14 Mart 2011) demiştir.

Davutoğlu'nun Dışişleri Bakanı olarak göreve gelmesiyle stratejik derinlik anlayışı iyice kendini hissettirmeye başlamıştır. Bu kapsamda yukarıda değindiğimiz tüm temel unsurlar uygulanmaya konulmuş ve sonuçları alınmaya başlanmıştır. Davutoğlu'nun Ortadoğu, Balkan, Kafkasya ve AB politikalarındaki başarısı uluslararası arenada da kendini göstermiştir. Davutoğlu'nun özellikle Ortadoğu politikasından dolayı Amerika ve Avrupa tarafından "Yeni Osmanlı" olarak adlandırılmış ve Türkiye'nin rotasının Doğu'ya çevrildiğini, Türkiye'nin Batı'dan koptuğunu ve Türkiye'nin bir hegemonya düşüncesi benimsediğini öne sürmüşlerdir. Davutoğlu ise bu durumu şöyle açıklamaktadır.

Bizim Balkanlara ve Ortadoğu'ya karşı yürüttüğümüz dış politikanın Amerika ve Avrupa'yı rahatsız etmesinden dolayı bazı kesimlerce bu konular ortaya kasıtlı olarak çıkartılarak Türkiye'nin aktif siyasetinin önünü kesmek ve dış politikasını sadece tek yönlü olması amaçlanmıştır (Batur, 2009) demiştir.

Maalesef kendi ülkemizin bazı aydın kesimleri de bu düşünceleri savunmuş ve daha da ileriye giderek Türkiye'de eksen kayması oluşuyor düşüncelerini ortaya atmışlardır. Aslında temel nokta Türk dış politikasının Davutoğlu döneminde göstermiş

olduğu başarıyı ortadan kaldırmaya çalışmak, Türkiye'nin merkez ülke olmasını engellemek, Türkiye'de AKP döneminde sağlanan istikrarın tekrardan bozulması amaçlanmıştır. AKP, eksen kayması söylentilerinin aksine, AB uyum yasaları ve müzakerelerini en kesin ve somut şekilde yerine getirip uygulayan parti olmuştur.

Davutoğlu, “ Hattı diplomasi yoktur, sathı diplomasi vardır, o satıh bütün dünyadır”(Türkmen, 2010) sözüyle Türk dış politikasının yeni bir güçlendirilmiş yapıya kavuştuğunu ve Türk diplomasisini, tüm dünyada etkin olarak bulunmasının zorunlu olduğunu vurgulamıştır.

Davutoğlu'nun bu şekilde aktif, yayılcı, dünya düzeninde merkez ülke olmayı hedefleyen dış siyaset anlayışı temelindeki düşüncelerin uygulanmaya konulması için fırsat ve uygun koşullar yaratan ve her türlü yardım desteği sunan kişi olan Recep Tayyip Erdoğan'ın rolü tabi ki de göz ardı edilemez.

6.1. SİYASİ İLİŞKİLER

Türkiye ile Almanya arasındaki ilişkiler I.Dünya Savaşından itibaren hiçbir sorun yaşamamış, küresel sorunlarda işbirliği yapılmasına rağmen siyasi ilişkiler gereken seviyede olmamıştır. AKP'de özellikle Almanya ile ticari, ekonomi, kültürel ve turizm alanlarında çok iyi ilişkilerin olmasına rağmen siyasi alanda ilişkilerin istenilen seviyeye gelmesi için mücadelede bulunmuştur.

AKP, 2004 yılında Brüksel Zirvesinde Türkiye'nin AB'ye tam üyeliği için imza atan Almanya'nın bu imzaya sahip çıkması için mücadele etmektedir. Fakat Angela Merkel'in Almanya'nın başına geçmesiyle Brüksel'deki tam üyelik anlayışı “’imtiyazlı ortaklık” modeline dönüşmüştür. Bu durumda Türkiye ile Almanya arasında özelliklede siyasi ilişkilerde bir soğukluk oluşturmuştur. Eski dönemlerdeki ittifaklar, işbirlikleri iyice dondurulmuştur. Merkel'li Almanya ile Türkiye'nin AB üyeliğinin mümkün olunamayacağı olgusu oluşmuştur.

Başbakan Erdoğan,

Almanya'da yaşayan yaklaşık 3 milyon Türk vatandaşının ikili münasebetlerinde diğer ülkelere göre ilişkilerin daha derinden hatta iç politikaları etkileyecek bir durumda olmuştur. Yoğun ve karmaşık bir yapıda bulunan ilişkilerin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için Almanya ile birçok alanda düzenli istişareler oluşturulmuştur. Türkiye ile Almanya arasında

sadece iki planda değil, aynı zamanda Avrupa düzeyinde ve uluslararası güvenlik alanında Almanya ile işbirliğimizin temelini NATO ittifakının teşkil ettiğini, ayrıca iki ülkenin Avrupa Konseyi, AGİT gibi Avrupa teşkilatları bünyesinde işbirliği içerisinde olunmuştur (Amı,2010;) demiştir.

Başbakan Erdoğan Türkiye ile Almanya arasındaki siyasi ilişkilerin neden geçmişteki gibi iyi ilişkilerin tam anlamıyla yaşanmadığını, Merkel'in yaptığı çok kültürlülük politikasının tamamen ortadan kaldırılması, Almanya'daki entegrasyon politikalarının farklılaşması ve çifte vatandaşlığın sonlandırılmasına bağlamıştır. Türkiye tarafından bu durum bir asimilasyon olarak algılanmıştır. Yine iki ülke arasındaki Kıbrıs sorunu yaklaşımlarının farklılıkları ilişkilerin gerilmesine ve durgunlaşmasına neden olmuştur. Siyasi ilişkilerin bu seviyede olmasının AKP yönetimindeki Türkiye'nin değil, Merkel yönetimindeki Almanya'nın tutunduğu siyasi politika neden olmuştur.

Merkel ise Almanya ile Türkiye arasındaki sorunların en önemli sebebi olarak, "kültürel faktörleri öne sürmektedir". Almanya'daki her ekonomik durgunluk döneminde ve yükselen göçmen işçiler fobisinde en büyük neden olarak Türkler gösterilmektedir. Ayrıca 11 Eylül saldırılarıyla birlikte oluşan İslam korkusu da bu sorunları tetiklemiştir.

Dönemin Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün Berlin'de Merkel ile yaptığı görüşmede Merkel'in imtiyazlı ortaklık hakkında hiç konuşmamış ve Türkiye'nin AB üyeliği konusunda fikrinin ne olduğu hakkında da görüş bildirmemiştir. Bu görüşmede göze çarpan en önemli durum, Merkel'in, "Türkiye ile iyi ve yoğun ilişkiler kurulması dileği" olmuştur. Ayrıca AB'ye üye bir ülke olan Almanya'nın hükümet programında ilk defa Türkiye için AB'de farklı bir statünün öngörülebileceği yazmaktadır. Bu ifadeden, Türkiye'nin Almanya'ya karşı dikkatli olması gerektiği, eğer dikkatsiz, plansız ve aceleci bir tutum izlenirse Merkel'in Türkiye'nin AB yolunu kesebileceği anlaşılmaktadır.

Dışişleri Bakanı Davutoğlu'nun, Türkiye'nin geleceğini Avrupa'da gördüğünü ve AB ile en kısa zamanda bütünleşeceğini bunun da Almanya ile siyasi ilişkiler tutarlı ve iyi ilişkiler kurularak sağlanacağını vurgulamış ve uygulamaya başladığı aktif siyasetini Almanya'ya karşıda uygulamaya başlamıştır. Bu dönemden itibaren karşılıklı olarak iki ülke arasında ziyaretler başlamıştır.

Alman Cumhurbaşkanı Christian Wulff'un 2010 yılındaki Türkiye ziyareti ile 10 yıl aradan sonra Cumhurbaşkanı seviyesindeki ilk resmi ziyareti gerçekleştirmiştir. Wulff Türkiye'ye AB müzakere sürecinde destek vermiştir. Başbakan Merkel'in çok kültürlü toplum anlayışın tamamen ortadan kaldırması, göçmenlere, özellikle Türk ve Müslüman göçmenlere ağır hakaretler yapıp, önlerine yasal olarak kısıtlamalar ve zorunluluklar getirilmiştir. Tüm bu olumsuz uygulamalara rağmen Cumhurbaşkanı Wulff göçmenlerin uyumu konusunda olumlu mesajlar vermiştir. Wulff Almanya'nın birleşmesinin yirminci yılı kutlanırken (2010) yaptığı konuşma ile "İslam da Almanya'ya aittir" ifadesi göçmenlere karşı tutumunu açıkça belli etmiştir. Wulff Bu tavrı ile Türkiye Almanya arasındaki ilişkilerin gelişmesinin zeminini hazırlamıştır.

Wulff'un ziyaretiyle Türkiye'nin AB üyeliği gündeme getirilmiş, üyelik müzakerelerinin yavaş ilerlemesinden dolayı Almanya'dan destek istenmiştir. İki ülke arasında uygulanan vize konusu görüşülmüş ve kaldırılması için taleplerde bulunmuş vizenin kaldırılması ile ilişkilerin gelişeceği savunulmuştur.

2010 yılında Almanya Dışişleri Bakanı Guido Westerwelle'nin Türkiye'yi ziyareti sırasında Dışişleri Ahmet Davutoğlu ile yaptığı görüşme sonrasında yapılan ortak basın toplantısında,

Türkiye ile Almanya'nın herhangi bir ikili ilişki olmadığını, çok özel istisnai özelliğe sahip olduğu vurgulanmıştır. Her şeyden önce köklü bir tarihe sahip olduğu belirtilmiştir. Türkiye ve Almanya'nın yüzyıllardır, özellikle de son yüzyılda birçok konuda birlikte hareket etmiş ve çok güçlü bir stratejik işbirliğinde bulunmuş iki dost ülke olduğu söylenmiştir (Dışişleri Bakanlığı).

İki ülke arasında insani ilişkilerin varlığı, Almanya'daki yaklaşık üç milyon vatandaşımız ve Türkiye'de yıl boyunca kalan Almanlar ilişkileri iyice yoğunlaştırmaktadır.

İki ülke arasında günümüzde birçok uluslararası alanda, bölgesel konularda, küresel konularda ortak stratejik bakış açılarının olduğu, birlikte küresel barışa katkı sağlayacak, potansiyeli yüksek iki büyük oldukları belirtilmiştir.

İkili ilişkilerde daha yoğun bir istişare sağlanabilmesi için işbirliği mekanizmasının kurulması kararlaştırılmıştır. Bu mekanizma kısa sürede hayata geçirilecek ve her alanda, ikili, bölgesel, AB ile ilgili konular olmak üzere bütün

konular üzerinde Türkiye ile Almanya arasında düzenli ve planlı işleyen, kapsamlı bir siyasi ilişki yapısı kurulmuş olacaktır.

Önümüzdeki dönemlerde üst düzey ziyaretler artırılarak, Almanya'daki Türklerin karşılaştığı sorunlar ele alınacak ve bu sorunlar iki ülkenin de ortak sorunu olarak algılanmaya başlanacaktır.

Ayrıca Merkel tarafından sürekli önümüze çıkartılan Kıbrıs konusunun, Türkiye ile Almanya ve AB ilişkilerinde bir engel olamayacağına iki taraf olarak karar verilmiş ve Kıbrıs'ta kalıcı ve adil bir barışın sağlanabilmesi için Almanya'dan aktif destek istenmiştir.

Almanya Dışişleri Bakanı Guido Westerwelle ise,

Türkiye'nin stratejik bir anahtar, bir kilit ülke, iyi bir dost ve ortak olduğunu vurgulamıştır. İki ülke arasında toplumsal ilişkilerin siyasi ilişkilerin yönlendirilmesinde ve güçlenmesinde etkili olduğu belirtilmiştir (Dışişleri Bakanlığı).

Türk-Alman ilişkileri Almanya açısından stratejik bir ilişkidir ve Türkiye'nin çok önemli kilit konumu bulunmaktadır. Birçok uluslararası sorunun çözülmesinde Türkiye bir kilit konuma sahip olan bir ülkedir. Dünyadaki sorunlu bölgeler incelendiğinde, bu sorunlar üzerinde Türkiye'nin çok belirleyici bir konumu olduğu söylenebilir, bu durumu da özellikle Dışişleri Bakanı Davutoğlu ve ona bu imkânları sağlayan AKP Hükümeti'nin katkısını unutmamak ve katkıların devam etmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Biz Türkiye ile müttefikiz, uluslararası kuruluşlarda ortağız. Aynı ortak menfaatler için biraraya geliyoruz. Almanya olarak Türkiye ile ilişkilerin çok iyi şekilde gelişmesi yönünde hareket etmeye çalışmaktayız. İkili siyasi ilişkilerin güçlenmesiyle, eğitim, ekonomi, ticari gibi alanlarda ilişkilerin iyiye gidip kuvvetlenmesine zemin hazırlamaktadır. Almanya ve Türkiye'deki insanlar son yıllarda siyasi, ekonomik ve kültürel olarak daha önce belki hiç olmadığı kadar yakınlaşmıştır (Dışişleri Bakanlığı, 2010).

Yine bu dönemde AKP Milletvekili Akif Çağatay Kılıç, Almanya Dostluk Grubu Başkanı olarak bu durumu "yakın ticari ve sosyal ilişkilerimizin olduğu

Almanya ile siyasi ilişkilerimizin en üst seviyeye çıkarmak arzusunda olduklarını ifade etmiştir’’ (TBMM Alman Dostluk Komisyonu, 2011).

Başbakan Erdoğan Türkiye’den Almanya’ya iş gücü göçünün 50.yılı nedeniyle (2011) Merkel tarafından Berlin’ de düzenlenen etkinliğe katılmıştır. Erdoğan, Hükümet olarak Almanya ile çok boyutlu ilişkilerimizi her alanda çeşitlendirerek gelişmesine ve özellikle siyasi ilişkilerimizin kuvvetlendirilmesine büyük önem verdiklerini belirtmiş ve son dönemlerde artan üst düzey ziyaretlerle de bu ilişkilerin güç kazandığını vurgulamıştır.

Türkiye ve Almanya ilişkilerindeki en önemli noktalardan birini insani bağların oluşturduğunu söyleyen Erdoğan, devamında şunları ifade etmiştir.

Son 50 yıl içinde Almanya’ya gitmiş olan ve bugün toplam sayıları yaklaşık 3 milyonu bulan vatandaşımız var. Türk kökenli Alman vatandaşları iki ülke arasındaki dostane ve güçlü ilişkilerin pekişmesinde çok önemli bir rol oynuyor. Başlangıçta misafir işçi olarak Almanya’ya giden vatandaşlarımız daha sonra orada artık kalıcı hatta Alman vatandaşı olmak suretiyle Alman ekonomisinde, Alman siyasetinde, Alman eğitim-öğretim alanında çok çok önemli yerler aldılar ve Almanya’ya bir çeşitlilik kazandırdılar aynı zamanda. Avrupa ülkeleri arasında Türklere ve Türk kökenlilere ev sahipliği bakımından birinci sırada yer alan Almanya’daki Türk iş gücü, bu ülkeye göçün 50. yılında misafir işçi kimliğini artık geride bırakmıştır. Dördüncü kuşak şu anda geçtiğimiz dönemde çok daha farklılık ve zenginleşerek devam eden bir süreç oluşturmuştur. Bugün Almanya’da yıllık ciroları 35 milyar avroya ulaşan 70 bini aşkın Türk şirketi bulunuyor. Bunlardaki istihdam 370 bine neredeyse ulaşmış durumda. Türk toplumunun Almanya’da yaşamın her alanında yapmakta olduğu önemli katkılardan dolayı şüphesiz ki biz de mutluluk duyuyoruz. Almanya’daki Türk toplumunun iki ülkenin ortak kazanımı olduğuna samimiyetle inanıyor ve bu köprünün güçlenerek devamı şüphesiz ki Almanya-Türkiye ilişkilerini çok daha farklı, olumlu istikamette zemine taşımaktadır (<http://www.akparti.org.tr>, (08 Mart 2012)).

Açıklamasını yaparak ilişkilerin gelişip güçlendiğini ve daha sağlam zeminler üzerine oturduğu belirtilmiştir.

Almanya Dışişleri Bakanı’nın Gazze yardım konvoyuna yapılan saldırılardan sonra, Türkiye’nin uluslararası arenadaki rolünü bu olaydan bağımsız olarak değerlendirmesi gerektiğini vurgulamış. Türkiye’nin küresel sorunlara karşı etkili bir yere sahip olduğunu, bu nedenle Almanya olarak Türkiye ile çok daha yakından ilgilenmemiz gerektiğini savunmuştur. Yine Almanya Dışişleri Bakanı, başta Türkiye olmak üzere tüm İslam âleminin 30 Ağustos’taki Ramazan Bayramını kutlamıştır.

Almanya Dışışleri Bakanı Guido Westerwelle'nın tüm olumlu yaklaşımlara rağmen akıllara takılı soru ise, koalisyon ortağı olan Angela Merkel'i "imtiyazlı ortaklık" fikrinden vazgeçip vazgeçmeyeceğidir.

AKP hükümeti döneminde Almanya ile oluşturulan siyasi ilişkiler özellikle iki ülkenin üst düzey ziyaretleriyle güçlenmiştir. Fakat Merkel'in Türklere ve Türkiye'nin AB'ye karşı tutunduğu tavır bu ilişkilerin kimi zaman duraklamasına neden olmuştur. Görünen o dur ki Merkel'li Almanya'nın Türkiye'nin AB yolundaki siyasetine bir köstek olacağı, Almanya'daki Türklere karşı yasaları iyice ağırlaştıracağı aşikârdır.

6.2. EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLER

Türkiye ihracatının %'16'sını, ithalatının ise %13'ünü Almanya ile yapmaktadır. Bu ticaret hacmi ile Almanya yıllardır Türkiye'nin en önemli ticaret ortağıdır. Almanya İhracatımızda ilk sırada ve ithalatımızda ise ikinci sırada yer alır. Almanya ile ihracatımızda tekstil, konfeksiyon, otomotiv ve yedek parça, elektronik ve tarımsal ürünler, ithalatımızda ise çeşitli makineler, elektrik ve elektronik ürünler, otomotiv ürünleri, sanayide kullanılan diğer hammadde ile yarı mamuller, demir çelik ürünleri, eczacılık ürünleri ile plastik ürünleri oluşturmaktadır (Demirel, 2009; 4).

AKP döneminde Türkiye ile Almanya arasındaki ikili ticaretin gösterdiği gelişim, bu iki ülke arasındaki ekonomik değişimin her iki ülke için giderek artan önemini vurgulamaktadır. 2003 yılında iki ülke arasındaki ticaret her iki yönde de, bir önceki yıla göre büyük artış gösterdi. İki ülke arasındaki ticaret hacmi 2003'te ilk kez 16 milyar Euro gibi bir rekora ulaşmıştı. Türkiye'nin Almanya'ya ihracatı 7,2 milyar Euro, Almanya'dan ithalatı ise 9 milyar Euro'ya ulaşmıştı. Hem Türkiye'nin Almanya'ya ihracatı, toplam ihracat içerisindeki yaklaşık %16'lık payını, hem de Türkiye'nin Almanya'dan ithalatı, toplam ithalat içerisindeki %13'lük payını korumuştur (KTO, 2007; 26).

Türkiye'de yatırım yapan en fazla yabancı firma da yine Almanya yapılıdır. Yıllar içerisinde Alman şirketlerinin Türkiye'deki yan kuruluşları ve Türk-Alman ortak işletmelerinin sayısı 1000'i aşmıştır. Almanya'nın Siemens ve Mercedes-Benz gibi dünya çapındaki firmaları Türkiye'deki üretimlerini yıldan yıla arttırmıştır. Yine 2002

yılında Bosch firması Bursa'da yeni bir dizel enjektör üretim merkezi açmış, M.A. N. Ankara'daki modern yolcu otobüsleri üretim tesisini genişletmiş, Fraport ise Türkiye'nin en fazla yolcu trafiğine sahip olan Antalya Havalimanı Terminalini işletmektedir.

Dönemin Almanya Federal Başbakanı Schröder ve Türkiye Başbakanı Erdoğan 2004 yılında Adana/Yumurtalık'ta, Alman (STEAG) firmasının 1,5 milyar Euro yatırım yaptığı, Türkiye'nin en büyük termik santralinin açılışını yapmışlardır. Alman firmaları Türkiye'de uzun süreli bir yükümlülük altına girmişlerdir. Bu firmalar Türkiye'yi nitelikli ve çalışkan iş gücü ile Avrupa ve Ortadoğu pazarlarına rahat ulaşım yollarının verdiği avantajlardan dolayı bir yatırım alanı olarak görmüşlerdir. Ayrıca Türk hükümetince başlatılan ekonomik reformların uygulamaya geçeceğine güvenilmiştir.

AKP döneminin daha ilk hükümeti döneminde yürütmüş olduğu ekonomik reform çalışmaları kapsamında özellikle Almanya tarafından Türkiye tam bir yatırım merkezi olarak görülmüş ve bu konuda çalışmalarını hızlandırarak çeşitli temaslarda bulunulmuştur. Ekim 2003'te Bavyera'dan gelen bir ekonomi heyeti Türkiye'de yeni iş bağlantıları yapmıştır. Yine 2004 yılında Almanya'dan Alman Sanayicileri Birliği Başkanı Michael Rogowski başkanlığında üst düzey sanayiciler heyeti İstanbul ve Ankara'yi ziyaret etmiş ve yatırım ilişkileri kurmuşlardır (Kaynak; Ankara Almanya Büyükelçiliği).

Türk yatırımlarının Almanya'da daha fazla yer almasının teşviki için Almanya Federal Yurtdışı Yatırım görevlileri 2003 yılından itibaren İstanbul başta olmak üzere Türkiye'nin sanayi kentlerine gelerek Almanya'da yatırım yapmayı planlayan Türk şirketlerine Almanya'nın ekonomi ve yatırım alanlarında bilgi vermekte ve AB ülke pazarlarına ulaşmaları için aracılık yapmaktadır.

Türkiye ve Almanya arasındaki ekonomik ilişkiler AKP döneminde, daha önce olmadığı kadar iyi yolda ilerlemiş ve ilerlemeye devam etmektedir. Yapılan incelemeler sonucunda Türkiye'ye yapılan yatırımların özellikle son 3 yılda gerçekleştiği belirtilmiş ve ayrıca Türkiye'de olan Alman yatırımcıların büyük çoğunluğu Türkiye'deki yatırımlarını geliştireceklerini açıklamıştır. Aynı zamanda 2006'dan itibaren Almanya'ya yapılan ihracatımız her yıl artış göstermektedir. Özellikle tekstil ve konfeksiyon alanlarında ihracatta yüksek artışlar görülmüştür (KTO, 2011;14).

İki ülke arasında 2008 yılında yaklaşık 31,6 milyar Dolar ticaret hacmi olmasına rağmen 2009 yılında ki ekonomik krizin gölgesinde bu ticaret hacmi yaklaşık 23,8 milyar dolara düşmüştür. Devam eden yıllarda ise tekrar artışa geçmiş günümüzde ise 30 milyar doların üzerine çıkmıştır (Kaynak; Ekonomi Bakanlığı verileri).

Başbakan Erdoğan, Almanya'nın Türkiye'nin en büyük ticari ortağı olduğunu, yaklaşık 30 milyon dolarlık ticaret hacmine ulaştığını, bu ekonomik ve ticari ilişkilerin artarak geliştirilmesi için Başbakan Merkel ile görüşüldüğünü ve her türlü sorunu çözmek için hazır olduklarını belirtmiştir.

Başbakan Yardımcısı Ali Babacan, Türkiye ile Almanya'nın ekonomi ve ticari ilişkileri üzerine bir değerlendirme yaparak,

Almanya'nın, Türkiye'nin 1 numaralı ticari ortağı olduğunu, Almanya ile ticari hacmimizin geçen 2010 yılında 30 milyar dolara yaklaştığını, 2011'in ilk 8 ayında da 25 milyar doları aşmış durumda olduğunu, Türkiye'de son rakamlara göre yaklaşık 4700 Alman şirketinin faaliyet gösterdiğini ve yaklaşık 4,6 milyar dolara yaklaşan bir yatırım olduğunu (Habertürk, 31 Ekim 2011) belirtmiştir.

AKP hükümeti, dünyanın beşinci büyük ekonomisine sahip olan Almanya ile dünyanın onaltıncı büyük ekonomisine sahip Türkiye arasındaki ilişkilerin potansiyelinin çok daha büyük olduğuna inanmıştır. İki ülke arasında birbirini tamamlayan unsurların olduğunu benimsemiş. Türkiye ve Almanya'da ekonomik ve ticari olarak eksikliklerinin olduğu kabullenilmiş ve bu eksikliklerinin giderilmesi için iki ülkedeki sanayi ve işadamlarının aktif olarak rol almasını savunmuştur.

Yine AKP hükümeti, Türkiye ve Almanya arasında mali konulardaki görüşlerin de büyük ölçüde uyuştüğünü, Almanya'nın Euro krizinden ancak güven ortamıyla çıkılabileceğini savunmuş, AKP hükümetinin Türkiye'deki uyguladığı sistemle örtüştüğü belirtilmiştir. Almanya ve Türkiye'nin dünyadaki tüm olaylara rağmen önemli bir büyüme yakalayan ülkeler olduğunu söylemiştir.

Almanya ile ihracatımızda çeşitli sorunlarla karşılaşmıştır. Bunlar;

- Almanya'nın vize uygulamaları
- İlaç kalıntıları
- AB mevzuatı
- Bazı ürünlerde alınan yüksek vergi oranları

- Türk malı imajı
- Firmamızın kurumsal yapısındaki eksiklikler
- Pazarın özelliklerinin dikkate alınmadan hareket edilmesidir

Bu sorunların siyasi ilişkiler ile ilgili olanların vize uygulaması dışındaki sorunlar AKP hükümeti döneminde çözülmeye başlanmıştır. Vize uygulamaları ile ilgili de çalışmalar sürdürülmektedir.

Tablo 8: 2002-2011 Arası Türkiye-Almanya Dış Ticareti (milyon dolar)

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	HACİM
2002	5.869	7.042	12.9
2003	7.485	9.453	16.9
2004	8.785	12.516	21.2
2005	9.455	13.634	23
2006	9.686	14.768	24.4
2007	11.993	17.540	29.5
2008	12.952	18.687	31.6
2009	9.783	14.097	23.8
2010	11.453	17.529	28.9
2011	13.960	22.985	33.4

Kaynak: T.C. Dış Ticaret Müsteşarlığı

AKP döneminde Türkiye Almanya ilişkilerinde ihracat hacmi 2002 yılından günümüze kadar hep yükseliş göstermiş, sadece 2009 yılında dünyadaki ekonomik krizin etkisiyle düşüş göstermiş, fakat bu düşüş bile çoğu gelişmiş ülkelerin ticaret hacminden daha fazladır. Bu durumdan anlaşılacağı gibi, AKP hükümeti siyasi istikrarın sağlanmasıyla tüm diğer alanlarda (ekonomi, ticari, turizm gibi) da gelişmelerin artacağını göstermiş, yapmış olduğu reformlar ile Türkiye'ye bir yatırım ülkesi olma özelliği katmıştır. AKP hükümeti kriz durumunda nasıl bir politika uygulanacağını ve başarılı olacağını kanıtlamıştır.

Türkiye ile Almanya'daki karşılıklı yatırımlar;

Türkiye'de 2011 verilerine göre yaklaşık 4500 Almanya kaynaklı sermaye sahibi şirket faaliyet göstermektedir. Türkiye'deki yabancı yatırımcılar arasında Almanya birinci sırada yer almaktadır. Dünya'nın tanınmış dev firmaları olan M.A.N, Mercedes-Benz, Siemens, Bosch gibi firmalar yer almıştır. Almanya'nın Türkiye'deki firmaların faaliyet gösterdikleri başlıca sektörler; Tarım, ormancılık, madencilik ve taş ocakçılığı, imalat sanayi, elektrik, gaz ve su, inşaat, toptan ve perakende ticaret, ulaştırma ve haberleşme, sağlık alanlarıdır (Berlin Ekonomi Müşavirliği, 2011; 3).

Almanya'da 2011 verilerine göre yaklaşık 550 (sermayesi 3 milyon Euro'nun üstünde olan) Türk firması faaliyet göstermektedir. Yaklaşık 70 bin civarında Türk işletmecisi vardır ve toplam yatırım yaklaşık 10 milyar Euro civarındadır. Bu işletmelerde yaklaşık 450 bin kişiye istihdam sunulmuştur (Berlin Ekonomi Müşavirliği, 2011; 3).

Almanya'daki Türk işletmecileri; perakende ticareti, otel ve lokantacılık, el sanatları, toptan ticaret, imalat sanayi, inşaat ve diğer hizmetler alanlarında faaliyet göstermektedir. Türk işadamları ekonomik hayatın hemen hemen bütün alanlarında yer almışlardır.

Türkiye ile Almanya arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin bu hızda devam etmesi durumunda çok kısa sürede Türkiye'nin Almanya'nın en önemli ticari partnerlerinden olacağı savunulmuştur.

Türkiye'nin Almanya'ya ihraç ettiği en önemli ürünler;

- Hazır Giyim Ürünleri

- Makine ve Ulaşım Araçları
- Otomotiv Sanayi Ürünleri
- Tarımsal Ürünler
- Dokumacılık Ürünleridir.

Türkiye'nin Almanya'dan ithal ettiği en önemli ürünler;

- Makine ve Ulaşım Araçları
- Kimyasal Ürünler
- Plastik Ürünleri
- Elektrikli Cihazlar
- Eczacılık ürünleridir (Demirel, 2009; 7).

Yine AKP döneminde Türkiye ile Almanya arasında mali işbirlikleri anlaşmasının imzalanması ile Almanya Türkiye'ye yaklaşık 20 milyon Euro mali kredi destekte bulunacaktır. İki ülke arasında ekonomik ve ticari alanda sorun olarak görülen ikili vergilendirme sistemi yapılan anlaşmalarla çözümlenmiştir.

Turizm sektörü de Türkiye Almanya ekonomik ilişkileri açısından önemli bir paya sahiptir. 2011 yılı itibariyle Türkiye'yi yaklaşık 5 milyon turist ziyaret etmiştir. Ayrıca yaklaşık 70 bin Alman vatandaşı da sürekli olarak Türkiye'de ikamet etmektedir (Kaynak; Turizm Bakanı verileri).

6.3. ASKERİ İLİŞKİLER

Almanya, Türkiye'nin en büyük silah alımı yaptığı ikinci ülkedir. Askeri alanda geniş bir sahaya yayılan ortaklık, kara, deniz ve hava kuvvetlerinin pek çok silah ve sistemleri ile bunlara bağlı teknolojileri kapsamaktadır.

Almanya kara kuvvetleri bünyesinde kullandığı en önemli silahlardan olan Leopard tanklarını Türkiye'ye satmaktadır. Bu tankların 2005 yılında Türkiye'ye satışında Almanya'nın bu tankları Güneydoğu Anadolu'da kullanılmamasını istemesiyle oluşan şerh, 2009 yılında imzalanan Savunma İşbirliği Anlaşması'yla kaldırılmıştır.

Türkiye ile Almanya arasında imzalanan muhtırayla, dünyanın en gelişmiş tankları arasında gösterilen Leopard'ların silah sisteminin yapımında Türk mühendisler de görev almaya başlamıştır. Böylece Türkiye daha önceden kurulmuş olan Leopard

Tankı Kullanıcı Ülkeler Birliği'ne girmiştir. Birliğin Türkiye'ye getireceği avantajlar şunlardır;

- Leopard tanklarla ilgili mühimmat, atış kontrol, gece görüş sistemleri ile tüm elektro-optik sistemlerdeki teknolojik gelişmeler takip edilecek.
- Silah sistemini daha etkin hale getirmek için üye ülkelerin yaptıkları çalışma ve araştırma sonuçları alınabilecek.
- Üye ülkeler tarafından tespit edilerek çözümlenen problemler ile çözümleri hakkında bilgi sahibi olunabilecek.
- Üye ülkelerin değişik coğrafyalarda tank kullanımına yönelik edindikleri tecrübelerden istenildiğinde faydalanılacak.
- Leopard tankları için yedek parça tedariki temin edilebilecek (Tulgar, 2006; s.201-02).

Türk Deniz Kuvvetlerinin vurucu unsurlarından olan Meko Tipi fırkateynler olmak üzere, Kılıç sınıfı hücum botları ile Aydın sınıfı mayın gemileri de Almanya ile yapılan anlaşmalar gereği yürütülen projeler kapsamında Almanya'da ve Türkiye'de üretilmektedir (KTO, 2011; 16).

Türkiye ile Almanya arasındaki askeri ilişkiler AK Parti hükümeti döneminde sadece silah alımı ve ortak yapımdan oluşmamıştır. Ayrıca Türkiye ve Almanya arasında kişisel ve kurumsal pek çok ilişki ve yoğun bir üst düzey ziyaret trafiğinden oluşmuştur. İki ülke askerleri barış destekleyen görevlerde hizmetler vermektedirler. Afganistan'ın istikrara kavuşması için ISAF çatısı altında ortak çabalar göstermiştir. Bunun dışında pek çok NATO tatbikatı ile karşılıklı eğitim ilişkileri olmuştur. NATO'nun görev alanı olarak kurulan NRDT-C ile bir Alman askerinin İstanbul'da bir Türk generalinin emrinde görev yapmasına imkân sağlamıştır.

AK Parti hükümeti gerek bölgesel gerekse de ülkesel askeri ilişkilerinde amacı sadece karşılıklı silah alım, satımı olmamış. Bunların üretiminde aktif rol oynamak için mücadele etmiştir. Temel hedefi ise, istikrara katkı sağlayan ve dünya barışını destekleyen projelerde ortak askeri işbirlikleri yapmaktır.

Özellikle savunma sanayinde AK Parti iktidarında önemli gelişmeler yaşanmış ve büyük başarılar sağlanmıştır. Yerli üretime önem verilmiş, yerli tanklar, insansız hava araçları ve ufak uçaklar yapılmış kimileri kullanılmakta kimileri ise teknik ekipman tamamlanmasından sonra yerli sanayisinde yerini alacaktır.

6.4. TERÖR VE TERÖRLE MÜCADELE KONUSUNDAKİ İLİŞKİLER

1980'lerden itibaren Türkiye'de kendini göstermeye başlayan terör özellikle darbeden sonra başta Avrupa ülkeleri olmak üzere teröristler yurt dışına kaçmışlardır. İlerleyen dönemlerde terör Avrupa'nın büyük ülkelerinde boy göstermeye başlamış. Avrupalı ülkeler özellikle Almanya, Türkiye ile ilgili planlarından dolayı bu terör örgütlerine finansman, eğitim, konaklama, silah gibi yardımlarda bulunmuştur.

AK Parti döneminde Almanya terör konusunda çok ciddi girişimlerde bulunmuş, Avrupa ülkelerini bu konuda işbirliğine çağırmış ve terör örgütüne yapılan desteklerin kesilmesi ile ilgili girişimlerde bulunmuş bu konuyu tüm uluslararası görüşmelerde dile getirmiş, hangi ülkelerin nasıl yardım ettiğini açıkça belirtmiştir. Özellikle Almanya'dan yapılan finansman desteklerinin ve ülkedeki terör örgütü faaliyetlerinin durdurulması için ciddi mücadeleler göstermiştir.

AK Partinin yoğun çabaları sonucu Almanya bu konuda daha ileri adımlar atmaya başladı. Özellikle son iki yıl içinde bu konuda ciddi operasyonlar yapıldı. Başta Almanya olmak üzere bütün Avrupa'nın şunu iyi bilmesini isteriz ki, terör örgütü PKK'nın faaliyetleri sadece Türkiye'ye dönük değil, kendileri için de sorun getiren, giderek terör üreten bir duruma gelmiştir. Bu çerçevede özellikle Almanya'dan daha etkin işbirliği ve destek istenmiş, güvenlik ve terörle mücadelede ilişkilerimizin daha da kuvvetlendirilip aktif olarak hayata geçirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Türkiye Hükümet ile güvenlik, terör, terörle mücadele konularında işbirliği yapmayı ve bu işbirliğini daha geniş bir alana yaymayı kararlaştırdıklarını ifade eden Almanya Federal Cumhuriyeti İçişleri Bakanı Thomas De Maiziere, şöyle konuşmuştur;

Türkiye bundan belki memnuniyet de duymuyordur ama ne yazık ki konumu itibarıyla bir transit ülkedir. Teröristlerin Avrupa'dan Pakistan'a veya Afganistan'a geçiş, o ülkelere tekrar Avrupa'ya geçiş için kullandığı ülkedir. Biz bu alanda işbirliği yapmak istiyoruz. Ama Türkiye'ye ayrıca siyasi açıdan Kürt sorununun çözülmesi konusunda ve bu alanda PKK ile ilgili olan konuyu çözmek konusunda destek vermek istiyoruz. AB içinde çok sayıda Kürt insanı

yaşıyor ve bu insanların teröre ne lojistik ne mali ne operasyon açıdan katkı sağlayacak bir girişiminin olmasını arzu etmiyoruz. Almanya'da PKK ile bu bağlamda bir TV yayın organı yasaklamıştır. Hiç kimsenin endişesi olmasın hem Almanya hem AB ülkeleri PKK ile mücadelelerini Avrupa bazında sürdürecektir (AB Komisyonu, 2010).

Bu söylemlere rağmen ve Türkiye'nin, Almanya'ya tüm belgeleri, tüm bilgileri somut delillerle ortaya koymasına rağmen Almanya başta olmak üzere Avrupa ülkelerinde terör örgütünün faaliyetlerine karşı hiçbir müdahalenin olmadığını hatta müsamaha gösterilmeye devam edildiğini söylemek mümkündür. Bu durum da Türkiye'nin terör konusunda yalnız bırakılmasının sadece Türkiye'yi değil, bölgede ve Avrupa'daki tüm ülkeleri yaralayacağı kaçınılmaz bir sonuç yaratacaktır.

Almanya Başbakanı Merkel,' terörle mücadelede Türkiye'ye destek vereceklerini açıklamış, Almanya'nın terörle mücadelede her türlü çabayı göstereceğini belirtmiş ve Türkiye'deki saldırılarda güvenlik güçlerinin yaşamını yitirmelerinden dolayı üzüntü duyduklarını ifade etmiştir.

Merkel'in bu konuşmalarından sonra Başbakan Erdoğan bir açıklama yaparak;

Bölücü terör örgütüne yönelik ortak mücadele azmimizi ortak kararlılığımızı, hukuk içerisinde, demokratik teamüller içerisinde yürütecek olursak, bundan Türkiye de Almanya da kazanacaktır. Ayrıca Almanya'nın doğrudan şiddete vesile olmasa bile bunu gerçekleştirecek derneklerinin olduğunu belirtmiş ve son olarak sadece Almanya'dan 6 milyon Euro mali desteğin terör örgütüne aktarıldığını açıklamış ve Merkel ile diğer Alman makamlarının bu konuya hassasiyet ve ciddiyetle yaklaşılıp ilgilenilmesini umut ediyorum (<http://www.akparti.org.tr>,(20 Mart 2012)) demiştir.

Bu dönemde Almanya hükümeti, Almanya ve Avrupa'da yasadışı faaliyetlere tahammülü olmadığını belirtmiş ve PKK'yı terör örgütü olarak kabul ettiklerini açıklamıştır. Ayrıca Başbakan Erdoğan'ın açıkladığı vakıflar aracılığıyla PKK terör örgütüne mali yardımlar yapılması ile ilgilide bazı yanlış anlaşımaların olduğunu ve bunların çözümlendiğini belirtmişlerdir.

AKP döneminde sadece PKK terör örgütü üzerinde Almanya ile ilişkiler yürütülmemiş, Almanya'da yıllardır devam eden ve Türklerin maruz kaldığı ırkçı saldırıların bitirilmesi için mücadele edilmiş fakat Almanya'daki ırkçı saldırıların önüne geçilememiştir. 2000-2006 yılları arasında yoğun devam eden ırkçı saldırılar daha sonralar kesilmiş fakat 2010 yılından itibaren tekrar ortaya çıkmaya başlamıştır. 2012 yılında gerçekleşen hain ırkçı saldırılar ile ilgili anma törenine Almanya Başbakanı Merkel'de katılmış ve yapılan saldırıları kınamış ve utandığını söylemiştir. Fakat bu konuşmalara rağmen ciddi adımlar gerçekleştirilmemiştir.

AKP iktidarında Türkiye ile Almanya arasında terörle mücadele kapsamında çözülmeye çalışılan terör sorunu, AKP'nin tüm çabalarına rağmen maalesef Almanya tarafından bu konuda aynı çaba ve mücadele görülmemiştir. Bu durumda günümüzde yaşanan olayların devam etmesinden de rahatlıkla anlayabiliriz.

6.5. EĞİTİM İLİŞKİLERİ

AK Parti iktidarı, Almanya'da yaşayan Türklerin benliklerini kaybetmeden Almanya'ya entegrasyon döneminin gerçekleşmesi gerektiğini savunmuş bu nedenle Almanya'da Türkçe dili eğitiminin artırılmasını talep etmiş ve herhangi bir ayrımcılığa uğramadan Türklerin eğitim hayatlarını sürdürmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Almanya hükümeti ise çok sayıda Türk-Alman okulunun ve Türk Öğretmeninin olduğunu belirtmiştir. Almanya'nın üzerinde durduğu temel nokta ise, Almanya'da Almanca bilmeyen kişilerin yaşamasının uygun olmayacağıdır. Yaşadıkları ülkelerin dillerini bilmek zorunda olduklarını ifade etmişler ve bunun bir asimilasyon olmadığını, o ülkeye entegrasyon sürecinin temel şartı olduğunu belirtmişlerdir.

Bu görüşlerden sonra oluşturulan ortak bir proje kapsamında İstanbul'da iktisadi ve sosyal bilimlerin yanı sıra hukuk, mühendislik ve kültür alanlarında eğitim verecek Alman-Türk Üniversitesi kurulması kararlı alınmış. Yine İzmir'de bir Alman Türk üniversitesi kurulması için girişimlerde bulunulmuştur. Bu üniversitelerin kurulmasıyla kültürel, ekonomik, bilimsel alanlarda alışveriş sağlanması amaçlanmıştır. Bu bağlamda Türkiye ile Almanya arasında sürekli yapılan ve yapılmaya devam eden öğrenci ve akademik değişimi sayesinde bilimsel ve eğitim kurumları yakından tanınmaktadır.

AK Parti iktidarı, Türkiye'de kültür ve eğitim alanında çok sayıda Alman uzmanın görev aldığını, birçok önemli Alman kuruluşlarının temsilciliklerinin bulunduğunu, ayrıca,

- Alman okullarında, Anadolu Liselerinde ve Türk okullarında çok sayıda Alman öğretmenin görev aldığını,
- Alman Akademik değişim bünyesindeki okutmanların, hem Türk üniversitelerinde ders verdiklerini, hem de burada kendi ülkeleri ile ilgili danışmanlık yaptıklarını,

- Alman Arkeologların Türkiye’de araştırma yaptıklarını,
- Türkiye’de bulunan Alman Kültür Merkezlerinin Alman dilinin öğretilmesi için eğitim verdiğini,
- Alman Arkeoloji Enstitüsü’nün Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren İstanbul’da bir şubesinin olduğunu,
- Alman Büyükelçiliğinin Türkiye’de özel okullarının olduğunu ifade etmiştir (Siyaset Dergisi, Aralık 2011).

Başbakan Erdoğan Türkiye’deki Alman eğitim kuruluşlarının ve Almanca eğitim veren okulların yer aldığını belirtmiş ve aynı statüde ve aynı olanaklara sahip eğitim kuruluşlarımızın ve okullarımızın Almanya’da oluşturulmasını istemiştir. Alman hükümeti de Türkiye’nin bu isteği için, Almanya’nın Türkiye’de okulları varsa Türkiye’nin Almanya’da okullarının olabileceğini belirtmiş ve bu konuda çalışma içinde olduklarını ifade etmişlerdir.

Ak Parti döneminde Türkiye ile Almanya arasında eğitim ilişkileri daha da hızlandırılmış, bu kapsamda; üniversitelerin kurulması, bilim, eğitim ve araştırma alanlarında akademisyen değişiklikleri yapılmıştır. Ayrıca akademik hayatına Almanya’da devam etmek isteyenlere iki ülke tarafından burs imkânları sağlanmıştır.

2008 yılında daha önceden kurulması planlanan Türkiye’deki Türk-Alman Üniversitesi Anlaşması onaylanmış 2009 yılında da yürürlüğe girmiş ve 2010 yılında üniversite aktif olarak açılmıştır. Yine Berlin’de Bir Türk-Alman üniversitesi açılması için ilk adımlar atılarak imzalar atılmıştır (<http://www.setav.org>, (21 Mart 2022)).

2010’da İstanbul Teknik Üniversitesi ile Berlin Teknik Üniversitesi arasında Türk-Alman Araştırma ve Geliştirme Merkezi kurulmuş ve başına Türk bir profesör getirilmiştir. Yine bu dönemde Türkiye ile Almanya ve Türkiye ile AB ilişkileri ile ilgili eğitim alanlarında ortak akademik çalışmaların yürütülmesi kararı alınmıştır.

Ankara Üniversitesi ve Marmara Üniversitesinin İlahiyat Fakülteleri bünyelerinde programlar başlatılmış. Bu programa sadece yurt dışındaki bir ülke vatandaşı olan Türkiye kökenli öğrenciler kabul edilmektedir. Türkçe eğitim verilmekte, bazı derslerde de batılı dillerde eğitim verilmektedir. Uluslararası İlahiyat Programı’nı bitiren öğrenciler, ülkelerine döndüklerinde din hizmetlerinin Almanca verilmesinde önemli roller üstlenebilecektir. Bu gelişme ile Türkiye ile Almanya arasındaki ilişkilerin

gelişmesine ve İslam konusunda daha yapıcı görüş ve bilgi alışverişinin yapılmasına katkı sağlayacak bu programlar, iki ülke arasında öğrenci ve akademisyenlerin değişimi programı ile zenginleştirilmesi sonucunda Almanya'daki Türk ve diğer Müslümanların ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olacaktır.

Alman Bilim Konseyi, Alman hükümetinden Müslümanların ihtiyaçlarının karşılanması için üniversitelerde ilahiyat bölümlerinin açılması ile ilgili talepte bulunmuştur. Bu talepte bulunulmasının nedenleri olarak; hem toplum için hem de uyum için gerekli bir adım olması, açılacak ilahiyat bölümlerinde İslam dini öğretmenleri ve imamları yetiştirilerek, devlet okullarında İslam din derslerini bu üniversiteden mezun olan uzmanlar tarafından verilmesi gösterilmiştir. Alman üniversiteleri İslam araştırmaları yapmış fakat bu araştırmalar sadece bilimsel araştırma olarak kalmıştır. Herhangi bir gelişme veya çözüm önerileri oluşturmamışlardır (Küçükcan, 2009).

AK Parti hükümeti bu gelişmeleri yetersiz bulmuş, dinin bir kimlik göstergesi olduğunu savunmuş Almanya'da yaşayan Türkler ve İslam konusunun önemli bir konu olduğunun altını çizmiş ve ikili ilişkilerde İslamiyet ile ilgili oluşumları kurumsallaşmaları ve gelişmeleri yakından takip etmiştir. Dini eğitim ve öğretim alanlarında talepleri olmuştur. Okullarda İslam dini eğitiminin ve üniversitelerde ilahiyat bölümlerinde imam ve din bilgisi öğretmenlerinin yetiştirilmesi gerektiğini bunu da gerçekleştirirken yüzeysel olarak değil Türkiye ile ortak olarak derinlemesine yürütülmesi gerektiğini savunmuştur.

Türkiye ile Almanya ekonomik ilişkilerin eğitimle birleştirilmesi düşüncesini benimsenmiş ve İstanbul Üniversitesi ile Köln Üniversitesi Hukuk Fakülteleri arasında Türk-Alman Ekonomi Hukuku Yüksek Lisans Programı oluşturulup yürürlüğe girmiştir.

Son dönemler Almanya'da yaşanan ve çok önemli bir gelişme olan, göçmenlerin kendi ülkelerinde aldıkları diplomaların denklik olarak kabul göreceğidir. Bu çalışma ile göçmenlerin eğitim aldığı meslek üzerine iş sahibi olmaları hedeflenmiştir.

AK Parti iktidarında, Türkiye ile Almanya arasındaki eğitim ilişkilerinde temel olarak, öğrenci ve akademisyen değişiklikleri, ortak üniversitelerin kurulması, eğitim danışmanlığı ve dil okullarının kurulması, kültürel ve dini bölümlerin oluşturulması yer almaktadır. Fakat Merkel'li Almanya hükümeti tüm bu çalışmalara rağmen Almancayı

temel bir dayanak olarak görmüş ve Almanya'daki Türklerin Almancayı mutlaka öğrenmesi gerektiğini ve bu durumun Almanya'ya uyum için vazgeçilmez bir unsur olduğunu vurgulamıştır.

6.6. VAKIF VE DERNEK İLİŞKİLERİ

Türkiye'deki Alman vakıf ve derneklerinin kuruluş amaçlarını Dr. Necip Hablemitoğlu;

Türkiye'de her türlü etnik, dinsel-mezhepsel kışkırtma gerçekleştiren; toplumsal-siyasal-ekonomik ve hatta genetik alanlarda hazırladığı projelerle her türlü casusluk faaliyetini sürdüren; yerel basında-yerel yönetimlerde-üniversitelerde-sendikalarda-kamu kurum ve kuruluşlarında, kısaca stratejik öneme sahip birimlerde etki ajanı ve Alman sempatzanı yetiştiren, şeriatçı yapılanmalardan çevreci örgütlere, bölücü yapılanmalardan terör örgütlerine, legal derneklerden siyasal partilere kadar uzanan çizgide, Türkiye'ye, Atatürk ilke ve devrimleri ile Cumhuriyetin tüm değerlerine karşı olan, ulus-devletin parçalanmasını isteyen tüm rejim karşıtlarına lojistik destek vererek bu ülkeyi alttan oyan –deyim uygunsu- bir avuç Alman istihbaratçısı olarak (Hamlebitoğlu,2000; s.14) açıklamıştır.

Cihan Dura ise bu durumu iki grupta toplamıştır. Bunlar;

1- Kemalist düşüncenin iflas ettiğini ve cumhuriyetin temel dayanağı olan düşüncenin yok olduğunu, Türk ulusu diye bir ulusun olmadığı yalanını yaymak.

2- Türkiye'deki yerel yönetimlere işlerlik kazandırarak, Almanya'da sözde var olan federal sistemi benimsetmek olarak tanımlamıştır (Dura, 2011).

Bu hedefler doğrultusunda; Heinrich Böll Vakfı Güneydoğu'da, Konrad Adenauer Vakfı ise Adana ve çevresinde yıkıcı faaliyetlerini sürdürmüştür.

Yukarıdaki tanımlamaları belirtmemdeki temel amaç AK Parti döneminde de bu durumlarla karşılaşılacağı ve yıllardır süre gelen bu vakıf ve derneklerin aslında Türkiye'ye Alman Ekolü düşüncesini benimsetme anlayışında olmasıdır.

Son yapılan araştırmalara göre Türkiye'de 53 Alman vakıf ve derneğin bulunduğu, bunların 5'inin siyasi vakıf ve dernek olduğu belirlenmiştir (Bağ, 2011).

Türkiye'deki bu siyasi vakıf ve dernekler PKK terör örgütünü her alanda desteklemekte, Türkiye'de etnik yapı çatışması yaratmakta ve Türkiye'nin üniter devlet yapısını bozacak faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu hedefleri doğrultusunda Aleviler üzerinde de büyük oyunlar oynandığı görülmüş, Türkiye'de mezhep sorunu çıkartılarak Alevi-Sünni çatışmasının oluşması amaçlanmıştır. Yine Aleviliğin İslam dışı olduğu

düşüncesini yoğun şekilde topluma işlemeye çalışmışlardır. Bu düşünceleri halen de devam etmektedir.

Bu 5 siyasi vakıf ve dernek ile Almanya'daki siyasi parti bağlantıları şunlardır

1- Konrad Adenauer Vakfı, Hristiyan Demokrat Birlik Partisi

2- Friedrich Ebert Vakfı, Alman Sosyal Demokrat Partisi

3- Friedrich Naumann Vakfı, Alman Hür Demokrat Partisi

4- Heinrich Böll Derneği, Yeşiller Partisi

5- Rosa Luxemburg Vakfı, Alman Sol Partisi (Bacinoğlu, 1999).

Tüm bu siyasi yapı içinde vakıf ve dernekler, Türkiye'de her biri farklı alanlarda faaliyet göstermektedirler. Bu vakıf ve derneklerin tüm finansmanları ve uygulayacağı politika Almanya tarafından belirlenmektedir.

Bu vakıf ve dernekler, AK Parti iktidarı döneminde de aktif olarak faaliyetlerine devam etmiştir. Başbakan Erdoğan, bu vakıf ve derneklerin PKK terör örgütüne destek verdiklerini açıklamıştır.

Erdoğan, özellikle Friedrich Ebert vakfından rahatsız olduğunu dile getirmiş ve bu vakfın siyasi partilere mali yardım yaptığını açıklamış. Belediyelere bu vakıf tarafından kredi yardımı yapıldığını ve belediyedeki ihalelerin vakfın belirlediği iş adamlarına verildiği ve bu yolla terör örgütü PKK'ya maddi desteğin gittiğini belirtmiştir.

Erdoğan Almanya'daki son dönemlerdeki Türk cinayetlerinin sebebi olarak da bu vakıf ve derneklerin faaliyet alanlarının ortaya çıkarılması olduğunu vurgulamıştır.

Erdoğan, Alman hükümetine bu konular üzerine duyduğu rahatsızlığı iletmesine rağmen bir sonuç alınmadığını, bu konuların sadece yüzeysel olarak araştırıldığını ve daha sonra üstünün kapatıldığını söylemiştir. Ayrıca konunun Almanya olması durumunda Türkiye'de herkesin sustuğunu, aydın kesim ve sivil toplum örgütlerinin sessizliğinden bu vakıf ve derneklerin Türkiye'de nedenli etkili olduğunun anlaşılması gerektiğini vurgulamıştır.

Bu vakıf ve derneklerden başka Türkiye'de oluşturulan, kültür, eğitim, turizm, sosyal, tarihsel yapıları vakıf ve dernekler de yer almaktadır. Fakat tüm bu Almanya

kökenli vakıf ve derneklerin ortak amacı laik ve demokratik Türkiye Cumhuriyeti'ni içten ve dıştan sınırsızca sarıp istediklerini yaptırmaktır.

AK Parti döneminde her ne kadar vakıf ve derneklerin gerçek amaçları ortaya çıksa da farklı yüzlerde ve faaliyet alanlarında mutlaka geri dönmektedirler. Bunu önlemek için Türkiye bu vakıf ve dernekleri sıkı takip altında tutmak zorundadır.

6.7. ALMANYA'NIN TÜRKİYE'NİN AB'YE GİRİŞİNE BAKIŞLARI

Türkiye 1999 yılının Aralık ayında Helsinki Zirvesinde AB üyeliğine aday ülke statüsüne resmen kabul edilmiş ve 2005 yılının Ekim ayında üyelik müzakereleri süreci başlamıştı. Bu durum ile birlikte Türkiye'de üyelik için gerekli koşulları yerine getirmek amacıyla bir takım reformlar hazırlanmıştır. Aday ülke olmamızla beraber dönemin hükümetleri olan Bülent Ecevit hükümeti, Abdullah Gül hükümeti ve Recep Tayyip Erdoğan hükümetleri Türkiye'nin iç ve dış politikasında yeni düzenlemeler yapmıştır. Bu bağlamda uluslararası arenada Türkiye'nin önüne sürekli bir sorun olarak çıkartılan Yunanistan ile ilişkiler ve Kıbrıs Sorunu gibi konuların çözüme kavuşturulmasına yönelik dış politikada değişiklikler yaşanmıştır.

Almanya'nın Türkiye'nin AB'ye girişine bakışını değerlendirirken siyasi partiler, medya, Türk ve Hristiyan topluluklarının durumlarına göre değerlendirmek gerekir.

Siyasi partilere bakıldığında CDU "imtiyazlı ortaklığı" savunmuştur. Bu düşünceyi savunma nedenleri olarak; Avrupa'nın kimliğini ve AB kurumlarının istikrarını korumak, Türkiye'nin AB'ne üyeliğinin ön koşulları olan eşit haklar, azınlık haklarının korunması ve dini özgürlükler gibi temel alanlardaki eksiklikleri gösterilmiştir. Ayrıca Türkiye'deki laik ve demokratik yapının ordu ile sağlandığını belirtmişlerdir. CDU'nun Eyaletteki ortağı olan CSU ise yeni AB üyelerinin alınması için referanduma gidilmesi gerektiğini savunmuştur. Bu görüş kısa süre sonra CDU Başkanı Merkel tarafından da benimsenmiş ve daha sonraları Türkiye'yi AB'de de istemeyen diğer Avrupa ülkeleri de bu düşünceyi savunmaya başlamışlardır. Ayrıca Türkiye'nin AB'ye girmesiyle Avrupa'da terörizmin, çeteciliğin ve İslami radikalizmin yükseleceğini savunmuştur (Kandaz, 2007; 175).

SPD, Türkiye'nin gerekli kriterleri yerine getirdiği takdirde Türkiye'nin AB üyeliğini desteklemektedir. Avrupa değerlerine bağlı bir Türkiye'nin diğer Müslüman ülkelere bir köprü olacağını ve bu durumda hem Almanya'ya hem de Avrupa'ya fayda sağlayacağını vurgulamıştır. Türkiye ile müzakerelerin genişleme konusunda yürütüldüğünü, müzakerelere diğer alternatiflerin dâhil edilmediğini belirtmişler ve referandum konusunun tüm Alman ulusunun düşüncesi olmadığını sadece belli bir siyasi yapının düşüncesi olduğunu vurgulamıştır (Akşit, 2009; 29).

Yeşiller, Türkiye'nin demokratik ve iktisadi dönüşümüne katkıda bulunacak ciddi üyelik müzakerelerini desteklemektedir. Ayrıca Türkiye'nin, kadın ve azınlık haklarına dikkat ederek demokratikleşmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Yeşiller Türkiye'nin AB üyeliğinin bölgede bir istikrar oluşturacağını savunmuş ve bunun AB'nin çıkarlarına uygun olduğunu ifade etmiştir (Akşit, 2009; 32).

FDP, Türkiye'nin üyeliğinin Türkiye'deki reformların, Türkiye hukukunun egemenliği, toplum, demokrasi ve ekonomi alanlarında doğru yolda olduğunu kanıtlamasıyla Türkiye'nin yerinin AB olduğunu belirtmişlerdir (Ercan, 2011; 20).

Alman medyası Türkiye'nin AB'ye üyeliği konusunda ikiye ayrılmıştır. Bir kesim bu konuyu sürekli olarak ele alıp değerlendirmekte, diğer taraf ise bu konuyla ilgili sessizliklerini korumaktadırlar.

Siyasi parti bağlantıları ile Alman medyası (televizyon, gazete, radyo), bir taraftan üyelik yanlıları, diğer taraftan da üyeliğe karşı çıkanlar şeklinde bölünmüşlerdir. Muhafazakâr medyaacılar (Frankfurter Allgemeine Zeitung ve Die Welt) Türkiye'nin AB üyelik sürecini eleştirerek, CDU'nun önerdiği gibi imtiyazlı ortaklık fikrini benimsemişlerdir. Liberal ve sol eğilimli medyaacılar (Zeitung ve Frankfurter Rundschau) ise Türkiye'nin AB üyeliği çabasını Türk hükümetince üyelik kriterlerini yerine getirmek için başlatılan reform sürecine bağlı olarak olumlu karşılamaktadır (Akşit, 2009; 26).

Almanya'daki Katolik ve Protestan kiliseleri Türkiye'nin AB üyeliğine, Türkiye'nin iç durumundan dolayı kuşkuyla bakmaktadırlar. Bu kiliseler özellikle, Türkiye'deki din özgürlüğüne, azınlıklara karşı ayrımcılık yapılmamasına ve insan haklarına önem vermektedir. Protestan kilisesi Türkiye'nin AB üyeliğine destek vermeyeceklerini belirtmiş, Katolik kilisesi ise Avrupa ve Türkiye arasındaki kültürel

ve dini farkları vurgulayarak CDU'nun öngördüğü imtiyazlı ortaklığı savunmuştur (Akşit; 2009; 34).

Almanya'daki Türk topluluğu ise Türkiye'nin AB üyeliğini olumlu karşılamakta ve desteklemektedir.

Görünen odur ki, Almanya'nın Türkiye'nin AB üyeliği hakkında tam net bir düşüncesinin olmadığını, gelen hükümetlerin kendi fikirlerini yansıttığını ve her kesimin farklı düşüncelerinin olduğunu görmekteyiz. Bu konunun sonuçlanmasını Türkiye'de gerçekleşecek reformlar ve düzenlemeler, AB'nin içyapısındaki yenilikler ve Almanya'nın o dönemdeki mevcut hükümetinin ve diğer kurum ve kuruluşların kararları belirleyecektir.

6.8. ALMANYA'DAKİ TÜRK SİYASETÇİLER VE BU SİYASETÇİLERİN TÜRKİYE'YE BAKIŞLARI

Almanya'daki Türk siyasetçiler özellikle son dönemlerde artış göstermiştir. Bunlar, Eyaletlerde, partilerin yönetici kadrolarında ve Alman Eyalet Meclisi'nde görev yapmaktadırlar. Almanya'da son yapılan seçimlerde 5 Türk asıllı siyasetçi milletvekili olarak Alman Federal Meclisi'ne girmiştir.

Cem Özdemir; Almanya Parlamentosu'na seçilen ilk Türk Milletvekilidir. Yeşiller partisi eş başkanıdır. Türkiye'nin dünya ülkeleri arasında hızla gelişen bir ülke olduğunu ve bu nedenle yeni bir anayasanın olması gerektiğini savunmuştur. Fakat bu anayasanın herhangi bir partinin anayasası değil tüm Türkiye'nin Anayasası olması gerektiğini vurgulamıştır.

Memet Kılıç; Almanya hükümetine yönelik Türkiye'yi savunmuş ve Türkiye'ye karşı uygulanan vize uygulamasının kaldırılmasını istemiştir. Almanya'nın bu tutumu ile AB'ye kara bir leke sürdüğünü savunmuştur.

Ekin Deligöz; Yeşiller Partisinden seçilmiştir. Türkiye'nin demokrasi adına gelişmeler gösterdiğini belirtmiş ve kadınlar ile azınlıklara daha fazla özen gösterilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Aydan Özoğuz; SPD Genel Başkan Yardımcısıdır. Türkiye’de son dönem iktidarıyla eksik olan şeyler gerçekleştirildiğini sağlık sistemi, konut sorunları, demokrasi ile ilgili diğer alanlarda faydalı gelişmeler yaşandığını belirtmiştir. Fakat Özoğuz, son zamanlarda yaşanan basın mensuplarının gözaltına alınmalarının ve tutuklanmaların basın özgürlüğünü ve demokrasiyi zedelediğini savunmuştur.

Sevim Dağdelen; Sol Parti’nin meclis grubu göç politikaları sözcüsüdür. Türkiye’nin AB’ye girmesi gerektiğini ve bunun için gerekli kriterleri taşıdığını savunan Dağdelen, Türkiye karşı uygulanan vizeyi de hukuk dışılık ve ikiyüzlülük olarak görmektedir. Türkiye’nin nükleer politikasına karşı olduğunu vurgulamıştır.

Aygül Özkan; CDU Aşağı Saksonya Eyaleti Sosyal İşler Bakanı, Almanya’nın ilk Türk Bakanıdır. Türkiye’nin özellikle siyasi işleyişini aktif bulduğunu ve son dönemlerde yaşanan reformların Türkiye’nin AB’ye girmesi yolunda önemli adımlar olduğunu belirtmiştir. Özkan özellikle Almanya’daki göçmenlere karşı son derece ilgili politika izlemektedir.

Bilkay Öney; SPD Baden-Württemberg Eyaletinin Uyum Bakanı, Almanya’ ikinci Türk Bakanıdır. Türkiye’nin AB’ye girmek için verdiği mücadeleyi desteklediğini, ayrıca Başbakan Erdoğan’ın Almanya’daki Türkler için yapmış olduğu açıklamaların Türkleri motive ettiğini ifade etmiş ve AKP döneminde Türk-Alman ilişkilerinin Osmanlı’daki gibi olmasını istediklerini ifade etmiştir.

Serkan Tören; FDP’den meclis üyesidir. Türkiye’deki son dönemlerde meydana gelen demokrasi gelişmelerini ilgiyle takip ettiğini belirtmiş ve özellikle Türkiye’nin Ortadoğu politikasını benimsediğini ve doğru yolda ilerlediğini ifade etmiştir (Sabah, 2011).

Bunların dışında Almanya’daki diğer siyasetçiler ise; Vural Öger: Avrupa Parlamento Üyesi, Gıyasettin Sayan: Sol partinin göç politikaları sözcüsü, Bülent Arslan: CDU’nun Alman-Türk Forumu’nun başkanı, Kenan Kolat: Almanya Türk toplumu Genel Başkanı (Hürriyet-Almanya, 24 Haziran 2010).

6.9. ALMANYA'DA BAŞARIYI YAKALAYAN TÜRK VATANDAŞLARI

Bilim alanında;

- Prof. Dr. Yaşar Bilgin- Doktor-Türk Alman Sağlık Vakfı Başkanı
- Prof. Dr. Metin Tolan- Fizikçi

Ekonomi, Politika alanında;

- Vural Öğer- İş Adamı-Siyasetçi (Turizm alanında faaliyet göstermekte ve SPD milletvekili)
- Ozan Ceyhun- Politikacı (SPD eski milletvekili)
- Cem Özdemir-Politikacı (Yeşiller Partisi eş başkanı)
- Sevim Dağdelen- Politikacı (Sol Parti Alman Federal Meclis üyesi)
- Ekin Deligöz- Politikacı (Yeşiller Partisi milletvekili)
- Lale Akgün- Politikacı (SPD milletvekili)
- Hüseyin Kenan Aydın- Politikacı (Sol Parti Alman Federal Meclis üyesi)
- Kemal Şahin- İşadamı (Tekstil sektöründe faaliyet göstermektedir)
- Gıyasettin Sayan- Politikacı (Sol Parti eski milletvekili)
- Bülent Arslan-Politikacı (Türk-Alman forumu başkanı)
- Bülent Uzuner- İşadamı (Danışmanlık sektöründe faaliyet göstermektedir)

Spor alanında;

- Nuri Şahin- Futbolcu
- Mesut Özil- Futbolcu
- Hamit Altıntop- Halil Altıntop- Futbolcu
- İlhan Mansız- Futbolcu
- Yıldırım Baştürk- Futbolcu
- Hakan Balta- Futbolcu
- Cem Dinç- Basketçi
- Sinan Şamil Şam- Boksör

Müzik alanında;

- Tarkan

- Rafet El Roman
- Tan- Şarkıcı
- İsmail YK- Şarkıcı
- Güler Duman- Halk Müziği Sanatçısı

Sinema, Televizyon alanında;

- Fatih Akın- Yönetmen
- Yusuf Fersat- Yönetmen
- Erdoğan Atalay- Oyuncu
- Haluk Piyes- Oyuncu
- Yasemin Ergene- Oyuncu
- Fahriye Evcen- Oyuncu
- Nazan Eckers- TV sunucusu
- Gülcan Kamps- TV sunucusu (Altınok, 2011).

6.10. ALMAN SİYASETÇİLERİN TÜRKİYE HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

Günümüz Alman hükümeti Başbakanı olan Merkel Türkiye'nin AB'ye üye olmaması gerektiğini vurgulayarak, Türkiye'nin azınlık sorununu ve Kürt meselesini, Kıbrıs Sorununu, Yunanistan ile olan ilişkilerini çözüme kavuşturmadığını ve Türkiye'de meydana gelen cinayetlerden (Hrant Dink ve Rahip Santaro) dolayı din özgürlüğünün olmadığını savunmuştur. Ayrıca Merkel Türkiye'yi Avrupa'nın bir parçası olarak görmemektedir (Akşit, 2009; 28).

Almanya Federal Meclisi ve Avrupa Parlamentosunun bazı üyeleri, Türkiye'de terör örgütüne karşı yürütülen mücadeleyi eleştirmiş ve terör faaliyetlerinin engellenmesi için yapılan askeri müdahalelerde kimyasal silahların kullanıldığını iddia etmişler ve Türkiye'deki Kürt sorununun sadece barış ve diyalog yoluyla çözüleceğini ve bu diyaloga bütün tarafların dâhil edilerek gerçekleşmesi gerektiğini savunmuşlardır.

Almanya Milletvekili Dietmar Nietan, Türkiye'nin güçlü ve başarılı olduğunu belirtmiştir. Bunun nedeni olarak da çok kültürlülük, çoğulculuk ve çok dillilik olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca Kürtlerin Türkiye'de yaşamaktan memnun olduğunun altını çizen Nietan, Kürtlerin kendi kimlik ve dilleri ile Türkiye'de yaşamak istediklerini

söylemiş ve barışın gerçekleşmesi için diyalog yolunun açık olması gerektiğini ifade etmiştir (Sabah, 22 Kasım 2011).

Thomas Silberhorn (CSU Dış Politika Sözcüsü), Türkiye’de laikliğin ve cumhuriyetin temel güvencesi olarak görülen ordu ile hükümet arasındaki gerginliğin yeni olmadığını ve üst rütbedeki komutanların gözaltına alınması ve tutuklanması ile bu gerginliği iyice arttırdığını savunmuştur. Bu durumun toplumu, hükümetin yaptıklarını destekleyenler ve desteklemeyenler olarak ikiye böldüğünü ifade etmiştir. Bu durumun giderilmesi için demokrasiye dayalı hukuk devletine uygun yöntemlerin yürütülmesi gerektiğinin çok önemli olduğunu belirtmiştir (Milliyet, 5 Mart 2010).

Rainer Stinner (FDP Dış Politika Sözcüsü), Türkiye’nin bir değişim süreci yaşadığını, bölgede kendine farklı bir yön belirlediğini ve Türkiye’nin yönünü Batı’ya çevirmekten uzaklaştığını savunmuş. Bunun nedeni olarak da AB’den duyulan hayal kırıklığına bağlamıştır. Ayrıca Stinner Türkiye’deki darbe iddialarının açıklığa kavuşturulmaya çalışılmasının mutluluk verici bir durum olduğunu ifade etmiştir (Hürriyet, 28 Şubat 2010).

Rolf Mützenich (SPD Dış Politika Sözcüsü), Türkiye’nin darbe iddialarının soruşturulması için verilen mücadelenin memnuniyet verici bir durum olduğunu, bu durumun hem Türkiye hem de Avrupa için faydalı bir gelişme olduğunu açıklamıştır. Mützenich, “darbe faaliyetlerinin hukuk devleti yöntemleri kullanılarak mücadele edilmesinin, geçmişte yapılan hataların tekrarlamasını engellediği ve AB’nin desteklediği bir davranış türü olduğunu” ifade etmiştir. Ayrıca Türkiye’deki iktidarın darbe iddialarını açıklığa kavuşturmak için cesaretli hareket ettiğini ve muhalefetin de bu konuda destek vermesi gerektiği düşüncesini savunmuştur (Hürriyet, 3 Mart 2010)).

Nils Schmid (Baden Eyaleti Başbakan Yardımcısı), Türkiye’nin son dönemlerde demokrasi adına gerçekçi yenilikler yaptığını, ülke içindeki sorunları hukuksal dayanaklara bağlı olarak çözmeye çalıştığını ve bunun da Türkiye’nin geleceği için çok önemli unsurlar olduğunu belirtmiştir. Türkiye ve Türkler olmasaydı Almanya’nın fakir bir ülke olacağı düşüncesini savunmuş, nedeni olarak da Almanya’nın II. Dünya Savaşı sonrası bulunduğu durumu göstermiştir (www.aksiyon.com.tr ,(30 Mart 2012)).

6.11. TÜRK SİYASETÇİLERİN ALMANYA İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül; Almanya'nın, büyük ekonomisini daha da geliştirip güçlü bir devlet olmak istiyorsa bir göç ülkesi olduğunu kabul etmesi ve politikalarını bu unsura göre yapması gerektiğini ifade etmiştir.

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan; Almanya'nın terör örgütü PKK'ya mali destek verdiğini ve Almanya'daki teröristlere ılımlı davrandığını, Almanya'daki Türklere entegrasyon yapısı altında dillerinin ve kültürlerinin unutturularak asimile edilmeye çalışıldığını savunmuştur. Yine Alman vakıf ve derneklerinin asıl kuruluş amaçlarının ve faaliyetlerinden duyulan rahatsızlığa rağmen Almanya'nın duyarsız kalması eleştirilmiştir. Ayrıca son dönemlerde Almanya'da yaşanan ırkçı saldırıların önüne geçilmesi gerektiğini ve Türkiye'nin bu konuların sürekli takipçisi olacağını ifade etmiştir.

Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu; Almanya'nın, Türkiye'nin AB'ye girmesi için çok önemli bir ülke olduğunu, tarihsel ve toplumsal ilişkilerin geçmişten beri var olduğunu belirtmiştir. Almanya'yı ırkçılık konusunda uyarmış ve 2000 yıllardan itibaren başlayan ırkçı cinayetlerin sonuçlandırılması gerektiğini, sistemli bir yapıya sahip olan Almanya'nın bu ırkçı saldırıları aydınlatamamasının Almanya'ya da zarar vereceğini belirtmiştir. Almanya'nın terör ve ırkçı saldırılara karşı tutumunu değiştirmede Türkiye ile ilişkilerinin zarar göreceğini ifade etmiştir.

Akif Çağatay Kılıç (AKP Milletvekili); Almanya'nın Türkiye'nin en önemli ticaret ortağı olduğunu ve geçmişten gelen kuvvetli ilişkilerimizin olduğunu, Türkiye'de sürekli artan yerleşik Alman vatandaşının olmasının bile bu durumu kuvvetlendirdiğini, ticari ilişkilerimizle beraber Almanya ile siyasi ilişkilerimizin de geliştirilmesi gerektiğini savunmuştur. Almanya'nın Türkiye için AB'ye açılan bir yol olduğunu ve Almanya'daki ırkçı, ayrımcı ve eşitsizlik tutumu anlayışının terk edilmesi gerektiğini vurgulamıştır (TBMM Alman Dostluk Komisyonu, 2011).

Muhalefet ise; Almanya'da soruşturulan Deniz Feneri davasında Almanya'nın yanlı bir tutum sergilediğini, önceleri örgütlü suç ve nitelikli dolandırıcılık davası olarak sürdürülen bu tutumun, davadaki savcılarının değiştirilmesiyle davanın basit bir suç şekline dönüştürüldüğünü savunmuştur. Almanya'nın bir hukuk devleti olarak

hukuksuzluk yaptığı öne sürülmüştür. Almanya'nın terör örgütüne verdiği desteklerden ve ırkçı olaylardan dolayı da Almanya eleştirilmektedir.

Türkiye'deki siyasetçilerin Almanya ile ilgili görüşlerinin ortak noktasına bakıldığında, Almanya ile tarihsel ilişkilerin yaşandığı, ticari ilişkilerin iyi derecede olduğu, Türkiye'nin en önemli ticari pazarı olduğuna değinilmiş, bu çerçevede siyasi ilişkilerin de geliştirilmesi amaçlanmıştır. Fakat Almanya'nın terör örgütüne saptığı destekler, Almanya'daki Türklerin asimilasyona uğratılmaya çalışılması, ırkçılığa maruz kalarak öldürülmesi ve Almanya'nın Türkiye hakkındaki AB tavrı siyasi ilişkilerin gelişmesini engellemekle beraber kötüye götürdüğü gözlemlenmektedir.

7. TÜRKİYE-ALMANYA ARASINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İKİLİ SİYASİ VE EKONOMİK ANLAŞMALAR

7.1. SİYASİ ANLAŞMALAR

Türkiye ile Almanya Arasında Münakit Hakem ve Uzlaşma Anlaşması: 16 Mayıs 1929 tarihinde imzalanmış ve 17 Haziran 1929 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu anlaşma ile iki ülke arasındaki sorunlar diplomasi yoluyla çözülmemiş ise Adalet Divanı'nda yada oluşturulan hakem mahkemesinin kararlarına ve uzlaşma usullerine göre hareket edileceği taahhüt edilmiştir. Bu anlaşma on yıl süre için imzalanmıştır (Kaynak; Resmi Gazete).

Türkiye ile Almanya arasında Mübedeleta ve Tediye Müteallik Anlaşması: 30 Ağustos 1937 tarihinde imzalanmış ve 30 Ocak 1939 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu anlaşma ile iki ülke arasında ticari, ekonomik, sanayi ve siyasi alanlarda değişim yapılacağını ve iki ülkedeki bankalarda kredi ve döviz transferlerinde bulunacağı belirtilmiştir (Kaynak; Resmi Gazete).

Türkiye Cumhuriyeti ile Alman Reich'i arasında Saldırmazlık Anlaşması (Dostluk Anlaşması): 18 Haziran 1941 tarihinde imzalanmış ve 02 Temmuz 1941 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu anlaşma ile samimi dostluk arzusu ve yapılan eylemlerin karşılıklı olarak kontrol edilmesi arzulanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti ve Alman Reich'i ülkelerinin aleyhine herhangi bir girişimlerde bulunulmayacağını taahhüt etmişlerdir. İki ülkede müşterek menfaatleri doğrultusundaki bütün meselelerde, bunların çözümü için dostane temasta bulunulacağı belirtilmiştir. Bu anlaşma on sene müddetle geçerli olacaktır (Kaynak; Resmi Gazete).

Türkiye'nin Almanya ile Siyasi ve İktisadi Münasebetlerin Kesilmesi Anlaşması 3 Ağustos 1944 tarihinde gerçekleşmiştir. Bu anlaşmanın nedeni olarak, İngiltere tarafından Almanya ile ilişkilerimizin mevcut durumunun uygun olduğu belirtildiğinden ve hükümetin verdiği kararlar ve müzakereler neticesinde alındığı vurgulanmıştır. Bununla birlikte Almanya ile hiçbir alanda ilişkilerin yaşanmayacağı belirtilmiş ve İngiltere'ye taahhüt edilmiştir (Kaynak; Resmi Gazete).

Türkiye ile Almanya arasında Orman Köylerimizde El Sanatlarının Geliştirilmesi Alanında İşbirliği ve Yardım Yapılmasına Dair Anlaşma: 17 Aralık 1965

tarihinde imzalanmış ve 01 Şubat 1966 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu anlaşma ile Federal Almanya Cumhuriyeti Hükümeti masrafları kendisine ait olmak üzere Türkiye'nin emrine uzmanlar verecektir. Bu uzmanlar, odunların ham maddesinin kullanılmasının geliştirilmesini sağlayarak ve köylü kadınlara evlerde eğitim vererek sanat eşyalarının üretimini öğretecektir. Eğitim merkezleri kurulacak ve kurslar düzenlenecektir. Ayrıca evde üretilen malların nasıl satılacağı hakkında tavsiyelerde bulunulacak ve Alman uzmanların görevlerinde kullanacakları teçhizat Alman Hükümetine ait olacaktır (Kaynak; Dışişleri Bakanlığı).

Türkiye ile Almanya Arasında Yasadışı Uyuşturucu Madde Ticareti ve Nakliyatı İle Mücadele Yardım ve İşbirliği Sağlanmasına İlişkin Anlaşma: 18 Temmuz 1981 tarihinde imzalanmış ve 27 Eylül 1981 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu anlaşma ile Almanya Federal Cumhuriyeti, Türkiye Cumhuriyetine 15 milyon Mark tutarında yardım yapacak yapılan bu yardım ile Türkiye yasadışı uyuşturucu madde ticareti ve nakliyatında mücadele edecektir. Bu kapsamda kullanılan silah ve cephane ile bunları imal eden makineler bu yardımın dışında tutulmuştur. Bu anlaşma ile sağlanan malzeme, ulusların barış içinde birlikte yaşamaları, yasadışı uyuşturucu madde ticareti ve nakliyatı ile mücadelede kullanılacaktır (Kaynak; İçişleri Bakanlığı).

Türkiye ile Almanya Arasında Başta Terörizm ve Örgütlü Suçlar Olmak Üzere Büyük Önemi Haiz Suçlarla Mücadele İşbirliği Anlaşması: 03 Mart 2003 tarihinde imzalanmış ve 15 Haziran 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu anlaşma ile uyuşturucu ve psikotrap maddeler ve bunların imalinde kullanılan katkı maddelerinin yasadışı üretimi ve ticaretini yapanlar, terör suçları, yasadışı göç, insan ticareti ve muhabbet tellallığı, şantaj suçları, yasadışı silah, patlayıcı madde, nükleer ve radyoaktif madde ticareti, mala karşı cürümler, sanat eserleri ve tarihi eser kaçakçılığı, bilişim suçları, fikri mülkiyet suçları, sahte para basımı ve dağıtımı, nakit dışı ödeme araçları veya değerli evrak sahteciliği ve sahte nakit dışı ödeme araçlarının ve değerli evrakların kullanılması, kara para aklama, belge ve resmi evrakta sahtecilik yapanlara karşı ortak işbirliği yapılacaktır. Bu anlaşma İçişleri Bakanlıkları, Sağlık Bakanlıkları ve Gümrük Müsteşarlıkları arasında sürdürülecektir (Kaynak; Dışişleri Bakanlığı).

7.2. EKONOMİK ANLAŞMALAR

Türkiye ile Almanya Arasında 08 Mayıs 1939 tarihinde Kredi Anlaşması imzalanmış ve 12 Mayıs 1939 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye, Almanya'ya vermeyi arzuladığı sınai malzemeye ait siparişlerin icrasını gerçekleştirmek üzere Deutsche Golddiskontbank nezdinde 150 milyon Mark bir kredi verilmiştir. Bu kredinin asıl kullanılış alanı Almanya olmakla beraber verilecek her siparişin %20 oranındaki TL değerindeki tutar Türkiye'de kullanılacağı taahhüt edilmiştir. Bu Anlaşma on yıl için imzalanmış ve faiz oranı %5 oranında belirlenmiştir. Ödemeler altı aylık vadelere bölünmüştür. Yine bu anlaşmanın akabinde 1943 ve 1961 yıllarında da Almanya ile yeniden kredi anlaşmaları yapılmıştır (Kaynak; Resmi Gazete).

Türkiye ile Almanya arasında 19 Nisan 1960 tarihinde Mali Yardım Anlaşması imzalanmış ve 22 Ağustos 1960 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Almanya Federal Cumhuriyeti Hükümeti, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin Türkiye Merkez Bankasının cash döviz ihtiyatlarını takviye etmesini mümkün kılmak üzere tedbirler alacaktır. Almanya Federal Cumhuriyeti Hükümeti 147 milyon Mark yardım yapacaktır. Fakat Türkiye 1965 yılına kadar Almanya da dâhil olmak üzere başka devletlerden bir yardım alırsa, aldığı bu yardımı aynen iade edecektir (Kaynak; Maliye Bakanlığı).

Türkiye Cumhuriyeti İle Federal Almanya Cumhuriyeti Arasında Sermaye Yatırımlarının Karşılıklı Olarak Teşvik ve Himayesi Anlaşması: 31 Mayıs 1963 tarihinde imzalanmış ve 08 Ekim 1963 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu Anlaşma ile her iki ülkede, kendi ülkesindeki diğer ülkenin vatandaşlarına kendi mevzuatlarına uygun olarak sermaye yatırımlarına destek olacak faaliyetlerde bulunacaktır. Almanya, Türk vatandaşlarının ve şirketlerinin sermayelerini kendi ülke vatandaşlarının sermayeleri gibi görecektir ve aynı muameleye tabi tutacaktır. Her iki ülke de ülkelerindeki diğer ülke vatandaşlarını ve şirketlerini devlet garantisi altında tutar ve bunlarla ilgili tüm sorumlulukları kendi ülkelerine bağlar. Bu Anlaşma on yıl süreli yürürlükte kalacak şekilde imzalanmıştır (Kaynak; Dışişleri Bakanlığı).

Türkiye ile Almanya Arasında Almanya'da Çalışan Türk İşçilerin Türk Ekonomisine Mesleki Bakımdan İntibakını Teşvik Hakkında Anlaşma: 7 Aralık 1972 tarihinde imzalanmış ve 24 Mart 1973 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye'nin ekonomik ve sosyal kalkınmasını teşvik etmek amacıyla Türk işçilerin Federal

Almanya'da çalıştıkları sırada edindikleri bilgi ve becerilerinden yararlanılabileceği düşüncesiyle bu anlaşma imzalanmış ve şu hususları içermektedir. Federal Almanya'da çalışan Türk işçilerin Alman ve Türk makamlarınca belirlenen eğitim kurslarıyla dil ve meslek eğitim görmeleri sağlanacaktır. Masraflar Alman Hükümeti tarafından karşılanacak ve bu programda Türk ekonomisinin ihtiyacına göre yön verilecek kurslar açılıp eğitim verilecektir. Bu anlaşma beş yıllık süre için imzalanmıştır. Yine bu anlaşmaya ek olarak kredi özel fonu kurularak Federal Alman Hükümeti'ndeki Türk işçilerin ekonomiye katkılarının sağlanması hedeflenmiştir (Kaynak; Berlin Türk Konsoloslugu).

Türkiye ile Almanya arasında 12 Ocak 1976 tarihinde Mali Yardıma İlişkin Anlaşma imzalanmış ve 09 Mart 1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu Anlaşma ile Federal Almanya Cumhuriyeti, Türkiye Cumhuriyeti'ne iktisadi ve kalkınma planları hedefleri doğrultusunda mali yardım yapmayı taahhüt etmiştir. Ayrıca Almanya geniş teknik yardım sağlayacaktır. AET ile Türkiye arasında bir ortaklık kurulması amaçlanmıştır. Yapılan bu çalışmalarla Türk ekonomisinin hızlı kalkınmasına yardımcı olunmaya çalışılmıştır. Alman Federal Cumhuriyeti 120 milyon Mark'lık yardımda bulunacak on yıl ödeme olmadan otuz yıl vade ile ve yıllık %2'lik faiz oranı ile bu mali yardım yapılmıştır (Kaynak; Maliye Bakanlığı).

Türkiye ile Almanya Arasında Yem Denetleme Ajansı Proje Anlaşması: 26 Ocak 1977 tarihinde imzalanmış ve 26 Nisan 1977 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu Anlaşma ile Federal Almanya Cumhuriyeti Hükümeti, Türk Kanunları ile hayvan yemlerinde yerine getirilmesi öngörülen analizlerin sağlanması için Resmi Yem Denetleme Ajansının kurulmasında Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine yardım edecektir. Bu Anlaşma kapsamında Hayvan Yemi Analiz Merkezi için iki yıl süreyle, proje yöneticisi olarak bir uzman, bir kimya mühendisi, bir ziraatçı teknik yardımcısı ve bir biyolog gönderecektir. Gönderilen bu uzmanlar danışmanlık ve işletmelerde kılavuz olarak görev alacaktır. Bu uzmanların geliş masrafları Alman Federal Cumhuriyeti'nden, Türkiye'de kaldıkları süre içerisinde ise Türkiye tarafından karşılanacaktır (Kaynak; Resmi Gazete)

Türkiye Cumhuriyeti ile Federal Almanya arasında Borç Erteleme Anlaşması: 15 Eylül 1978 tarihinde imzalanmış ve 28 Aralık 1978 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu

Anlaşma ile Federal Almanya Cumhuriyeti Hükümeti, Türkiye ile 1 Ocak 1978 tarihinden önce sonuçlanan ticari işlemlerini ve Türkiye'nin borçlarının ertelenmesini kabul etmiştir. Bu Anlaşma bir yıldan fazla süreli borçlar ile vadeleri gelmiş fakat transferleri gerçekleşmemiş borçları kapsayacaktır. Yine bu Anlaşma ile Almanya faizlerin de ertelenmesini kabul etmiştir (Kaynak; Maliye Bakanlığı)

Türkiye Cumhuriyeti ile Demokratik Almanya Cumhuriyeti arasında Deniz Ticaret İşbirliği Anlaşması: 26 Mart 1981 tarihinde imzalanmış ve 03 Haziran 1981 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İki ülke de deniz ticareti alanındaki ilişkileri eşitlik, karşılıklı yarar ve deniz seyrüseferi serbestisi prensipleri esası dâhilinde geliştirmek için işbirliğinde bulunmayı kabul eder. Bu Anlaşmada, iki ülkeden birisinin gemisi diğer ülkenin sularında iken bu devletin yasalarına ve mevzuatına uygun olarak ve bu devletin bayrağını taşıyan ve ticari maksatlarla çalıştırılan bir ticaret gemisi olarak nitelendirilecektir. Savaş gemilerine, yardımcı savaş gemilerine, ticari maksatlı olmayan gemilere, kullanılan diğer sivil gemilere ve balıkçı teknelerine bu kapsamda yer verilmeyecektir. Sadece ticari nitelikteki gemilere bu nitelik verileceği taahhüt edilmiştir. Bu Anlaşma beş yıl süre geçerli olacak şekilde imzalanmıştır (Kaynak, Ulaştırma Bakanlığı).

Türkiye ile Almanya arasında Türk Vergi İdaresinin Otomasyonu Anlaşması: 29 Aralık 1987 tarihinde imzalanmış ve 12 Şubat 1988 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu Anlaşmanın amacı, gelir vergisi alanında otomasyon işlerini etkin bir biçimde başlatma ve geliştirmenin yanında Türk Vergi İdaresini bağımsız olarak yürütme ve diğer vergi alanlarına yaymaktır. Bu kapsamda, Vergilerin doğru olarak kontrol edilmesi için bilgi işlem sisteminin başlatılması, Türk uzmanlarının görevlerini bağımsız olarak yerine getirmeleri, yeni bilgi kayıt sistemine geçilmesi, başta Ankara olmak üzere vergi dairelerinde otomasyon işleminin başlatılması gibi alanlarda anlaşma sağlanmış ve Alman Federal Cumhuriyeti Hükümeti bu anlaşma gereği, vergi, yazılım ve sistem, bilgi işlem, organizasyon uzmanları göndermeyi taahhüt etmiştir. Bu uzmanların masrafları Alman hükümeti tarafından karşılanacaktır (Kaynak; Maliye Bakanlığı).

Türkiye ile Almanya arasında 29 Aralık 1987 tarihinde Mali İşbirliğine Dair Anlaşma imzalanmış ve 14 Mart 1988 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Alman Federal Cumhuriyeti Türkiye Cumhuriyeti'ne kalkınma planları hedeflerinin oluşturulması

amacı ile yapılan projelerin incelenmesi sonucunda mali yardım yapılacağını taahhüt etmiştir. Buna göre; İstanbul'a su temimi projesi, Türkiye Halk Bankası kredi projesi, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası kredi projesi, TCDD demiryolları projesi incelenerek verilecek mali desteğin finansman dağılımları belirlenecektir. Bu Anlaşmaya ek olarak Alman Federal Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında 1989, 1991, 1995, 1997 yıllarında yeni kanunlar ve projeler eklenmiş ve bunların içeriğini belediyelerin temel ihtiyaçlarının karşılanması, belediyelerin kalkınması, belediyelere finansman yardım yapılması oluşturmuştur (Kaynak; Maliye Bakanlığı).

Türkiye ile Almanya Arasında Teknik İşbirliği Çerçevesinde, Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerine Danışmanlık Hizmeti Proje Anlaşması: 05 Haziran 1990 tarihinde imzalanmış ve 20 Haziran 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu Anlaşma ile Eskişehir'de ağaç işletme sektörü ile Konya'da metal işletme sektörü olmak üzere küçük ve orta ölçekli sanayi kuruluşlarının işleri modernize edilecek ve bölgesel geliştirme merkezleri kurulacaktır. Bu kapsamda küçük ve orta ölçekli sanayi kuruluşlarını geliştirmek için Almanya tarafından uzmanlar gönderilecek. Bu uzmanlar Eskişehir ve Konya da iki ile dört yıl arası görevlendirilecektir. Bu gönderilen uzmanların masrafları Almanya Federal Cumhuriyeti tarafından karşılanacaktır. Ayrıca Federal Almanya Cumhuriyeti Hükümeti, 500 bin Mark değerinde uzmanlarının kullanacağı malzeme gönderecektir. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti de bu uzmanlara personel yardımı yapacağını taahhüt etmiştir (Kaynak; Dışişleri Bakanlığı)

Türkiye ile Almanya Arasında Teknik İşbirliği Anlaşması Çerçevesinde Yapılan Türkiye Halk Bankası İle Küçük ve Orta Ölçekli Sanayinin Geliştirilme Projesi Anlaşması: 06 Haziran 1992 tarihinde imzalanmış ve 05 Ağustos 1992 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu anlaşma ile Federal Almanya Türkiye'ye projeyi geliştirmesi amacıyla uzmanlar göndererek kredi danışmanlığı yapacaktır. Alman Hükümeti bu projenin gerçekleşmesi için 350 bin Mark değerinde malzeme gönderecek ve Türk hükümeti de gelen bu uzmanlara yardımcı personel sağlayacak ve tüm resmi görevlerde yardımcı olmayı taahhüt edecektir. Halk Bankasının geliştirilmesi için doğacak tüm işletme ve masraflar Alman hükümeti tarafından karşılanacak ve bu gelişmede gerekli kredi yardımları yapılacaktır. Bu gelişme sadece konut, bina ve arazi şeklinde değil finansal şekilde de amaçlanarak imzalanmıştır (Kaynak; Resmi Gazete).

Türkiye ile Almanya arasında 28 Kasım 1992 tarihinde Mali İşbirliği Anlaşması imzalanmış ve 17 Ocak 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Cumhuriyeti ile Almanya Federal Cumhuriyeti arasında mevcut dostane ilişkiler anlayışı içinde, bu dostane ilişkileri taraflar arasındaki mali işbirliği ile güçlendirmek ve yoğunlaştırmak arzusu ve Türkiye Cumhuriyeti'ndeki sosyal ve iktisadi kalkınmaya katkıda bulunmak amacı bu anlaşma imzalanmıştır. Almanya Federal Cumhuriyeti Türkiye'ye kalkınma projelerine destek amacıyla 10 milyon Mark'lık katkıda bulunacaktır. Kalkınma projeleri kapsamında; TCDD'nin demiryolları finansmanı, Ankara su dağıtımını finansmanı, Orhaneli Bacaağzı arıtma tesisi finansmanı, ASKİ biogaz finansmanı, Çalışma ve Uzmanlık Fonu'na finansman ve Sanayi alanında çevre koruma tedbirleri finansmanı olarak kredi sağlanacağı taahhüt edilmiştir (Kaynak; Resmi Gazete).

Türkiye ile Federal Almanya arasında 09 Haziran 1993 tarihinde Teknik İşbirliği Çerçevesinde Akdedilen Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler İçin Bir Kredi Garanti Fonu Kurulmasına İlişkin Proje Anlaşması imzalanmış ve 14 Temmuz 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu Anlaşma ile Türkiye Cumhuriyeti'ndeki küçük ve orta ölçekli işletmelerin promosyonu kapsamında, seçilmiş bölgelerde iki-yıllık bir pilot safhası içinde bir kredi garanti fonunun kurulması için Almanya Federal Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti işbirliğinde bulunacaklardır. Alman Federal Cumhuriyeti Hükümeti, biri bankacılık tecrübesi bulunan iş idaresi uzmanı olmak üzere dört uzman görevlendirecek ve Ankara'daki merkezi proje idaresi hizmeti için bir taşıt ve bilgisayar sağlayacaktır. Yine 3,5 Milyon Mark mali destek verecektir. Türk hükümeti de gönderilen uzmanlara görevlerini yerine getirebilmeleri için her türlü olanağı, konaklama ve diğer ihtiyaçlarını karşılamayı taahhüt etmiştir (Kaynak; Resmi Gazete).

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Almanya Federal Cumhuriyeti Hükümeti arasında, Türkiye Cumhuriyeti'ndeki sosyal ve iktisadi kalkınmaya katkıda bulunmak amacıyla 18 Kasım 2008 tarihinde bir protokol oluşturulmuş, 7 Şubat 2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu Anlaşma ile kalkınma hedefleri doğrultusunda Çevre Altyapı Projeleri kapsamında (belediyelerin raylı ulaşım sistemleri, su arıtma tesisleri gibi), 34 milyon Mark'lık mali destek yardımı yapılacağı taahhüt edilmiştir. Bu mali destek sekiz yıl içinde geri ödenmeye başlayacaktır (Kaynak; Berlin Türk Konsolosluğu).

8. SONUÇ

Türkiye ve Almanya arasında gerçekleşen ilişkiler yüzyıllardır varlığını sürdürmektedir. Zaman zaman sıkıntılı dönemleri olsa da genel olarak gerek Osmanlı İmparatorluğu gerekse Türkiye Cumhuriyeti döneminde askeri, siyasi, ekonomik ve ticari ilişkiler yaşanmıştır. I.Dünya Savaşında aynı saflarda yer alan iki ülke ortak kaderi paylaşmış, şartları çok ağır anlaşmalar imzalamak zorunda kalmışlardır. Almanya'nın bu anlaşmadan 20 yıl sonra 1939 yılında Polonya'yı işgali ile II. Dünya Savaşı başlamış ve 1945 yılında savaş sona erdiğinde Almanya yine yenilen taraf olmuştur.

II. Dünya Savaşı sonrasında büyük güç kaybeden Almanya, kaybedilen birliğini yeniden kurmak ve kaybettiği gücü yeniden kazanmak için 1961 yılında Göç Yasası'nı çıkararak ülkesine gelecek iş gücü ile kalkınmayı planlamıştı. İşte bu dönem Türk-Alman ilişkilerinde toplumsal bağın oluşmasını sağlamıştır. Disiplinli ve sistematik çalışmaları sonucunda 20. yüzyılda gerçekleşen iki savaştan da yenik çıkmalarına rağmen, uyguladıkları programlarla eski gücüne yeniden kavuşmuş, 1989 yılında yıkılan Berlin duvarı ile birlikte ülkesinin doğu ve batısını tekrar birleştirerek Avrupa ve Dünya siyasetinde ekonomisi ile söz hakkına sahip olmayı başarmıştır.

Türkiye ise; yenik çıktığı I. Dünya Savaşından sonra bağımsızlık mücadelesine başlamış ve 4 yıl süren savaşılar sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun küllerinden Türkiye Cumhuriyeti'ni kurmayı başarmıştır. Bütün dünya 1939-1945 yılları arasında kan gölüne dönmüşken, Türkiye akılcı siyaseti ile taraflar arasında dengeyi sağlayarak savaşa girmemeyi başarmıştır. Türkiye savaşa girmese de savaşın getirmiş olduğu ekonomik krizler ile karşı karşıya kalmaktan kaçamamıştır. Ayrıca savaştan galip çıkan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin Türkiye üzerindeki emellerinden vazgeçmediğini bildirmeleri, özellikle Kars ve Ardahan'ı istemeleri, boğazlar üzerinde söz sahibi olmak istemeleri ülkede huzursuzluğa neden olmuştur. Tüm bu gelişmeler Türkiye'yi Sovyetler ile Soğuk Savaş Dönemine Giren Amerika birleşik Devletlerine yakınlaştırmıştır. 1947 Marshall yardımı ile birlikte ilişkiler güçlenmiş ve Türkiye artık Amerika ile stratejik ortak olmuştur.

1950'li yıllardan itibaren Türkiye'de yaşanan askeri darbeler, öğrenci hareketleri, etnik ve kültürel çatışmalar ve terör örgütünün ortaya çıkartılması ülkede

istikrarın sağlanmasını engellemiştir. Yaşanan bu gelişmeler güçlü bir siyasi yapının ve bağımsız bir ekonominin oluşmasına fırsat vermemiştir. Yaşanan bu olumsuzluklara belki de en büyük sorun olan ekonomik kriz dalgaları eklenmiştir. İşte Türkiye'yi derinden sarsan böyle bir ekonomik kriz ortamında, çok yönlü siyasi ve ekonomik politikalar benimseyen bir siyasi oluşum olan AKP ortaya çıkmıştır. Temel anlayışı olarak ilk önce ülkedeki kriz sona erdirilecek, kriz ortamlarının yaşanmaması için yeni ekonomik politikalar belirlenecekti. Aktif siyaset yapılacak ve yıllardır içine kapalı kabuğunda bekleyen Türkiye uluslararası arenalarda söz sahibi olacak güçlü bir ülke haline getirilecektir.

AKP döneminde Almanya ile ilişkiler ve Türkiye'nin AB yolunda ilerlemesinde Almanya'nın tutumu değerlendirilmiş, AKP hükümetinin Almanya ile ilişkilerinde yaşananlar açıklanarak ilerleyen dönemlerde AKP'nin neler yapması gerektiği kişisel değerlendirmelerimle belirtilecektir.

Başbakan Erdoğan aktif ve çok yönlü siyaset sürdürmeyi savunmuş bu bağlamda Batı, Balkanlar, Kafkasya, Asya ve Ortadoğu'da farklı siyasi politikalar yürütmeye başlamıştır. Hükümete geldiği dönemde iyi ilişkiler içinde olduğu Almanya ile 2005 yılında Merkel'in Almanya'nın başına geçmesiyle ilişkilerde durgunluk yaşanmaya başlamıştır. Merkel'in dış politika anlayışında Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğine yer verilmemiş ve imtiyazlı ortaklık anlayışı savunulmuştur ve bu durum günümüzde de devam etmektedir.

Merkel'in imtiyazlı ortaklık anlayışı ile sadece Türkiye'ye değil, ülkesinde yaşayan Türklere karşı da yeni sorunlar oluşturmuştur. Vize uygulaması, entegrasyon adı altında asimilasyon çalışmaları yapılmaktadır (Türklere dillerini, daha sonra da dinlerinden uzaklaştırıp Hristiyanlaştırma faaliyetlerini sürdürmektedir. Özellikle de yeni nesil genç Türklerde bunun uygulandığı ve maalesef gerçekleştiğini görmekteyiz. Ayrıca Türk Devletlerinde oluşturulan lobilerle bu faaliyetler sürdürülmeye devam etmektedir).

Merkel Türkiye'nin Müslüman bir ülke olmasından dolayı AB'ye tam üye olarak alınmamasını, aynı zamanda AB'den uzaklaşmaması için de imtiyazlı ortaklığı savunmuştur. Çünkü Türkiye'nin AB'den uzaklaşması başta Almanya olmak üzere

özellikle Ortadoğu'daki yatırımlarına ve ekonomik faaliyetlerine zarar vereceğinden bu işin dengede tutulması gerektiğini savunmuştur.

Türkiye'nin AB yolunda ilerlemek için gerçekleştirdiği her olumlu adımdan Almanya tarafından Kıbrıs Sorunu, Ermeni Meselesi, Yunanistan İlişkileri ve son dönemlerde de İran konusu önüne çıkartılmaktadır.

AKP hükümeti Kıbrıs konusunda Annan Planı çerçevesinde hareket etmiş fakat Rumlar çözüm tarafında olmayı reddetmişlerdir. Ermeni meselesinde, bu meselenin tarihçilerin araştırma konusu olduğunu ve bunun için de ortak bir komisyonun kurulmasını vurgulamış ve yıllardır Türkiye'nin uluslararası platformlarda uğradığı haksızlıkların giderilmesi gerektiği belirtilmiştir. Yunanistan ile siyasi ve askeri üst düzey ilişkiler yaşanmış geçmişten beri süre gelen düşman ülke anlayışı karşılıklı olarak yok edilmeye çalışılmıştır. AKP döneminde Türkiye'nin önüne çıkartılan sorunlara çözümcü anlayışla yaklaşması ve olumlu sonuçlar almasına rağmen, her dönem bir kısır döngü içerisinde bu sorunlar ortaya çıkarılmaktadır.

2005 yılında AB müzakerelerin başlamasıyla, anayasa, yargı, eğitim, sağlık, dini ve etnik gibi temel alanlarda AKP hükümeti gerçekçi ve yenilikçi reformlar gerçekleştirmiştir.

Türkiye'deki bu gelişmelere rağmen meydana gelen cinayetler (Hrant Dink ve Rahip Santaro) Alman hükümeti için bir fırsat oluşturmuş ve Türkiye'de din özgürlüğünün olmadığına ve Türkiye'nin AB yolundaki reformları yeterince gerçekleştirmediğini savunmuştur.

Siyasi alanda yaşanan bu olumsuzluklara rağmen ekonomik, ticari, askeri ve turizm ilişkileri her geçen dönemde artış göstermiştir. Almanya, Türkiye'nin en fazla ihracat ve ithalat yaptığı ülke haline gelmiş ve bu ihracat ve ithalat oranları artış göstermeye devam etmiştir.

Askeri alanda yapılan anlaşmalar ile Türkiye modern ve teknolojik silah sistemine sahip olmuştur. Alman firmaları Türkiye'deki istikrar ve olumlu koşullardan dolayı yatırımlarını Türkiye'ye yapmışlardır. Türkiye ekonomisinin temel yapısını oluşturan turizmde Alman turistler her yıl Türkiye'ye sayıları artarak gelmektedirler. Türkiye'de normal yaşamlarını sürdüren binlerce Alman bulunmaktadır.

AKP hükümetinde danışman olarak göreve başlayan ve bu görevinde uyguladığı siyasi stratejilerle Türk dış politikasına yön vermeye başlayan Ahmet Davutoğlu'nun Dışişleri Bakanlığına gelmesiyle, AKP'nin aktif ve çok yönlü dış politika anlayışı tam anlamıyla uygulanmaya başlamıştır.

Davutoğlu, Türkiye'nin köprü ülke olma anlayışından ve bu anlayışla oluşturulan siyasetten ve statükoculuktan kurtulması gerektiğini savunmuştur. Türkiye'nin merkez ülke olması gerektiğini savunmuştur. Bunun için de temel olarak komşularla sıfır sorun, bölgede barışçıl ve lider vasıflı bir politika, sorun yaşanan ülkelerle çözümcü yaklaşımlar yapılması gerektiğini savunmuştur (Gazze'ye gönderilen yardımlar ile bölgede lider konumunda olduğunu ve barıştan yana bir siyaset benimsendiği vurgulanmıştır).

Davutoğlu, Almanya ziyaretlerinde AB ile ilgili görüşmelerde bulunmuş, Türkiye hedefinin AB'ye tam üyelik olduğu belirtilmiş, teröre verilen desteğin çekilmesini, ırkçı saldırıların durdurulmasını ve yapanların bulunması talebinde bulunmuştur.

Erdoğan ise ziyaretinde öncelik olarak AB konusunda imtiyazlı ortaklığın olamayacağını, Türkiye'nin, AB'ye tam üyelik için başvurduğunu belirtmiştir. Türkiye'deki dernek ve vakıfların zararlı faaliyetlerinin durdurulması istenmiştir. Entegrasyon adı altında yapılan asimilasyon faaliyetlerinin bitirilmesinin ve Türklerin kendi kültürlerini yaşaması gerektiğini vurgulamıştır.

Merkel, Türkiye ziyaretinde İran'ın nükleer programının şeffaf olmasını istemiş ve İran'a yaptırım uygulamasından yana bir tutum istemiş ve bu tutumun AB'nin tavrı olduğunu belirtip Türkiye'nin de yaptırım uygulamasını istemiştir. Erdoğan ise yaptırımlara karşı çıkararak sorunların diplomatik yollardan çözümlenmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Sonuç olarak AKP hükümetinin Almanya ile ilişkilerinde yapması gerekenler,

Almanya'nın PKK terör örgütüne vermiş olduğu her türlü desteğin kesilmesini böylece Almanya'dan tüm Avrupa'yı kontrol etmesinin ve Türkiye'deki terör faaliyetlerini yönlendirmesinin önüne geçilmiş olacaktır. Bu durum Türkiye'nin siyasi, askeri, ekonomik ve toplumsal istikrarı için de son derece önemli bir gelişme olacaktır.

Ayrıca bu meselenin önüne geçilerek Uluslararası arenada önümüze bir engel olarak çıkması da önlenmiş olacaktır.

Türkiye'deki Alman dernek ve vakıfların yasadışı faaliyetlerinin, istihbarat ve misyonerliklerinin durdurulması, dini, etnik, siyasi, düşünce gibi (Alevi-Sünni, Türk-Kürt, Sağ-Sol) çatışmaların yaşanmasının engellenmesi ve içte istikrar sağlanarak dışta daha güçlü hareket edilmesini sağlamak.

Almanya'da lobi faaliyetleri artırılarak Türk siyasetçileriyle birlik olunmalı ve Türk vatandaşları ile örgütsel olarak hareket edilmeli ve Türkiye'nin lehine politikalar benimseyen ve AB'ye tam üyeliğini savunan partiler desteklenmelidir. Asimilasyona uğramadan eğitim almaları ve kendi kültürlerini yaşayıp yaşatabilmeleri için (Türk okullarının açılması) girişimlerde bulunularak gerekli kuruluşlar oluşturulmalıdır.

Almanya tarafından AB'ye girmek için vazgeçilmez unsurlar olarak önümüze çıkartılan, Kıbrıs Sorunu, Ermeni meselesi ve Yunanistan ile ilgili konularda alınacak kararlarda milli politikamıza uygun hareket edilmelidir.

Türkiye hedefinin AB'ye tam üyelik olduğunu vurgulamaya devam etmeli, ayrıca alternatif hedefler oluşturmalı, fakat komşularıyla ya da bölgedeki bir ülkeyle ilişkilerinin zarar görmemesine dikkat etmelidir.

Ekonomi alanında Türkiye'de istikrarı düzenleyici temel hedefler belirlenmeli ve bu hedefler doğrultusunda hareket edilmeli, İhracatımızda ve ithalatımızda ilk sırada yer alan Almanya ile dengeli bir ticari ilişki oluşturulmalı ve ticari açık verilmemelidir. Yerli savunma sanayinin geliştirilmesine devam edilmeli dışa bağımlılığı ortadan kaldırmaya çalışmalıdır.

Almanya'da yaşayan yaklaşık üç milyon yurttaşımız ile ilişkiler güçlendirilmeli, onların tüm sorunları ile ilgilenecek organizmalar kurulmalı, yurttaşlarımız zihninde Türkiye yanımızda her zaman bizi izleyip koruyacaktır, güvencesini oluşturmalıdır.

Almanya'da yetişen gençlerimiz ile bağlar kurulmalı, bu gençlerimizin milli değerlerimiz, gelenek göreneklerimiz, devlet politikalarımız hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanmalıdır.

Bilim, sanat, edebiyat, spor gibi alanlarda başarılı olan yurttaşlarımız ile yakın ilişkiler kurulmalı, bu yurttaşlarımızın Türkiye'yi ve Türk insanını tanıtmalarının önemi

ve kendilerinin Türkiye için önemi onlara anlatılarak kendilerini her zaman Türkiye'nin bir parçası olarak görmeleri sağlanmalıdır.

AKP hükümeti, Türkiye'nin güçlü ve söz sahibi bir ülke olması için; güçlü ve istikrarlı bir ekonomik yapı oluşturmalı, ülke içinde ve ülke dışında her zaman barışçıl ve aktif bir politika benimsemeli ve bu çerçevede faaliyetlerine devam etmelidir.

KAYNAKLAR

- Adenauer, K., (1997), *Türkiye ve Almanya'da Sosyal Güvenlik Sistemleri Reformu*, Kondrad Adenauer Vakfı, Ankara.
- Akgün, M., S.S. Gündoğar, A. Görgülü, E. Aydan, (2011), *Türkiye'de Dış Politika Algısı*, Tesev Yayınları, İstanbul.
- Aksu, M., (2004), *Türk Dış Politikası Karar Alma Mekanizmasının İşleyişi; II. Körfez Krizi Örneği(2003)*, SDE Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Amzayev, R.,(1998), *Sovyet Birliği'nin Dağılmasından Sonra Kazakistan İle Almanya İlişkileri*, Ankara.
- Arı, T., (1997), *Uluslararası İlişkiler*, Alfa Basım Dağıtım, İstanbul.
- (1999), *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Armaoğlu, F., (2005), *20.YY Siyasi Tarihi 1914-1995*, Alkım Yayınevi, İstanbul.
- (1997), *Çağdaş Türk Diplomasisi 200 Yıllık Süreç*, TTH, Ankara.
- Aydın, M.(1996), *Dış Politika Analizi*, Ankara Üniversitesi SBS Dergisi, Ankara.
- Aydoğan, M., (2003), *AB'nin Neresindeyiz*, Kum Saati Yayınları, İstanbul.
- Böttger, K. ve E.M. Maggi, (2009), *Almanya, AB Ülkelerinden Türkiye'nin Üyeliğine Bakış*, S.1, Ankara, s.25-37.
- Canbolat, İ.S., (1991), *Değişen Dünya ve Alman Dış Politikası*, Ulusal Birlik, Ulusal Çıkar ve Kamuoyu Tercihi Açısından Bir İnceleme, Ezgi Kitapevi Yayınları, Bursa.
- (2002), *Küreselleşen Dünya ve Türkiye*, Vipaş Yayınevi, Bursa.
- (2003), *Almanya ve Dış Politikası*, Alfa Yayınları, İstanbul.
- (2009), *Almanya ve Türkler*, Alfa Akademi, İstanbul.
- Çelebi, E., (2001), *Türkiye'de Devülasyon Uygulamaları*, Doğuş Üniversitesi Dergisi, C.2, S.1, İstanbul, s.55-66.
- Çınar, Y., (2011), *Turgut Özal ve AKP Dönemi Türk Dış Politikasına Teorik Bir Bakış Örneği, Liberal Düşüncenin Türk Dış Politikasına Etkisi*, Akademik Bakış Dergisi, S. 26, Kırgızistan, s.1-19.

- Davutoğlu, A., (2001), *Stratejik Derinlik*, Küre Yayınları, İstanbul.
- (2009), *Stratejik Derinlik*, Küre Yayınları, İstanbul.
- (2012), *Küresel Yönetişim*, Stratejik Araştırmalar Merkezi, S.2, Ankara, s.2-18.
- Dayangaç, T., (2006), *II. Dünya Savaşı Sonrasında Alman Dış Politikası*, Gebze Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Demirel, G., (2009), *Almanya lke Raporu*, İzmir Ticaret Odası, İzmir.
- Duran, B., K. İnat, M. Ataman, (2009), *Türk Dış Politikası Yıllığı*, Seta Yayınları, Ankara.
- Duran, B., K. İnat, M. zcan, (2010), *Türk Dış Politikası Yıllığı*, Seta Yayınları, Ankara.
- Doğan, E., (2010), *Kamu Diplomasisi ve Türkiye*, TASAM, İstanbul.
- Efegil, E., (2012), *Dış Politika Analizi Ders Notları*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Emircan, B., (2003), *İşte Almanya*, Adenauer Vakfı Yayınları, Ankara.
- Ercan, M., (2011), *Değişen Dünyada Türk Dış Politikası*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Erdoğan, M., (2010), *Almanya İmtiyazlı Ortaklık ve Göçmen Politikaları Gölgesinde Ayrıcalıklı İlişkiler*, Hacettepe SDE Analiz, Ankara.
- Fettahoğlu, E., (2011), *Almanya-Türkiye Çifte Vergilendirmeyi nleme Anlaşması'nda Bağlama Kuralları*, Maliye Dergisi, Sayı,161, s.105-117).
- Gezgç, M.G., (2011), *1970'lerde CHP'nin 2000'lerde AKP'nin Yükselişi zerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme*, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Gözübüyük, S., (1995), *Anayasa Hukuku*, Turhan Kitapevi, Ankara.
- Grn, K., (1997), *Savaşan Dünya ve Türkiye*, İnkılap Kitapevi, İstanbul.
- İleri, İ., (2005), *Türkiye'nin Dış Politikası*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, S.35, Ankara, s.375-381.
- İnan, K., (1998), *Dış Politika*, Timaş Yayınları, İstanbul.

- Kandaz, F., (2006), *Avrupa Birliği Kapsamında Almanya-Türkiye İlişkileri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Kılınçkaya, D., (2008), *Atatürk ve Cumhuriyet Tarihi*, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Kirişçi, K. ve B. Rubin,(2002), *Günümüzde Türkiye'nin Dış Politikası*, Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, İstanbul.
- Kocaoğlu, M.(1993), *Uluslararası İlişkiler*, Kara Harp Okulu Yayınları, Ankara.
- Kodaman, T.,(2010), *Kuruluşundan Yıkılışına Kadar Osmanlı Diplomasisi ve Türkiye'ye Bıraktığı Miras*, SDÜ Sosyal Bilim Dergisi, S.22.
- Konya Ticaret Odası Dış Ticaret Servisi, (2011), *Almanya Ülke Raporu*, Konya.
- Köker, L., (1995), *Modernleşme, Kemalizm ve Demokrasi*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Kuloğlu, A., (2009), *Türkiye'nin Güvenlik Algulamaları*, Gazeteci Yayınları Ankara.
- Küçükcan, T., Müjge K., (2012), *Avrupa'nın Türk Dış Politika Algısı*, Ankara.
- Kürkçuoğlu, Ö., (1980), *Dış Politika Nedir? Türkiye'nin Dünü Bugünü*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, c.35, S.1-4, Ankara s.311-312.
- Larrabee, F.S.,(2004), *Türk Dış Politikası Belirsizlik Döneminde*, M. Yıldırım, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Müftüler, M., (2001), *Türkiye-AB Soğuk Savaş Sonrası İlişkiler*, Alfa Kitabevi, Bursa.
- Okyavuz, M., (1999), *Federal Almanya'nın Yabancılar Politikası*, Doruk Yayınları, Ankara.
- Ortaylı, İ.,(2008), *Osmanlı İmparatorluğunda Alman Nüfuzu*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Oran, B., (2001), *Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- (2004), *Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar* 1.Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.

- (2004), *Türkiye Kabuk Değiştirirken AKP'İN Dış politikası*, Birikim Dergisi, s.184-185, İstanbul.
- Özcan, A., (2011), *Batılılaşma Döneminde Osmanlı Devleti'nin Doğu Politikası*, Selçuk Üniversitesi S.B.E, Doktora Tezi.
- Palabıyık, A., (2011), *Küresel Krizler ve Ekonomik Yönetişim Bildiriler Kitabı*, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Sahilyol, K.,(2011), *Alman Siyasetinde Türk Kökenli Seçmen ve Politikacılar*, İktisadi Kalkınma Vakfı, S. 46, İstanbul.
- Sander, O. (1994), *Siyasi Tarih 1918-1994*, İmge Kitabevi, Ankara.
- Soysal, M., (1964), *Dış Politika ve Parlamento*, Ankara Üniversitesi SBF Yayınları, Ankara.
- Soysal, I., Halil. İ., (1993), *Türk Dış Politikası İncelemeleri İçin Kılavuz 1919-1993*, OBIV Yayınları, İstanbul.
- Tuğlacı, P., (1987), *Çağdaş Türkiye*, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Tulgar, S., (2006), *Geçmişten Günümüze Türk Alman İlişkileri*, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Tuncay, M.,(2011), *AKP Döneminde Türk Dış Politikası, Süreklilikler ve Değişiklikler*, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Tügen, T.,(2012), *Alman Dış Politikasında Turancılık ve Kazakistan*, Orta Asya Dergisi, Mart 2012.
- Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, (2005), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.
- Uçarol, R., (2010), *Siyasi Tarih 1789-2010*, Der Yayınları, İstanbul.
- Verilerle Türkiye-Almanya Ekonomik İlişkileri Bilgileri Notu, (2011), Berlin Ekonomi Müşavirliği, Almanya.
- Yavuzalp, E.,(1996), *Liderlerimiz ve Dış Politika*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Yeşiltaş, M., (2011), *AK Parti Dönemi Türk Dış politikası Sözlüğü*, Bilgi Dergisi S.23, İstanbul.

Makaleler

Akşit, S., Çiğdem, Ü., (Kasım-2009), *AB Ülkelerinden Türkiye'nin Üyeliğine Bakışlar*, Avrupa Çalışmaları Merkezi, Ankara.

Bacinoğlu, T., (Aralık-1999), *Türkiye'de Alman Vakıflarının Marifetleri*.

Belkin, P., (Mayıs-2009), *Alman Dışışleri ve Güvenlik Politikası; Eğilimler ve Transatlantik Etkiler*.

Bilgin, G., (Eylül-2009) , *Dış Politikada Karar Alma Mekanizmaları Bağlamında Özal Dönemi Ortadoğu İlişkiler*.

Cebeci, G.,(Haziran-2012), *İsmet İnönü'nün Dış Politikası*.

İnal, B., (Kasım-2010), *Türkiye-Almanya İlişkileri ve Türkiye'nin AB üyelik Süreci*.

İnat, K., (Ocak-2009),*Birleşme Sonrasında Almanya'nın Dış Politikası; Normalleşmenin Son Adımları*.

Kemal, İ., (Mayıs-2007), *Sarkozy ve Akdeniz Birliği*.

Kutlay, M., (Mart-2010), *Merkel'in 'İmtiyazlı Ortaklık' Önerisi Ne Anlama Geliyor?.*

Oğuzlu, T., (Eylül-2009), *Ortadoğu Analizi*.

Saral, E., (Mart-2007), *Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasına Almanya'nın Etkisi*, Ankara Üniversitesi Dergisi, Ankara.

Türkmen, V.,(Ocak-2012), *AK Parti ve Yeni Dış Politika Açılımı*.

Gazete

Bugün

Bugün, *Alman Milletvekili Nietan, Kürtler, kendi dilleriyle Türkiye'de yaşamak istiyor*, 22/11/2011.

Hürriyet

Hürriyet, (2011), *Almanya'daki ırkçı saldırılar ve Türk siyasetçiler*, 15/12/2011.

Milliyet

Kohen, S., (2003), *Cumhuriyet Döneminde Dış Politika*, 29/10/2003.

Özcan, F., (2009), *I.Dünya Savaşından Sonra Türk Alman İlişkileri*,13/04/2009.

Sazak, D., (2007), *AKP'nin Zaferi*, 23/07/2007.

Radikal

Radikal, (2004), *Türkiye Merkez Ülke Olmalı*, 26/02/2004.

SABAH

Batur, N., (2009), *Yeni Osmanlılar Sözü iyi Niyetli Değil*, 04/12/2009.

Sabah, (2011), *Almanya 'ya vize kalkarsa Almanlar iş bulmaya gelir*, 28/12/2011.

İnternet

Dış politika, <http://www.genelbilge.com/dis-politika-ve-dis-ekonomik-iliskilerin-yonetimi.html/> (21 Kasım 2011).

Sümer, G., (2010), *Dış Politikada Süreklilik-Değişim Çekişmesi*, Uluslararası Hukuk ve Politika, C.6, S.23.

<http://www.usak.org.tr/dosyalar/dergi/XDhDozUKeOgIB953xUnufHvTXbt1Mj.pdf> (21 Kasım 2011), s.73-98.

AKP Dış Politikası, <http://www.akparti.org.tr/gnsayfa/tuzuk.pdf>(30 Aralık 2011)

Bal, İ., (2011), *Türk Dış Politikasında Süreklilik ve Değişim*.

http://www.tbdd.org/index.php?option=com_content&view=article&id=52&Itemid=63 (24 Şubat 2012).

Dışişleri Bakanlığı, *Türkiye Almanya Federal Cumhuriyeti Siyasi İlişkileri*, http://www.mfa.gov.tr/turkiye-almanya_-siyasi-iliskileri.tr.mfa (6 Mart 2012).

Küçükcan, T., (2009), *Türkiye, Almanya ve İslam*, Seta Yayınları.

<http://www.setav.org/public/HaberDetay.aspx?Dil=tr&hid=9220&q=turkiye-almanya-ve-islam> (21 Mart 2012).

www.tbdd.org, 24 Şubat 2012.

www.akparti.org.tr.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Gökhan TEKİN
Doğum Yeri ve Tarihi : Erzurum, 01.08.1985
Medeni Hali : Bekar
Askerlik : Yapıldı

Eğitim Durumu

Lise : Bursa Emirsultan Lisesi (1999-2003, Türkçe-Matematik)
Lisans : Anadolu Üniversitesi (2004-2008, Kamu Yönetimi)
Yüksek Lisans : Bilecik Üniversitesi (2010-?, Kamu Yönetimi)
Yabancı Dil : İngilizce (Orta)

İletişim

Adres : Maltepe Mah. Yeni Sok. no:2/4 Yıldırım Bursa
Tel : (0543) 415 43 01
E-Posta : gokhan__1985@hotmail.com